

การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท

ปริญญานิพนธ์
ของ
ประภัสสร ตันตโอภาส

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา

เมษายน 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท

บทคัดย่อ
ของ
ประภัสสร ตันตโสภาส

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
เมษายน 2545

ประภัสสร ดัณฑโสภาส. (2545), การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท. ปริญญา
นิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยามหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ดร. สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์, รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนา
นนท์

การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะ
เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์จำนวน 8 เพลง ได้แก่ เพลงระบำมฤคเเรง เพลงระบำบันเทิงกาสร เพลง
ระบำกุญชรเกษม เพลงระบำม้า เพลงระบำปลา เพลงระบำยุราภิมย์ เพลงระบำนกเขามะราปี และ
เพลงระบำนกสามหมู่ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทั้ง 8 เพลง
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างและวิเคราะห์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทั้ง 8 เพลง
3. เพื่อศึกษาทำนองเพลงระบำที่แสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสัตว์แต่ละชนิดและ
ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นๆ
4. เพื่อบันทึกเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล

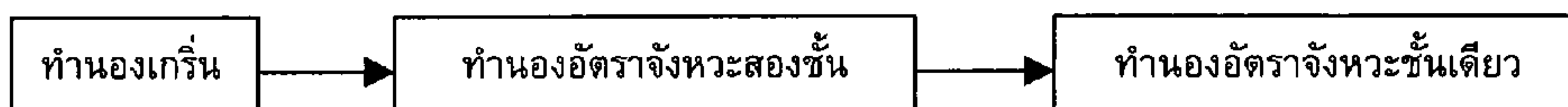
ผลการวิจัยพบว่า

1.ประวัติความเป็นมาของเพลงระบำทั้ง 8 นั้นจัดสร้างในช่วง พ.ศ. 2492-2504 เป็นบทเพลงระบำ
ประเภทระบำเบ็ดเตล็ดโดยมีลักษณะประติษฐ์ท่วงทำเป็นนาฏศิลป์ ให้ใกล้เคียงกับอิริยาบถเฉพาะของสัตว์
ต่างๆ จัดเป็นชุดการแสดงส่วนหนึ่งของโขนและละครที่ช่วยสร้างสีสันกับการแสดง

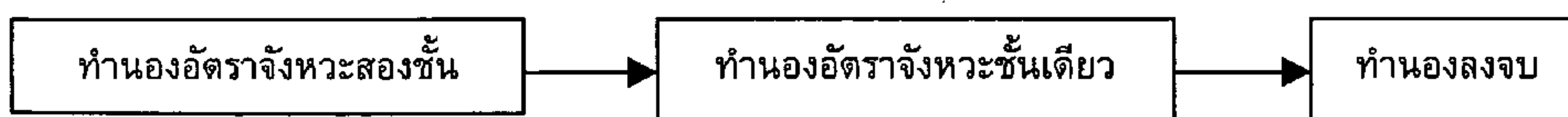
2.โครงสร้างของเพลงระบำในส่วนต่างๆ เป็นดังนี้

2.1การแบ่งท่อนเพลง พบว่าการแบ่งท่อนเพลงสามารถแยกได้เป็น 4 รูปแบบคือ

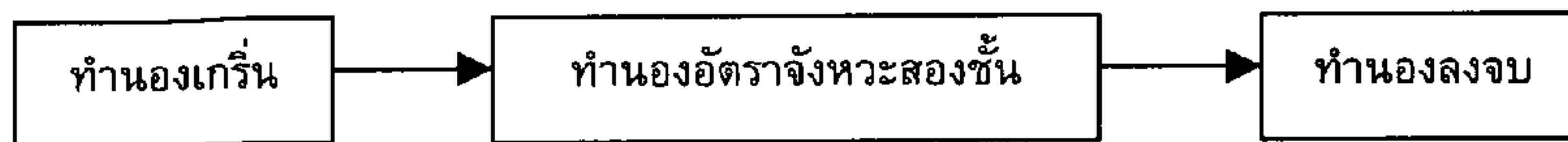
2.1.1. รูปแบบที่ 1

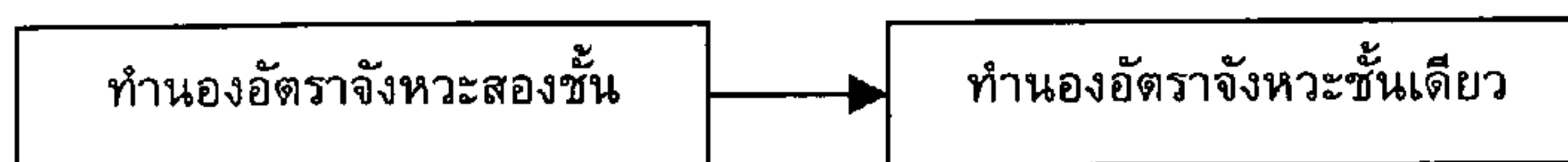
2.1.2.รูปแบบที่ 2

2.1.3. รูปแบบที่ 3

2.1.4. รูปแบบที่ 4

2.2 ลูกตกและบันไดเสียง

2.2.1 พบลูกตกของเพลงระบำที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการยืดขยายและตัดทอน

ทำนองอยู่ 2 เพลง

2.2.2 พบเพลงระบำที่มีบันไดเสียงเดียวทั้งเพลงอยู่ 6 เพลง และเพลงระบำที่ใช้ 2 บันได

เสียง 2 เพลง

2.3 ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก พบว่าเพลงระบำทั้ง 8 เพลงนี้มีการเคลื่อนที่ของลูกตกในลักษณะช่วงเสียงที่แคบและกว้างสลับกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเสียงช่วงคู่ 2,3,4 และ 5 เป็นหลัก คล้ายคลึงกับบทเพลงอื่นๆ ที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท

2.4 รูปแบบกระสวนจังหวะ พบว่ามีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะประเภทของสัตว์ในแต่ละเพลงโดยอาศัยจินตนาการของผู้ประพันธ์ประกอบกันไป

3. ทำนองเพลงระบำที่แสดงออกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสัตว์แต่ละชนิด พบว่าเพลงระบำแต่ละเพลงจะใช้รูปทำนอง การเคลื่อนทำนองและกระสวนจังหวะเพื่อสื่อถึงลักษณะที่แตกต่างกันของสัตว์แต่ละประเภท

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นๆ พบว่าเพลงระบำ 6 เพลงประพันธ์โดยเกี่ยวข้องกับเพลงเดิมที่มีอยู่แล้ว ส่วนอีก 2 เพลงไม่พบว่าประพันธ์จากเพลงที่มีอยู่เดิม

4. เพลงระบำทั้ง 8 เพลงบันทึกเป็นโน้ตไทยได้ 11 หน้าและโน้ตสากล 13 หน้า

A STUDY OF MUSIC FOR DANCE WHICH COMPOSED
BY MONTRI TRAMOD

AN ABSTRACT
BY
PRAPASSORN TANTA-O-PAS

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

April 2002

Prapassorn Tanta-o-pas. (2002). *A STUDY OF MUSIC FOR DANCE WHICH COMPOSED BY MONTRI TRAMOD*. Master Thesis, Fine Arts Degree (Ethnomusicology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Somsak Ketukaenchan, Assoc.Prof.Kanchana Intrarasunanont.

This study is utilized eight compositions of Archan Montri Tramod which are the imagination of animal characteristics. Eight compositions related to varieties of animals are Rabam Maruerkraremg, Rabam Banterng kasorn, Rabam kunchorn Kasem, Rabam Ma, Raban Pla, Rabam Mayurapirom, Rabam Nok Khao Malapee and Rabam Nok Sammu.

There are four objectives stated as follow :

1. To study the history of eight compositions.
2. To analyze the eight compositions.
3. To study the melodies and their characteristics which associate to varieties of animals.
4. To make both Thai and Western notation of all compositions.

The results :

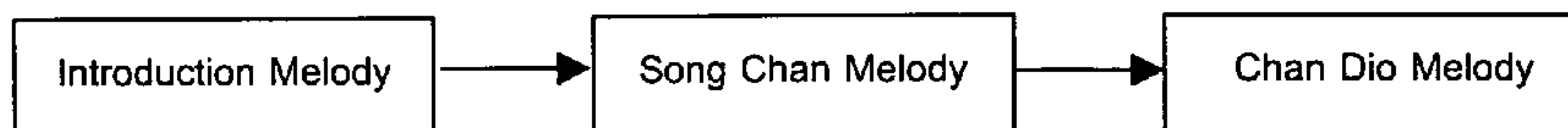
1. The eight compositions used in this study were composed between 1949 - 1961.

The style of the dances are called 'Rabam Bettalet' . Every dance illustrates specific characteristics of animals according to their names. Originally eight dances were created to perform incidentally for the "Khon" and "Lakorn".

2. The structure of the compositions can be divided into four groups.

2.1 The movement. There are four subgroups of the composition's movement.

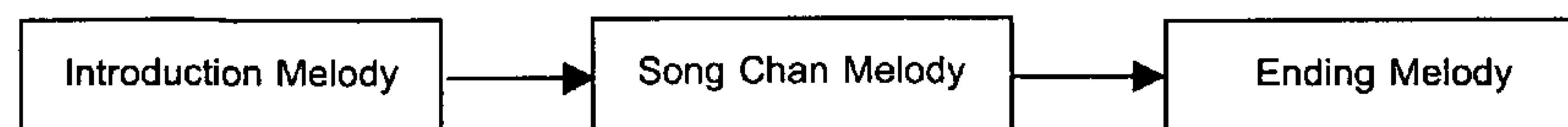
2.1.1 Group 1

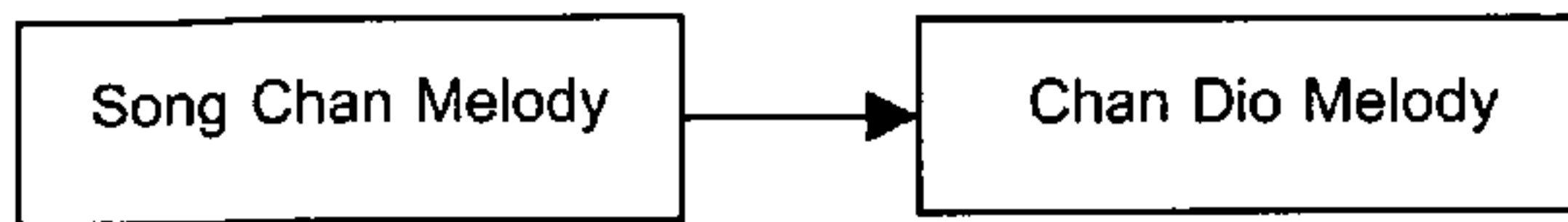
2.1.2 Group 2

2.1.3 Group 3

2.1.4 Group 4

2.2 Ending Pitch and Scale :

2.2.1 Two compositions are found in the style of "Yeud" and "Tut" techniques.

2.2.2 Six compositions were composed in one scale , but the other two compositions made use of two scales.

2.3 Direction of the ending pitches are founded alternatively in both narrow and wide intervals with the second , third , fourth and the fifth. This finding can be found in other compositions of Archan Montri Tramod.

2.4 Rhythmic Pattern is found differently according to specific animals.

3. The melodies of each compositions expresses significant characteristics of particular animals. Six of compositions are found to associate with traditional compositions, but the other two have no significant association.

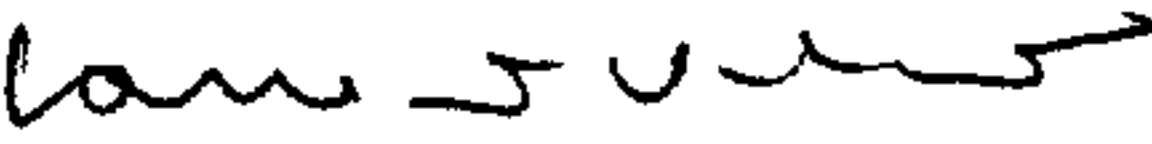
4. Eight compositions were noted in Thai notation with eleven pages and thirteen pages in western notation.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

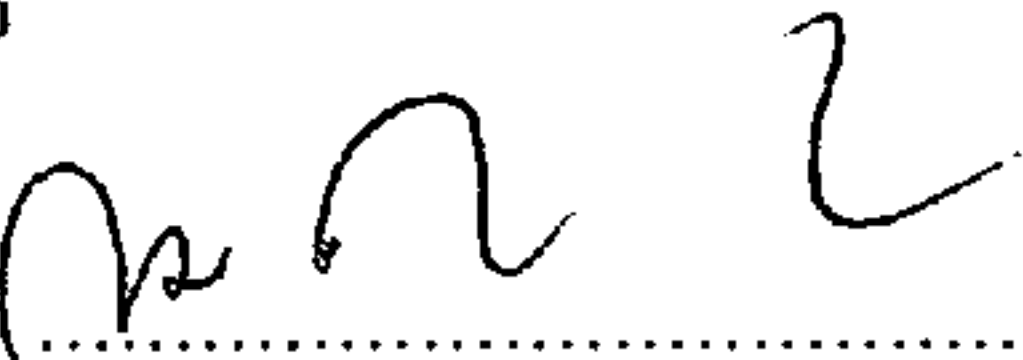
การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท

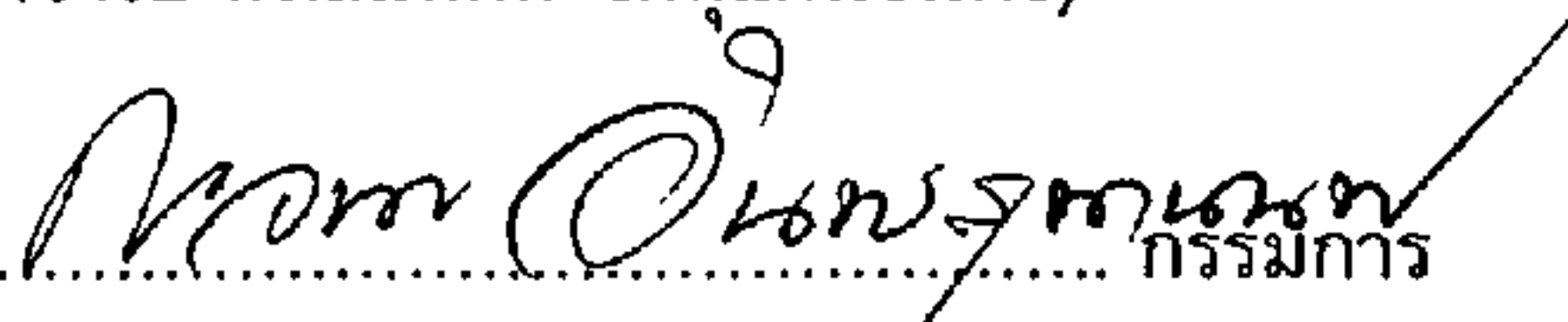
ของ
นายประภัสสร ตันตโสภาส

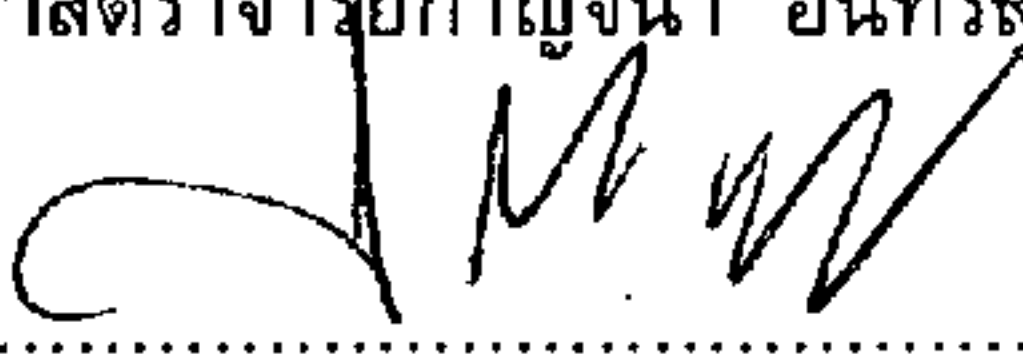
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยวิทยา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

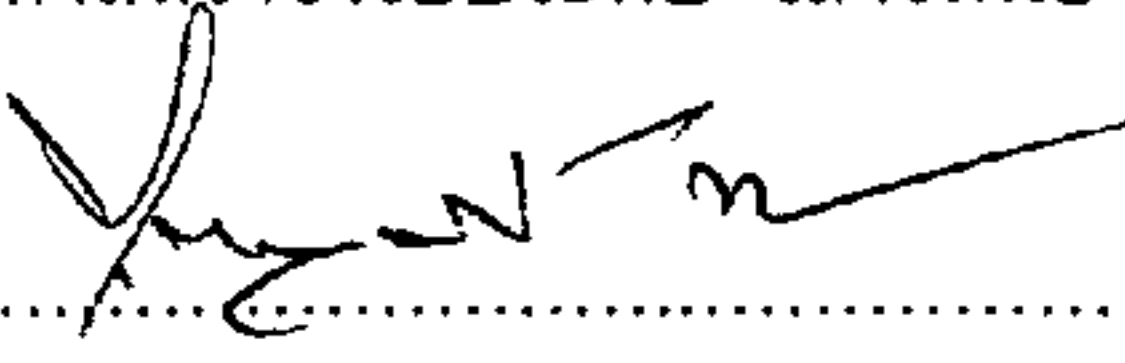

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ ๒๒ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสนานนท์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์และรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุวานนท์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น อันเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ และ อาจารย์ไพฑูรย์ เจนเจริญ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณานำผู้วิจัยให้มีความชัดเจนและความเข้าใจในการทำวิจัยครั้งนี้มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ศิลป์ ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดุริยางคศาสตร์ กองการสังคีต กรมศิลปากรได้ให้ความอนุเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องของโน้ตเพลงระบำทั้ง 8 เพลง ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำโน้ตเพลงระบำทั้ง 8 เพลงมาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์ครั้งนี้

และขอขอบพระคุณเพื่อนและผู้ที่ทำให้กำลังใจช่วยให้ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ตามวัตถุประสงค์ คุณค่าและคุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบตอบแทนแด่คุณพ่อคุณแม่และครูอาจารย์ผู้ให้การศึกษาทุกท่าน

ประภัสสร ดัณฑโอภาส

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	9
	ความสำคัญของการวิจัย.....	9
	ขอบเขตของการวิจัย.....	10
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	24
4	การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท	26
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	134
	สรุปผลการศึกษา	134
	อภิปรายผล.....	136
	ข้อเสนอแนะ	137
	โน้ตไทยเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์.....	138
	โน้ตสากลเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์.....	149
	บรรณานุกรม	162
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	166

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำฤๅษเริง	29
2 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำบ้านเทิงกาสร	44
3 ตารางเปรียบเทียบลูกตกระหว่างเพลงระบำบ้านเทิงกาสร (สองชั้น)กับเพลงเขมรไล่ควาย (ชั้นเดียว)	55
4 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงกฤษณเกษม	56
5 ตารางเปรียบเทียบลูกตกระหว่างเพลงช้างประธานา(สองชั้น)กับเพลงระบำกฤษณเกษม (ชั้นเดียว)	69
6 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำม้า	71
7 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำปลา	78
8 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงมยุราภิรมย์	87
9 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำนกเขามะราปี	101
10 ตารางแสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำนกสามหมู่	113

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ระบายผุดกระเริง.....	28
2 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองเกริ่นเพลงระบายผุดกระเริง.....	38
3 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายผุดกระเริง.....	39
4 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบายผุดกระเริง.....	40
5 ระบายบันเทิงกาสร.....	43
6 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายบันเทิงกาสร.....	50
7 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบายบันเทิงกาสร.....	51
8 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองลงจบเพลงระบายบันเทิงกาสร.....	52
9 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายกุญชรเกษม.....	65
10 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบายกุญชรเกษม.....	66
11 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองลงจบเพลงระบายกุญชรเกษม.....	67
12 ระบายม้า.....	70
13 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกเพลงระบายม้า.....	75
14 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายปลาท่อน 1 และ ท่อน 2.....	83
15 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบายปลา.....	84
16 ระบายยราภิรมย์.....	86
17 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายยราภิรมย์.....	94
18 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1,2 และทำนองลงจบเพลงระบายยราภิรมย์.....	95
19 ระบายนกเขามะราปี.....	100
20 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบายนกเขามะราปี.....	108
21 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบายนกเขามะราปี.....	109
22 ระบายนกสามหมู่.....	112

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
23 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนก สามหมู่ตอนที่ 1 (กล่าวถึงนกกระจาบ).....	126
24 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนก สามหมู่ตอนที่ 2 (กล่าวถึงนกพิราบ)	127
25 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนก สามหมู่ตอนที่ 3 (กล่าวถึงนกแขกเต้า).....	128
26 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนก สามหมู่ตอนที่ 1 (สรุปนกทั้งสาม)	129
27 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำ นกสามหมู่	130

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศิลปะแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ฯลฯ ล้วนแต่เป็นผลงานที่มนุษย์ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นตามความรู้สึกที่เห็นในความงามที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล

คำว่า “ศิลปะ” นั้น หลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากร (ต่อมาเป็นปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรี) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ศิลปะได้แก่สิ่งซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น ในเมื่อธรรมชาติไม่สามารถอำนวยให้” ฉะนั้นการที่มนุษย์เราประดิษฐ์เครื่องใช้ขึ้นเพื่อทำเสียงเลียนจากเสียงดนตรีของธรรมชาติก็ดี ใช้เสียงมนุษย์เองก็ดี เป็นเสียงดนตรีที่เป็นศิลปะ เสียงดนตรีชนิดนี้เกิดขึ้นที่หลังมนุษย์ (มนตรี ตราโมท.2543:20)

ดนตรีจัดเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่เราสามารถพบเห็นได้ในทุกชนชาติ กลุ่มชนหรือแม้กระทั่งในกลุ่มสังคมเล็กๆ ดนตรีเป็นเรื่องของเสียงที่อาศัยสื่อบรรยายเป็นเครื่องรับรู้และแปลความหมายโดยอาศัยวิธีจินตนาการหรือความคิดคำนึงอันละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง และเสียงที่ได้ยินนั้นอาจมีความหมายหรือไม่ก็ได้ดังเดียวกับเสียงของภาษาพูด ซึ่งในการตีความหมายอาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ความคิดแต่ละคน หรือรับรู้ไปคนละอารมณ์ก็ได้ (สัจ จูเขาทอง.2532:9) ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รับใช้มนุษย์ ทุกชาติทุกภาษา และทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในความเชื่อทางสังคมศาสตร์ มนุษย์ยังกำหนดให้ดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับพระเจ้า เช่น ดนตรีพิธีกรรม ศาสนาของตะวันตกและในความเชื่อเรื่องผีให้ครูทางดนตรีไทย (กาญจนา อินทรสุนานนท์.2532:4) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละวัฒนธรรมคิดและพัฒนาดนตรีเพื่อที่จะนำมาใช้ตอบสนองต่อจุดประสงค์ของตนเอง ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเช่นเดียวกับความเชื่อทางศาสนา ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณีและศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์กระทำให้เกิดขึ้นจนเกิดความเคยชิน (วิภา คงคากุล.2539: 24)

อาจกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นผลผลิตของความคิดมนุษย์และเป็นสิ่งที่มนุษย์จะตอบสนองได้ด้วยการเรียนรู้ ดนตรีสื่อสารความหมายต่อกลุ่มชนที่เข้าใจในสื่อการแสดงออกนั้น เช่นเดียวกับการใช้ภาษา ฉะนั้นผู้ที่ประพันธ์ดนตรีก็คือผู้ที่พยายามสื่อสารหรือติดต่อไปยังผู้อื่นในสังคมของเขา ซึ่งแต่ละประเพณีของเขาอาจจะมีกฎข้อบังคับ และมีมาตรฐานที่จะก่อให้เกิดโครงสร้างของผลงานที่เขาสร้างขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ของเขาอาจจะต้องผูกติดอยู่กับประเพณีของสังคม หรือเขาอาจจะแหวกออกจากขอบเขตของประเพณีและสร้างรูปแบบของเขาขึ้นมาใหม่ก็ได้ ขอบเขตในแต่ละประเพณีแต่ละวัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นถึงรูปแบบของดนตรี ความสมดุลย์และรูปลักษณะของของความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ (วิภา คงคากุล.2539:36)

งานศิลปะสาขาต่างๆรวมทั้งดนตรีเป็นผลงานของมนุษย์ในสังคม และย่อมต้องมีโครงสร้าง (Structure) ของตนเอง แต่โครงสร้างมิได้อยู่ด้วยตัวของมันเอง เราสามารถจะทำความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเราได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงพฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ผลิตศิลปะ โดยเฉพาะดนตรีเราต้องศึกษาให้ทราบว่าทำไมและโดยวิธีอะไรที่แนวความคิดหรือคติ (Concept) เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นๆ จึงได้จัดให้อยู่ในแนวรูปแบบที่ทำให้เกิดการผลิตเสียง (Sound) อันเป็นที่ยอมรับกันว่าไพเราะในสังคมนั้นๆ (สัจ จูเขาทอง.2532:18) และดนตรีมีการพัฒนาไปตามกาลเวลา จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะคนในแต่ละยุคหรือในแต่ละกลุ่มสังคมต่างเรียนรู้และมีแนวคิดที่เกิดจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม จารีต

ประเพณีที่แตกต่างกันไปตามกาลเวลา จึงมีผลทำให้การดนตรีมีความแตกต่างกันไปในทุกสมัยทุกสังคม (ศรี ศักกร วลลิโกดม.2535: 2)

ดนตรีไทยเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมไทยประเภทหนึ่งที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ขึ้น จะปรากฏความเป็นเอกลักษณ์เชิงวัฒนธรรมเฉพาะตน และเป็นมรดกของสังคมโลกสืบมาจนปัจจุบัน (บุญช่วย โส วัตร.2538:1) ซึ่งหากตรวจสอบหลักฐานทางโบราณคดีและที่กล่าวถึงในวรรณกรรมบางเรื่อง จะพบว่ามี ความเจริญมานานพอสมควร อย่างน้อยที่กล่าวถึงเครื่องดนตรีไทยบางอย่าง ดังปรากฏในหลักศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง (หลักพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) กันับเวลาล่วงมา 700 ปีแล้ว แต่เนื่องจากคนไทยไม่มีนิสยทางประวัติศาสตร์ คือ ไม่ชอบบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตจึงไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นเรื่องของดนตรีไทยโดยตรง จะมีเพียงเข้าไปสอดแทรกเนื้อเรื่องเมื่อกล่าวถึงพิธีกรรมต่าง ๆ เท่านั้น (สัจด์ ภูเขาทอง.2534:2) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าดนตรีไทยมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับคนไทยควบคู่ไปกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดและพิธีกรรมทางศาสนามาเป็นเวลาช้านาน ดนตรีนอกจากจะแสดงออกถึงความประณีต วิจิตรพิสดารแล้ว ยังสะท้อนถึงความงามด้านจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยที่รู้จักสร้างสรรค์ดนตรีไทย (วีระชาติ เปรมานนท์.2532:1) และปัญญา รุ่งเรือง (2533:3) ให้ความเห็นว่า "ดนตรีไทยมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร เช่น ระบบเสียงระบบจังหวะ ตลอดจนลักษณะพิเศษของเสียงดนตรี สำเนียง ลำนวนเพลง" จึงสามารถกล่าวได้ว่า ดนตรีไทยนั้นเป็นของวิเศษพิสดารและแปลกกว่าดนตรีชาติใดๆ เรามีหลักเกณฑ์ของเราโดยเฉพาะจะเอาไปเปรียบกับดนตรีชาติใดๆ ย่อมไม่ได้ เริ่มต้นด้วยระดับเสียง (Scale) ที่ใช้ก็ผิดกันแล้ว ตลอดจนความหมายของท่วงทำนอง การแสดงอารมณ์ต่างๆ ก็ผิดกันไปทั้งนั้น (อุทิศ นาคสวัสดิ์.2530:2)

ลักษณะเด่นประการหนึ่ง que แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทยที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ หลักในการประพันธ์เพลงซึ่ง รูปแบบการประพันธ์นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่งานวัฒนธรรมดนตรีจะขาดเสียมิได้ (บุญช่วย โส วัตร.2538:1) โดยเฉพาะในวัฒนธรรมดนตรีไทยถือว่าการประพันธ์เนื้อทำนองหลักเป็นหัวใจหลักของดนตรีไทย เพราะเนื้อทำนองหลักจะทำหน้าที่เป็นแกนนำไปสู่การเกิดการประพันธ์ในลักษณะอื่นๆ ตามมาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์ทำนองตกแต่ง (ทำนองแปร) การประพันธ์ทำนองร้องหรือการประพันธ์บทร้อง และเป็นหลักที่ต้องคำนึงถึงเสมอในการผสมวงและการบรรเลงอื่นๆ ต่อไป (บุญช่วย โส วัตร.2538:1)

เมื่อกล่าวถึงทำนองหลักแล้วจะหมายถึงการที่ผู้ประพันธ์เพลงจะประพันธ์ทำนองหลักอันเป็นแม่บทซึ่งเรียกกันว่า ลูกช้อง (Basic melody) ลูกช้องเป็นหลักหรือเป็นเนื้อเพลงอันแท้จริงของดุริยางค์ไทย (อุทิศ นาคสวัสดิ์.2530:15) ที่เรามักเรียกกันว่า "ทางช้อง" ส่วนทำนองแปรหมายถึงทำนองเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่ทำทำนองได้ รวมทั้งการขับร้องด้วย (มานพ วิสุทธิแพทย์.2533:96) และสิ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าทำนองหลักและทำนองแปรก็คือ "จังหวะ" เพราะจังหวะคือสัญญาณที่จะให้หมู่คณะหรือผู้บรรเลงดนตรียึดเป็นหลักในการปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะในการใช้สัญญาณของวงดนตรีไทยจะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "ฉิ่ง" ซึ่งจะกำหนดความช้า-เร็วจากเสียง ฉิ่ง-ฉับ เรียกว่า "จังหวะฉิ่ง" สัญญาณอีกลักษณะหนึ่งสำหรับนักดนตรีได้ยึดเป็นหลักในการบรรเลงร่วมกัน เรียกว่า "จังหวะหน้าทับ"

จังหวะหน้าทับ คือ การกำหนดการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง (กลองชนิดต่างๆ) โดยกำหนดว่าเพลงหนึ่งๆ นั้นต้องใช้กลองชนิดใดตามประเภทของเพลงตามสภาพ โอกาสและจุดประสงค์ของการบรรเลง (มานพ วิสุทธิแพทย์.2533:154) นอกจากจังหวะหน้าทับจะใช้เป็นสัญญาณในการกำหนดจังหวะแล้วยังสามารถ ใช้ประกอบทำนองเพลงโดยมิได้กำหนดว่า เสียงที่เกิดจากการบรรเลงเครื่องหนังต้องสอด

คล้องกับระดับเสียงของทำนองเพลง (มานพ วิสุทธิแพทย์.2533:154) ดังนั้นจะเห็นได้ถึงถึงความสำคัญขององค์ประกอบแต่ละส่วนที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทย

ดนตรีไทยเป็นดนตรีที่มีการแสดงออกอย่างชัดเจนถึงลักษณะลีลาอันละเอียดอ่อนประณีต แสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของดนตรีไทยและยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของไทยได้สร้างสรรค์สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ลักษณะในการบรรเลงของเพลงไทยนั้นจะมีระบบกฎเกณฑ์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงความงดงามของเสียงที่ถูกเรียงร้อยกันอย่างมีระบบ ระเบียบ แบบแผน โดยแบ่งประเภทของเพลงไทยออกเป็นหลายประเภทตามลักษณะของการบรรเลงที่แตกต่างกันไปซึ่งมนตรี ตราโมท (2527:20-21) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทเพลงไทยไว้ โดยสรุปแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.การบรรเลงอิสระ คือ การบรรเลงดนตรีรวมกันเป็นวง ทั้งเครื่องทำทำนองและเครื่องประกอบจังหวะ ไม่มีการขับร้องและพ้องรับเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นการบรรเลงเพลงโหมโรง เพลงหน้าพาทย์ และเพลงเรื่อง เป็นต้น

2.การบรรเลงร่วมกับการแสดง คือ การบรรเลงที่มีทั้งการขับร้องและการแสดงเข้ามาร่วมด้วย การบรรเลงแบบนี้นักดนตรีจะต้องศึกษาหาความชำนาญหลายด้าน ทั้งทำนองเพลง ทำนองเพลงร้องและทำรำของผู้แสดงซึ่งนักดนตรีจะต้องระวังเป็นพิเศษ

3.การบรรเลงร่วมกับการขับร้อง คือ การบรรเลงโดยมีผู้ขับร้องร่วมด้วยในเพลงนั้นๆ เช่น การบรรเลงขับร้อง คลอ เคล้า ล้าลอง เป็นต้น

ในการบรรเลงร่วมกับการแสดงนั้นถือเป็นการบรรเลงที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการบรรเลงชนิดอื่นๆ ที่กล่าวมา เพราะดนตรีไทยกับการแสดงมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก จนไม่สามารถจะแยกจากกันได้ การบรรเลงอย่างเดี่ยวแม้ว่าจะสร้างความรู้สึกรู้สึกและอารมณ์ให้ผู้ฟังได้ แต่ก็ยังไม่ปรากฏต่อสายตาสมจริงหรือ "สะใจ" เท่ากับการได้ฟังดนตรีบรรเลง ได้ฟังการขับร้อง และได้เห็นการแสดงไปพร้อมกัน (เรณู โกศินานนท์.2535:83) ซึ่งในการแสดงแต่ละประเภทก็จะมีกำหนดลักษณะของดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงให้แตกต่างกันไปตามแต่ประเภทของการแสดงนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและกลมกลืนกันไป

ดนตรีประกอบการแสดงต่างๆ นอกจากจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่อาจทำให้การแสดงดีหรือไม่ดีก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในการแสดงลิเก ถ้าดนตรีดีผู้แสดงลิเกก็มีกำลังใจและแสดงได้สนุกสนาน แต่ถ้าดนตรีไม่ค่อยดี รับร้องไม่ค่อยถูก ไม่รู้จักหน้าพาทย์ ผู้แสดงลิเกจะรู้สึกกร่อยๆ และแสดงได้ไม่สนุกเท่าที่ควร หรือในการแสดงระบำรำฟ้อน ถ้าดนตรีดีก็จะช่วยให้การแสดงดีสวยงาม มีสง่า น่าดูยิ่งขึ้น และที่ว่าดนตรีดีนั้นคืออะไร อันนี้ขึ้นอยู่กับประกอบการแสดงชนิดใด ถ้าเป็นดนตรีประกอบการแสดงโขนละคร ลิเก ก็จะต้องชำนาญเพลงหน้าพาทย์ บรรเลงสวมรับได้สนิทสนมและเข้าใจอารมณ์เพลงต่างๆ และถ้าเป็นดนตรีประกอบการแสดงระบำรำฟ้อน ก็จะต้องเข้าใจลีลาท่าทางของการรำรำ จังหวะช้า-เร็วเหมาะสมกับการแสดงชุดนั้น (ประดิษฐ์ อินทนิล.2536:77)

ระบำเป็นการแสดงอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะกล่าวคือ "การรำเป็นชุดเป็นหมู่ มีผู้แสดงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปการแสดงระบำไม่นึกถึงตัวบทมากนัก แต่เน้นที่ความพร้อมเพรียงในการใช้ลีลา ท่ารำการจัดระบวนรำและความสวยงามเป็นสำคัญ" (ประดิษฐ์ อินทนิล.2537:87) ซึ่งท่ารำบางครั้งก็มีความหมายเข้ากับเนื้อเรื่อง บางครั้งก็ไม่มี ความหมายใดๆ นอกจากความสวยงามเพียงอย่างเดียว "คำว่าระบำย่อรวมเอา "ฟ้อน" และ "เซิ้ง" เข้าไว้ด้วยเพราะวิธีการแสดงไปในรูปเดียวกัน หากแต่แยกให้เห็นความแตกต่างของท้องถิ่น วิธีรำรำตลอดจนการแต่งกายตามระเบียบประเพณีเท่านั้น คำว่า "ฟ้อน" และ "เซิ้ง" เป็นระบำประเภทพื้นเมือง แต่ง

กายตามเชื้อชาติ ประกอบด้วยเพลงที่มีทำนองและบทร้องตามภาษาท้องถิ่น เช่น ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนลาวแพน เซิ้งสวิง เซิ้งกระติ๊บ ฯลฯ (สมิตร เทพวงษ์.2535:1)

นอกจากนี้ สมิตร เทพวงษ์ (2535:1) ยังกล่าวถึงประเภทของระบำในหนังสือ สารานุกรม ระบำรำฟ้อน ไว้ดังนี้

1.ระบำแบบดั้งเดิมหรือระบำมาตรฐานได้แก่ระบำฝึกหัดกันเพื่อให้เป็นแบบมาตรฐานที่มีมาตั้งแต่โบราณ เช่น ระบำสี่บท หรือบางครั้งเรียกว่า “ระบำใหญ่” ต่อมาเมื่อประดิษฐ์ระบำซึ่งเลียนแบบระบำสี่บทขึ้นอีกหลายชุด และถือว่าเป็นระบำมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น ระบ่าย่องหงิด ระบำดาวดึงส์ ระบำกฤดาภินิหาร ฯลฯ การแต่งกายระบำมาตรฐาน ส่วนใหญ่จะแต่งกายในลักษณะที่เรียกว่า “ยืนเครื่อง”

2.ระบำปรับปรุง หมายถึง ระบำที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ แยกได้เป็น

2.1 ปรับปรุงจากแบบมาตรฐาน หมายถึงระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยยึดแบบและลีลาตลอดจนความสวยงามในด้านระบำไว้ ท่วงท่าลีลาที่สำคัญยังคงไว้ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ดูงามขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมกับสถานที่ที่นำไปแสดง เช่น ในการจัดรูปแถว การนำเพลงหน้าพาทย์เข้าไปสอดแทรก เป็นต้น

2.2 ปรับปรุงจากพื้นบ้าน หมายถึงระบำที่คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นจากแนวทางความเป็นอยู่ของคนพื้นบ้าน การทำมาหากิน อุตสาหกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ในแต่ละท้องถิ่นโดยนำมาแสดงออกเป็นรูประบำ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นของตน เช่น เซิ้งบั้งไฟ เต้นกำรำเคียว ระบำงอบ ระบำกะลา รองเงิ้ง ฯลฯ

2.3 ปรับปรุงจากท่าทางของสัตว์ หมายถึงระบำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ตามลักษณะลีลาท่าทางของสัตว์ชนิดต่างๆ บางครั้งอาจนำมาใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร บางครั้งก็นำมาใช้เป็นการแสดงเบ็ดเตล็ด ระบำชนิดนี้เช่น ระบำนกยูง ระบำนกเขา ระบำมฤคธำรง ระบำบันเทิงกาสร ระบำตึกแตน เป็นต้น

2.4 ปรับปรุงจากตามเหตุการณ์ หมายถึง ระบำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใช้ตามโอกาสที่เหมาะสม เช่น ระบำพระประทับ ระบำโคมไฟ ประดิษฐ์ขึ้นรำในวันนักขัตฤกษ์ ลอยกระทงในเดือนสิบสอง ระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ต้อนรับ เพื่อแสดงความยินดี อวยพรวันเกิด เป็นต้น

2.5 ปรับปรุงขึ้นจากสื่อการสอน ระบำประเภทนี้เป็นระบำประดิษฐ์และสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสอนนำสู่บทเรียน เหมาะสำหรับเด็กๆ เป็นระบำง่ายๆ เพื่อสร้างความสนใจประกอบบทเรียนต่างๆ เช่น ระบำสูตรคูณ ระบำวรรณยุกต์

ระบำประเภทปรับปรุงขึ้นใหม่นี้ ลักษณะท่ารำจะไม่ตายตัวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ ตัวบุคคล ตลอดจนความสามารถของผู้สอนและตัวนักเรียนเอง

การคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงเพื่อใช้ประกอบกับระบำนั้นถือเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในระบำแต่ละชุดหรือแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันไปทั้งลีลาและท่ารำ ดังนั้นในการคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงหรือการนำทำนองเพลงที่มีอยู่แล้วมาใช้กับระบำนั้นๆ จึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกลมกลืนกับลีลาท่ารำ ให้ดำเนินควบคู่กันไปตามลักษณะที่แตกต่างกันไปของแต่ละชุดระบำ

จะเห็นได้ว่าเพลงระบำเป็นงานศิลปะอีกลักษณะหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความงามทั้งในด้านของท่ารำกับทำนองเพลง รวมถึงบทร้องในระบำบางชุด ให้ดำเนินควบคู่กันไปได้อย่างกลมกลืน อาจารย์มนตรี ตราโมท คือผู้ที่ประพันธ์เพลงระบำไว้มากมายเป็นที่นิยมในวงการดนตรีไทยจนได้

รับการยอมรับในความสามารถของท่าน ดังคำบรรยายในครุศาสตร์คอนเสิร์ตครั้งที่ 11 "แก้ทศวรรษอาจารย์มนตรี ตราโมท" เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2533 ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติและผลงานของท่านดังนี้

....จากผลงานของท่าน ท่านได้แต่งเพลงใหม่โรง เพลงประวัติศาสตร์ เพลงเฉลิมฉลองในพระราชพิธีต่างๆ และงานมงคลต่างๆ ไป ท่านได้แต่งเพลงระบำไว้มากมาย จนได้ชื่อว่า "เจ้าแห่งเพลงระบำ"(สงบศึก ธรรมวิการ.2534:5)

อาจารย์มนตรี ตราโมท เดิมชื่อ บุญธรรม ตราโมท เกิดวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2433 ที่บ้านท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรของนายยิ้มและนางทองอยู่ เมื่อ พ.ศ.2474 ได้สมรสกับนางสาวลิ้นจี่ (บุรานนท์) มีบุตร 2 คน คือ นายฤทธิ และนายศิลา ต่อมาเมื่อนางลิ้นจี่ถึงแก่กรรม จึงแต่งงานกับนางสาวพูนทรัพย์ (นาฏประเสริฐ) มีบุตร 2 คนคือนางสาวดนตรีและนายญาณี่....อาจารย์มนตรีถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2538

อาจารย์มนตรีเริ่มเข้ารับการการศึกษาที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (ปรีชาพิทยากร) จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภายหลังได้มาศึกษาต่อที่โรงเรียนพรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

อาจารย์มนตรีสนใจดนตรีไทยมาตั้งแต่เด็ก อายุประมาณ 13 ปีได้เริ่มเรียนดนตรีปี่พาทย์และเรียนเครื่องดนตรีฝรั่ง (แตรวง) ต่อที่บ้านครูสมบุญ สมสุวรรณ ตำบลบางกะพร้อม จังหวัดสมุทรสงคราม จนฝีมือดีและได้เรียนรู้หลักการแต่งเพลงด้วย เมื่ออายุได้ 17 ปีได้สมัครเข้ารับราชการในกรมพิณพาทย์หลวง กรมมหรสพมหาดเล็ก(วังจันทร์เกษม) ซึ่งมีพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นครูใหญ่ ณ วังจันทร์เกษมนี้ อาจารย์มนตรีได้เรียนฆ้องวงใหญ่จากหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป สาตรวิสัย) เรียนกลองแขกจากพระพิณบรรเลงราช (แย้ม ประสานศัพท์) เรียนระนาดทุ้มจากพระพาทย์บรรเลงมัย (พิมพ์ วาทิน) ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ ได้กรุณาสอนต่อให้อีกและได้รับเลือกเป็นผู้ตีระนาดทุ้มใน"วงตามเสด็จพระราชดำเนิน" ซึ่งไม่ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จแปรพระราชฐานไป ณ ที่ใด วงนี้ก็ต้องตามเสด็จเสมอ อาจารย์มนตรีจึงได้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทเป็นพิเศษเสมอมา นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่ตีฆ้องในวังหลวง โดยเริ่มต้นด้วยการบรรเลงฆ้อง (กลุ่มผ้าขาว) ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งที่ทรงประจวร

ทางด้านผลงานการประพันธ์เพลงของอาจารย์มนตรี ก็มีมากมายหลายประเภทเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายดังนี้

เพลงไทยที่ประพันธ์ทั้งทำนองร้องและทำนองดนตรีในอัตราและลักษณะต่างๆ คือ

ก.เพลงอัตราจังหวะ 3 ชั้น

1.เพลงด้อยดึง	2.เพลงราโค
3.เพลงมหาฤกษ์	4.เพลงเหาะ
5.เพลงประพาสสมรณพ	6.เพลงขับไม้บันเตาะวี่
7.เพลงขับนก	8.เพลงเขมรปี่แก้วทางสักวา
9.เพลงจระเข้หางยาวทางสักวา	10.เพลงเทพพนม
11.เพลงเทพไสยาสน์	12.เพลงพระทอง
13.เพลงพญาสีเส้า	14.เพลงมอญล่องเรือ
15.เพลงสร้อยสน	16.เพลงนาคพัน

17.เพลงซ้อนแท่น

18.เพลงพม่าห้าท่อนทางดึกดำบรรพ์

ฯลฯ

ข.เพลงเถา (เพลงหนึ่งเท่ากับ 3 เพลง เพราะมีทั้ง 3 ชั้น, 2 ชั้น และชั้นเดียว)

1.เพลงกล่อมনারী

2.เพลงการเรียนรู้ทอง

3.เพลงขอมทรงเครื่อง

4. เพลงขอมเงิน

5.เพลงเขมรเหลือง

6.เพลงขึ้นแท่น

7.เพลงแขกกุลิต

8.เพลงแขกต๋อยหม้อ

9.เพลงแขกอะหวัง(ทางธรรมดา)

10.เพลงจีนหน้าเรือ

11.เพลงตันเพลงยาว

12.เพลงพม่าห้าท่อน(ทางภาษาต่าง ๆ)

13.เพลงพม่าเห่

14.เพลงพระจันทร์ครึ่งซีก

15.เพลงภุมริน

16.เพลงมอญรำดาบ

17.เพลงโสมส่องแสง

18.เพลงแขกอะหวัง(ทางขวา)

19.เพลงสมโภชพระนคร

20.เพลงเพทสมภาพเถา

(ร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200ปี)

ฯลฯ

เพลง 2 ชั้น และชั้นเดียว ที่เพิ่มเติมของเก่าให้เป็นเถา

1.เพลงจีนขิมใหญ่ ชั้นเดียว

2.เพลงขิมเล็ก ชั้นเดียว

3. เพลงแขกมอญ ชั้นเดียว

4.เพลงแขกลพบุรี 2 ชั้นกับชั้นเดียว

5.เพลงไปคล้อง ชั้นเดียว

6.เพลงจีนแส ชั้นเดียว

7.เพลงนางครวญ 2 ชั้นกับชั้นเดียว

8.เพลงแป๊ะ ชั้นเดียว

9. เพลงสุดสงวน ชั้นเดียว

10.เพลงสารถิ ชั้นเดียว

11.เพลงตันเพลงฉิ่ง ชั้นเดียว

12.เพลงสาริกาเขมร ชั้นเดียว

13.เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ ชั้นเดียว

ฯลฯ

เพลงเดี่ยว

1.เดี่ยวจะเข้ เพลงจีนแส

2.เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกมอญ

3.เดี่ยวจะเข้ เพลงเรื่องดวงพระธาตุ

4.เดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงอาเอีย

5.เดี่ยวฆ้องเล็ก เพลงเขิงนอก

6.เดี่ยวขิม เพลงลาวแพน

7.เดี่ยวฆ้องเล็ก เพลงกราวใน

ฯลฯ

เพลงประเภทร้องสอดดนตรี ใช้ในการบรรเลงดนตรีประวัติศาสตร์

1.เพลงไทยมุง

2.เพลงน่านเจ้า

3.เพลงสุวรรณภูมิ

4.เพลงละว้า

5.เพลงขอมสุวรรณ

6.เพลงไทยครอง

7.เพลงบันไทย

8.เพลงสิบสองจุไทย

9.เพลงไทยทวิ

10.เพลงเขมรไทย

11.เพลงฝั่งโขง

12. เพลงพระทองใหม่

13.เพลงพระแสงดาบดาบค่าย

15.เพลงลานนา 2

17.เพลงศิลป์ญี่ปุ่น

19.เพลงร่วมวง

21.เพลงเลียบแหลมมาลาญ

23.เพลงไทยอาหม

25.เพลงไทยใหญ่

14.เพลงลานนา 1

16. เพลงญี่ปุ่นไทย

18.เพลงยามาตา

20.เพลงเสือญี่ปุ่น

22.เพลงราวรำแขก

24.เพลงไทยลานช้าง

26.เพลงไทยสิบสองจุไทย

ฯลฯ

เพลงระบำ

1.เพลงระบำเรีงอรุณ

3.เพลงระบำนพรัตน์

5.เพลงไกรลาสสำเร็จ

7.เพลงชมปัตตานี

2.เพลงนกเขสมะราปี

4.เพลงม่านมณฑล

6.เพลงกฤดาภินิหาร

8.เพลงชุมนุมเผ่าไทย

(5 เผ่าไทยกลาง,ไทยใหญ่

ไทยลานนา,ไทยลานช้าง

ไทยสิบสองจุไทย,ไทยอาหม)

9.เพลงระบำนก

11.เพลงรำวงมาตรฐาน

(6 เพลง ทำเฉพาะทำนอง ได้แก่

งามแสงเดือน,รำมาชิมารำ,ชาวไทย

คืนเดือนหงาย,ดวงจันทร์วันเพ็ญ

และดอกไม้แห่งชาติ

13.เพลงแม่ศรีทรงเครื่อง

15.เพลงมยุราภิรมย์

17.เพลงบันเท็งกาสร

19.เพลงระบำชุดโบราณคดี

ประกอบด้วยเพลงระบำ 5 เพลง

คือ เพลงระบำทวาราวดี

เพลงระบำศรีวิชัย

เพลงระบำลพบุรี

เพลงระบำเชียงแสน

และ เพลงระบำสุโขทัย

21.เพลงลาวไทยปณิธาน

23.เพลงพระเจ้าลอยถาด (ระบำปลา)

25.เพลงระบำจิ้ง

27.เพลงขอฝน

29.เพลงชุมนุมอุยฉาย

10.เพลงระบำเทพบันเท็ง

12.เพลงรำวงฝั่งโขง

14.เพลงอัครลีลา

16.เพลงมฤคเรีง

18.เพลงระบำกฤษรเกษม

20.เพลงพม่าไทยอิษฐาน

22.เพลงกินรีร้อน

24.เพลงระบำดอกบัว

26.เพลงระบำดอกไม้บูชาครู

28.เพลงระบำเงือก

30.เพลงระบำอุททอง

31.เพลงฟ้อนดวงเดือน	32.เพลงลาวกระทบบไม้
33.เพลงฟ้อนเล็บ	34.เพลงจิ้นรำพัด
35.เพลงสีนวล	36.เพลงพรายตานี
37.เพลงลาวรำดาบ	38.เพลงนางโน
39.เพลงกินนรรำ	40.เพลงแขกบูชายัญ
41.เพลงระบำนั้นทอทยาน	

ฯลฯ

เพลงเบ็ดเตล็ด

1.เพลงโหมโรงเอื้องคำ	2.เพลงเอื้องสาย
3.เพลงไปคล้องชั้นเดียว (เพลงเร็ว)	4.เพลงไปคล้องชั้นเดียว (ลูกบท)
5.เพลงเร็วทะวอย	6.เพลงเชิดแขก
7.เพลงซำกลาง	8.เพลงสร้างเมือง
9.เพลงแดนป่า	10. เพลงเสมอพม่า
11.เพลงเสมอลาว	12.เพลงเสมอแขก
13.เพลงโลมมอญ	14.เพลงโอดจีน
15.เพลงโอดลาว	16.เพลงกราวกลาง
17.เพลงกล่อมพญาชั้นเดียว	18.เพลงม้าห้อ
19.เพลงลาวรำดาบ	20.เพลงโอล์ลาวครวญ
21.เพลงโลมพุเตย	22.เพลงสังคีตสายใจไทย
23.เพลงชื่นชมชุมนุมกลุ่มดนตรี	24.เพลงโหมโรงขับไม้บัณเฑาะณ
25.เพลงโหมโรงรัตนโกสินทร์ 3 ชั้น	26.เพลงโหมโรงเทิด ส.ธ.

ฯลฯ

นอกจากผลงานเพลงไทยเดิมแล้วอาจารย์มนตรี ยังประพันธ์เพลงไทยสากลไว้อีกหลายเพลง ได้แก่

1.เพลงวันรัฐธรรมนูญ	2.เพลงวันชาติ
3.เพลงมหานิมิต	4. เพลงยามรุ่ง
5.เพลงตื่นเถิด	6.เพลงวันปีใหม่
7. เพลงร่วมวงไฟบุลย์	8.เพลงดอกไม้
9.เพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าว	10.เพลงกราวอาสา

ฯลฯ

ในด้านวิชาการนอกจากอาจารย์มนตรีเป็นผู้เขียนตำราและถ่ายทอดความรู้ด้านประวัติ-ศาสตร์ศิลป์จากอดีตแก่อนุชนในปัจจุบันแล้ว ท่านยังเป็นหลักสำคัญในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในสาขาดนตรีและนาฏศิลป์ไทยที่ใช้ทั้งในวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และในมหาวิทยาลัยของรัฐจนปัจจุบันด้วย

อาจารย์มนตรี ได้รับการการประกาศเกียรติคุณ จากสภาวิจัยแห่งชาติ ให้เป็นนักวิจัยดีเด่น สาขาปรัชญา ประจำปี 2525 ซึ่งสงบศึก ธรรมวิหาร (2534:33-34) ได้นำมากล่าวไว้ดังนี้

.....อาจารย์มนตรี ตราโมท เป็นผู้ที่มีความชัดเจนเป็นเลิศในด้านดุริยางค์ศิลป์ เป็นทั้งนักปฏิบัติ นักทฤษฎีและนักวิชาการ รวมทั้งเป็นนักวิจัยที่มีความสามารถเป็นผู้วิเคราะห์

ค้นคว้าและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างดียิ่ง ได้ค้นคว้าทางด้านโบราณคดี โบราณวัตถุ ภาพศิลปวัตถุ ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แล้วนำมาสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จนเกิดลีลาใหม่ๆ ที่เหมาะสมและผสมกลมกลืนกับของเก่า ซึ่งสามารถสร้างความบันเทิงเริงรมย์ให้แก่ประชาชนอย่างดียิ่ง ผลงานวิจัยที่สำคัญของอาจารย์มนตรี ตราโมท คือเรื่องการศึกษาวิจัยในการแต่งเพลงระบำชุดโบราณคดี ซึ่งนอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ประชาชนแล้ว ยังทำให้ผู้ชมได้รับความรู้ว่ามีทวาราวดี สมัยศรีวิชัย สมัยลพบุรี สมัยเชียงแสน และสมัยสุโขทัย มีสภาพเป็นอย่างไร มีการแต่งตัวอย่างไร ลักษณะท่าร่ายเป็นแบบใด นับเป็นสมบัติของชาติไทยอย่างหนึ่ง.....

จากผลงานความรู้ความสามารถของอาจารย์มนตรี ตราโมท สามารถกล่าวได้ว่า ท่านเปรียบเสมือนเป็นห้องสมุดทางดนตรี เป็นแหล่งรวมวิชาความรู้ทางด้านดนตรีอย่างมากมายมหาศาล เป็นผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าทั้งทางด้านสาระบันเทิงและด้านวิชาการมากมายฝากไว้ในแผ่นดิน ดังนั้นผลงานเพลงระบำจึงเป็นผลงานอีกลักษณะหนึ่งของอาจารย์มนตรี ที่น่าสนใจและศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างและวิเคราะห์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท
3. เพื่อศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของท่านองเพลงระบำที่มีความสัมพันธ์กับสัตว์ในแต่ละเพลง ของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท
4. เพื่อบันทึกเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล

ความสำคัญของการวิจัย

เพลงระบำเป็นเพลงที่ใช้ประกอบกับการรำที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไป ตามแต่จุดประสงค์ของระบำในชุดนั้นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประพันธ์ท่านองเพลงจะต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างยิ่งในการคิดประดิษฐ์ท่านอง เพื่อให้เข้ากันกับระบำในแต่ละชุดอย่างสอดคล้องและกลมกลืน ซึ่งหมายถึงผู้ประพันธ์จะต้องมีความเข้าใจและคำนึงถึงลีลา ท่าร่าย เป็นหลักในการประพันธ์

การศึกษาค้นคว้าผลงานการประพันธ์เพลงระบำของ อาจารย์มนตรี ตราโมท จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบถึง

1. ได้ทราบข้อมูลประวัติความเป็นมาของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท
2. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างของเพลงและแนวทางในการประพันธ์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท
3. ทำให้ทราบถึงลีลาท่าร่ายท่านองที่แสดงออกถึงลักษณะของสัตว์แต่ละประเภท ตามบทประพันธ์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท

4.จะได้โน้ตเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท ทั้งโน้ตไทยและโน้ตสากลอย่างถูกต้อง โดยการตรวจทานจากผู้เชี่ยวชาญของกรมศิลปากร อาจารย์ศิลป์ ตราโมท

ขอบเขตของการวิจัย

1.การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะศึกษาถึงความเป็นมาของเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ คือ

- 1.1 เพลงระบำมฤคเเรง
- 1.2 เพลงระบำบันเท็งกาสร
- 1.3 เพลงระบำกฤษณเกษม
- 1.4 เพลงระบำม้า
- 1.5 เพลงระบำปลา
- 1.6 เพลงระบำยุราภิมยุ
- 1.7 เพลงระบำนกเขามะราปี
- 1.8 เพลงระบำนกสามหมู่

2.โน้ตเพลงและแถบบันทึกเสียงที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ใช้เฉพาะโน้ตและแถบบันทึกเสียงของกรมศิลปากรเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ท่อนเพลง

หมายถึง สัดส่วนของเพลงที่มีการแบ่งไว้ชัดเจน บางเพลงอาจมีท่อนเดียวหรือหลาย

ท่อนก็ได้

วรรคเพลง

หมายถึง การแบ่งทำนองออกเป็นช่วงๆโดยที่ทำนองเพลงในแต่ละช่วงนั้นคงจังหวะไว้

อย่างสมบูรณ์

รูปแบบ

หมายถึง ลักษณะสำคัญหรือลักษณะเด่นที่ปรากฏทำนองเพลง ซึ่งทำนองเพลงของเพลงแต่ละเพลง มักจะมีรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของบทเพลงนั้น

รูปแบบกระสวนจังหวะ

หมายถึง เป็นลักษณะการใช้เสียง ที่นำมาปรุงแต่งทำนองเพลงทั้งหลายให้เป็นสัดส่วน โดยมีการนำเอาเสียงสั้น-ยาว และความเจ็บบมาใช้ในการสร้างแนวทำนองเพลง ให้เกิดบทเพลงที่มีลักษณะเด่นตามจินตนาการของผู้ประพันธ์

รูปแบบทำนอง

หมายถึง ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงในลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง

บันไดเสียง

หมายถึง ลำดับขั้นของเสียงซึ่งประกอบด้วยเสียง 7 เสียง เรียงตามลำดับโดยมีกลุ่มเสียงที่เป็นเสียงหลัก 5 เสียง (เสียงลำดับขั้นที่ 1 2 3 5 และ 6) เสียงรอง 2 เสียง (เสียงลำดับขั้นที่ 4 และ 7) ดังนี้ 1 2 3 (4) 5 6 (7)

ลูกตก

หมายถึง เสียงสุดท้ายของแต่ละวรรคเพลงหรือแต่ละประโยคเพลง ซึ่งถือเป็นเสียงหลักของทำนองเพลง

ทำนองเพลง

หมายถึง ทำนองของบทเพลงที่เป็นทำนองกลาง ไม่เป็นทำนองหรือหางของเครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งโดยเฉพาะ

หน้าทับ

หมายถึง การตีเครื่องประกอบจังหวะเพลงระบำโดยใช้เครื่องหนัง (กลอง) ชนิดต่างๆ เพื่อประกอบเพลงระบำในแต่ละชุด

จังหวะอิสระ

หมายถึง การบรรเลงทำนองโดยไม่ยึดอัตราจังหวะใดๆ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับการแสดงในชุดนั้นๆ

ท่อนนำ

หมายถึง ทำนองเพลงที่บรรเลงนำก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อเพลงระบำ

ท่อนเนื้อเพลง

หมายถึง ท่อนเพลงที่บรรเลงต่อเนื่อง หลังจากการบรรเลงท่อนนำจบแล้ว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท นี้ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาหลายแห่ง ทั้งที่เป็นเอกสารตำราทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย วารสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยสังเขป ดังนี้

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีรชาติ เปรมานนท์ (2532:1) ได้ทำการวิจัยเรื่องดนตรีไทยแนวใหม่ช่วงปี 2520-2530 ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า "ดนตรีไทยมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับคนไทยควบคู่ไปกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดและพิธีกรรมทางศาสนามาเป็นเวลาช้านาน ดนตรีนอกจากจะแสดงออกถึงความประณีตวิจิตรพิสดารแล้ว ยังสะท้อนถึงความงามด้านจิตใจ และอารมณ์ของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยที่รู้จักสร้างสรรค์ดนตรีไทย" นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงทฤษฎีดนตรีไทยในเรื่องของการประสานเสียง การสอดทำนอง การเรียบเรียง การประพันธ์เพลงและศึกษาแนวคิดในการนำปรัชญาความเชื่อของคนตะวันออก และของพระพุทธศาสนาเป็นเค้าโครงและแนวทางในการประพันธ์เพลงได้อย่างสมบทบาท

ในเรื่องเดียวกันนี้ อรวรรณ บรรจงศิลป์ และคณะ (2534:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดและภูมิปัญญาไทย ชุด ดุริยางคศิลป์ ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย 5 เรื่อง ได้แก่

- 1.การไหว้ครูดนตรีไทย
- 2.เครื่องดนตรีไทยและวงดนตรีไทย
- 3.โครงสร้างของเพลงไทย
- 4.ประเภทของเพลงไทยและการประพันธ์เพลงไทย
- 5.การร้องเพลงไทย

ผลของการวิจัยพบว่า

1.การไหว้ครูดนตรีไทยเป็นเรื่องของความเชื่อทางสังคมไทย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงเรื่องความกตัญญูกตเวที เป็นสิ่งที่ดีควรแก่การปฏิบัติ

2.เครื่องดนตรีไทยแบ่งเป็น 4 ประเภทตามกิริยาที่เล่น คือ ดีด สี ตี เป่า เครื่องดนตรีทุกชนิดมีกำเนิดจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย ในเรื่องของวงดนตรีไทยก็มีการแบ่งลักษณะวงดนตรีออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี ซึ่งถือเป็นมรดกวัฒนธรรมสืบเนื่องมาตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ เป็นผลงานความคิดและภูมิปัญญาของครูดนตรีไทยในอดีต และมีผลมาจนปัจจุบัน

3.โครงสร้างของเพลงไทย ประกอบด้วย

3.1 บันไดเสียงของดนตรีไทยมี 7 เสียง ใน 1 ช่วงคู่ 8 และมีช่วงห่างของแต่ละเสียงเท่ากัน (โดยทฤษฎี) เพลงไทยส่วนใหญ่ใช้บันไดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) และมีการย้ายบันไดเสียง (Metabole) จากบันไดเสียงหนึ่งภายใน 7 เสียงนี้ นอกจากนี้ ยังมีบันไดเสียงเฉพาะของเพลงที่มีสำเนียง

ต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ บันไดเสียงของเพลงที่มีสำเนียงมอญ ลาว เขมร พม่า จีน และแขก จากการที่มีช่วงห่างของแต่ละเสียงเท่ากันนี้มีประโยชน์หลายด้านคือ

3.1.1 ผู้บรรเลงสามารถเปลี่ยนบันไดเสียงของการบรรเลงได้โดยไม่มีเสียงเพี้ยน

3.1.2 ผู้ประพันธ์สามารถแต่งเพลงให้มีสำเนียงล้อเลียนเพลงของชาติอื่นได้ด้วย
สำเนียงที่ใกล้เคียง

3.1.3 แสดงลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทยได้อย่างชัดเจน

3.2 จังหวะของเพลงไทยโดยทั่วไปมี 3 อัตราจังหวะ คือ อัตราจังหวะสามชั้น อัตราจังหวะสองชั้น และอัตราจังหวะชั้นเดียว แต่ละอัตราจังหวะมีลีลาต่างกันตามลำดับ คือ ช้า-ปานกลาง-เร็ว นอกจากนี้การแบ่งอัตราจังหวะด้วยเสียงฉิ่งแล้ว ยังสามารถแบ่งได้ด้วยเสียงกลองที่เรียกว่า จังหวะหน้าทับ หรือ หน้าทับ เช่น หน้าทับปรบไก่ หน้าทับสองไม้ และหน้าทับพิเศษ เป็นต้น ซึ่งจังหวะทั้ง 2 ลักษณะนี้จะช่วยแบ่งกลุ่มจังหวะหนัก-เบา ให้ชัดเจน ช่วยกำกับจังหวะเพลงให้ถูกต้อง และช่วยทำให้เพลงมีความสมบูรณ์ในด้านความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ

3.3 ทำนองมีความสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของมนุษย์ ทำนองเพลงส่วนใหญ่พบว่า เสียงสำคัญหรือเสียงลูกตกของเพลงมักเป็นเสียงที่ 5 หรือเสียงที่ 1 เพลงแต่ละสมัยจะแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะอย่างเด่นชัด และมีความสอดคล้องกับสังคมที่ดำเนินอยู่ ประโยชน์ของเพลง คือ

3.3.1 เป็นสื่อแสดงถึงความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของคนในสังคมนั้นๆ

3.3.2 สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนในสังคม
รวมทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ

3.4 การประสานเสียงของเพลงไทยเป็นลักษณะแนวทำนองหลายๆ แนวที่เกิดขึ้นพร้อมกันโดยยึดทำนองหลักเป็นแกน (Heterophony) หรืออาจเกิดขึ้นได้โดย

3.4.1 วิธีการเรียนรู้แบบท่องจำ

3.4.2 วิธีการประพันธ์เพลงไทยและการแปรทาง

3.4.3 วิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีบางชนิดที่เกิดคู่เสียงต่างๆ

จึงสามารถกล่าวได้ว่า การแปรทาง(variation)เป็นหลักสำคัญในการประสานในแนวนอน ประโยชน์ที่ได้จากการแปรทาง คือ

- แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของผู้บรรเลง
- ทำให้เกิดแนวต่างๆ ผสมผสานกันในการบรรเลง
- เพิ่มรสชาติในการฟังและการบรรเลงมากขึ้น
- สะท้อนถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในการอยู่ร่วมกันด้วยการ

ยึดหลักเดียวกัน รู้จักยอมซึ่งกันและกันทำให้สังคมดำเนินไปอย่างค่อนข้างราบเรียบ

3.5 รูปแบบ (Form) มีการแบ่งเป็นวรรค ประโยค ท่อน มีการจัดกลุ่มเพลงเป็นประเภทต่างๆ และมีรูปแบบของเพลงสามชั้น สองชั้นและชั้นเดียว การยืดขยายเพลงเป็นอัตราสามชั้นหรือตัดลงเป็นชั้นเดียวต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ คือ รักษาเสียงลูกตกของเพลงเดิมให้คงไว้ในแต่ละวรรค การยืดขยายเพลง จะต้องเพิ่มเป็นสองเท่าจากเดิม ในทำนองเดียวกันเมื่อตัดลง ความยาวของเพลงก็จะเหลือเพียงครึ่งหนึ่งของเพลงเดิม การกระทำลักษณะนี้จะมีประโยชน์ คือ

3.5.1 เป็นกรอบใหญ่ให้ผู้ประพันธ์มีกฎเกณฑ์ในการแต่งเพลง

3.5.2 แสดงออกถึงความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี

3.5.3 ช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถนำมาใช้ได้เหมาะกับโอกาสของการบรรเลง

3.5.4 สะท้อนถึงความคิด ความเชื่อและการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เช่น รูป

แบบของเพลงบางประเภทแสดงถึงความเชื่อในเทพเจ้า

3.6 อารมณ์เพลง สามารถให้ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ได้ แต่ไม่รุนแรงเท่าดนตรีตะวันตก

4.ประเภทของเพลงไทยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ตามความคิดของครูดนตรีแต่ละท่าน การประพันธ์เพลงไทยมี 4 วิธี คือ

4.1 แต่งจากการขยายจากเพลงเดิม

4.2 ตัดทอนจากเพลงเดิม

4.3 แต่งทำนองขึ้นใหม่โดยอาศัยเค้าโครงจากเพลงเดิม

4.4 แต่งด้วยความคิดของตนเอง โดยอาศัยจากหลักการแต่งเพลงไทย

5.การร้องเพลงไทยมีวิวัฒนาการมาจากการขับลำนำ และเพลงพื้นบ้านตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อมาได้พัฒนาขึ้นในราชสำนักสมัยอยุธยาจนเป็นแบบแผนที่ค่อนข้างชัดเจน และได้พัฒนาต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พบศัพท์ที่ใช้ในการร้องเพลงไทย 28 คำ

ในงานวิจัยเดียวกันนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องของเพลงที่มีภาษาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยสรุปได้ว่า เพลงภาษาหมายถึงเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อล้อเลียนทำนองเพลงของเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น พม่า มอญ ญวน ลาว เขมร จีน ฝรั่งเศส ซึ่งสามารถแบ่งเพลงภาษาเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.แต่งเป็นทำนองสั้นๆ มีสำเนียงล้อเลียน ทำให้ผู้ฟัง (เฉพาะคนไทย) ฟังแล้วรู้ว่าเป็นภาษาใด บางทีมีคำร้องประกอบด้วย เช่น เพลงจีนใจย่อ ญวนทอดแห มาร์ชชิงจ่อเจีย

2.แต่งเป็นทำนองสามชั้น หรือ สองชั้น มีสำเนียงล้อเลียนสำหรับร้องทำนองเพลงประเภทนี้ ผู้ที่สนใจและศึกษาวิชาการทางวงดนตรีไทยและสามารถบอกได้ว่าเป็นเพลงที่มีสำเนียงภาษาใดโดยไม่ต้องรู้ชื่อเพลงมาก่อน สำหรับคนทั่วไปนั้นสามารถสังเกตสำเนียงภาษาได้จากคำนำหน้าชื่อเพลง ชื่อผู้แต่งที่ระบุไว้เพื่อเป็นเกียรติแก่ชาติภาษานั้นๆ เช่น ลาวดวงเดือน เขมรไทรโยค เขากุลิต มอญดูดาว อย่างไรก็ตามนักดนตรีบางท่านไม่จัดเพลงพวกนี้อยู่ในเพลงภาษา แต่จัดอยู่ในเพลงสำเนียงภาษา

จะเห็นได้ว่าดนตรีไทยและเพลงไทยนั้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของลักษณะการประพันธ์ การถ่ายทอด รวมไปถึงการนำเอาลักษณะสำเนียงของชาติอื่นเข้ามารวมไว้ในบทเพลงของไทยได้อย่างกลมกลืน

ในเรื่องของการวิเคราะห์เพลงไทยนี้ บุญช่วย โสวัตร (2538:110-139) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อทำนองหลักของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม (เถา)” โดยศึกษาถึงประวัติที่มา ลักษณะการประพันธ์เพลง อิทธิพลที่มีต่อการประพันธ์ ลักษณะทฤษฎีการประพันธ์เพลงเถาและยังได้วิเคราะห์ถึงลักษณะของสำนวนการเคลื่อนที่ของเสียงในทำนองเพลงในลักษณะต่างๆ เช่น การจำแนกกลุ่ม การใช้สำนวนลักษณะของการสัมผัส การเชื่อมสำนวน ศิลปะในการใช้สำนวนรวมไปถึงลักษณะของประโยค วรรคตอน และลักษณะสำเนียงภาษา การตกแต่งสำนวนการประพันธ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ประพันธ์ดำเนินการประพันธ์ในรูปของการขยายโครงสร้างทำนองจากอัตราสองชั้นขึ้นเป็นอัตราสามชั้น และย่อโครงสร้างจากอัตราสองชั้นเป็นชั้นเดียว ประพันธ์ด้วยสำนวน เนื้อทำนองหลัก ทางดำเนินทำนอง ผสมกับทางบังคับในรูปของเพลงลักษณะดำเนินทำนองผสมลักษณะบังคับทาง และลักษณะลูกล่อ-ลูกขัด และวิเคราะห์สำนวนในรูปการจำแนกเป็นประโยคตามโครงสร้างเพลงเถา โดยใช้กรอบวิชาการด้านทฤษฎีการประพันธ์เพลงเถาที่กำหนดไว้ความว่า การประพันธ์เพลงประเภทหน้าทับปรบไก่นั้น จะต้องประพันธ์ให้สำนวนทำนองเพลงของ

ประโยคที่ขีดกันมีลักษณะสัมผัสอย่างมีความสัมพันธ์กัน ชุดละไม่น้อยกว่า 2 ประโยค นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมดนตรีไทย และลักษณะเฉพาะของความเป็นสุนทรียะของดนตรีไทย

ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์(2534:319) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วิธีการประพันธ์เพลงไทยในลักษณะการแต่งขยายและการแต่งตัดทำนองจากเพลงอัตราสองชั้น ได้ผลการวิจัยวิธีการประพันธ์เพลงไทยไว้ดังนี้ การประพันธ์เพลงไทยมีหลายลักษณะได้แก่ นำเพลงอัตราสองชั้นมาขยายเป็นสามชั้นและตัดลงเป็นชั้นเดียว นำเพลงอัตราสามชั้นมาตัดเป็นสองชั้นและชั้นเดียว นำเพลงอัตราชั้นเดียวมาขยายเป็นสองชั้นและสามชั้น และสุดท้ายได้ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยไม่ได้นำมาจากเพลงใด ในการวิเคราะห์ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเพลงเถา เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลูกตกสุดท้ายของแต่ละอัตราจังหวะหน้าทับในแต่ละอัตราว่าใช้ลูกตกเสียงเดียวกันหรือไม่

ด้านรูปแบบของดนตรีไทยนั้น โครงการดนตรีไทยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2530) ได้จัดทำเอกสารรายงานรวบรวมข้อมูลหลักการบรรเลง การขับร้อง และโน้ตเพลงไทยโดยได้ศึกษาถึงประวัติดนตรีไทยและให้ความหมายของเพลงไทยว่า หมายถึงเพลงไทยเดิม (Thai Classical Music) เป็นเพลงที่มีระเบียบแบบแผน ทั้งการบรรเลงและการขับร้อง ซึ่งมีรูปแบบประโยคเพลงที่มีรูปแบบ(Form) ที่มีทำนอง(Melody) และได้อ้างถึงศัพท์สังคีตที่ใช้ในวงการดนตรีไทย และการขับร้องเพลงไทยในด้านการถ่ายทอดเพลงไทย และสงบศึก ธรรมวิหาร (2534) ได้ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเรื่อง “แนวความคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และการถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย ซึ่งศึกษาถึงวิวัฒนาการ วิธีการถ่ายทอด และวิธีอนุรักษ์ดนตรีไทยอันประกอบด้วยหลักฐานอ้างอิงและบทสัมภาษณ์บุคคลในวงการดนตรีไทยประกอบการจัดทำ อันเป็นประโยชน์ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ (1989:9-10) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์บทเพลงของดนตรีไทย โดยได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “The Thang of the Khong Wong Yai and Ranat Ek” เกี่ยวกับการบรรเลงทางฆ้องวงใหญ่ว่า ทางฆ้องวงใหญ่เกิดจากการนำวลีสั้นๆ ของทำนองเพลงมาเรียงต่อกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยโน้ต 2 เสียง บรรเลงพร้อมกันในชั้นคู่ต่างๆ

= ช = ล	= ท = ล	= ช = ม	= ช = ด	= ร = ม	= ม = ม	= ร = ด
ช ล	ท ล	ช ท	ร ด	ร ม	ช ม	ร ด

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยโน้ต 2 เสียง บรรเลงไม่พร้อมกัน จะบรรเลงในชั้นคู่ 8 หรือชั้นคู่ 4

= = =	ท ท =	ล ล =	ช ช =	ล ล =	ม ม =	ฟ ฟ =	ช ช =
ท	ล	ช	ล	ท	ด	ช	

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วยโน้ตหลายๆ เสียง บรรเลงเป็นทางเก็บ

- ล ด ร	ด ฟ ด ร	ด ล ด ร	ด ร ฟ ช	ฟ ช ล ท	ด ท ล ช	ด ล ช ฟ	ล ช ฟ ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วยโน้ต 2 เสียง บรรเลงพร้อมกันในอัตราจังหวะที่ยาวๆ ซึ่งภาษาทางดนตรีเรียกว่า “การกรอ”

- - - ร	- - - ม	- - - ฆ	- - - ล
ล	ท	ท	ล

สุรศักดิ์ จำนงค์สาร (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น โดยการวิจัยนี้มุ่งศึกษาโครงสร้างทางฆ้องวงใหญ่ และวิเคราะห์ทำนองแปรทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่ดังนี้

1. วิเคราะห์โครงสร้างทางฆ้องวงใหญ่เพลงแป๊ะ 3 ชั้น
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบทางฆ้องวงใหญ่กับทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น
3. วิเคราะห์ทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น

ผลการศึกษาพบว่า

1. โครงสร้างทางฆ้องวงใหญ่เพลงแป๊ะ 3 ชั้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ท่อนที่ 1 มี 3 จังหวะหน้าทับปรบไก่ ท่อนที่ 2 มี 2 จังหวะหน้าทับปรบไก่ และสร้อยมี 4 จังหวะหน้าทับปรบไก่ ทำนองเพลงแบ่งเป็น 18 ประโยคและอยู่ในบันไดเสียง โด โดยมีลูกตกอยู่ในขั้นที่ 1 2 3 5 และ 6 ของบันไดเสียง
 2. การเปรียบเทียบทางฆ้องวงใหญ่กับทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น พบความสัมพันธ์ระหว่างบันไดเสียงของทางระนาดเอกและบันไดเสียงของทางฆ้องวงใหญ่ที่เป็นโดเสียงเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ระนาดเอกจะบรรเลงโดยการเก็บ ยกเว้นสร้อยเท่านั้นที่จะบรรเลงล้อยกับทางฆ้องวงใหญ่
 3. การวิเคราะห์ทางระนาดเอกในแต่ละวรรคของท่อน 1 และท่อน 2 ผู้บรรเลงส่วนใหญ่จะบรรเลงต่างกันในการบรรเลงเที่ยวแรกและเที่ยวหลังเพื่อให้เกิดความหลากหลาย แต่ทั้งนี้ยังมีลูกตกและบันไดเสียงเหมือนกัน โดยแต่ละลูกตกจะมีการแปรทำนองที่มีหลักและกฎเกณฑ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน นับเป็นการศึกษาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี
- ไพฑูรย์ เณยเจริญ ได้วิเคราะห์ทางระนาดทุ้มเพลงเชิดจันทน์ที่บันทึกเป็นโน้ตสากลโดยกรมศิลปากร ในปี พ.ศ.2481 ทำนองหลักเป็นผลงานการประพันธ์ของพระประดิษฐ์ไพเราะ (ครูมีแขก) จำนวน 4 ตัวเป็นข้อมูลในการศึกษา

การวิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักเพลงเชิดจันทน์จำนวน 4 ตัว
2. วิเคราะห์ทางระนาดทุ้มเพลงเชิดจันทน์
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระนาดทุ้มตามลักษณะการบรรเลงรวมวง

ผลจากการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักเพลงเชิดจันทน์ 2 ชั้นจำนวน 4 ตัวจากการศึกษาพบว่า
 - 1.1 เชิดจันทน์ตัวที่ 1 ได้นำเพลงเชิดอัตรา 2 ชั้น ตัวที่ 6 มาใช้ในการประพันธ์และเพลงเชิดในชั้นเดียวตัวที่ 6 มาเชื่อมลงจบ
 - 1.2 เชิดจันทน์ตัวที่ 2 และตัวที่ 3 ได้มีความสัมพันธ์กับเพลงใดตๆ และสามารถกล่าวได้ว่าพระประดิษฐ์ไพเราะได้ประพันธ์ขึ้นเองยกเว้นส่วนท้าย ผู้ประพันธ์ใช้เชิดในชั้นเดียวเชื่อมลงจบ
 - 1.3 เชิดจันทน์ตัวที่ 4 พบว่ามีได้มีความสัมพันธ์กับเพลงใดตๆ ยกเว้นเฉพาะส่วนต้นเพลงที่ใช้

เพลงเร็วสำเนียงจีนในเพลงเรื่องจีนแสด มาขึ้นนำ และเชื่อมลงจบด้วยเซ็ดในชั้นเดียวลักษณะทำนองทั่วไป เซ็ดจีนตัวที่ 1 เป็นทางพื้นผสมด้วยลูกล่อชนิดแหลม ในเซ็ดจีนตัวที่ 2,3 และ 4 เป็นทำนองลูกโยนที่ใช้ ลักษณะทำนองลูกล่อชนิดล่อตาม ล้อขัด และชนิดแหลมเฉพาะตัว การกำหนดเครื่องดนตรีที่บรรเลงลูกล่อ ชนิดต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการบรรเลงเดี่ยวรอบวงเฉพาะเซ็ดจีนตัวที่ 4

2. วิเคราะห์ทางระนาดทุ้มเพลงเซ็ดจีน จากการศึกษาพบว่ารูปแบบทางระนาดทุ้มมีลักษณะเฉพาะ ตัวแตกต่างจากเครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงอย่างชัดเจน สำนวนระนาดทุ้มสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิดได้แก่

2.1 สำนวนตรงจังหวะ

2.2 สำนวนไม่ตรงจังหวะ

นอกจากนี้ยังพบว่าในแต่ละสำนวนยังมีทำนองกลุ่มย่อยที่เป็นลักษณะเฉพาะและแบ่งได้คือ เสียง กระโดด เสียงถ่าง ทำนองยกเยื้อง ทำนองเรียงเสียง และทำนองล่งหน้า ทางระนาดทุ้มที่ใช้ในการวิเคราะห์ ครั้งนี้มีความโดดเด่นอย่างชัดเจนในเรื่องการเชื่อมโยงประโยคซึ่งจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสนิทสนมกัน ตลอดในเซ็ดจีนแต่ละตัว

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระนาดทุ้มตามลักษณะการบรรเลงรวมวง จากการศึกษา พบว่ากลุ่มทำนองของเพลงเซ็ดจีนโดยเฉพาะในส่วนของการทำนองลูกโยนในชนิดต่างๆ เปิดโอกาสให้ระนาดทุ้ม แสดงศักยภาพทางการบรรเลงได้อย่างโดดเด่นกว่าเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ

พุทธะ ณ บางช้าง ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เพลงมอญที่ใช้ในพิธีศพ 4 เพลงคือ เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงเชิญผีและเพลงยกศพ ทางของครูสุ่ม ดนตรีเจริญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและ วิเคราะห์ทำนองฆ้องมอญวงใหญ่โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ จากการนำข้อมูลที่บันทึกเทปแล้วบันทึกเป็น โน้ดไทย

การดำเนินการวิเคราะห์เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเทปฆ้องมอญวงใหญ่เพลงมอญใน พิธีศพทั้ง 4 เพลงจากพันเจ้าอากาศเอกวิระ ดนตรีเจริญ มาศึกษาข้อมูลทั้งที่เป็นจากการสัมภาษณ์จาก เอกสารและข้อมูลเพลง แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วิเคราะห์การแบ่งทำนองเพลง
2. วิเคราะห์บันไดเสียง
3. วิเคราะห์วรรคเพลงและลูกตก
4. วิเคราะห์รูปแบบทำนอง
5. วิเคราะห์รูปแบบจังหวะ

ผลวิจัยพบว่า

1. การแบ่งทำนองของเพลงมอญมีการแบ่งออกเป็นประโยคเพลงและท่อนเพลงในส่วนที่ใหญ่ขึ้น
2. บันไดเสียงของเพลงมอญทั้ง 4 เพลงมีบันไดเสียงที่แตกต่างกันคือ
 - 2.1 เพลงประจำวัด ใช้บันไดเสียงฟา โด และซอลเป็นหลัก
 - 2.2 เพลงประจำบ้าน ใช้บันไดเสียงฟา และโด เป็นหลัก
 - 2.3 เพลงเชิญผี ใช้บันไดเสียงโดและฟาเป็นหลัก
 - 2.4 เพลงยกศพ ใช้บันไดเสียงโดและทีเป็นหลัก
3. วรรคเพลงและลูกตกของเพลงมอญที่พบส่วนใหญ่จะเปลี่ยนตามบันไดเสียงของบท เพลงทำให้เกิดสำเนียงที่แตกต่างกันออกไปจากเพลงไทย

4. รูปแบบทำนองของเพลงมอญมีกาใช้เสียงหลัก 5 เสียงคือ โด เร มี ซอล ลา และใช้เสียงฟา กับเสียงที่เป็นเสียงรองหรือเสียงจรเพื่อบ่งบอกสำเนียงมอญ

5. รูปแบบจังหวะของเพลงมอญจะมีกระสวนของบทเพลงในทำนองขึ้นเพลงและจบซึ่งแตกต่างจากเพลงไทยคือ มีลูกกระโดดเพื่อหลบหลุม

อาทร ธนวัฒน์ (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ โดยตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษาไว้ 4 หัวข้อดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบเพลงเดี่ยวกราวใน 2 ชั้น
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบทำนองทางฆ้องวงใหญ่กับทางเดี่ยวจะเข้เพลงกราวในสองชั้น
3. วิเคราะห์เรื่องบันไดเสียง
4. วิเคราะห์รูปแบบทำนอง

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ นอกจากส่วนสำคัญที่เรียกว่าลูกโยนและเนื้อเพลงแล้วยังมีกลุ่มทำนอง ทำนองขึ้น ทำนองเชื่อมระหว่างลูกโยนกับลูกโยน และทำนองลงจบ รวมองค์ประกอบของเพลงเดี่ยวกราวในสองชั้นทางจะเข้ได้ 15 กลุ่ม

2. การเปรียบเทียบทางฆ้องวงใหญ่กับทางเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน 2 ชั้น พบความสัมพันธ์ของวรรคเพลงและลูกตก ในส่วนที่เป็นทำนองโยนทั้ง 7 กลุ่มและในส่วนที่เป็นเนื้อเพลงกราวใน พบว่าเสียงลูกตกของวรรคเพลงส่วนมากตกเสียงเดียวกันกับเสียงลูกตกทางฆ้องวงใหญ่ จะมีเพียงบางวรรคเพลงที่เสียงลูกตกต่างกัน แต่ก็ไม่ทำให้ทำนองในกลุ่มต่างๆผิดเพี้ยนไป

3. บันไดเสียง

- 3.1 ลูกโยนที่ 1 บันไดเสียง ที
- 3.2 ลูกโยนที่ 2 บันไดเสียง มี
- 3.3 ลูกโยนที่ 3 บันไดเสียง โด
- 3.4 ลูกโยนที่ 4 บันไดเสียง ฟา
- 3.5 ลูกโยนที่ 5 บันไดเสียง ลา
- 3.6 ลูกโยนที่ 6 บันไดเสียง โด
- 3.7 ลูกโยนที่ 7 บันไดเสียง โด
- 3.8 เนื้อเพลงกราวใน บันไดเสียง โด
- 3.9 ทำนองเชื่อมระหว่างลูกโยนที่ 1 กับลูกโยนที่ 2 เป็นได้สองบันไดเสียงคือบันไดเสียง ที กับบันไดเสียง มี

4. รูปแบบทำนอง

- 4.1 ลูกโยนที่ 1 ประดิษฐ์ทำนองได้ 7 กลุ่ม
- 4.2 ลูกโยนที่ 2 ประดิษฐ์ทำนองได้ 8 กลุ่ม
- 4.3 ลูกโยนที่ 3 ประดิษฐ์ทำนองได้ 3 กลุ่ม
- 4.4 ลูกโยนที่ 4 ประดิษฐ์ทำนองได้ 5 กลุ่ม
- 4.5 ลูกโยนที่ 5 ประดิษฐ์ทำนองได้ 5 กลุ่ม
- 4.6 ลูกโยนที่ 6 ประดิษฐ์ทำนองได้ 3 กลุ่ม
- 4.7 ลูกโยนที่ 7 ประดิษฐ์ทำนองได้ 4 กลุ่ม

4.8 การประดิษฐ์ทำนองส่วนที่เป็นเนื้อเพลง จะยึดลูกตกของวรรคเพลงที่เป็นเนื้อทำนองทางฉ่องเป็นหลัก ประดิษฐ์ทำนองได้ 3 กลุ่ม

โดม สว่างอารมณ์ (2540:บทคัดย่อ) ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์เพลงของจางวางทั่ว พาทยโกศล และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นบทเพลงเถาสำนึงเขมร 5 เพลง ได้แก่ เพลงเขมรพวง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรเหลือ้ง เพลงเขมรเอวบางและเพลงเขมรใหญ่ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อดังนี้

1. สัดส่วนและโครงสร้างทำนอง
2. บันไดเสียง
3. ความสัมพันธ์ของทำนองในแต่ละอัตราจังหวะ
4. รูปแบบของเพลงกรณีมีทางเปลี่ยน

ผลการวิเคราะห์พบว่า

1. มีการสร้างแนวทำนองโดยใช้รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองเป็นส่วนสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดในแต่ละวรรคเพลงทั้ง 5 เพลง
2. ในวรรคเพลงหนึ่งๆ จะมีลูกตกซึ่งมีความสำคัญในการเชื่อมวรรคเพลงต่างๆ ให้มีความต่อเนื่องกันใช้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการทอนและขยายบทเพลงตลอดจนใช้ในการจบบทเพลง
3. มีการใช้บันไดเสียงต่างจากเพลงสำเนียงเขมรทั่วไปคือ ใช้บันไดเสียง โด 4 เพลง ส่วนเพลงเขมรใหญ่ใช้บันไดเสียง โด กับบันไดเสียง วา
4. การดำเนินทำนองส่วนใหญ่จะใช้ 5 เสียงหลักและมีบางตอนของทำนองใช้ครบทั้ง 7 เสียง
5. การสร้างทำนองเพลงโดยการย่อขยายและตัดทอนให้เป็นเถา ใช้ทำนองเดิมเป็นพื้นฐานและตกแต่งทำนองขึ้นใหม่
6. การสร้างทำนองทางเปลี่ยนยึดลูกตกเดียวกันกับเพลงทางพื้น ซึ่งส่วนใหญ่มีลูกตกเสียงเดียวกันในวรรคเพลงคู่ ส่วนลูกตกที่มีเสียงไม่ตรงกันจะพบในวรรคเพลงคี่

นที สว่างดี (2542:บทคัดย่อ) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์เพลงระบำชุดโบราณคดี ประพันธ์โดย มนตรี ตราโมท โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมา รวบรวมข้อมูลเพลงระบำชุดโบราณคดี และนำมาวิเคราะห์ตามหลักการวิเคราะห์ หลักทฤษฎีดนตรีไทยซึ่งได้ผลของการวิเคราะห์ดังนี้

1. การแบ่งท่อนเพลง พบว่าเพลงแต่ละเพลงเป็นเรื่องของแต่ละยุคสมัย ซึ่งแต่ละท่อนมีจำนวนท่อนที่แตกต่างกันไป มิได้ยึดตามแบบเดียวกัน และเพลงระบำที่ปรากฏในที่นี้ก็มีทั้งท่อนเดียวและสองท่อน โดยแต่ละท่อนจะมีส่วนนำ ส่วนเนื้อเพลง และส่วนลงจบ
2. รูปแบบจังหวะ พบว่าเพลงทุกเพลงจะอยู่ในลักษณะที่เริ่มต้นด้วยอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว ซึ่งแต่ละเพลงจะมีหน้าทับกำกับไว้ดังนี้

เพลงระบำทวาราวดี	ใช้หน้าทับ	มอญ
เพลงระบำศรีวิชัย	ใช้หน้าทับ	แขก
เพลงระบำลพบุรี	ใช้หน้าทับ	เขมร
เพลงระบำเชียงแสน	ใช้หน้าทับ	เฉพาะ
เพลงระบำสุโขทัย	ใช้หน้าทับ	เฉพาะ

3.รูปแบบทำนอง พบว่าเป็นเพลงที่มีลักษณะแบบกิ่งบังคับทาง โดยแต่ละเพลงจะมีการเคลื่อนที่อยู่ ในช่วงคู่เสียงแคบและคู่เสียงกว้าง ซึ่งทำนองแต่ละเพลงผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้มีสำเนียงสอดคล้องกับความ เป็นมาทางประวัติศาสตร์

4.วรรคเพลง พบว่ามีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของเพลงแต่ละสมัย ซึ่งในแต่ละวรรคเพลง จะมีความสั้นยาว ไม่เท่ากัน ซึ่งผู้ประพันธ์ต้องการให้สอดคล้องกับทำนอง

5.ลูกตก พบว่าในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวของเพลงระบำสุโขทัย มีลูกตกที่มีความสัมพันธ์ กันโดยผู้ประพันธ์ใช้หลักการยืดขยาย ส่วนลูกตกเพลงอื่นๆ ในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวมิได้สัมพันธ์ กัน

จากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ถือเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์และจะช่วยใน งานวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

เอกสารตำราทางวิชาการ

วิภา คงคากุล (2537:8) กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์กับดนตรี ในหนังสือเพลงดนตรีว่าดนตรีคือ ศิลปะอย่างหนึ่งและเป็นผลที่เกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของเขาออกมาเป็น สัญลักษณ์ ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกประสบการณ์ในชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ ความรู้ประสบการณ์ในชีวิตมนุษย์ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้อาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ บางครั้งอาจจะเป็นความรู้สึกสนุกสนาน ตึงเครียด เศร้า กลัว ความพอใจ ความรู้สึกต่อต้านหรือเจ็บปวด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ติดตัวมากับมนุษย์ไม่ว่าจะยุคใดก็ตาม และเมื่อมีความรู้สึกเหล่านี้มนุษย์ก็พยายามที่จะ แสดงออก ดนตรีเกิดจากการแสดงออกด้วยความรู้สึกต่างๆ เหล่านั้น ในเรื่องเดียวกันนี้ มนตรี ภูงาม (2530:7) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสังคีตวิทยาว่า ดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความสุขสนุกสนาน รื่นเริงใจ ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้บางขณะ มีลักษณะคล้ายไอศภูณานหนึ่งที่สามารถช่วยให้คนไข้ที่ ป่วยทางใจมีอาการดีขึ้น ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อาจเกี่ยวข้องในรูปแบบ ของการบันเทิงโดยตรง เกี่ยวข้องโดยขนบธรรมเนียมประเพณี และโดยลักษณะอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2532:63) ที่กล่าวไว้ในหนังสือมนุษยศาสตร์ปริทัศน์ว่า ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่รับใช้สังคมมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษาและทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในความเชื่อทางสังคม ศาสตร์ มนุษย์ยังกำหนดให้ดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับพระเจ้า เช่น ดนตรีในพิธีกรรมทาง ศาสนาของตะวันตก และดนตรีไทยในความเชื่อเรื่องพิธีไหว้ครูของชาวไทย นอกจากนี้ ศรีศักร วัลลิโภดม (2535:2) ยังได้กล่าวไว้ในหนังสือดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมชาวบ้านว่า การดนตรีมีการ พัฒนาไปตามกาลเวลา จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะคนในแต่ละยุคหรือแต่ละ กลุ่มสังคม ต่างเรียนรู้และมีแนวคิดที่เกิดจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่แตกต่างกันไปตาม เวลา จึงมีผลทำให้การดนตรีมีความแตกต่างกันไปในทุกสมัยทุกสังคม

จึงอาจกล่าวได้ว่าดนตรีไทยจึงเป็นดนตรีที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกชนชั้นและทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านพิธีกรรม ความบันเทิงหรือแม้กระทั่งความเศร้าโศก ดนตรีไทยมีการสืบทอดกันมาเป็นระยะ เวลานานและต่อเนื่อง ซึ่งเราเรียกว่าการสืบทอดวัฒนธรรมนั่นเอง

พูนพิศ อมาตย์กุล (2529) ได้เรียบเรียงหนังสือดนตรีวิจักษ์ ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อ ความชื่นชม โดยกล่าวถึง ภูมิหลังของดนตรีไทย ความรู้ในเรื่องลักษณะต่างๆ ของเพลงไทยและเพลงที่มี สำเนียงเลียนแบบชาติต่างๆ การฟังดนตรีไทยตลอดจนกระทั่งอารมณ์ต่างๆ ของเพลงไทย อุทิศ นาคสวัสดิ์

(2530:2) ได้กล่าวไว้ในหนังสือทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทยภาค 1 ว่า ดนตรีไทยนั้นเป็นของวิเศษพิสดารและแปลกกว่าดนตรีของชาติใดๆ เรามีหลักเกณฑ์ของเราโดยเฉพาะ จะเอาไปเปรียบกับดนตรีของชาติใดๆ ย่อมไม่ได้ เริ่มต้นด้วยระบบเสียง (Scale) ที่ใช้ก็ผิดกันแล้ว ตลอดจนความหมายของท่วงทำนอง การแสดงและอารมณ์อื่นๆก็ผิดกันไปทั้งนั้น นอกจากนี้ สจ๊วต ภูเขาทอง (2532:18) ยังกล่าวไว้ในหนังสือการดนตรีไทยและหนทางเข้าสู่ดนตรีไทยว่า อันศิลปะการดนตรีนั้นก็เหมือนงานศิลปะสาขาอื่นๆ ซึ่งเป็นผลิตผลของมนุษย์ในสังคม และย่อมต้องมีโครงสร้าง (Structure) ของตนเอง แต่โครงสร้างนั้นมีได้อยู่ด้วยตัวของมันเอง และเราสามารถจะทำความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเราได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงพฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ ผู้เป็นซึ่งผู้ผลิตเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นๆ จึงได้ถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่ทำให้เกิดการผลิตเสียง(Sound) อันเป็นที่ยอมรับกันว่าไพเราะในสังคมนั้นๆ

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ได้จัดทำหนังสือ “ดนตรีไทยวิเคราะห์” โดยศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องโครงสร้างต่างๆ ไปของดนตรีไทย ระบบเสียงและบันไดเสียง การกำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรีไทย ทางของดนตรีไทย ทำนองหลัก (ทางฆ้อง) แนวทำนองและแนวประสาน วรรณเพลง ลูกตก ข้อมูลจากหนังสือดนตรีไทยวิเคราะห์ยังได้แสดงหลักในการวิเคราะห์บทเพลงไทยอย่างละเอียด ในเรื่องเดียวกันนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องของจังหวะหน้าทับที่เป็นการกำกับจังหวะโดยเครื่องหนัง (กลองต่างๆ) โดยกำหนดว่าในเพลงหนึ่งๆ นั้นจะต้องใช้กลองชนิดใด และบรรเลงอย่างไรซึ่งแต่ละเพลงนั้นจะต้องใช้กลองและหน้าทับให้ถูกต้อง

ในเรื่องเดียวกันนี้ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2535:18-21) ยังได้เขียนเอกสารประกอบการสอนเรื่องความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการในการประพันธ์เพลงไทย กล่าวถึงความรู้พื้นฐานที่จะนำไปสู่การประพันธ์เพลงและศึกษาเรื่องบันไดเสียง ซึ่งบันไดเสียงในดนตรีไทยมีเสียงสำคัญหรือเสียงหลัก 5 เสียงและเสียงรอง 2 เสียง ตามลักษณะแผนผังข้างล่างคือ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

เสียงขั้นที่ 1 2 3 5 และ 6 จะเป็นเสียงหลัก เสียงขั้นที่ 4 และ 7 เป็นเสียงรอง เสียงแต่ละเสียงจากขั้นที่ 1-7 มีความห่างของระดับเสียงที่เท่ากัน ส่วนเสียงที่สูงขึ้นไปต่อจากขั้นที่ 7 นั้นก็จะเป็นเสียงเดียวกับขั้นที่ 1 นั้นเอง เพียงแต่มีระดับเสียงที่สูงกว่าขั้นที่ 8

เมื่อมีการกำหนดโน้ตสำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ แล้วก็จะสามารถกำหนดโน้ตและชื่อบันไดเสียงต่างๆ ได้เช่น

ขั้นที่	1	2	3	4	5	6	7
บันไดเสียงโด	ด	เร	ม	ฟ	ซ	ล	ท
บันไดเสียงซอล	ซ	ล	ท	ด	เร	ม	ฟ
บันไดเสียงฟา	ฟ	ซ	ล	ท	ด	เร	ม

หลักในการวิเคราะห์ลักษณะนี้ถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้กับงานวิจัยครั้งนี้และเพลงไทยทั่วไป

ในเรื่องของทฤษฎีดนตรีไทยนั้น อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2530) ได้จัดทำหนังสือทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย (ภาค 1) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาดนตรีไทย นับตั้งแต่มาตราเสียงดนตรีไทย ระดับเสียงดนตรีไทย ลูกฆ้อง (Basic Melody) การทำเพลงให้ไพเราะ (Embellishment) เทคนิคการบรรเลงเพลงไทย หน้า

ทับอัตราเพลงไทย การบรรจุเนื้อเพลง การแบ่งวรรคตอนเพลงไทย การขับร้อง เป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมดนตรีไทยหลายด้าน นับว่าเนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง

ประดิษฐ์ อินทนิล (2536) ได้เรียบเรียงหนังสือเกี่ยวกับดนตรีไทยและนาฏศิลป์ โดยกล่าวถึงกำเนิดและวิวัฒนาการของดนตรีไทย ตลอดจนเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคต่างๆ และนาฏศิลป์ซึ่งประกอบด้วยประวัติการรำและระบำชุดต่างๆ และ กล่าวถึงการแสดงระบำไว้ว่า เป็นศิลปะการรำเป็นชุดเป็นหมู่ มีผู้แสดงตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป การแสดงระบำไม่นึกถึงตัวบทมากนัก แต่เน้นที่ความพร้อมเพรียงในการใช้ลีลาท่ารำ การจัดกระบวนรำ และความสวยงามเป็นสำคัญ

เอกสารสิ่งพิมพ์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ปัญญา รุ่งเรือง (2533:126) กล่าวในหนังสืออ่านและฟังดนตรีไทยว่ามนุษย์ชาติที่มีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ซึ่งเป็นไปตามกำเนิดของมนุษย์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและวัฒนธรรมแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ธรรมชาติ ที่เป็นตัวกำหนดความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การแต่งกาย และเป็นพื้นฐานต่อแนวความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของมนุษย์ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นของมนุษย์แต่ละแห่ง และยังได้กล่าวถึงระบบเสียงของดนตรีไทย โดยใช้หลักการแบ่งช่วงเสียงเปรียบเทียบระหว่างระบบเสียงไทยกับระบบสากล และประทีป เล้ารัตนอารีย์ (2538) ได้เขียนบทความเรื่อง “ดนตรีมีคุณทุกอย่างไป” ซึ่งกล่าวถึงคุณประโยชน์อันเอนกอนันต์ของดนตรีตามสภาพจากอดีตจนถึงปัจจุบันว่าดนตรีสามารถใช้ได้ในหลายจุดประสงค์ เช่น ดนตรีเพื่อการขับกล่อม เพื่อการทำงาน เพื่อปลุกใจ เพื่อศาสนา เพื่อความพร้อมเพรียงทางทหาร เพื่อพรรณนา เพื่อประกอบการแสดง และที่เป็นปัจจุบันที่สุดก็เพื่อการบำบัด และ พูนพิศ อมาตยกุล (2529) เขียนหนังสือดนตรีวิจักษ์ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม โดยกล่าวถึงเรื่องของสำเนียงเพลงหรือทางของเพลงไทยพร้อมทั้งยกตัวอย่างเพลงสำเนียงต่างๆ เช่น เพลงสำเนียงแขก สำเนียงเขมร สำเนียงพม่า สำเนียงมอญ และสำเนียงลาว เป็นต้น และอธิบายไว้ว่าเพลงทุกๆ เพลงคือเพลงไทยแท้ๆ แต่ได้ประดิษฐ์ให้มีสำเนียงที่แตกต่างกันไป อุปมาดังเสียงพูด หรือภาษาพูดที่มีหลายสำเนียง หลายภาษา มิได้หมายความว่าเราไปเอาเพลงของชาตินั้นมา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประวัติดนตรีไทยและศัพท์สังคีตอีกด้วย

ประดิษฐ์ อินทนิล (2536:77) ได้กล่าวไว้ในหนังสือดนตรีไทยและนาฏศิลป์ว่า ดนตรีประกอบการแสดงว่า เป็นส่วนสำคัญที่จะขาดเสียมิได้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่อาจทำให้การแสดงดีหรือไม่ดีก็ได้ ตัวอย่างเช่นในการแสดงลิเก ถ้าดนตรีดีผู้แสดงลิเกก็มีกำลังใจและแสดงได้สนุกสนาน แต่ถ้าดนตรีไม่ค่อยดี รับร้องไม่ค่อยถูก ไม่รู้จักหน้าพาทย์ ผู้แสดงลิเกจะรู้สึกกร่อยๆ และแสดงได้ไม่สนุกเท่าที่ควร หรือในการแสดงระบำรำฟ้อน ถ้าดนตรีดีก็จะช่วยให้การแสดงดีสวยงาม มีสง่าผ่าเผยยิ่งขึ้น และที่ว่าดนตรีดีนั้นคืออะไร อันนี้ขึ้นอยู่กับประกอบการแสดงชนิดใด ถ้าเป็นดนตรีประกอบการแสดงโขน ละคร ลิเก ก็จะต้องชำนาญเพลงหน้าพาทย์ บรรเลงสวมรับได้สนิทและเข้าใจอารมณ์เพลงต่างๆ และถ้าเป็นดนตรีประกอบการแสดงระบำ รำฟ้อน ก็จะต้องเข้าใจลีลาท่าทางของการรำรำ จังหวะช้าเร็วที่เหมาะสมกับการแสดงชุดนั้น

ในเรื่องของระบำนั้น มนตรี ตราโมท (2521:20) กล่าวไว้ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไทยว่า การแสดงระบำนั้นถ้าเป็นระบำที่มุ่งหมายความสวยงาม การฟ้อนรำจะต้องมีลีลาอันถูกต้องส่วน งดงาม ถ้าเป็นระบำคู่ หรือระบำหมู่ ก็จะต้องมีความพร้อมเพรียง และสอดคล้องต้องกันด้วย และท่าทางที่รำรำก็จะต้องกลมกลืนกับทำนองดนตรีและขับร้อง (ถ้ามี)

ถ้าเป็นระบำที่มุ่งหมายการบันเทิง การฟ้อนรำก็ต้องเป็นไปเพื่อความบันเทิง อาจไม่สวยงามนัก เช่น ระบำกอย หรือระบำเงาะ แต่อย่างไรก็ตามท่ารำก็ต้องกลมกลืนกับทำนองดนตรีและขับร้องเสมอ

การแสดงระบำนี้อาจนำไปแทรกไว้ในละครก็ได้ หรืออาจนำระบำที่อยู่ในเรื่องละครออกมาแสดงเป็นเอกเทศโดยนำออกมาแสดงเป็นชุดโดยเฉพาะ เช่น นำการรำฉุยฉายพราหมณ์ จากละครเรื่องพระคเณศร์เสียงา หรือระบำดาวดึงส์จากละครดึกดำบรรพ์เรื่องสังข์ทอง เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.1.1 หนังสือประวัติอาจารย์มนตรี ตราโมท

1.1.2 หนังสือเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์

1.1.3 บทความ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผล

งานการประพันธ์เพลงระบำของอาจารย์มนตรี ตราโมท

1.1.4 รวบรวมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงระบำที่ประพันธ์

โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท

1.2 รวบรวมข้อมูลจากแถบบันทึกเสียง กรมศิลปากร

1.2.1 โน้ตเพลงระบำที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท จาก
กองการสังคีต กรมศิลปากร

1.3 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการเกี่ยวกับผล
งานการประพันธ์เพลงระบำของอาจารย์มนตรี ตราโมท

1.3.1 นายศิลป์ ตราโมท

1.3.2 นายบุญช่วย โสวัตร

1.3.3 นายนิกร จันทศร

1.3.4 นายไชยยะ ทางมีศรี

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 ทั้งหมด มาเรียบเรียง ลำดับเนื้อหาสาระและจัดเป็นหมวดหมู่ตามความสำคัญพร้อมกับเรียบเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบอย่างต่อเนื่อง จากนั้นนำโน้ตเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท จากกองการสังคีต กรมศิลปากร มาเรียบเรียง เพื่อทำการศึกษาวเคราะห์ต่อไป

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท

3.2 ศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท เฉพาะทางเพลงดนตรีเท่านั้น ตามสัดส่วน โครงสร้างของทำนองเพลงดังนี้

3.2.1 การแบ่งท่อนเพลง

3.2.2 รูปแบบจังหวะหน้าทับ

3.2.3 รูปแบบทำนอง

3.2.4 วรรคเพลง

3.2.5 ลูกตกและบันไดเสียง

3.2.6 ตรวจสอบถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกับเพลงอื่นๆ

4.ขั้นสรุปผลการวิจัย

4.1 เรียบเรียงสาระสำคัญ ทำการสรุปผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

4.2 นำเสนอแนวคิดและสาระสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา

4.3 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การศึกษาเพลงระบำที่ประพันธ์โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท

คำว่า “ระบำ” พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน แปลว่า การฟ้อนรำเป็นชุดกันหรืออีกนัยหนึ่ง ระบำ คือ การฟ้อนรำมุ่งหมายเพียงเพื่อความงามของศิลปการรำและความรื่นเริงบันเทิงใจไม่มีการดำเนินเป็นเรื่องราว เช่น ระบำสี่บท ระบำพรหมมาสตรี ฯลฯ

ระบำแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. ระบำมาตรฐาน
2. ระบำเบ็ดเตล็ด

ระบำมาตรฐาน หมายถึง การแสดงที่มีลักษณะการแต่งกายยืนเครื่องพระ-นาง (แต่เดิมตัวพระสวมเสื้อแขนยาว ปัจจุบันตัวพระละครนิยมใช้เสื้อแขนสั้น) ตลอดจนทำรำเพลงร้องและดนตรีมีกำหนดไว้เป็นแบบแผนที่มีลักษณะเฉพาะตัวเช่น ระบำสี่บท ต่อมาได้มีผู้ประดิษฐ์ระบำซึ่งเลียนแบบระบำสี่บทขึ้นอีกหลายชุดได้แก่ ระบำย่องหงิด ระบำดาวดึงส์ ระบำกฤดาภินิหาร และระบำเทพบันเทิง ฯลฯ

ระบำเบ็ดเตล็ด หมายถึง การแสดงที่แต่งกายตามรูปแบบลักษณะการแสดงนั้นๆ หรือการแสดงที่เป็นศิลปะเฉพาะท้องถิ่น เช่น รำพัด รำโคม รำกระถาง สีนวล ฟ้อนเล็บ เป็นต้น

ต่อมาในสมัยปัจจุบันมีผู้คิดแต่งเพลงและประดิษฐ์ทำรำระบำมากขึ้น โดยนำมาประกอบการแสดง โขนหรือละครบ้าง ประดิษฐ์ทำเป็นชุดเบ็ดเตล็ดต่างๆ บ้าง เช่น ระบำเรืองอรุณ ระบำนพรัตน์ ระบำมามงคล ระบำขมุนมเผ่าไทย ระบำโบราณคดี ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีระบำที่คิดประดิษฐ์โดยเลียนอริยาบถของสัตว์ต่างๆ ในท่วงทำนาฏศิลป์ด้วยเช่น ระบำไก่ ระบำนก ระบำปลา ระบำมฤคระเริง ระบำบันเทิงกาสร ระบำกุญชรเกษม ระบำม้า ระบำมยุราภิรมย์ ฯลฯ

นับตั้งแต่ พ.ศ.2498 เป็นต้นมาได้มีการจัดรายการการแสดงนาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่ในฐานะทูตวัฒนธรรมเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีอันดีงามกับต่างประเทศ และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม จึงมีระบำมิตรสัมพันธ์ต่างประเทศเกิดขึ้นอีก ได้แก่ ระบำพม่า-ไทยอธิษฐาน ระบาลาว-ไทยปณิธาน ระบำจีน-ไทยไมตรี ระบำมิตรไมตรีญี่ปุ่น-ไทย ระบำมิตรไมตรีเกาหลี-ไทย

นอกจากนี้ยังมีชุดระบำวิรัชย์ต่างๆ อีก เช่น ระบำวิรัชย์เสนายักษ์ ระบำวิรัชย์สิบแปด มงกุฏ ระบำกราววิรัชย์ ฯลฯ ต่อมาได้มีการฟื้นฟูนาฏศิลป์พื้นเมืองกันมากขึ้น การแสดงที่เป็นศิลปะเฉพาะท้องถิ่น เช่น ฟ้อน หรือ เซิ้งต่างๆ จึงอนุโลมให้เข้าอยู่ในประเภทการแสดงพื้นเมืองด้วย

เพลงระบำที่ประพันธ์โดยอาจารย์มนตรี ตราโมทนั้น เป็นบทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการแสดงระบำเป็นสำคัญ ซึ่งในการประพันธ์ของท่านอาจารย์มนตรีนี้จะมีการนำเอาบทเพลงเก่ามาดัดทำนอง ขยายทำนอง ผสมผสานกัน หรือประพันธ์ขึ้นมาใหม่ทั้งหมด การประพันธ์เพลงประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถประกอบกับประสบการณ์รวมถึงจินตนาการของผู้ประพันธ์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับชุดการแสดงระบำแต่ละชุดที่มีความแตกต่างกันไป

เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและแนวทางในการประพันธ์เพลงระบำของอาจารย์มนตรี ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ใช้หลักทฤษฎีทางดนตรีไทยมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์แง่มุมที่แตกต่างกันไป

เพลงระบำที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้จะเป็นเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์จำนวน 8 เพลง คือ

- เพลงระบำมฤคระเริง

- เพลงระบำบันเทิงกาสร
- เพลงระบำกุญชรเกษม
- เพลงระบำม้า
- เพลงระบำปลา
- เพลงระบำยุราภิรมย์
- เพลงระบำนกเขามะราปี
- เพลงระบำนกสามหมู่

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบต่างๆ โดยนำเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทั้ง

8 เพลงข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในแต่ละเพลง
2. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างและวิเคราะห์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

ข้อย่อยดังนี้

- 2.1 การแบ่งท่อนเพลง เพื่อทราบถึงการแบ่งและประโยคของเพลง รูปแบบทำนอง
- 2.2 ลูกตกและบันไดเสียง เพื่อทราบถึงการใช้ลูกตกและบันไดเสียง การเปลี่ยนบันไดเสียง การใช้เสียงรองหรือเสียงจรของบทเพลง
- 2.3 ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง เพื่อทราบถึงลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
- 2.4 รูปแบบกระสวนจังหวะ เพื่อทราบถึงกระสวนจังหวะทำนองต่างๆ
3. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของทำนองเพลงระบำที่มีความสัมพันธ์กับสัตว์แต่ละเพลง

โดยแบ่งเป็น

- 3.1 ศึกษาทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลงระบำแต่ละชุด
- 3.2 ศึกษาถึงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องระหว่างเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์กับบท

เพลงอื่น

4. เพื่อบันทึกเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล

เพลงระบำกวางมฤคเริง

ประวัติความเป็นมา

มาอาจารย์มนตรี ตราโมท ประพันธ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2498 เพื่อใช้แสดงแทรกในโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง ตอน สีดาหาย โดยสมมติให้เป็นฝูงกวางป่ากำลังรืนเริง โลดเล่นกันในเชิงระบำด้วยลีลา ท่ารำที่สวยงามก่อนที่กวางทอง (มารีจแปลง) จะออกแสดงหลอกล่อนางสีดาต่อไป

ภาพประกอบ 1 ระบำมฤคเริง

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงระบำมฤคเริงมีลักษณะการแบ่งท่อนเพลงออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นทำนองเกริ่นนำ จะมีลักษณะการบรรเลงโดยใช้อัตราจังหวะอิสระ ใช้สำหรับเป็นสัญญาณของการออกแสดงมี 4 วรรคเพลง ส่วนที่ 2 เป็นทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมี 24 วรรคเพลง และส่วนที่ 3 เป็นทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวมี 12 วรรคเพลง

การแบ่งท่อนเพลงในส่วนที่ 2 และ 3 นี้จะมีลักษณะคล้ายกับเพลงเถา กล่าวคือความยาวของทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวจะเป็นครึ่งหนึ่งของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการแบ่งท่อนเพลงให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอออกมาในรูปตารางดังนี้

ตาราง 1 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำมฤคกระเริง

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	เกริ่น	ท่อนเดียว	ตามความเหมาะสม
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	2 เที้ยว
ส่วนที่ 3	อัตราจังหวะชั้นเดียว	ท่อนเดียว	2 เที้ยว

หน้าทับที่ใช้ในเพลงระบำมฤคกระเริงมีลักษณะดังนี้

อัตราจังหวะสองชั้นหน้าทับแขก (กลองแขก)

- - - -	- - - -	- - - - จี๊	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - -	- - - - จี๊	- - - - ทั้ง
- - - -	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - - ทั้ง	- - - - จี๊	- - - - ทั้ง

อัตราจังหวะชั้นเดียว (ตะโพน)

- - - ป๊ะ	- เฟลิง-ป๊ะ	- เท่ง - ตูป	- เฟลิง-ป๊ะ	หรือ	- - - ป๊ะ	- เฟลิง -ป๊ะ
-----------	-------------	--------------	-------------	------	-----------	--------------

ลักษณะของหน้าทับจะตีตามทำนองเพลงซึ่งมีจังหวะแสดงความคึกคัก กระชับ หน้าทับที่ใช้จะเป็นหน้าทับที่มีลูกเล่นอยู่ในเพลงสำเนียงแขก

ทำนองเกริ่น(อัตราจังหวะอิสระ)

1	- - - -	- - - - รี่	- - - -	- - - -	ม รื ด รี่	ด ล ช ล	ด ช ด ล	ช ฟ ม ร
2	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ล ช	- ฟ ม ร	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ร ช	ล ท ด รี่

ทำนองเกริ่น คือ ลักษณะของทำนองสั้นๆ ที่ใช้สำหรับบรรเลงก่อนเข้าสู่ทำนองหลักของเพลงซึ่งเปรียบได้กับ INTRODUCTION ในบทเพลงสากล ลักษณะการเกริ่นส่วนใหญ่จะพบในเพลงประเภทที่ใช้ประกอบการแสดง แต่ก็มีพบในเพลงลักษณะอื่นๆ ด้วย เช่น เพลงแสนคำนึงเถา ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นต้น

ในทางดนตรีไทยการเกริ่นมิได้เป็นเพียงการนำเข้าสู่ทำนองหลักของเพลงเท่านั้น แต่การเกริ่นยังเป็นสิ่งที่ใช้แสดงความสามารถของนักดนตรีในเชิงการปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อีกด้วยกล่าวคือ ในการเกริ่นมักจะใช้เครื่องดนตรีชิ้นใดชิ้นหนึ่ง เช่น ระนาดเอก เป็นผู้บรรเลงทำนองเกริ่น ซึ่งในขณะที่บรรเลงนั้นผู้บรรเลงสามารถแสดงเทคนิคในการบรรเลงได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ต้องคงทำนองหลักของทำนองเกริ่นไว้มิให้ผิดเพี้ยนไปจากเนื้อหาเดิมหรือจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์

ทำนองเกริ่นของเพลงมฤคกระเริงนี้ นอกจากใช้เป็นทำนองที่นำเข้าสู่ทำนองหลักและแสดงถึงความสามารถของนักดนตรีแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้ทำนองเกริ่นในการให้สัญญาณนัดหมายกับตัวแสดง คือ เมื่อทำนองเกริ่นเริ่มต้นขึ้นตัวแสดงทั้งหลายจะร่ายรำออกมาตั้งแถวเพื่อเตรียมพร้อมที่จะร่ายรำตามทำนองหลักต่อไป

ลักษณะของทำนองเกริ่นของเพลงมฤคกระเริง จะมีลักษณะการบรรเลงโดยใช้อัตราจังหวะอิสระ โดยผู้บรรเลงจะเริ่มต้นการบรรเลงอย่างช้าแล้วจึงค่อยๆ เร็วขึ้นเรื่อยๆ จนจบทำนองหรือโน้ตตัวสุดท้ายของทำนอง

เกริ่น ซึ่งในที่นี้จะเริ่มและจบด้วยโน้ตตัว เร(สูง) จากนั้นจึงเป็นการเข้าสู่การบรรเลงทำนองหลักต่อไป ในทำนองเกริ่นนี้ผู้วิจัยพบว่าประโยคเพลงทั้ง 2 บรรทัดมีลักษณะดังนี้

ทำนองเกริ่นในบรรทัดที่ 1 ใช้ลักษณะการลากจังหวะในช่วงวรรคเพลงแรกโดยจะเริ่มที่เสียงเร(สูง) กรอียดจังหวะยาวไว้จนจบจังหวะที่ท้ายของวรรคเพลงแรก จากนั้นในวรรคหลังเคลื่อนทำนองด้วยการไล่ระดับเสียงด้วยช่วงเสียงที่แคบๆ จากเสียงมี(สูง) ลงสู่เสียงเร(ต่ำ) (ดูตัวอย่างที่ 1)

ตัวอย่างที่ 1 ,ทำนองเกริ่นบรรทัดที่ 1

1	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -	มี ร ด ร	ด ล ช ล	ด ช ด ล	ช ฟ ม ร
---	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

-ใช้เสียงเร(สูง) กรอียดจังหวะจนจบวรรคเพลง แล้วจึงเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงแคบๆ ลงมายังเสียงเร(ต่ำ)

ทำนองเกริ่นในบรรทัดที่ 2 เป็นการใช้รูปกระสวนจังหวะและสำนวนที่ซ้ำกันในวรรคเพลงแรกและเลยเข้ามาอีก 2 ห้องเพลงของวรรคเพลงหลัง การใช้รูปกระสวนที่ซ้ำนี้จะมีทั้งการซ้ำของเสียงและการเปลี่ยนเสียงไปด้วย ส่วน 2 ห้องเพลงท้ายของวรรคเพลงหลังนี้จะเป็นการลงจบของทำนองเกริ่นซึ่งจะมีลักษณะของการไล่เสียงขึ้นไปจบในเสียงเร(สูง) ซึ่งเป็นเสียงที่ใช้เริ่มต้น (ดูตัวอย่างที่ 2)

ตัวอย่างที่ 2 ,ทำนองเกริ่นบรรทัดที่ 2

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
2	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ล ช	- ฟ ม ร	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ร ช	ล ท ด ร

-ทำนองเกริ่นทั้ง 2 บรรทัดนี้จะใช้เสียงเร เป็นเสียงลูกตกหลักของทุกวรรคเพลง ไม่ว่าการดำเนินทำนองจะเป็นไปในลักษณะใดก็ตาม จะต้องกลับมาจบที่เสียงเร ของทุกวรรคเพลงเสมอ

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
2	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
3	- - - -	- ช - ล	- ท - ด	- ร - มี	- ร - ด	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร
4	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร
5	- - - -	- - - ช	- - - -	- ล - ท	- ล - ร	- ล - ท	- ด - ร	- - - -
6	- มี - ด	- มี - ร	- - - ด	- ร - -	- ด - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -
7	(- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ด ท	- ล - ช	- - - -
8	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ด ท	- ล - ช	- - - -
9	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ด - ร	- - - ช	ล ท ด ร	ด ร มี ร	- - - -
10	- มี - ด	- มี - ร	- - - ด	- ร - -	- ด - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -)
11	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -
12	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ร	- - - ช	ล ช ล ช	ล ช ร ช	ล ท ด ร

บรรเลงซ้ำในวงเล็บ ,บรรเลงทั้งหมด 2 เที้ยว

จากการศึกษาทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นโดยภาพรวมกว้างๆ พบว่าสามารถแบ่งลักษณะของการดำเนินทำนองออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ 3 ส่วนเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์คือ ทำนองส่วนขึ้นต้น (ทำนอง

บรรทัดที่ 1 และ 2) ,ทำนองส่วนกลาง (ทำนองบรรทัดที่ 3 - 10) และทำนองส่วนลงท้าย (ทำนองบรรทัดที่ 11 และ 12)

ทำนองส่วนขึ้นต้นกับทำนองส่วนลงท้ายเป็นการดำเนินทำนองตามลักษณะทั่วไปของการขึ้นเพลง และลงท้ายเพลง คือ จะเป็นทำนองซ้ำ เรียบง่าย เน้นลูกตกให้ลงตามจังหวะ ใช้โน้ตไม่มากนักในการดำเนินทำนองแต่ละห้องเพลง การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงจะอยู่ในช่วงคู่ 4 เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีบางแห่งที่พบว่าเป็นการใช้คู่เสียงที่กว้างมากกว่านั้น ในการศึกษาต่อไปผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เป็นส่วนดังนี้

ทำนองส่วนขึ้นต้น (ทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2)

1	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
2	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร

-ทำนองในบรรทัดที่ 1 และ 2 นั้นจะสังเกตได้ว่าเป็นทำนองเดียวกัน การเคลื่อนที่ในช่วงเริ่มต้นทำนองและท้ายทำนองจะมีลักษณะเดียวกัน คือ ใช้การสลับไปมาระหว่างเสียงเร กับ เสียงซอล ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่ในช่วงเสียงคู่ 4 ส่วนในช่วงกลางของทำนองเป็นการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้างมากโดยเคลื่อนจากเสียงเรไปยังเสียงที่ก่อนที่จะไล่ระดับเสียงกลับมายังเสียงที่ใช้เริ่มต้น ทำนองในส่วนนี้ยังคงใช้เสียงเร เป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนอง

นอกจากนี้ยังพบว่าทำนองในห้องที่ 2-4 ใช้ทำนองเดียวกันกับห้องที่ 5-8 แต่ในห้องที่ 5 จะมีเสียงซอลเพิ่มขึ้นมา ซึ่งน่าจะเป็นเสียงที่ใช้สำหรับเชื่อมกับเสียงลา ในห้องที่ 4 นั้นเอง (ดูตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 ,ทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2

1,2	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
-----	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองส่วนกลาง (บรรทัดที่ 3-10)

3	- - - -	- ช - ล	- ท - ดั	- ร้ - มั	- ร้ - ดั	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร
4	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร
5	- - - -	- - - ช	- - - -	- ล - ท	- ล้ - ร้	- ล - ท	- ดั - ร้	- - - -
6	- มั - ดั	- มั - ร้	- - - ดั	- ร้ - -	- ดั - ท	- ล - ท	- ร้ - ช	- - - -
7	(- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ดั ท	- ล - ช	- - - -
8	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ดั ท	- ล - ช	- - - -
9	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ดั - ร้	- - - ช	ล ท ดั ร้	ดั ร้ มั ร้	- - - -
10	- มั - ดั	- มั - ร้	- - - ดั	- ร้ - -	- ดั - ท	- ล - ท	- ร้ - ช	- - - -)

ทำนองในส่วนนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหลักสำคัญในการสื่อเรื่องราวหลักของเพลงระบำชุดนี้ เพราะเมื่อศึกษาควบคู่ไปกับการแสดงจะเห็นได้ถึงความสอดคล้องกันระหว่างทำนองของดนตรีกับอากัปกริยา ท่าทางของตัวแสดงที่แสดงออกมาได้อย่าง ชัดเจน

เมื่อพิจารณาแบบกว้างๆ ในส่วนนี้ทั้งหมดจะพบว่าได้นำเอาลักษณะการลัดจังหวะเข้ามาใช้ในการดำเนินทำนองเป็นส่วนใหญ่ โดยการลัดจังหวะก็จะเริ่มทีละน้อยไปจนถึงมาก

ทำนองในบรรทัดที่ 3 เริ่มต้นด้วยการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ ไล่ขึ้นไปยังเสียงสูงในตอนท้ายของวรรคเพลงแรกแล้วจึงกลับลงมายังเสียงต่ำในวรรคเพลงหลัง การดำเนินทำนองเป็นไปในลักษณะที่เรียบง่ายจนมาถึงในห้องเพลงที่ 7 จะพบว่ามีการใช้โน้ตเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกสะดุดหรือขัดกับทำนองที่

ดำเนินมาอย่างเรียบง่าย แต่เมื่อพิจารณาต่อเนื่องมายังบรรทัดที่ 4 แล้วก็จะพบว่าการดำเนินทำนองนั้นมีลักษณะคล้ายกันกับในบรรทัดที่ 3 กล่าวคือมีการดำเนินทำนองมาอย่างเรียบง่าย เคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ แต่มีการลัดจังหวะเกิดขึ้นในห้องเพลงที่ 5 ดังนั้นน่าจะกล่าวได้ว่าวลีห้องเพลงที่ 7 ของทำนองในบรรทัดที่ 3 นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ประพันธ์ต้องการใช้เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงทำนองที่ดำเนินมาอย่างเรียบง่าย ตั้งแต่บรรทัดที่ 1 และ 2 จะค่อยๆ เปลี่ยนไปโดยมีการลัดจังหวะเข้ามาสอดแทรกอยู่ในหลายลักษณะตั้งแต่ทำนองในบรรทัดที่ 4 เป็นต้นไป (ดูตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 4 ,ทำนองบรรทัดที่ 3 และ 4

3	- - - -	- ช - ล	- ท - ดั	- รุ - มุ	- รุ - ดั	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร
4	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร

-เริ่มนำวลีที่มี 3 พยางค์เข้ามาใช้ในห้องเพลงที่ 7 ของทำนองบรรทัดที่ 3 เพื่อเปลี่ยนความรู้สึกของทำนอง พอมาถึงในทำนองบรรทัดที่ 4 จึงปรากฏการลัดจังหวะให้เห็นอย่างชัดเจน

ทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 5-10 นั้นพบว่าเป็นการนำเอาการลัดจังหวะเข้ามาใช้เป็นหลักในการดำเนินทำนอง โดยทุกทำนองจะจบในห้องเพลงที่ 7 เช่นกัน แต่จะต่างกันในเรื่องเสียงซึ่งบางทำนองจะมีการลัดจังหวะเพิ่มเข้ามาในแต่ละห้องเพลงด้วย

ในบรรทัดที่ 5 นั้นจะเห็นว่าไม่มีการลัดจังหวะในห้องเพลงเลย แต่จะใช้ลักษณะการเว้นจังหวะของห้องเพลงแทน ลักษณะเช่นนี้ก็สามารถให้ความรู้สึกเช่นเดียวกับการลัดจังหวะได้เมื่อนำมาใช้ร่วมกับวิธีการบรรเลง

ตัวอย่าง 5 ,ทำนองบรรทัดที่ 5

5	- - - -	- - - - ช	- - - -	- ล - ท	- ลุ - รุ	- ล - ท	- ดุ - รุ	- - - -
---	---------	-----------	---------	---------	-----------	---------	-----------	---------

-ใช้การลัดจังหวะโดยการเว้นทำนองในห้องเพลงประกอบกับวิธีการบรรเลง

ทำนองในบรรทัดที่ 6 กับ 10 เป็นทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาประกอบกับทำนองในบรรทัดที่ 7,8 และ 9 แล้วจะพบว่าทำนองบรรทัดที่ 6 กับ 10 นั้นเป็นเหมือนทำนองที่ใช้เชื่อมเข้าและออกกับทำนองบรรทัดที่ 7,8 และ 9 ซึ่งเป็นทำนองที่มีการลัดจังหวะทั้งทำนองโดยเฉพาะในวรรคเพลงแรกที่มีการลัดจังหวะในทุกห้องเพลง

ที่กล่าวว่าทำนองในบรรทัดที่ 6 กับ 10 เป็นทำนองที่ใช้สำหรับเชื่อมเข้า-ออกกับทำนองในบรรทัดที่ 7-9 นั้นก็เพราะต้องการให้ทำนองในส่วนนี้ (บรรทัดที่ 7-9) ซึ่งอยู่ในช่วงกลางเพลงและเป็นช่วงที่มีการลัดจังหวะมากที่สุดเชื่อมต่อกับทำนองในช่วงเริ่มต้นและลงท้ายที่เป็นการดำเนินทำนองอย่างเรียบง่าย ได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน (ดูตัวอย่างที่ 6 และ 6.1)

ตัวอย่างที่ 6 ,ทำนองบรรทัดที่ 6 กับ 10

6	- มุ - ดุ	- มุ - รุ	- - - ดุ	- รุ - -	- ดุ - ท	- ล - ท	- รุ - ช	- - - -
10	- มุ - ดุ	- มุ - รุ	- - - ดุ	- รุ - -	- ดุ - ท	- ล - ท	- รุ - ช	- - - -

-ทำนองบรรทัดที่ 6 กับ 10 ก็คือทำนองเดียวกัน จะใช้การลัดจังหวะในตอนท้ายของวรรคเพลง ซึ่งวรรคเพลงแรกจะลัดจังหวะในห้องเพลงสุดท้าย (ห้องที่ 4) ส่วนวรรคเพลงหลังจะใช้การจบก่อนโดยเว้นว่าง

ทำนองในห้องสุดท้ายไว้ (ห้องที่ 8) การเคลื่อนที่ของทำนองก็เป็นไปในช่วงเสียงแคบๆ ไม่ว่าจะไปในทิศทางเสียงสูงหรือต่ำของทำนอง

ตัวอย่างที่ 6.1 ,ทำนองบรรทัดที่ 6 กับ 10 ที่ใช้เชื่อมต่อกับทำนองที่ 7-9

6	- ม - ตั	- ม - ร	- - - ตั	- ร - -	- ตั - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -
7	(- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ตั ท	- ล - ช	- - - -
8	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ตั ท	- ล - ช	- - - -
9	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ตั - ร	- - - ช	ล ท ตั ร	ตั ร ม ร	- - - -
10	- ม - ตั	- ม - ร	- - - ตั	- ร - -	- ตั - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -)

-จากตัวอย่างจะสังเกตเห็นได้ว่าในทำนองบรรทัดที่ 6 กับ 10 จะล้อมทำนองที่ 7,8 และ 9 เปรียบเสมือนทางเข้า-ออก จากทำนองที่มีการลัดจังหวะมากที่สุด

ทำนองในช่วงบรรทัดที่ 7-9 นี้พบว่าเป็นทำนองที่มีลักษณะของการลัดจังหวะมากที่สุด โดยเฉพาะทำนองในบรรทัดที่ 7 กับ 8 นั้นจะเป็นทำนองเดียวกัน มีลักษณะการดำเนินทำนองด้วยการลัดจังหวะมากที่สุด ในอัตราจังหวะสองชั้น ซึ่งเป็นการลัดจังหวะทั้งทำนอง ส่วนทำนองบรรทัดที่ 9 จะขึ้นต้นทำนองด้วยการลัดจังหวะเหมือนในบรรทัดที่ 7 กับ 8 เพียง 2 ห้องแรกเท่านั้น แล้วต่อด้วยการเคลื่อนทำนองเรียงเสียงขึ้นไปจบในเสียงเรสูงในวรรคเพลงแรก ในวรรคเพลงหลังก็ยังเป็นการเคลื่อนทำนองไล่เสียงขึ้นไปคล้ายในวรรคเพลงแรกแต่เร็วกว่าซึ่งจะเห็นว่ายังมีการนำเอาทำนองจากวรรคเพลงแรกมาใช้ในวรรคเพลงหลังด้วยดังตัวอย่าง (ดูตัวอย่างที่ 7 และ 7.1)

ตัวอย่างที่ 7 ,ทำนองบรรทัดที่ 7 และ 8

7	(- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ตั ท	- ล - ช	- - - -
8	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ตั ท	- ล - ช	- - - -

-ทำนองบรรทัดที่ 7 กับ 8 เป็นทำนองเดียวกัน ทำนองจะมีการลัดจังหวะทุกห้องในวรรคเพลงแรก ส่วนวรรคเพลงหลังเป็นการลัดจังหวะในลักษณะเว้นทำนองในห้องสุดท้าย

ตัวอย่างที่ 7.1 ,ทำนองบรรทัดที่ 9

9	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ตั - ร	- - - ช	ล ท ตั ร	ตั ร ม ร	- - - -
---	---------	---------	---------	----------	---------	----------	----------	---------

-มีการลัดจังหวะใน 2 ห้องแรกเหมือนทำนองบรรทัดที่ 7,8 และพบว่าทำนองในห้องที่ 5,6 เป็นการนำทำนองจากห้องที่ 2-4 มาใช้ซ้ำโดยการเคลื่อนที่เร็วขึ้น ส่วนในห้องที่ 7 เป็นทำนองต่อเนื่องโดยยังยึดเสียงจบที่เสียงเรสูงอยู่

ทำนองส่วนลงท้าย (บรรทัดที่ 11 และ 12)

11	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ตั
12	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ร	- - - ช	ล ช ล ช	ล ช ร ช	ล ท ตั ร

ทำนองในส่วนนี้ทำหน้าที่เป็นส่วนจบทำนองของบทเพลง การดำเนินทำนองจะไม่มีการลัดจังหวะเลย ทำนองในบรรทัดที่ 11 จะใช้การกรอเสียงยาว เคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้าง ส่วนในบรรทัดที่ 12 เป็นการเคลื่อนทำนองไล่เสียงลงมาจากห้องที่ 3 แล้วจึงกระโดดข้ามไปใช้ช่วงเสียงคู่ 5 คือจากเสียงซอลไปเสียงเรสูงในห้องเพลงที่ 4 ซึ่งเป็นท้ายวรรคเพลงแรก จากนั้นในวรรคเพลงหลังเป็นการเคลื่อนทำนองแบบ

ช้าๆ จนถึงท้ายทำนองจึงไล่เสียงขึ้นไปจบที่เสียงเรสูง จะสังเกตได้ว่าทำนองจบจะมีลักษณะการดำเนินทำนองที่เร็วขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับทำนองในชั้นเดียวที่ใช้นำมาต่อนั่นเอง

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

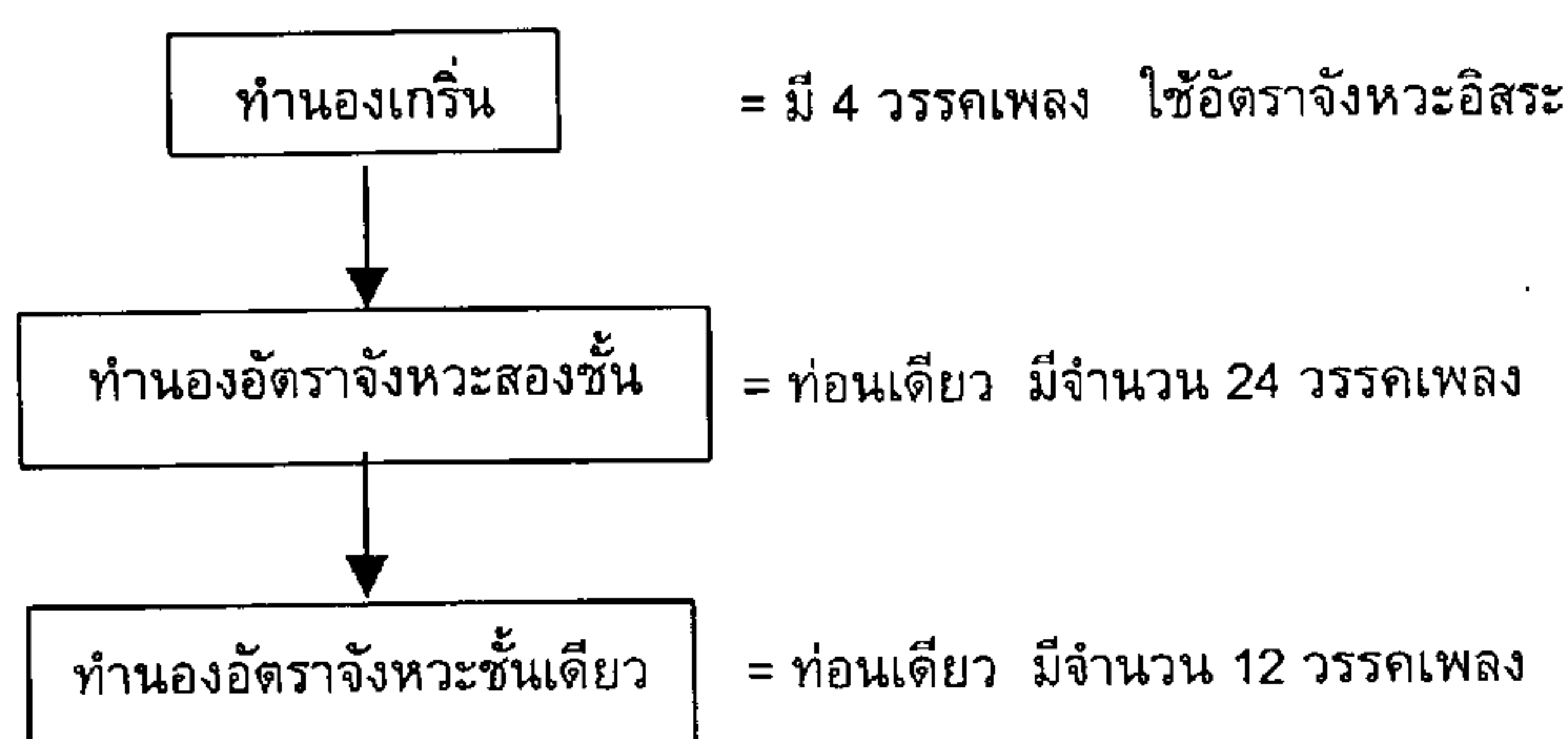
1	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร
2	- - ช ล	ท ด ร มี	ร ด ท ล	ท ล ช ร	- - ม ร	ด ท ด ร	ช - ล ช	- ฟ ม ร
3	- - - ช	- - ล ท	ล ร ล ท	ด ร - -	มี ด มี ร	- ด ร -	ด ท ล ท	ร ช - -
4	(- ร - ช	- ร ช -	ล ท ด ท	ล ช - -	- ร - ช	- ร ช -	ล ท ด ท	ล ช - -
5	- ร - ช	ล ท ด ร	- ช ล ท	ด ร - -	มี ด มี ร	- ด ร -	ด ท ล ท	ร ช - -)
6	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ด	- ท - ล	- ช - ร	- ช ล ท	ด ร - -

บรรเลงซ้ำในวงเล็บ ,บรรเลงทั้งหมด 2 เทียบ

ทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้อาจจริงก็คือการนำเอาทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นมาบรรเลงใหม่ให้เร็วขึ้นและจัดให้อยู่อัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งจะแสดงให้เห็นในหัวข้อเรื่องลูกตกและบันไดเสียงที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของลูกตกของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นกับชั้นเดียว

จากการศึกษาวิเคราะห์บทเพลงระบำมฤคระเริงหรือระบำกวางนั้นพบว่า ผู้ประพันธ์ได้ใช้การประพันธ์ทำนองด้วยลักษณะที่หลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะรูปแบบของการลักจังหวะ ซึ่งนับเป็นจุดเด่นของเพลงมาผสมผสานเข้ากับจินตนาการของผู้ประพันธ์โดยค่อยๆ นำมาสอดแทรกได้อย่างลงตัวระหว่างดนตรีกับท่ารำ

เพื่อให้เกิดความสะดวกและเห็นภาพได้อย่างชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดรูปการดำเนินทำนองของเพลงระบำมฤคระเริงเป็นรูปแบบดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองเกริ่นเพลงระบำมฤคระเริง

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - ร -	- - - ร	- - - -	- - - -	ร	ชอล
2	มี ร ด ร	ด ล ช ล	ด ช ด ล	ช ฟ ม ร	ร	ชอล
3	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ล ช	- ฟ ม ร	ร	ชอล
4	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ร ช	ล ท ด ร	ร	ชอล

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำมฤคกระเริง

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	ร	ชอล
2	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร	ร	ชอล
3	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	ร	ชอล
4	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร	ร	ชอล
5	- - - -	- ช - ล	- ท - ดั	- รุ - มุ	มุ	ชอล
6	- รุ - ดั	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร	ร	ชอล
7	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	ร	ชอล
8	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร	ร	ชอล
9	- - - -	- - - ช	- - - -	- ล - ท	ท	ชอล
10	- ล - รุ	- ล - ท	- ดั - รุ	- - - -	รุ	ชอล
11	- มุ - ดั	- มุ - รุ	- - - ดั	- รุ - -	รุ	ชอล
12	- ดั - ท	- ล - ท	- รุ - ช	- - - -	ช	ชอล
13	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	ช	ชอล
14	- ล - ท	- - ดั ท	- ล - ช	- - - -	ช	ชอล
15	- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	ช	ชอล
16	- ล - ท	- - ดั ท	- ล - ช	- - - -	ช	ชอล
17	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ดั - รุ	รุ	ชอล
18	- - - ช	ล ท ดั รุ	ดั รุ มุ รุ	- - - -	รุ	ชอล
19	- มุ - ดั	- มุ - รุ	- - - ดั	- รุ - -	รุ	ชอล
20	- ดั - ท	- ล - ท	- รุ - ช	- - - -	ช	ชอล
21	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	ช	ชอล
22	- - - -	- - - รุ	- - - -	- - - ดั	ดั	ชอล
23	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - รุ	รุ	ชอล
24	- - - ช	ล ช ล ช	ล ช ร ช	ล ท ดั รุ	รุ	ชอล

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำมฤคกระเริง

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร	ร	ชอล
2	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร	ร	ชอล
3	- - ช ล	ท ดั รุ มุ	รุ ดั ท ล	ท ล ช ร	ร	ชอล
4	- - ม ร	ด ท ด ร	ช - ล ช	- ฟ ม ร	ร	ชอล
5	- - - 'ช	- - ล ท	ล รุ ล ท	ดั รุ - -	รุ	ชอล
6	มุ ดั มุ รุ	- ดั รุ -	ดั ท ล ท	รุ ช - -	ช	ชอล
7	- ร - ช	- ร - ช	ล ท ดั ท	ล ช - -	ช	ชอล

8	- ร - ช	- ร - ช	ล ท ดั ท	ล ช - -	ช	ชอล
9	- ร - ช	ล ท ดั ร	- ช ล ท	ดั ร - -	ร	ชอล
10	ม ดั ม ร	- ดั ร -	ดั ท ล ท	ร ช - -	ช	ชอล
11	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ดั	ดั	ชอล
12	- ท - ล	- ช - ร	- ช ล ท	ดั ร - -	ร	ชอล

จากการศึกษาลูกตกของเพลงระบำมฤคเเรง พบว่าอยู่ในบันไดเสียงชอล (ช ล ท - ร ม -) ทั้งบทเพลง แม้จะปรากฏลูกตกเสียงโด ซึ่งเป็นเสียงที่จัดอยู่นอกบันไดเสียงก็ตาม การพบเสียงโดนี้จะพบอยู่ในช่วงท้ายของทำนองอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว โดยเสียงโดจะทำหน้าที่เป็นเพียงเสียงผ่านสำหรับการลงจบของบทเพลงของแต่ละอัตราจังหวะเท่านั้น

ในการศึกษาลูกตกและบันไดเสียงของเพลงระบำมฤคเเรง ยังพบว่าลูกตกของทำนองทั้งสองอัตราจังหวะมีความสัมพันธ์กัน โดยลูกตกของทำนองอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวจะเป็นลูกตกเสียงเดียวกัน นั่นก็เป็นเพราะทำนองของทั้งสองอัตราจังหวะนั้นเป็นทำนองเดียวกัน เพื่อให้เห็นภาพโดยชัดเจนขึ้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเป็นรูปแบบดังนี้ (ดูตัวอย่างที่ 8)

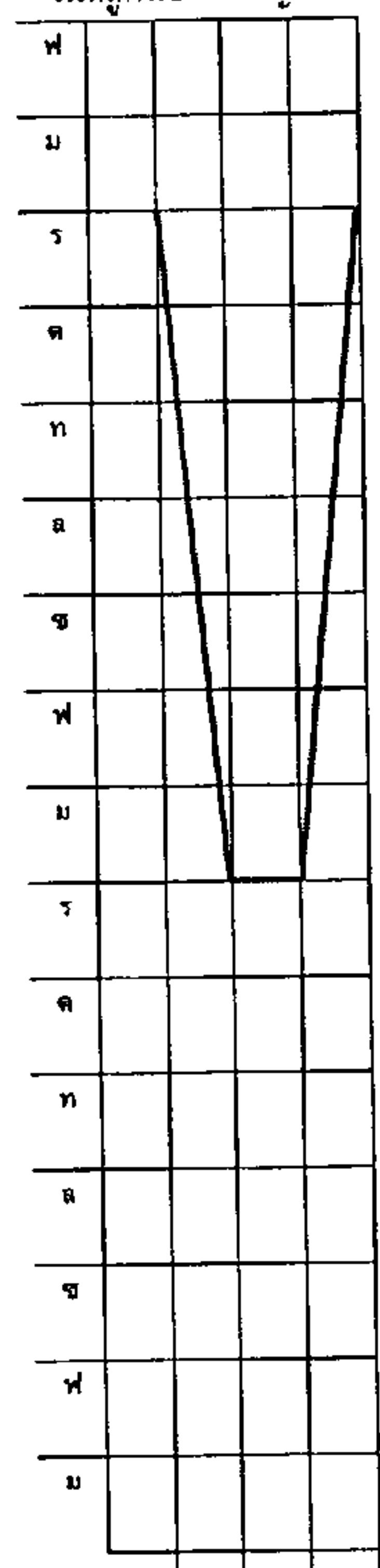
ตัวอย่างที่ 8 ,ความสัมพันธ์ของลูกตกในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นกับชั้นเดียว

1	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร	ลูกตกเสียงเร
	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช (ร)					
2	- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร	ลูกตกเสียงเร
	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช (ร)					
3	- - - -	- ช - ล	- ท - ดั	- ร - ม	- ร - ดั	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร	ลูกตกเสียงเร
	- - ช ล	ท ดั ร ม	ร ดั ท ล	ท ล ช (ร)					
4	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร	ลูกตกเสียงเร
	- - ม ร	ด ท ด ร	ช - ล ช	- ฟ ม (ร)					
5	- - - -	- - - ช	- - - -	- ล - ท	- ล - ร	- ล - ท	- ดั - ร	- - - -	ลูกตกเสียงเร
	- - - ช	- - ล ท	ล ร ล ท	ดั (ร) - -					
6	- ม - ดั	- ม - ร	- - - ดั	- ร - -	- ดั - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -	ลูกตกเสียงชอล
	ม ดั ม ร	- ดั ร -	ดั ท ล ท	ร (ช)					
7	(- ร - -	- - - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ดั ท	- ล - ช	- - - -	ลูกตกเสียงชอล
	(- ร - ช	- ร - ช	ล ท ดั ท	ล (ช) - -					

- 8
- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ตั ท	- ล - ช	- - - -
- ร - ช	- ร - ช	ล ท ตั ท	ล (ช) - -				
- ลูกตกเสียงซอล
- 9
- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ตั - รั	- - - ช	ล ท ตั รั	ตั รั มั (รั)	- - - -
- ร - ช	ล ท ตั รั	- ช ล ท	ตั (รั) - -				
- ลูกตกเสียงเร
- 10
- มั - ตั	- มั - รั	- - - ตั	- รั - -	- ตั - ท	- ล - ท	- รั - (ช)	- - - -)
มั ตั มั รั	- ตั รั -	ตั ท ล ท	รั (ช) - -				
- ลูกตกเสียงซอล
- 11
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - (ตั)
- - - ร	- - - ช	- - - รั	- - - (ตั)				
- ลูกตกเสียงโด
- 12
- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - รั	- - - ช	ล ช ล ช	ล ช ร ช	ล ท ตั (รั)
- ท - ล	- ช - รั	- ช ล ท	ตั (รั) - -				
- ลูกตกเสียงเร

-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

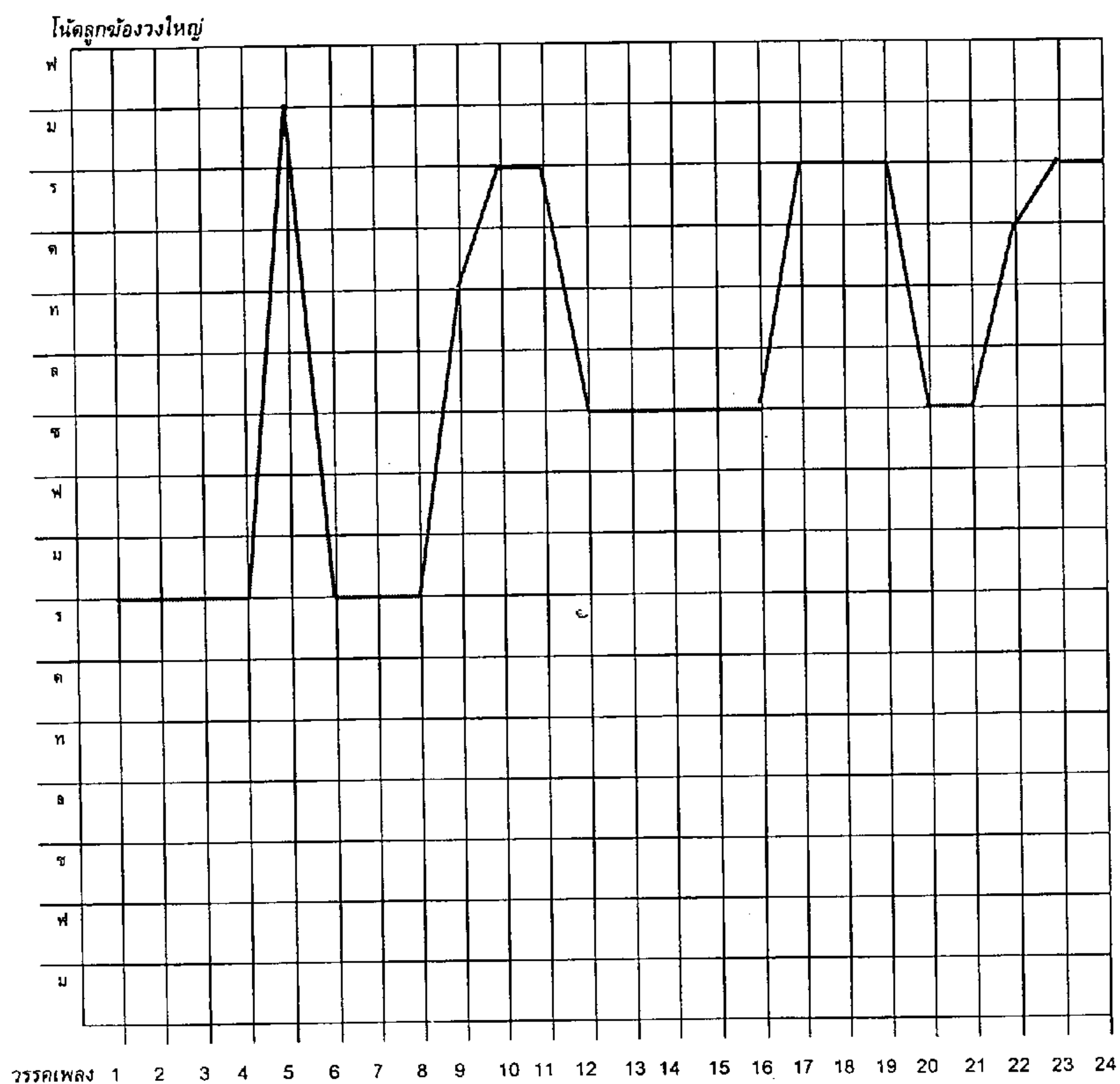
ไม้ลูกขว้างวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4

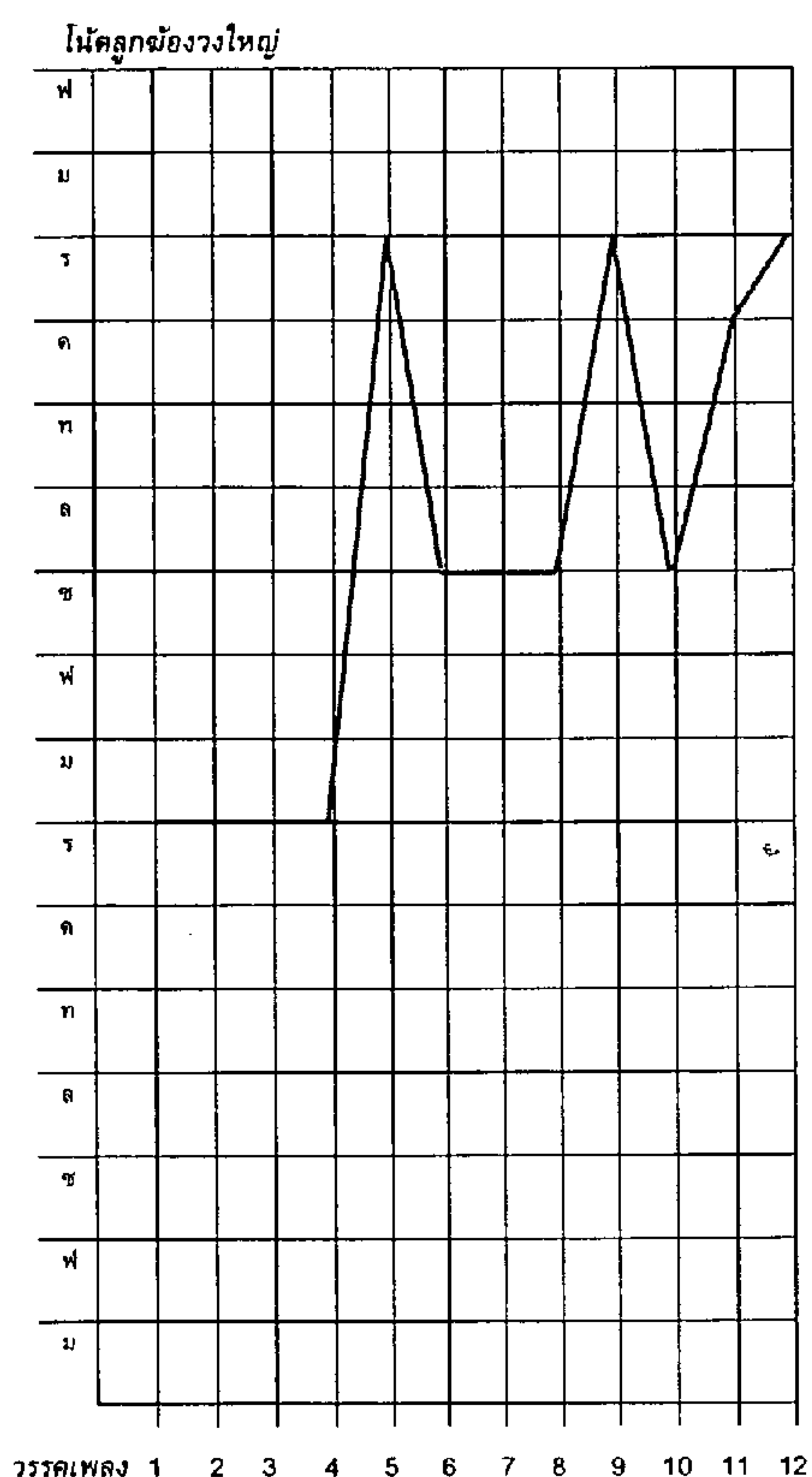
ภาพประกอบ 2 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองเกริ่นเพลงระบำมฤคระเริง

การเคลื่อนของลูกตกในทำนองเกริ่นนั้นจะใช้ลูกตกเสียงเร เพียงเสียงเดียวเดียว 2 ระดับเสียง วิธีการเคลื่อนที่ก็จะใช้การเคลื่อนที่จากลูกตกเสียงเรสูงลงมาหาเสียงเรต่ำและเคลื่อนที่ไปอีกหนึ่งวรรคเพลงก่อนที่จะกลับไปจบในลูกตกเสียงเรสูง

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำมฤคะเริง

จากแผนภูมิกราฟแสดงถึงการเคลื่อนที่ของเสียงลูกตกในแต่ละวรรคเพลง ของทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการเคลื่อนที่ขึ้น-ลง หรือ ติดต่อกันจะอยู่ที่เสียงเรและเสียงซอลเป็นหลัก โดยใช้ลักษณะเสียงคู่ 5 และยังพบการเคลื่อนที่ไปเสียงมีกับเสียงที ซึ่งทั้งหมดอยู่ในบันไดเสียงซอล ช่วงท้ายพบการเคลื่อนที่ไปเสียงโด เพื่อใช้เป็นเสียงผ่านในการลงจบ

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำมฤคเเร้ง

การเคลื่อนที่ของทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้นี้ จะคล้ายกับการเคลื่อนที่ในทำนองอัตราจังหวะสองชั้น โดยการเคลื่อนขึ้นหรือลงของเสียงลูกตกนั้นจะอยู่ที่เสียงเร กับ เสียงซอล ซึ่งใช้ลักษณะคู่ 5 ในช่วงท้ายก็จะพบลูกตกเสียงโด สำหรับใช้เป็นเสียงผ่านในการลงจบเหมือนกัน

เมื่อนำแผนภูมิกราฟที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นคนละอัตราจังหวะมาเทียบกันแล้วจะพบลักษณะทิศทางในการเคลื่อนที่ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในอัตราจังหวะสองชั้นจะมีลักษณะที่ยืดยาวกว่าในอัตราจังหวะชั้นเดียว

-กระสวนจันทะ

รูปแบบกระสวนจันทะเพลงระบำฤๅษะเรีง

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจันทะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจันทะ			รวม
			ทำนอง	ทำนอง	ทำนอง	
			เกริ่น	สองชั้น	ชั้นเดียว	
1	- - - -	- - - X	1	7	-	8
2	- X X X	- X X X	3	-	-	3
3	- X X X	X X X X	1	-	-	1
4	X X X X	X X X X	2	1	1	4
5	- - - X	- X - X	-	1	-	1
6	- - - X	- - - X	-	6	2	8
7	- X - X	- X - X	-	12	3	15
8	X X X X	- - - -	-	2	-	2
9	- - - -	- X - X	-	3	-	3
10	- - - X	X X X X	-	1	-	1
11	- X - X	- - X X	-	2	-	2
12	- X X X	- X - X	-	1	-	1
13	- X - X	- - - -	-	5	-	5
14	- - - X	- X - -	-	1	-	1
15	- X - -	- X - X	-	1	-	1
16	- X - -	- X - -	-	4	-	4
17	- X X X	X X - -	-	-	2	2
18	X - X X	- X X X	-	-	1	1
19	X X X X	X X - -	-	-	5	5
20	X X X X	- X X -	-	-	2	2
21	- - - X	- - X X	-	-	1	1
22	- - X X	- X - X	-	-	2	2
23	X X X X	- X - X	-	-	2	2
24	- - X X	X X X X	-	-	2	2
25	- X - X	X X X X	-	-	1	1
26	- - - -	- - - -	1	-	-	1

พบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะลำดับที่ 7 เป็นรูปแบบที่ถูกนำมาใช้บ่อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบการใช้รูปแบบกระสวนจังหวะที่มีลักษณะลัทธิจังหวะในรูปแบบต่างๆ ที่ใช้ในงานหลักของทั้ง 2 อัตราจังหวะ (ลำดับที่ 13-20 ตามตาราง)

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

การดึงเอาความเป็นเอกลักษณ์ของสัทธิชนิดนี้ออกมาแสดงในรูปของดนตรีนั้น พบว่าผู้ประพันธ์ได้เลือกใช้ลักษณะทำนองที่มีรูปแบบของการลัทธิจังหวะเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการสอดแทรกเข้าไปทีละน้อย ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับทำนองในการรำแล้วก็จะยิ่งพบว่าได้มีการสื่อให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของท่วงได้อย่างชัดเจน

ทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นจะพบว่ามีทั้งการดำเนินทำนองที่ห่างและถี่ โดยในช่วงที่ดำเนินทำนองถี่นั้นก็จะใช้ลักษณะของการลัทธิจังหวะเป็นส่วนใหญ่ซึ่งทำให้จังหวะมีความกระชับมากขึ้น หากนำทำนองมาเปรียบเทียบกับอาภักปฏิกิริยาของท่วงก็จะเห็นได้ว่าท่วงเป็นสัทธิที่เมื่อยามปกติจะดูเชื่องช้า ค่อยๆ เดินหรือแสดงกิริยาอื่นๆ ดูสง่างาม แต่ก็ดูเหมือนว่ามันจะระวังภัยอยู่ตลอดเวลาและถ้าเมื่อไหร่ที่มันขยับตัวหรือออกวิ่งมันก็จะสามารถกระทำได้อย่างว่องไวและปราดเปรียว ซึ่งเหมือนกับทำนองที่ดำเนินอย่างห่างๆ ลัทธิจังหวะ และถี่ขึ้นตามลำดับ

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูลไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเพลงระบำมฤคเรริงได้นำเค้าโครงมาจากเพลงหนึ่งเพลงใด เพลงนี้จึงอาจเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบการแสดงเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังพบว่าได้มีการนิยมนำไปบรรเลงต่อท้ายเพลงที่มีสำเนียงแตกต่างกัน เช่น เพลงแขกกลพบุรี เป็นต้น

เพลงระบำบันเท็งกาสร

ประวัติความเป็นมา

อาจารย์มนตรี ตราโมท ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นเพื่อใช้ในโซนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน พาลีสอนน้อง เมื่อปี พ.ศ.2498 เป็นการแสดงระบำของควาย โดยสมมติว่าควายฝูงนี้เป็นบริวารของทรพา (พ่อของทรพี) ซึ่งกำลังร้ายรำแสดงถึงความเบิกบานสำราญใจ

ภาพประกอบ 5 ระบำบันเท็งกาสร

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงบันเท็งกาสรแบ่งทำนองออกได้เป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมีท่อนเดียว 18 วรรคเพลง ส่วนที่ 2 ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวมีท่อนเดียว 12 วรรคเพลง และส่วนที่ 3 ส่วนลงจบมี 5 วรรคเพลง

การแบ่งท่อนเพลงในเพลงนี้ยังคงลักษณะของการดำเนินทำนองจากช้ามาเร็ว แต่จะมีลักษณะแตกต่างจากเพลงเถาทั่วไป คือทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวจะไม่ได้ใช้การทอนทำนองมาจากอัตราจังหวะสองชั้น และยังเพิ่มส่วนที่เป็นทำนองที่ใช้สำหรับลงจบเพิ่มเข้ามาด้วย ดังนั้นการแบ่งส่วนต่างๆ ของบทเพลงเช่นนี้จึงเป็นการแบ่งเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับชุดระบำเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นรูปตารางดังนี้

ตาราง 2 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำบันเทิงกาสร

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	3 เที้ยว
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะชั้นเดียว	ท่อนเดียว	2 เที้ยว
ส่วนที่ 3	ลงจบ	ท่อนเดียว	เที้ยวเดียว

สำหรับหน้าทับที่ใช้ในบทเพลงก็จะใช้หน้าทับแขก การดำเนินทำนองนั้นจะใช้การตีตามทำนองเพลง ซึ่งมีลักษณะการลากจังหวะ เหลื่อมจังหวะ โดยยึดโครงสร้างหลักของหน้าทับไว้ ส่วนในอัตราจังหวะชั้นเดียวก็ จะมีการเพิ่มลูกเล่นโดยยึดที่ยังคงยึดโครงสร้างหลักของหน้าทับไว้เช่นเดียวกัน

อัตราจังหวะสองชั้น (กลองแขก)

- - - -	- ทั้ง - จะ	- - - -	- ทั้ง - จะ	- - - -	- ทั้ง - จะ	- ทั้ง - ทั้ง	- - - จะ
---------	-------------	---------	-------------	---------	-------------	---------------	----------

อัตราจังหวะชั้นเดียว (ตะโพน)

- - - ดูป	- เพลิง-ปะ	- เท่ง-ดูป	- พรึง-ปะ
-----------	------------	------------	-----------

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ม	- ร - ล	- ท - ช	- - - ช
2	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ท	- - - ร	- ล - ท	- ช - ช
3	- - - -	- - - ร	- - ม ร	- ม - ล	- - - ท	- - ล ช	- ม - ช	- ล - ม
4	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ช	- - - -	- ช - ม	- ช - ล
5	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช
6	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ช
7	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช
8	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ท - ม	- ช - ล	- - - ล
9	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ล

(บรรเลง 3 เที้ยว)

ทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นเริ่มต้นด้วยการกรอเสียงซอลยาวหนึ่งจังหวะ แล้วเคลื่อนที่ลงมายังเสียงเรในวรรคเพลงแรกและเคลื่อนที่ลงมาอย่างต่อเนื่องก่อนที่จะกลับไปยังเสียงซอลที่ใช้เป็นเสียงเริ่มต้น การดำเนินทำนองในบรรทัดที่ 1 นี้จะพบว่าการเคลื่อนที่โดยใช้ช่วงเสียงที่กว้างๆ อยู่ 3 ช่วงซึ่งจะสังเกตได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำนอง (ดูตัวอย่างที่ 9)

ตัวอย่างที่ 9 , ทำนองบรรทัดที่ 1

1	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ม	- ร - ล	- ท - ช	- - - ช
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ตั้งแต่เริ่มทำนองจากเสียงซอล มาเสียงเร จะเป็นช่วงคู่ 4 เมื่อเคลื่อนที่ต่อมาในวรรคเพลงที่หลังพบช่วงเสียงคู่ 5 จากเสียงเร มาเสียงลา ในห้องที่ 6 และท้ายห้องที่ 7 ไปห้องที่ 8 เป็นช่วงคู่ 8 จากเสียงซอล (ต่ำ) กลับไปยังเสียงซอล ที่ใช้เริ่มต้น

ทำนองในบรรทัดที่ 2 พบว่ามีรูปการดำเนินทำนองคล้ายกับทำนองในบรรทัดที่ 1 แต่แนวทำนองจะเป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน กล่าวคือ ทำนองในบรรทัดที่ 1 นั้นจะเคลื่อนที่ลงไปยังเสียงที่ต่ำ ส่วนในทำนองบรรทัดที่ 2 จะเคลื่อนที่ขึ้นไปยังเสียงที่สูง อีกส่วนที่พบว่ามีความเหมือนกันก็จะเป็นในเรื่องของการเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงที่กว้าง (ดูตัวอย่างที่ 10)

ตัวอย่างที่ 10 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

2	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ท	- - - ร	- ล - ท	- ช - ช
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ขึ้นต้นทำนองใช้ช่วงคู่ 4 เช่นเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1 ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเป็นการเคลื่อนทำนองด้วยช่วงคู่ 3

ทำนองในบรรทัดที่ 3 มีลักษณะของการดำเนินทำนองคล้ายกับนำเอาโครงสร้างพื้นฐานจากทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2 มาดัดแปลงโดยเพิ่มโน้ตเข้ามา การเคลื่อนที่ของทำนองก็ยังพบว่ามีช่วงเสียงที่กว้างอยู่เช่นเดิม

ทำนองในบรรทัดที่ 4 พบว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทำนองจากรูปแบบเดิมในบรรทัดที่ 1-3 ซึ่งเป็นการกรอเสียงยาวมาเป็นการใช้การหยุดจังหวะ กรอเสียงสั้นทำให้รู้สึกเหมือนเป็นการลักจังหวะ การเคลื่อนที่ของทำนองก็ไม่ใช้ช่วงเสียงที่กว้างมากนัก (ดูตัวอย่างที่ 11)

ตัวอย่างที่ 11 ,ทำนองบรรทัดที่ 4

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
4	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ช	- - - -	- ช - ม	- ช - ล

-ทั้งวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลังเป็นทำนองที่มีรูปกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน ลักษณะของทำนองก็เป็นทำนองเดียวกันแต่ต่างกันในระดับเสียง และใช้การกรอเสียงสั้นในห้องแรกและเว้นทำนองในห้องที่ 2 ซึ่งทำให้เหมือนกับเป็นการลักจังหวะ

ทำนองในบรรทัดที่ 5 จะเริ่มมีการลักจังหวะให้เห็นอย่างเด่นชัดขึ้น ส่วนการเคลื่อนที่ของทำนองก็จะคล้ายกับบรรทัดที่ 4 ที่ไม่ใช้ช่วงกว้างของเสียงมากนัก

ทำนองในบรรทัดที่ 6 นอกจากจะมีการลักจังหวะในห้องแล้ว การเคลื่อนทำนองยังเริ่มกลับมาเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงกว้างอีก ทำนองในบรรทัดนี้จะพบว่าวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลังน่าจะเป็นทำนองเดียวกันโดยใช้การดัดแปลงบ้างเล็กน้อยดังนี้ (ดูตัวอย่างที่ 12)

ตัวอย่างที่ 12 ,ทำนองบรรทัดที่ 6

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
6	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ช

-เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลังแล้วจะเห็นว่า ในห้องแรกของวรรคเพลงแรกใช้การเว้นทำนองในห้องแรก ส่วนในห้องแรกของวรรคเพลงหลังจะใช้เสียงเร ลักจังหวะเพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างวรรคเพลง จากนั้นรูปทำนองก็คล้ายเดิมโดยเปลี่ยนเสียงซอลในห้องที่ 2 ของวรรคเพลงแรกมาเป็นเสียงมี ในวรรคเพลงหลัง

ทำนองบรรทัดที่ 7 จะกลับไปนำทำนองจากบรรทัดที่ 5 กลับมาใช้อีกครั้ง แต่พอมาในบรรทัดที่ 8 ทำนองจะเปลี่ยนไป โดยมีส่วนคล้ายกับทำนองในบรรทัดที่ 6 เพียงวรรคเพลงแรกเท่านั้น เพราะในวรรค

เพลงหลังจะเป็นการเคลื่อนทำนองเพื่อเตรียมลงจบในทำนองบรรทัดต่อไป การเคลื่อนที่ของทำนองในบรรทัดที่ 8 นี้พบว่าใช้ช่วงเสียงคู่ 5 อยู่สองแห่งคือ จากเสียงเรมาเสียงซอลในห้องที่ 2,3 และจากเสียงที่มาเสียงมี ในห้องที่ 6 (ดูตัวอย่างที่ 13)

ตัวอย่างที่ 13 ,ทำนองบรรทัดที่ 8

8	- - - -	- ร - ซ	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ท - ม	- ซ - ล	- - - ล
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองในวรรคเพลงแรกยังมีลักษณะคล้ายทำนองบรรทัดที่ 6 การเคลื่อนที่ดังพบว่ามีการใช้ช่วงเสียงที่กว้าง 2 แห่ง

ทำนองในบรรทัดที่ 9 เป็นทำนองที่ใช้จบในอัตราจังหวะสองชั้นนี้ ดังนั้นการดำเนินทำนองส่วนใหญ่จึงใช้การกรอเสียงยาว แต่ก็ยังคงลักษณะของการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้างอยู่ ซึ่งในที่นี้จะอยู่ในช่วงคู่ 5 นอกจากนี้ยังพบการลักจังหวะในห้องที่ 5 (ดูตัวอย่างที่ 14)

ตัวอย่างที่ 14 ,ทำนองบรรทัดที่ 9

9	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ล
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ลักษณะการดำเนินทำนองโดยหลักจะกลับไปมาระหว่างเสียงลา กับเสียงเร ส่วนเสียงอื่นใช้เป็นเสียงผ่านเท่านั้น

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

1	ล ล ล ล	- ม - ล	ซ ม ซ ท	- ร - ม	ซ ม ร ม	- ซ - ล	ท ร - ท	- - - -
2	- ร - ท	- ล - ซ	ม ซ ล ท	- ร - ม	ซ ม ร ม	- ซ - ม	ร ม ท ร	- - - -
3	ล ล ล ล	- ม - ล	ซ ม ซ ท	- ร - ม	ซ ม ร ม	- ซ - ล	ท ร - ท	- - - -
4	- ร - ท	- ล - ซ	ม ซ ล ท	- ร - ม	ซ ม ร ม	- ซ - ม	ร ม ท ร	- - - -
5	- - - ซ	ล ท ด ร	- - - -	- - - -	- - - ล	ท ด ร ม	- - - -	- - - -
6	- - - ด	ร ม ฟ ซ	- - - -	- - - -	- - - ร	ม ฟ ซ ล	- - - -	- - - -

(บรรเลง 2 เทียว)

การเคลื่อนทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้อาจใช้โน้ตในการเคลื่อนที่ถี่กว่าในอัตราจังหวะสองชั้นที่เป็นการดำเนินทำนองด้วยโน้ตห่างๆ มีการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้างที่สุดก็เพียงคู่ 4 ซึ่งพบในทำนองบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 2 จากเสียงมี ไปเสียงลา (ดูตัวอย่างที่ 15)

ตัวอย่าง 15 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

1	ล ล ล ล	- ม - ล	ซ ม ซ ท	- ร - ม	ซ ม ร ม	- ซ - ล	ท ร - ท	- - - -
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ในห้องที่ 2 เคลื่อนที่ด้วยช่วงกว้างของเสียง นอกจากนี้ยังพบว่าใช้การลักจังหวะในห้องเพลงที่ 7 และเว้นทำนองในห้องสุดท้าย

ทำนองในบรรทัดที่ 2 เหมือนกับเป็นการนำเอารูปทำนองและรูปแบบกระสวนจังหวะจากบรรทัดที่ 1 มาใช้ ส่วนการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นไปด้วยช่วงเสียงที่แคบ ทั้งทำนองในบรรทัดที่ 1 และ 2 นั้นจะพบว่าการดำเนินทำนองมีทั้งส่วนที่คล้ายกันและต่างกัน ดังนี้ (ดูตัวอย่างที่ 16)

ตัวอย่างที่ 16 ,การเปรียบเทียบทำนองระหว่างทำนองบรรทัดที่ 1 กับ 2

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	ล ล ล ล	- ม - ล	ช ม ช ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ล	ท ร - ท	- - - -
2	- ร - ท	- ล - ช	ม ช ล ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ม	ร ม ท ร	- - - -

-ทำนองโดยรวมทั้งบรรทัดที่ 1 และ 2 ถือว่าเป็นการใช้รูปกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน จากตารางจะเห็นว่าในห้องแรกจะเป็นการเปลี่ยนรูปกระสวนจังหวะ แต่สำหรับห้องที่ 7 นั้น ทำนองในบรรทัดที่ 2 เป็นการเพิ่มโน้ตเข้ามา ในส่วนของการดำเนินทำนองก็ยังคงมีความคล้ายกันโดยจะเห็นว่าในช่วงกลางทำนองตั้งแต่ห้องที่ 3-5 เป็นทำนองเดียวกันจากนั้นในห้องที่ 6 จึงแยกกันออกไป โดยบรรทัดที่ 1 จะแยกไปจบในเสียงสูง และในบรรทัดที่ 2 จะลงมาจบที่เสียงต่ำ ทำนองบรรทัดที่ 3 และ 4 เป็นการดำเนินทำนองซ้ำกับทำนองในบรรทัดที่ 1 และ 2

ทำนองในบรรทัดที่ 5 และ 6 นั้นเป็นการใช้ลีหรือสำนวนรวมไปถึงรูปกระสวนจังหวะที่ซ้ำกัน โดยเปลี่ยนระดับเสียงไล่เรียงขึ้นเป็นลำดับ เป็นเหมือนการส่งสัญญาณต่อกันระหว่างดนตรีกับตัวแสดง (ดูตัวอย่างที่ 17)

ตัวอย่างที่ 17 ,ทำนองบรรทัดที่ 5-6

5	- - - ช	ล ท ด ร	- - - -	- - - -	- - - ล	ท ด ร ม	- - - -	- - - -
6	- - - ด	ร ม ฟ ช	- - - -	- - - -	- - - ร	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -

-ใช้รูปกระสวนจังหวะในลักษณะเดียวกันหมด

ทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้จะมีลักษณะเหมือนกับการออกเพลงเร็วในชุดการแสดงทั่วๆ ไป ในเชิงของการแสดงจะมีจุดประสงค์เพื่อการจัดแถว แปรรูปขบวน ลีลาท่าร่าและยังเป็นการแสดงถึงความพร้อมเพรียงของผู้ร่าก่อนที่จะจบการแสดงด้วย

ทำนองลงจบ

1	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ม ล	ช ฟ ม ล	- - ม ล	ช ฟ ม ล
2	- - ม ล	ช ฟ ม ล	ช ฟ ม ล	ช ฟ ม ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ช
3	- - - ร	- - - ร	- - - ท	- ล - ช				

ทำนองลงจบนี้เป็นส่วนที่ใช้ต่อเนื่องมาจากทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียว โดยใช้ส่วนนี้เป็นการจบการแสดงซึ่งต่อเนื่องมาจากตอนท้ายของทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียว การดำเนินทำนองในบรรทัดที่ 1 พบว่าเป็นการใช้ลีซ้ำๆ กันทั้งวรรคเพลงแรก ส่วนวรรคเพลงหลังเป็นการนำลักษณะที่ขึ้นต้นด้วยวลีสั้นๆ คล้ายกับวรรคเพลงแรก แต่ในส่วนนี้จะมีลักษณะการขยายทำนองให้มากขึ้น (ดูตัวอย่างที่ 18)

ตัวอย่างที่ 18 ,ทำนองเพลงบรรทัดที่ 1

1	วรรคเพลงแรก	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล
	วรรคเพลงหลัง	- - ม ล	ช ฟ ม ล	- - ม ล	ช ฟ ม ล

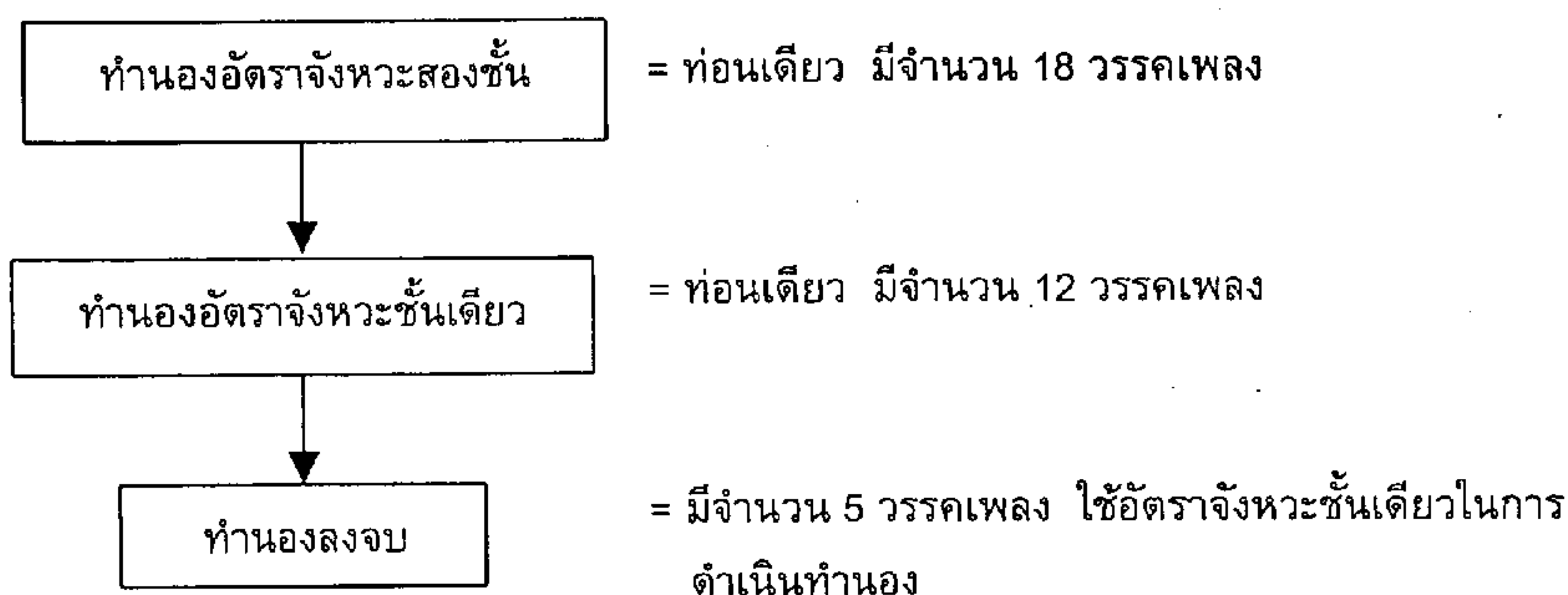
-จากการนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างวรรคเพลงแรกและหลัง น่าจะกล่าวได้ว่าทำนองในวรรคเพลงหลังเป็นการใช้โครงสร้างพื้นฐานจากวรรคเพลงแรกมาเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาของทำนอง เพราะเมื่อพิจารณาจากลักษณะของวลีหรือลูกตกแล้วจะเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ส่วนทำนองในบรรทัดที่ 2 วรรคเพลงแรกก็ยังคงเป็นการดำเนินทำนองอย่างต่อเนื่องมาจากทำนองบรรทัดที่ 1 ในวรรคเพลงหลัง นอกจากนี้ทำนองบรรทัดที่ 2 ในส่วนวรรคเพลงแรกก็มีลักษณะของการเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาจากทำนองในวรรคเพลงหลังของทำนองบรรทัดที่ 1 เช่นกัน ซึ่งได้นำมาแสดงให้เห็นในรูปตารางดังนี้ (ดูตัวอย่างที่ 19)

ตัวอย่างที่ 19 ,เปรียบเทียบทำนองในแต่ละวรรคเพลง

1	วรรคเพลงแรก	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล
	วรรคเพลงหลัง	- - ม ล	ซ ฟ ม ล	- - ม ล	ซ ฟ ม ล
2	วรรคเพลงแรก	- - ม ล	ซ ฟ ม ล	ซ ฟ ม ล	ซ ฟ ม ร

-ทำนองทั้ง 3 วรรคเพลงนี้พบว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการเพิ่มรายละเอียดของทำนอง ซึ่งพบว่าลูกตกหลักหรือวลีพื้นฐานจะไม่เปลี่ยนรูปไปด้วย จนถึงโน้ตตัวสุดท้ายที่เป็นเสียงเร(สูง) เพื่อให้สอดคล้องกับทำนองที่จะใช้จบต่อไป ส่วนในวรรคเพลงต่อมาจะเป็นลักษณะการกรอเสียงยาวไล่เสียงลงมา ซึ่งในที่นี้จะเริ่มด้วยเสียงโด(สูง) ไล่เรียงเสียงลงมาที่เสียงซอล จากนั้นในทำนองบรรทัดที่ 3 จึงเริ่มด้วยเสียงเร(ต่ำ) เคลื่อนข้ามไปยังเสียงเร(สูง) แล้วจึงไล่เรียงเสียงลดลั่นมาจบในเสียงซอลเช่นเดียวกับวรรคเพลงที่แล้วและเพื่อให้เห็นขั้นตอนในการดำเนินทำนองของเพลงระบำบ้านเทิงกาสร ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอออกมาเป็นรูปแบบดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำบ้านเทิงกาสร

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - ร	ร	ซอล
2	- - - ม	- ร - ล	- ท - ซ	- - - ซ	ซ	ซอล
3	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ซ	ซ	ซอล
4	- - - ท	- - - ร	- ล - ท	- ซ - ซ	ซ	ซอล
5	- - - -	- - - ร	- - ม ร	- ม - ล	ล	ซอล
6	- - - ท	- - ล ซ	- ม - ซ	- ล - ม	ม	ซอล
7	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ซ	ซ	ซอล
8	- - - ซ	- - - -	- ซ - ม	- ซ - ล	ล	ซอล
9	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ท	ซอล

10	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช	ช	ชอล
11	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ช	ช	ชอล
12	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ช	ช	ชอล
13	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ท	ชอล
14	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช	ช	ชอล
15	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ม	ม	ชอล
16	- ช - ล	- ท - ม	- ช - ล	- - - ล	ล	ชอล
17	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - ล	ล	ชอล
18	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ล	ล	ชอล

ลูกตกในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นนี้ พบว่าเป็นลูกตกที่อยู่ในบันไดเสียงซอล (ช ล ท - ร ม -) ทั้งหมด โดยไม่พบลูกตกและเสียงจรที่อยู่นอกบันไดเสียงซอลเลยและเสียงของลูกตกในทำนองท่อนนี้จะมีครบทั้ง 5 เสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำบ้านเทิงกาสร

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	ล ล ล ล	- ม - ล	ช ม ช ท	- ร - ม	ม	ชอล
2	ช ม ร ม	- ช - ล	ท ร - ท	- - - -	ท	ชอล
3	- ร - ท	- ล - ช	ม ช ล ท	- ร - ม	ม	ชอล
4	ช ม ร ม	- ช - ม	ร ม ท ร	- - - -	ท	ชอล
5	ล ล ล ล	- ม - ล	ช ม ช ท	- ร - ม	ม	ชอล
6	ช ม ร ม	- ช - ล	ท ร - ท	- - - -	ท	ชอล
7	- ร - ท	- ล - ช	ม ช ล ท	- ร - ม	ม	ชอล
8	ช ม ร ม	- ช - ม	ร ม ท ร	- - - -	ร	ชอล
9	- - - ช	ล ท ด ร	- - - -	- - - -	ร	ชอล
10	- - - ล	ท ด ร ม	- - - -	- - - -	ม	ชอล
11	- - - ด	ร ม ฟ ช	- - - -	- - - -	ช	ชอล
12	- - - ร	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -	ล	ชอล

ในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว พบว่ามีลูกตกของทุกวรรคเพลงอยู่ในบันไดเสียงซอล (ช ล ท - ร ม -) เช่นเดียวกันกับทำนองในอัตราจังหวะสองชั้น แต่จะพบเสียงโดและเสียงฟาซึ่งเป็นเสียงจรในวรรคเพลงที่ 9,10,11 และ 12 ซึ่งจะใช้เป็นเพียงเสียงผ่านของทำนองหลักเท่านั้น ส่วนลูกตกจะมีครบทั้ง 5 เสียง

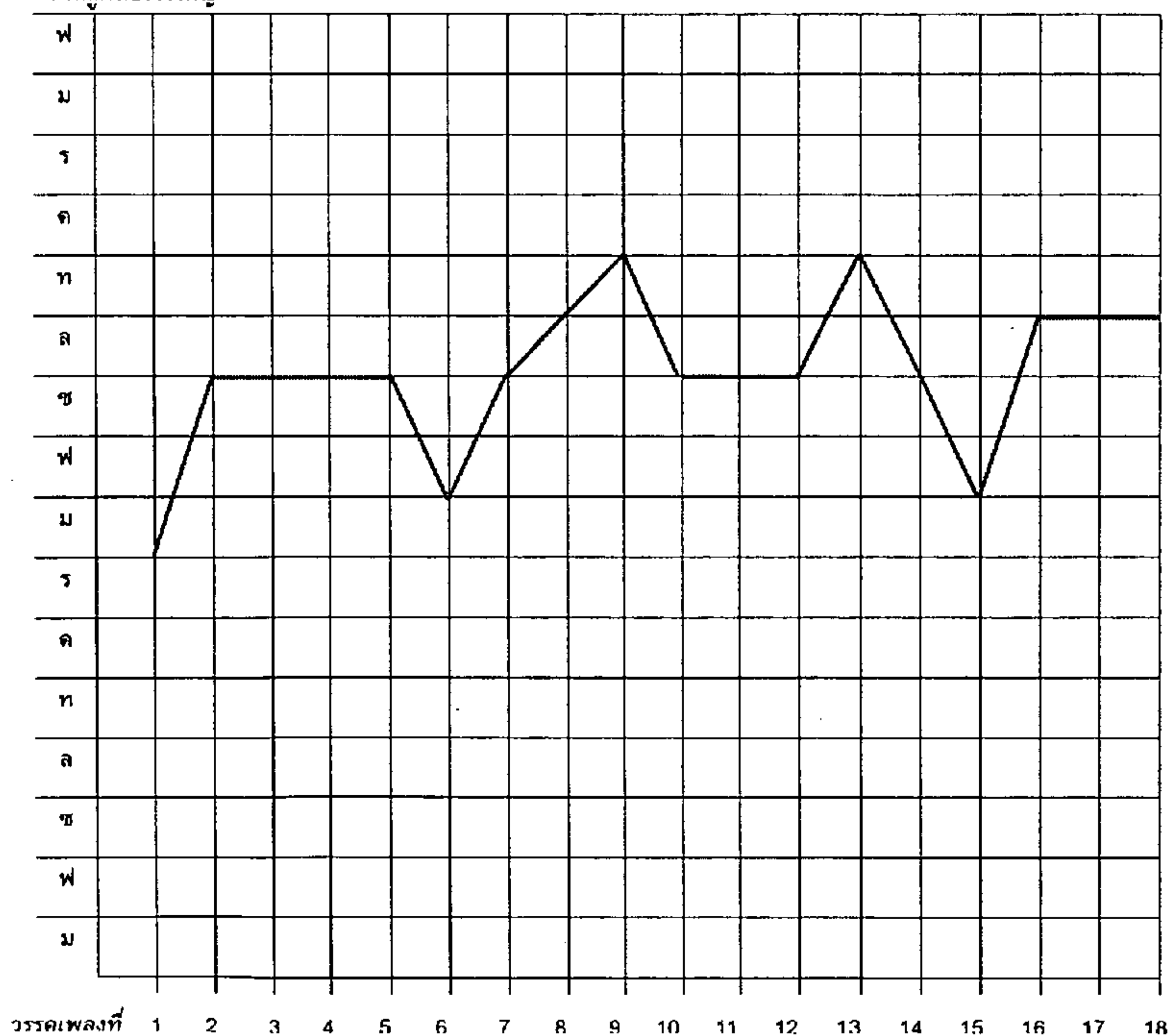
ลูกตกและบันไดเสียงทำนองลงจบเพลงระบำบ้านเทิงกาสร

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	ล	ซอล
2	- - ม ล	ซ ฟ ม ล	- - ม ล	ซ ฟ ม ล	ล	ซอล
3	- - ม ล	ซ ฟ ม ล	ซ ฟ ม ล	ซ ฟ ม รี่	รี่	ซอล
4	- - - ดั	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	ซ	ซอล
5	- - - ร	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ	ซ	ซอล

ลูกตกของทำนองลงจบเหมือนกับ ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว คือจะอยู่ในบันไดเสียงซอล ทั้งหมดโดยมีเสียงโดกับเสียงฟาที่เป็นเสียงจรเป็นเสียงผ่านของทำนองหลัก เสียงลูกตกอยู่ในเสียงที่ 1, 2 และ 4

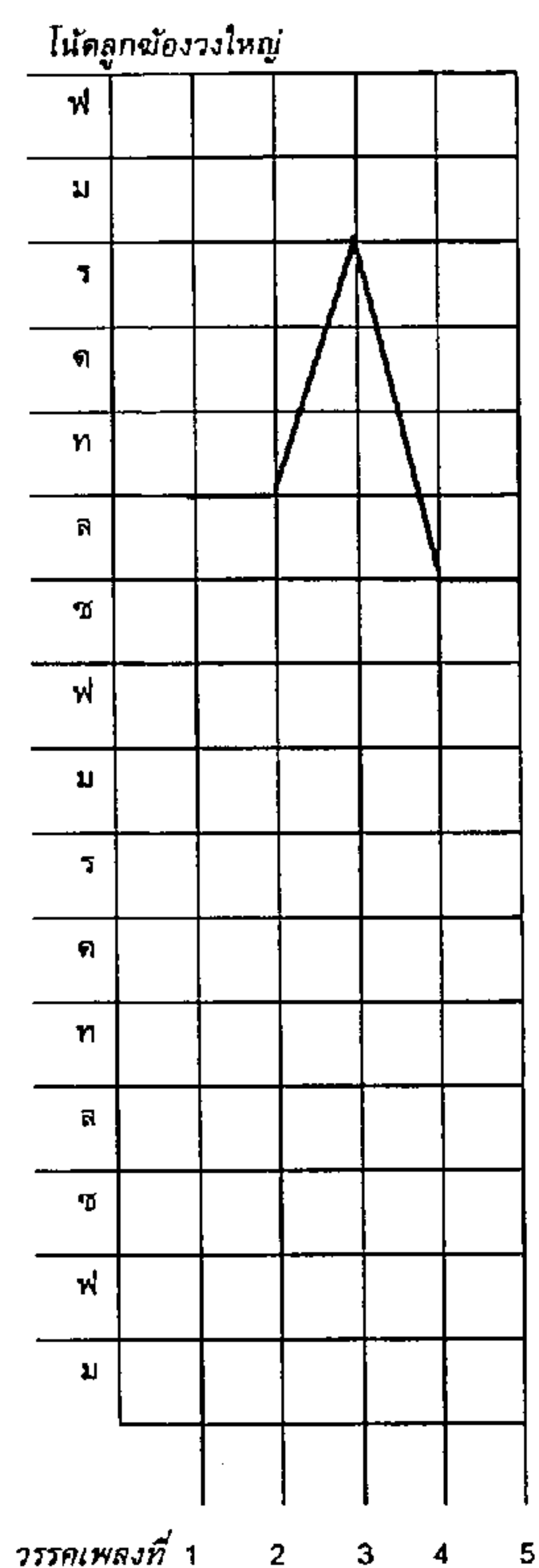
-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

โน้ตลูกข้อยวงใหญ่

ภาพประกอบ 6 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำบ้านเทิงกาสร

การเคลื่อนที่ของลูกตกในแต่ละวรรคเพลงของทำนองอัตราจังหวะสองชั้นพบว่าการเคลื่อนที่ของลูกตกที่ต่างเสียงกันในแต่ละวรรคเพลงจะอยู่ในชั้นคู่ที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งการเคลื่อนที่ในช่วงชั้นคู่ 4 นั้นจะพบในตอน

ภาพประกอบ 8 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองลงจบเพลงระบำบันเทิงกาสร

สำหรับทำนองลงจบจะการใช้การเคลื่อนที่ของลูกตกที่ต่างเสียงกันในชั้นคู่ที่ 4 และ 5 ส่วนการเคลื่อนที่ซ้ำของลูกตกเสียงเดียวกันจะพบในช่วงแรกและลงจบของทำนอง

-กระสวนจังหวะ

รูปแบบกระสวนจังหวะเพลงบันเทิงกาสร

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจังหวะ			รวม
			ทำนอง	ทำนอง	ทำนอง	
			สองชั้น	ชั้นเดียว	ลงจบ	
1	- - - X	- X - X	1	-	1	2
2	- - - X	- - - X	8	-	3	11
3	- - - -	- X - X	2	-	-	2
4	- X - -	- X - X	2	-	-	2

5	- X - X	- - - X	4	-	-	4
6	- - - X	- - - -	3	-	-	3
7	- - - -	- - - X	7	-	-	7
8	- - - X	- - X X	1	-	-	1
9	X X - X	X X - X	2	-	-	2
10	- - X X	- X - X	1	-	-	1
11	- X - X	- X - X	5	2	-	7
12	X X X X	- X - X	-	10	-	10
13	- - - X	X X X X	-	4	-	4
14	X X X X	- - - -	-	2	-	2
15	X X - X	- - - -	-	2	-	2
16	- - X X	- - X X	-	-	2	2
17	- - X X	X X X X	-	-	3	3
18	X X X X	X X X X	-	-	1	1
19	- - - -	- - - -	-	4	-	4

รูปแบบกระสวนจังหวะที่พบส่วนใหญ่จะถูกแบ่งให้อยู่ในทำนองของแต่ละอัตราจังหวะที่ต่างกันไป แต่จะมีรูปแบบของกระสวนจังหวะที่พบว่ามีการนำมาใช้ร่วมกันอยู่ 3 ลักษณะ คือ

รูปแบบกระสวนจังหวะ		บริเวณที่พบ
- X - X	- X - X	พบในทำนองอัตราจังหวะสองชั้น และ ชั้นเดียว
- - - X	- X - X	พบในทำนองอัตราจังหวะสองชั้น และ ลงจบ
- - - X	- - - X	พบในทำนองอัตราจังหวะสองชั้น และ ลงจบ

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

หากสังเกตจากทำนองทั่วๆ ไปของบทเพลง อาจกล่าวได้ว่าไม่พบลักษณะเด่นที่ชี้เฉพาะถึงความ เป็นสัตว์ชนิดนี้เช่นเดียวกับในบทเพลงอื่นๆ ที่มีลักษณะของแสดงออกมาอย่างโดดเด่นไม่ว่าจะเป็นด้วย ลักษณะของเสียงร้องหรือท่วงทำนองที่แสดงลีลาออกมาโดยวิธีการบรรเลง แต่จากการศึกษาวิเคราะห์ รวมถึง การสังเกตทำนองประกอบกับจินตนาการของผู้ประพันธ์แล้ว จะพบว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้ทำนองในอัตราจังหวะ สองชั้นด้วยวิธีการกรอเสียงยาวและใช้ช่วงห่างของคู่เสียงร่วมกับการลัดจังหวะบ้างเล็กน้อยเพื่อสื่อถึงสัตว์ ประเภทควายยามที่มันเชื่องช้าซึ่งก็จะไม่ซ้ำจนเกินไป ส่วนในอัตราจังหวะชั้นเดียวแสดงในยามที่มันเร็วซึ่งก็ ได้แสดงออกถึงความว่องไวที่มีพอสมควรของมันนั่นเอง

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูล พบว่าเพลงบันเท็งกาสรในอัตราจังหวะสองชั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับเพลงเขมรไล่ควายซึ่งมีอัตราจังหวะชั้นเดียว ผู้วิจัยจึงได้นำเอาเพลงทั้งสองมาเปรียบเทียบกันดังนี้

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของลูกตกเพลงบันเท็งกาสร (บ) กับเพลงเขมรไล่ควาย (ข)

บ/1	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ม	- ร - ล	- ท - ช	- - (ช)
ข	- - - ช	- - - -	- ช - ช	- - (ช)	←			

บ/2	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ท	- - - ร	- ล - ท	- ช (ช)
ข	- - - ท	- - ล ท	ร ท ล ช	- ล (ช)	←			

บ/3	- - - -	- - - ร	- - ม ร	- ม - ล	- - - ท	- - ล ช	- ม - ช	- ล (ม)
ข	- - - -	- - - -	ท ล ช ม	- ช (ล)	←			

บ/4	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ช	- - - -	- ช - ม	- ช (ล)
ข	- - - -	- - - ล	- ล ล ล	- ล (ล)	←			

บ/5	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - (ช)
ข	- - - ม	- ช ช ช	- - - ล	- ช ช (ช)	←			

บ/6	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - (ช)
ข	- - - ม	- ท ล ช	- ม (ช)	- - - -	←			

บ/7	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - (ช)
ข	- - - -	ร ม ช ล	- ท ร ล	ท ล ช (ม)	←			

บ/8	- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ท - ม	- ช - ล	- - (ล)
ข	- ม - ช	- - - -	- ล - ช	ล ช (ล)	←			

บ/9	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - (ล)
ข	- - ร ท	- ล - ช	- ม ร ม	ช ล - (ช)	←			

จากการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของลูกตกของเพลงทั้งสอง น่าจะกล่าวได้ว่าเพลงบันเท็งกาสรในอัตราจังหวะสองชั้นนั้นน่าจะมีที่มาจากเพลงเขมรไล่ควายชั้นเดียว โดยการนำมาขยายให้เป็นอัตราจังหวะสองชั้นและเพื่อง่ายต่อการเข้าใจผู้วิจัยจึงได้นำออกมาเสนอให้เห็นในรูปของตารางดังนี้

ตาราง 3 เปรียบเทียบลูกตกระหว่างเพลงระบำบันเทิงกาสร (สองชั้น) กับเพลงเขมรไล่ควาย(ชั้นเดียว)

ลูกตกที่	เพลงระบำบันเทิงกาสร(สองชั้น)	เพลงเขมรไล่ควาย(ชั้นเดียว)	หมายเหตุ
1	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
2	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
3	ลา	มี	ลูกตกต่างกัน
4	ลา	ลา	ลูกตกตรงกัน
5	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
6	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
7	มี	ชอล	ลูกตกต่างกัน
8	ลา	ลา	ลูกตกตรงกัน
9	ลา	ชอล	ลูกตกต่างกัน

จากตารางแสดงลูกตกของเพลงทั้งสองจะพบว่ามีลูกตกที่ตรงกันได้แก่ ลูกตกที่ 1,2,4,5,6 และ 8 ส่วนลูกที่ต่างกัน ได้แก่ ลูกตกที่ 3,7 และ 9 ทั้งนี้ความสัมพันธ์ในเรื่องของลูกตกอาจจะมี ความคลาดเคลื่อนได้ ตามลักษณะของทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อให้ทำนองสอดคล้องกันและให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของ ผู้ประพันธ์ด้วย

ส่วนทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวและทำนองลงจบนั้นไม่พบว่าเป็นการนำเค้าโครงมาจากทำนอง เพลงใด แต่จากการศึกษาวิเคราะห์น่าจะเป็นการประพันธ์ขึ้นใหม่โดยใช้ลักษณะของเพลงเร็วที่มักพบในเพลง ประกอบชุดรำหรือระบำทั่วไป

เพลงระบำกาญจนาภิเษม

ประวัติความเป็นมา

อาจารย์มนตรี ตราโมทประพันธ์เพลงชุดนี้ขึ้นเพื่อสร้างเป็นระบำเพื่อแทรกเป็นช่วง 8 ตระกูล ซึ่งเป็นบริวารของพระคเณศร์ การแสดงชุดนี้ใช้สำหรับเป็นชุดเบิกโรง

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงระบำกาญจนาภิเษมได้มีการแบ่งทำนองออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นส่วนทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมีท่อนเดียวประกอบด้วย 16 วรรคเพลง ส่วนที่ 2 ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวมี 2 ท่อนโดยท่อน 1 จะมี 8 วรรคเพลง ท่อน 2 มี 4 วรรคเพลง และส่วนที่ 3 เป็นทำนองลงจบมี 8 วรรคเพลง การแบ่งท่อนเพลงของเพลงนี้จะเริ่มด้วยการดำเนินทำนองอย่างช้าแล้วค่อยเร็วขึ้นเช่นเดียวกับเพลงระบำอื่นๆ เพลงและเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นจึงได้จัดทำเป็นตารางดังนี้

ตาราง 4 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำกาญจนาภิเษม

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	4 เที้ยว
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะชั้นเดียว	2 ท่อน	ท่อนที่ 1,4 เที้ยว ท่อนที่ 2,2 เที้ยว
ส่วนที่ 3	ลงจบ	ท่อนเดียว	เที้ยวเดียว

หน้าทับที่ใช้ในเพลงระบำกาญจนาภิเษมมีลักษณะดังนี้

อัตราจังหวะสองชั้น (กลองแขก)

- - - -	- - - -	- - - - จ๊ะ	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - -	- - - - จ๊ะ	- - - - ทั้ง
- - - -	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - - ทั้ง	- - - - จ๊ะ	- - - - ทั้ง

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 (ตะโพน)

- - - ป๊ะ	-เพลิง-ป๊ะ	-เท่ง-ตุ๊	-เพลิง-ป๊ะ	หรือ	- - - ป๊ะ	-เพลิง-ป๊ะ
-----------	------------	-----------	------------	------	-----------	------------

-ลักษณะของหน้าทับจะตีตามทำนองเพลงซึ่งมีจังหวะแสดงความคึกคัก กระชับ หน้าทับที่ใช้จะ

เป็นหน้าทับที่มีลูกเล่นอยู่ในเพลงสำเนียงแขก

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2 ไม่มีหน้าทับกลองจะใช้การบรรเลงอย่างเดียว ส่วนในทำนองลงจบเป็นหน้าทับเฉพาะดังนี้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- จ๊ะ - ทั้ง
- - - -	- - - -	- - - - ทั้ง	- จ๊ะ - ทั้ง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ทั้ง
- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง
- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - ทั้ง	- - - -	- - - - จ๊ะ	- - - -	- - - - ทั้ง

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - -	- - - ซ	- ท - ล	- ซ - ร
2	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ร	- - - -	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ม
3	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ม	- - - -	- - - ท	- ร - ม	- ฟ - ซ
4	- - - ร	- - - ซ	- ล - ท	- ตี - ร	- - - ตี	- - - ท	- ล - ซ	- - - ล
5	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ซ	- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ต - ซ
6	- - - -	- - - ล	- - - ตี	- - - ม	- - - ซ	- ม - ร	- - - ม	- - - ต
7	- - - -	- - - -	- - - ซ	- - - ตี	- - - -	- ท - ล	- - - ซ	- - - ตี
8	- - - -	- - - ร	- - - ล	- - - ตี	- - - ล	- - - ท	- ล - ซ	- - - ล

เมื่อพิจารณาจากภาพรวมกว้างๆ พบว่าการดำเนินทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นมีการดำเนินทำนองห่างๆ ด้วยลักษณะที่ราบเรียบ ไม่มีการลักจังหวะ มีการนำกระสวนจังหวะในลักษณะเดียวกันมาใช้สร้างให้เกิดทำนองที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงสร้างโดยหลักของทำนองแล้วจะไม่แตกต่างกันเท่าไร ซึ่งรายละเอียดในการดำเนินทำนองจะเป็นดังนี้

ทำนองเริ่มต้นจะใช้การเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้างสลับไปมา ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้ (ตัวอย่างที่ 20)

ตัวอย่างที่ 20 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

1	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - -	- - - ซ	- ท - ล	- ซ - ร
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองเริ่มด้วยการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงคู่ 5 จากเสียงลา มาหาเสียงเรในวรรคเพลงแรกแล้วกรอเสียงยาวต่อเนื่องไปในวรรคเพลงหลังอีกหนึ่งห้องเพลง ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเริ่มจากเสียงซอลไปยังเสียงทีแล้วเคลื่อนลงมาจบด้วยช่วงเสียงคู่ 4 จากเสียงซอล กลับมาหาเสียงเร การดำเนินทำนองส่วนนี้จะพบว่าการเคลื่อนทำนองไปมาด้วยช่วงเสียงที่กว้างโดยเฉพาะในส่วนขึ้นต้นและลงท้ายทำนอง

ทำนองในบรรทัดที่ 2 พบว่ามีรูปกระสวนจังหวะที่ซ้ำกับรูปกระสวนจังหวะของทำนองในบรรทัดที่ 1 การเคลื่อนที่ของทำนองก็มีลักษณะคล้ายกัน (ดูตัวอย่างที่ 21)

ตัวอย่างที่ 21 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

2	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ร	- - - -	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ม
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองบรรทัดที่ 2 นี้พบว่าจากเสียงที่ใช้เริ่มต้นจะเคลื่อนขึ้นไปยังเสียงที่สูงกว่าในวรรคเพลงแรก คือ เสียงที ไปเสียงเร(สูง) ซึ่งต่างจากทำนองบรรทัดที่ 1 ที่จะเป็นการเคลื่อนมาหาเสียงที่ต่ำกว่า (เสียงลา มาเสียงเร) ส่วนทำนองในวรรคเพลงหลังมีจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทำนองบรรทัดที่ 1 ช่วงคู่เสียงที่ใช้ นั้นก็จะแคบกว่าด้วย

ทำนองบรรทัดที่ 3 ก็ยังพบว่ามีรูปกระสวนจังหวะเหมือนกับทั้ง 2 ทำนองที่ผ่านมา แต่การเคลื่อนที่ของทำนองจะมีความแตกต่างจากทำนองทั้งสองบรรทัดก่อนดังนี้

ตัวอย่างที่ 22 ,ทำนองบรรทัดที่ 3

3	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ม	- - - -	- - - ท	- ร - ม	- ฟ - ซ
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองเริ่มต้นในวรรคเพลงแรกพบว่ามีรูปแบบการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงเหมือนกันกับทำนองบรรทัดที่ 1 แต่เป็นคนละระดับเสียงกัน ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเป็นการเคลื่อนที่ของทำนองได้ระดับเสียงขึ้นไปซึ่งตรงข้ามกับทั้งสองบรรทัดที่ผ่านมา

ทำนองบรรทัดที่ 4 พบว่ามีรูปกระสวนจังหวะที่ต่างออกไปจากทั้ง 3 บรรทัดที่ผ่านมา (ดูตัวอย่างที่ 23)

ตัวอย่างที่ 23 ,ทำนองบรรทัดที่ 4

4	- - - ร	- - - ช	- ล - ท	- ด - ร	- - - ด	- - - ท	- ล - ช	- - - ล
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองบรรทัดนี้พบว่ามีการใช้ช่วงกว้างของเสียงเพียงเริ่มต้นเท่านั้น คือจากเสียงเร มาเสียงซอล นอกนั้นเป็นการเคลื่อนทำนองไล่เสียงเรียงลำดับกัน โดยจะเคลื่อนที่ขึ้นไปจบที่เสียงเร(สูง) ในวรรคเพลงแรก แล้วจึงไล่ระดับเสียงลงมา ทำนองในช่วงนี้คล้ายกับเป็นการสรุปเนื้อหาของทำนองที่ผ่านมาของทำนองใน 3 บรรทัดแรก

ทำนองบรรทัดที่ 5 พบว่ามีรูปกระสวนจังหวะเช่นเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1,2 และ 3 มีลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองในบรรทัดที่ 1 ดังนี้ (ดูตัวอย่างที่ 24)

ตัวอย่างที่ 24 ,ทำนองบรรทัดที่ 5

5	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ด - ช
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-การดำเนินทำนองเป็นไปในลักษณะเดียวกับทำนองในบรรทัดที่ 1 เคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้างมากในห้องเพลงสุดท้าย

ทำนองในบรรทัดที่ 6 ทำนองในส่วนนี้พบว่าเป็นทำนองที่ใช้ต่อเนื่องกับทำนองในบรรทัดที่ 5 เพื่อให้ความรู้สึกที่สมบูรณ์ของทำนอง ทำนองส่วนนี้จะใช้คู่เสียงในช่วงแคบๆ ซึ่งจะอยู่ที่คู่ 3 (ดูตัวอย่างที่ 25)

ตัวอย่างที่ 25 ,ทำนองบรรทัดที่ 6

6	- - - -	- - - ล	- - - ด	- - - ม	- - - ช	- ม - ร	- - - ม	- - - ด
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองในวรรคเพลงแรกจะใช้การเคลื่อนที่ข้ามช่วงเสียงไปมา

ทำนองบรรทัดที่ 7 และ 8 พบว่าโครงสร้างของทำนองเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 5 และ 6 แต่จะมีการดัดแปลงโดยเพิ่มและตัดโน้ตไปบ้าง (ดูตัวอย่างที่ 26)

ตัวอย่างที่ 26 ,ทำนองบรรทัดที่ 7 และ 8

7	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- - - ด
8	- - - -	- - - ร	- - - ล	- - - ด	- - - ล	- - - ท	- ล - ช	- - - ล

-ทำนองบรรทัดที่ 7 จะมีการดัดแปลงรูปกระสวนจังหวะในห้องเพลงที่ 6,7 และ 8 ส่วนทำนองในบรรทัดที่ 8 จะดัดแปลงในห้องเพลงที่ 6 กับ 7 การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงจะอยู่ในช่วงคู่ที่ 3 กับ 4

จากการศึกษาวิเคราะห์ทำนองในอัตราจังหวะสองชั้น พบว่าผู้ประพันธ์จะใช้การดำเนินทำนองด้วยการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงที่กว้างและแคบสลับกันไป โดยช่วงที่กว้างก็จะอยู่ช่วงเสียงคู่ 5 นอกจากนี้แล้วยังสามารถจัดแบ่งทำนองออกเป็น 3 ตอนย่อยๆ ได้คือ ทำนองบรรทัดที่ 1-4 , ทำนองบรรทัดที่ 5-6 และทำนองบรรทัดที่ 7-8 ซึ่งทำนองทั้ง 3 ตอนนี้มีแนวทางในการดำเนินทำนองที่คล้ายกัน โดยจะเห็นว่าทำนอง

บรรทัดที่ 1,2,3,5 และ 7 จะใช้โครงสร้างของกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน และมีทำนองบรรทัดที่ 4,6 และ 8 เป็นทำนองสรุปของแต่ละตอน

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1

1	- - ล ท	- ล ล ล	ซ ฟ ม ร	- ร ร ร	- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ซ	- ม ม ม
2	- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ซ	- ซ ซ ซ	- - ร ซ	- - ร ร	ด ท ซ ล	- ล ล ล
3	- - - -	ซ ม - ซ	- ร ด ร	ม ซ - -	- ล - ซ	- ม - ซ	- ม ร ม	ซ ด ด ด
4	- - - ร	- - ล ด	- ร ล ด	- - - -	- ร ล ท	ด ร ล ท	ล ซ ล ท	- ล ล ล

ทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียว พบการแบ่งทำนองออกเป็น 2 ท่อน โดยท่อนที่ 1 จะเป็นการท่อนอัตราจังหวะมาจากอัตราจังหวะสองชั้น โดยยึดเสียงของลูกตกไว้ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันของลูกตกโดยลูกตกจะเป็นเสียงเดียวกัน ส่วนในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อนที่ 2 นั้น เป็นการท่อนอัตราจังหวะจากท่อนที่ 1 มาอีกทอดหนึ่ง ลักษณะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าทำนองช่วงนี้น่าจะเป็นอัตราจังหวะครึ่งชั้นมากกว่า แต่ในทางปฏิบัติของดนตรีไทยนั้นจะใช้อัตราจังหวะชั้นเดียวเป็นตัวควบคุมจังหวะ ถึงอย่างไรก็ตามก็จะพบว่าลูกตกในท่อนที่ 2 นี้จะสัมพันธ์กับท่อนที่ 1 แม้จะมีลูกตกบางลูกตกที่ต่างเสียงกันแต่ก็ยังอยู่ในบันไดเสียงเดียวกัน ในเรื่องของความสัมพันธ์ของลูกตกนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวไว้ในเรื่องลูกตกและบันไดเสียงต่อไป

การดำเนินทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อนที่ 1 พบว่าในทำนองบรรทัดที่ 1 ใช้การเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงแคบๆ และกระสวนจังหวะซ้ำกันทั้งสองวรรคเพลง (ดูตัวอย่าง 27)

ตัวอย่างที่ 27 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- - ล ท	- ล ล ล	ซ ฟ ม ร	- ร ร ร	- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ซ	- ม ม ม

-ใช้กระสวนจังหวะแบบเดียวกันทั้งสองวรรคเพลง ทำนองทั้งสองวรรคเพลงคล้ายเป็นทำนองใช้ได้ตอบกันเปรียบเป็นลูกล้อ-ลูกขั้วอีกลักษณะหนึ่งก็ได้

ทำนองบรรทัดที่ 2 มีลักษณะเช่นเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1 ดังนี้ (ดูตัวอย่าง 28)

ตัวอย่างที่ 28 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
2	- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ซ	- ซ ซ ซ	- - ร ซ	- - ร ร	ด ท ซ ล	- ล ล ล

-มีรูปแบบเหมือนกับทำนองบรรทัดที่ 1 คือจะใช้กระสวนจังหวะเช่นเดียวกันทั้งสองวรรคเพลง ลักษณะของทำนองก็คล้ายเป็นการล้อกัน

ทำนองบรรทัดที่ 3 เริ่มนำการลัดจังหวะเข้ามาใช้โดยลัดจังหวะในช่วงวรรคเพลงแรก (ดูตัวอย่าง 29)

ตัวอย่างที่ 29 ,ทำนองบรรทัดที่ 3

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
3	- - - -	ซ ม - ซ	- ร ด ร	ม ซ - -	- ล - ซ	- ม - ซ	- ม ร ม	ซ ด ด ด

-จะลัดจังหวะในท่อนเพลงที่ 2 และ 4 ซึ่งอยู่ในวรรคเพลงแรก ช่วงต้นทำนองจะเคลื่อนที่อยู่ในช่วงเสียงคู่ 3 แต่จะมาจบด้วยคู่ 5

ทำนองบรรทัดที่ 4 ยังใช้การลัดจังหวะในวรรคเพลงแรก แต่เป็นการลัดจังหวะทั้งวรรคเพลง มีลักษณะหรือเค้าจากสำนวนเพลงเดิมมาสร้างทำนองใหม่ (ดูตัวอย่าง 30)

ตัวอย่างที่ 30 ,ทำนองบรรทัดที่ 4

4	- - - รี่	- - ล ดี่	- รี่ ล ดี่	- - - -	- รี่ ล ท	ดี่ รี่ ล ท	ล ช ล ท	- ล ล ล
---	-----------	-----------	-------------	---------	-----------	-------------	---------	---------

-ทำนองในห้องที่ 1,2 กับห้องที่ 3 เป็นทำนองที่มาจากสำนวนเดียวกันแต่ถูกจัดวางคนละลักษณะ จึงเกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2

1	(- - - -	ร ม ร ร	- ร - -	ม ช ม ม	- ม - -	ช ล ช ช	ล ท รี่ มี่	รี่ ท - ล)
2	(- - ท ล	ช ล ท รี่	- มี่ รี่ ท	รี่ ท ล ช	มี่ รี่ ดี่ มี่	รี่ ดี่ รี่ ดี่	ช ล ท ดี่	รี่ ดี่ ท ล)
(เที่ยวหลัง)							- ช ช ช	ล ท - ล)

การดำเนินทำนองในบรรทัดที่ 1 จะใช้การลัดจังหวะในช่วงวรรคเพลงแรกโดยซ้ำรูปกระสวนจังหวะไล่ระดับเสียงติดต่อกันในวรรคเพลงหลังจนไปถึงท้ายประโยคเพลง(ดูตัวอย่าง 31)

ตัวอย่าง 31 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	(- - - -	ร ม ร ร	- ร - -	ม ช ม ม	- ม - -	ช ล ช ช	ล ท รี่ มี่ รี่ ท - ล)

- ใช้สำนวนเพลงซ้ำๆ กันโดยในช่วงท้ายจะเพิ่มทำนองเป็นลักษณะเก็บใช้ขมวดจบในท้ายทำนอง

ทำนองบรรทัดที่ 2 พบว่าใช้ลักษณะการไล่เสียงด้วยวิธีการเก็บจนถึงท้ายประโยค แล้วเปลี่ยนทำนองลงจบในเที่ยวที่สองของการดำเนินทำนอง (ดูตัวอย่าง 32)

ตัวอย่างที่ 32 ,ทำนองบรรทัดที่เพลงที่ 2

วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
2	(- - ท ล	ช ล ท รี่	- มี่ รี่ ท	รี่ ท ล ช	มี่ รี่ ดี่ มี่	รี่ ดี่ รี่ ดี่	ช ล ท ดี่ รี่ ดี่ ท ล)
(เที่ยวหลัง)							- ช ช ช ล ท - ล)

- ดำเนินทำนองไล่เสียงด้วยการเก็บ แล้วเปลี่ยนทำนองจบในสองห้องเพลงสุดท้าย

ทำนองลงจบ(อัตราจังหวะชั้นเดียว)

1	- - ล ท	- ล ล ล	รี่ ช ล ท	- ล ล ล	- - ล ท	- ล ล ล	ช ล ท ช	ล ท ดี่ รี่
2	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดี่ รี่	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดี่ รี่
3	- - - ช	ล ท ดี่ รี่	- - - ช	ล ท ดี่ รี่	- - - ช	ล ท ดี่ รี่	- - - -	- - - -
4	- - - -	- - - ดี่	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช

พบว่าทำนองในบรรทัดที่ 1 นี้ วรรคเพลงแรกกับวรรคเพลงหลังจะมีลักษณะรูปกระสวนจังหวะที่ใกล้เคียงกัน และยังมีลักษณะคล้ายกับการโต้ตอบกันในเชิงของลูกล้อ-ลูกขัด(ดูตัวอย่าง 33)

ตัวอย่างที่ 33 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

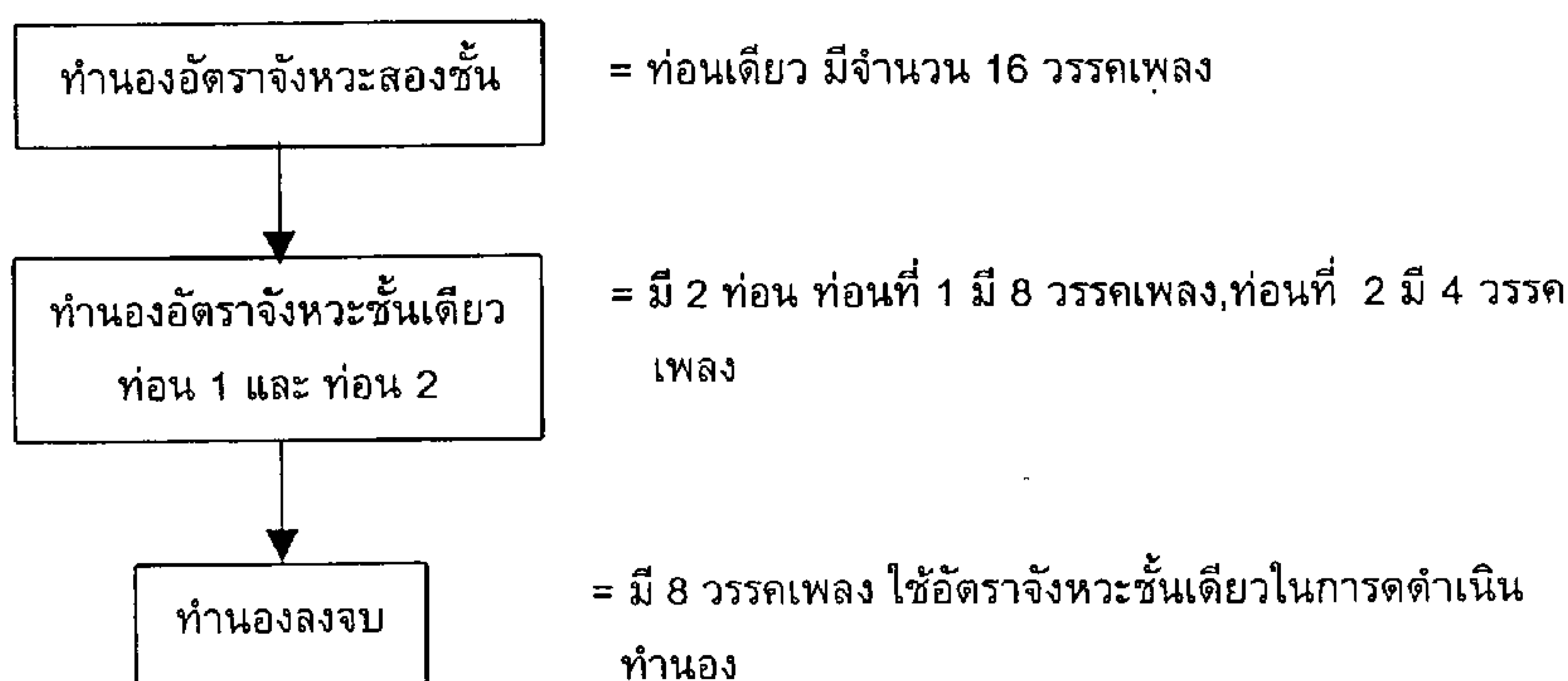
วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- - ล ท	- ล ล ล	รี่ ช ล ท	- ล ล ล	- - ล ท	- ล ล ล	ช ล ท ช ล ท ดี่ รี่

สำหรับทำนองบรรทัดที่ 2 และ 3 นี้ จะใช้รูปแบบทำนองและกระสวนจังหวะเหมือนกัน แต่จัดวางในรูปจังหวะที่ต่างกัน ส่วนทำนองบรรทัดที่ 4 ใช้การทอดเสียงจากเสียงสูงลงสู่เสียงต่ำเป็นการลงจบของบทเพลง (ดูตัวอย่าง 34)

ตัวอย่างที่ 34 ,ทำนองบรรทัดที่ 2 และ 3

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
2	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดั ร	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดั ร
3	- - - ช	ล ท ดั ร	- - - ช	ล ท ดั ร	- - - ช	ล ท ดั ร	- - - -	- - - -

ขั้นตอนในการดำเนินทำนองของเพลงระบำกุญชรเกษมสามารถนำเสนอเป็นรูปแบบเพื่อถ่ายทอดความเข้าใจได้ดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำกุญชรเกษม

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ร	ร	ซอล
2	- - - -	- - - ช	- ท - ล	- ช - ร	ร	ซอล
3	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ร	ร	ซอล
4	- - - -	- - - ล	- ท - ล	- ช - ม	ม	ซอล
5	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ม	ม	ซอล
6	- - - -	- - - ท	- ร - ม	- ฟ - ช	ช	ซอล
7	- - - ร	- - - ช	- ล - ท	- ด - ร	ร	ซอล
8	- - - ด	- - - ท	- ล - ช	- - - ล	ล	ซอล
9	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ช	ช	โด
10	- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ด - ช	ช	โด
11	- - - -	- - - ล	- - - ด	- - - ม	ม	โด
12	- - - ช	- ม - ร	- - - ม	- - - ด	ด	โด

13	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ตั	ตั	โด
14	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- - - ตั	ตั	โด
15	- - - -	- - - รุ	- - - ล	- - - ตั	ด	โด
16	- - - ล	- - - ท	- ล - ช	- - - ล	ล	โด

จากการศึกษาลูกตกและบันไดเสียงของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นพบว่า มีการใช้บันไดเสียง 2 บันไดเสียง คือ ตั้งแต่วรรคเพลงที่ 1 - 8 จะใช้บันไดเสียง ซอล มีเสียงโด และเสียงฟา เป็นเสียงจร ส่วนวรรคเพลงที่ 9 -16 จะใช้บันไดเสียงโด มีเสียงเสียงที่ เป็นโน้ตจรเพียงเสียงเดียว การรวมบันไดเสียงทั้ง 2 ให้อยู่ด้วยกันนั้นจะใช้ลูกตกเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่มีอยู่ทั้งในบันไดเสียงซอล และบันไดเสียงโด เป็นตัวเชื่อมระหว่างบันไดเสียงทั้ง 2

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 เพลงกุญชรเกษม

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - ล ท	- ล ล ล	ช ฟ ม ร	- ร ร ร	ร	ซอล
2	- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ช	- ม ม ม	ม	ซอล
3	- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ช	- ช ช ช	ช	ซอล
4	- - ร ช	- - ร รุ	ตั ท ช ล	- ล ล ล	ล	ซอล
5	- - - -	ช ม - ช	- ร ด ร	ม ช - -	ช	โด
6	- ล - ช	- ม - ช	- ม ร ม	ช ด ด ด	ด	โด
7	- - - รุ	- - ล ตั	- รุ ล ตั	- - - -	ด	โด
8	- รุ ล ท	ตั รุ ล ท	ล ช ล ท	- ล ล ล	ล	โด

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 เพลงกุญชรเกษม

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	ร ม ร ร	- ร - -	ม ช ม ม	ม	ซอล
2	- ม - -	ช ล ช ช	ล ท รุ มุ	รุ ท - ล	ล	ซอล
3	- - ท ล	ช ล ท รุ	- มุ รุ ท	รุ ท ล ช	ช	ซอล
4	มุ รุ ตั มุ	รุ ตั รุ ตั	ช ล ท ตั	รุ ตั ท ล	ล	โด
		(เที่ยวหลัง)	- ช ช ช	ล ท - ล		

ทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวทั้ง 2 ท่อน ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกับทำนองในอัตราจังหวะสองชั้น กล่าวคือ จะประกอบไปด้วย 2 บันไดเสียงในท่อนเดียวกัน โดยช่วงครึ่งแรกของท่อนจะเป็นบันไดเสียงซอล และครึ่งหลังเป็นบันไดเสียงโด ซึ่งใช้ลูกตกเสียงลา เป็นตัวเชื่อมระหว่างบันไดเสียงทั้งสอง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองลงจบเพลงระบำกฤชเกษม

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - ล ท	- ล ล ล	รื ช ล ท	- ล ล ล	ล	ซอล
2	- - ล ท	- ล ล ล	ช ล ท ช	ล ท ดี่ รื	รื	ซอล
3	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดี่ รื	รื	ซอล
4	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ดี่ รื	รื	ซอล
5	- - - ช	ล ท ดี่ รื	- - - ช	ล ท ดี่ รื	รื	ซอล
6	- - - ช	ล ท ดี่ รื	- - - -	- - - -	รื	ซอล
7	- - - -	- - - ดี่	- - - -	- - - ท	ท	ซอล
8	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช	ช	ซอล

สำหรับทำนองลงจบนี้จะเป็นบันไดเสียงซอล ทั้งหมด พบเสียงโด เป็นเสียงที่ใช้เพื่อผ่านไปยังเสียงหลักเท่านั้น

จากการศึกษาเสียงลูกตกในบทเพลงระบำกฤชเกษม พบว่าลูกตกของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวทั้งสองท่อนนี้มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทำนองทั้งสามท่อนนี้ใช้ลักษณะการทอนทำนองกันลงมาโดยยึดเอาเสียงของลูกตกเป็นหลักดังนี้ (ตัวอย่างที่ 35)

ตัวอย่างที่ 35 ,แสดงความสัมพันธ์กันของลูกตกเพลงกฤชเกษม

1

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - -	- - - ช	- ท - ล	- ช - (ร)
- - ล ท	- ล ล ล	ช ฟ ม ร	- ร ร ร (ร)				
- - - -	ร ม ร (ร)						

ลูกตกเสียงเร

2

- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ร	- - - -	- - - ล	- ท - ล	- ช - (ม)
- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ช	- ม ม (ม)				
- ร - -	ม ช ม (ม)						

ลูกตกเสียงมี

3

- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ม	- - - -	- - - ท	- ร - ม	- ฟ - (ช)
- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ช	- ช ช (ช)				
- ม - -	ช ล ช (ช)						

ลูกตกเสียงซอล

4

- - - ร	- - - ช	- ล - ท	- ด - ร	- - - ด	- - - ท	- ล - ช	- - - (ล)
- - ร ช	- - ร ร	ด ท ช ล	- ล ล (ล)				
ล ท ร ม	ร ท - (ล)						

ลูกตกเสียงลา

5

- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ด - (ช)
- - - -	ช ม - ช	- ร ด ร	ม (ช) - -	ลูกตกเสียงซอล และ เสียงเร			
- - ท ล	ช ล ท (ร)						

6

- - - -	- - - ล	- - - ด	- - - ม	- - - ช	- ม - ร	- - - ม	- - - (ด)
- ล - ช	- ม - ช	- ม ร ม	ช ด ด (ด)	ลูกตกเสียงโด และ เสียงซอล			
- ม ร ท	ร ท ล (ช)						

7

- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- - (ด)
- - - ร	- - ล ด	- ร ล (ด)	- - - -	ลูกตกเสียงโด			
ม ร ด ม	ร ด ร (ด)						

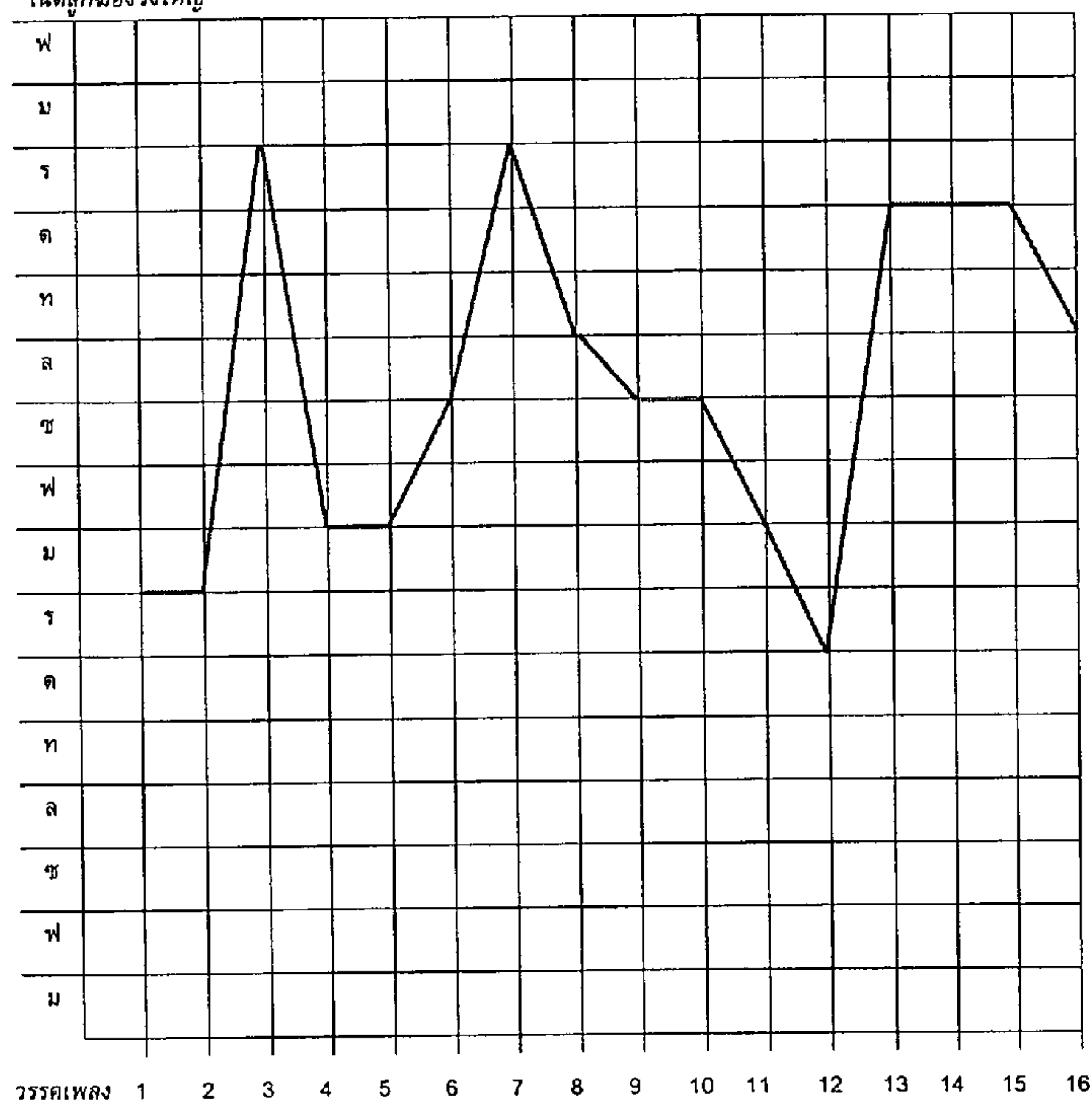
8

- - - -	- - - ร	- - - ล	- - - ด	- - - ล	- - - ท	- ล - ช	- - - ล
- ร ล ท	ด ร ล ท	ล ช ล ท	- ล ล ล	ลูกตกเสียงลา			
ช ล ท ด	ร ด ท ล	(เที่ยวแรก)					
- ช ช ช	ล ท - ล	(เที่ยวหลัง)					

จากการเปรียบเทียบลักษณะความสัมพันธ์ของลูกตกในแต่ละอัตราจังหวะนั้น พบว่าลูกตกมีความสัมพันธ์กันทั้งหมด แม้ในทำนองที่ 5 และ 6 ที่มีลูกตกที่ต่างเสียงกัน แต่หากพิจารณาแล้วก็จะพบว่าเป็นลูกตกที่อยู่ในบันไดเสียงเดียวกัน (บันไดเสียงโด)

-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

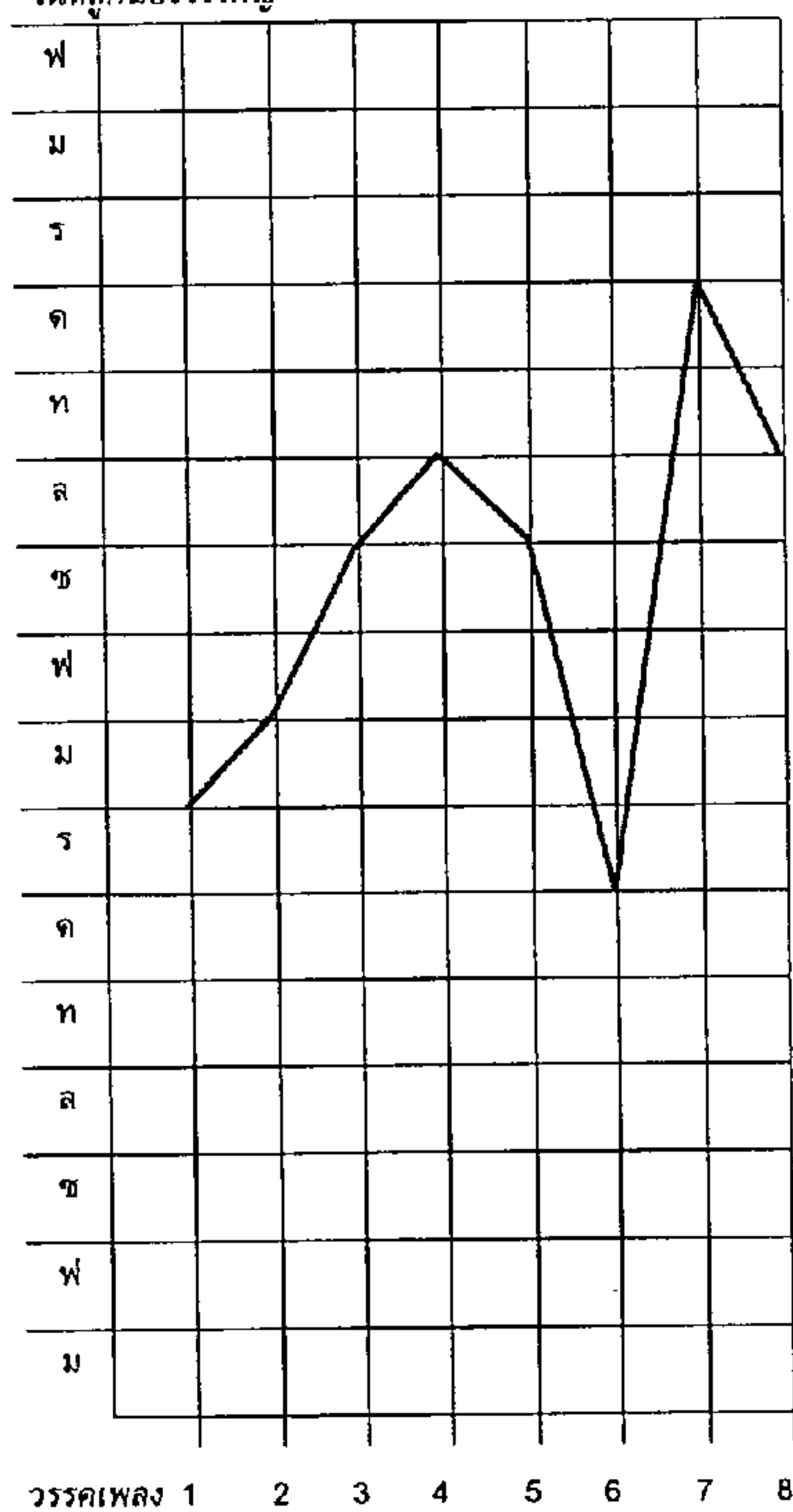

ภาพประกอบ 9 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำ
กุญชรเกษม

การเคลื่อนที่ของลูกตกในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นนี้ เป็นการเคลื่อนที่ของลูกตกในสองบันไดเสียง คือในบันไดเสียงซอลตั้งแต่วรรคเพลงที่ 1-8 และเปลี่ยนมาเป็นบันไดเสียงโดในวรรคเพลงที่ 9 ซึ่งจะเห็นว่าลูกตกของบันไดเสียงทั้งสองสามารถเคลื่อนที่รวมกันไปได้อย่างกลมกลืน และในการเคลื่อนที่ขึ้น-ลงนั้นจะอยู่ในขั้นคู่ที่ 3,5 และ 8

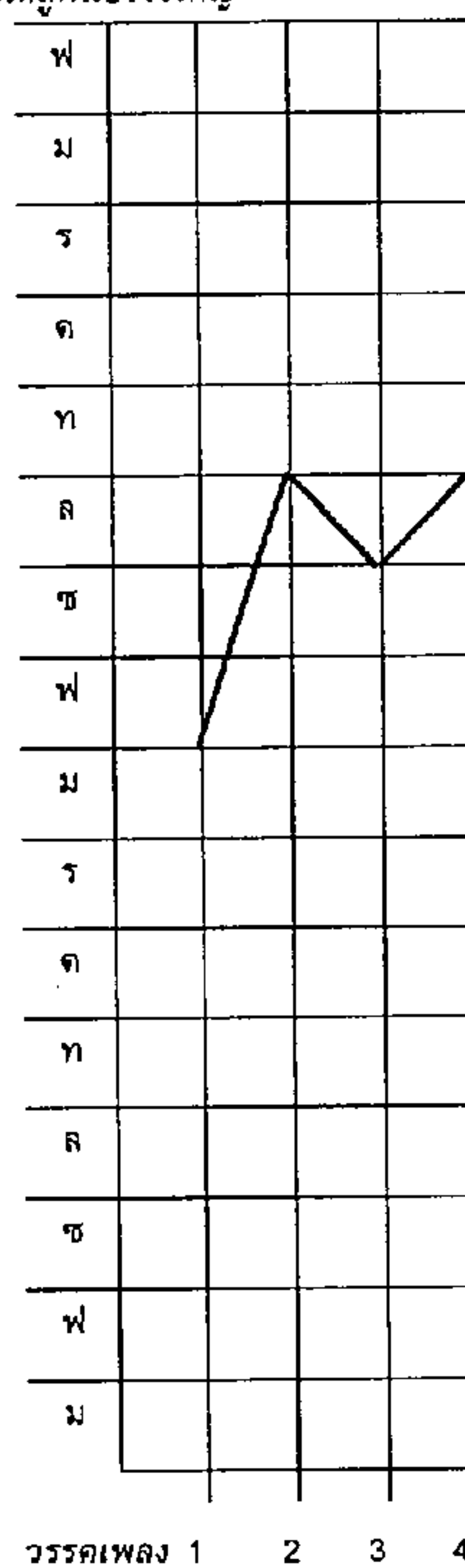
ท่อน 1

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

ท่อน 2

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

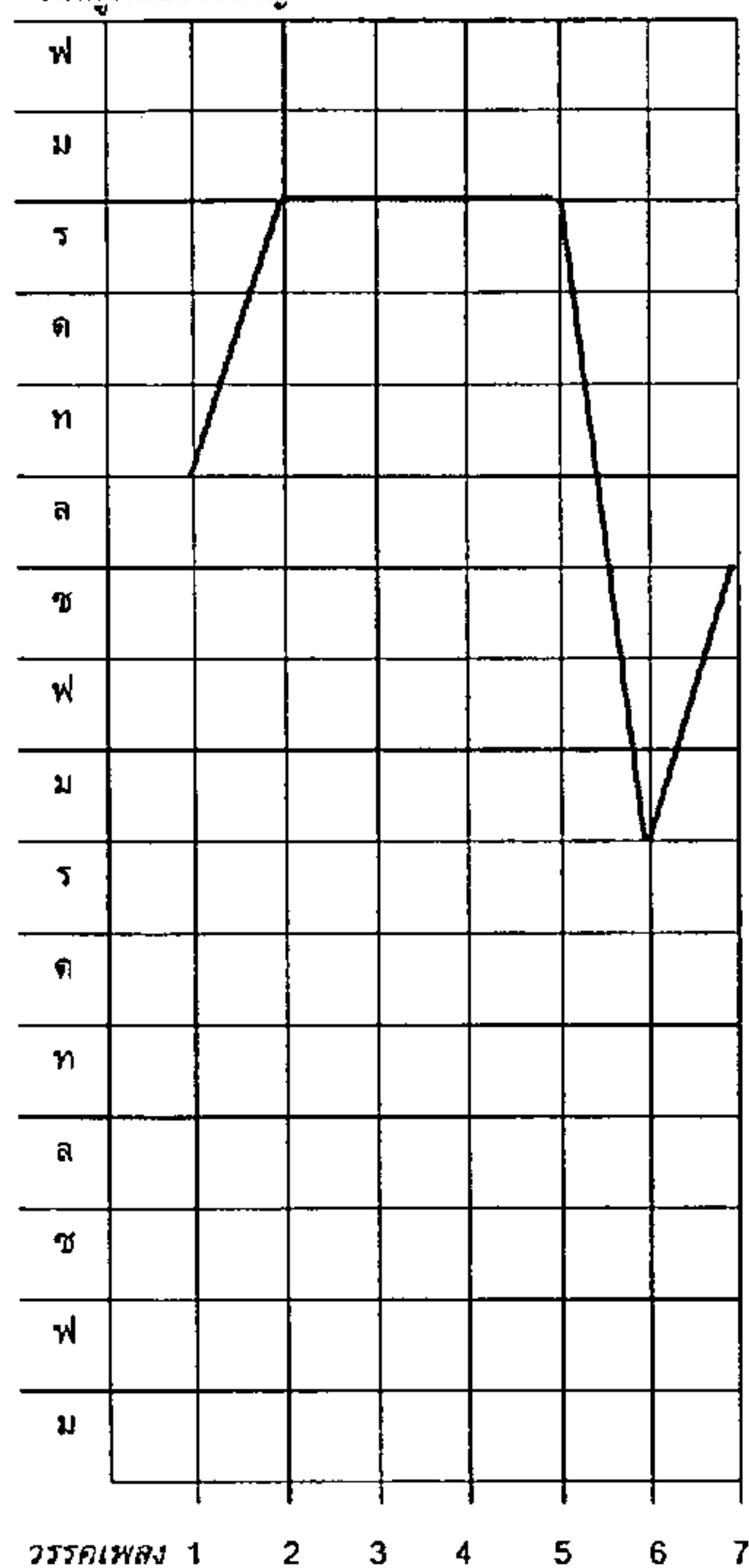

ภาพประกอบ 10 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำ
กุญชรเกษม

ในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 จะมีลักษณะเหมือนกับในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นคือ จะมีการเคลื่อนที่ของลูกตกบันไดเสียงซอลในวรรคเพลงที่ 1-4 และเปลี่ยนมาเป็นบันไดเสียงโดในวรรคเพลงที่ 5-8 การเคลื่อนที่ระหว่างลูกตกของเสียงนั้นจะอยู่ในขั้นคู่ 2,3,5 และ 8

สำหรับทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2 จะเคลื่อนที่อยู่ในขั้นคู่ 2 กับ 4 และเคลื่อนที่สองบันไดเสียงเช่นกัน

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

ในทำนองลงจบจะเป็นการเคลื่อนที่ของลูกตกในบันไดเสียง
ซอลทั้งหมด การเคลื่อนที่ขึ้น-ลงของลูกตกนั้นจะอยู่ในขั้นคู่ 4 และ
ขั้นคู่ 8

ภาพประกอบ 11 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองลงจบเพลงระบำกุญชรเกษม

-กระสวนจังหวะ

รูปแบบกระสวนจังหวะเพลงกุญชรเกษม

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจังหวะ			รวม
			ทำนอง สองชั้น	ทำนอง ชั้นเดียว 1,2	ทำนอง ลงจบ	
1	- - - -	- - - X	6	-	-	6
2	- - - -	- X - X	1	-	-	1
3	- - - X	- - - X	12	-	2	14
4	- - - X	- X - X	1	-	-	1
5	- X - X	- - - X	2	-	-	2
6	- X - X	- X - X	5	1	-	6
7	- - X X	- - X X	-	2	-	2
8	- - - -	X X X X	-	2	-	2

9	- - - X	X X X X	-	-	5	5
10	- - - X	- - X X	-	1	-	1
11	- X X X	X X - X	-	1	-	1
12	- X X X	X X X X	-	4	-	4
13	X X X X	X X - X	-	2	-	2
14	X X X X	X X X X	-	3	1	4
15	- X X X	X X - -	-	1	-	1
16	- X X X	- - - -	-	1	-	1
17	- X - -	X X X X	-	4	-	4
18	- - X X	- X X X	-	2	2	4
19	X X X X	- X X X	-	5	1	6
20	- - X X	X X X X	-	2	-	2
21	- - - -	X X - X	-	1	-	1
22	- - - -	- - - -	5	-	3	8

จากการศึกษาพบว่าการแบ่งลักษณะการใช้กระสวนจังหวะออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- กลุ่มกระสวนจังหวะที่ใช้ในอัตราจังหวะสองชั้น กลุ่มนี้จะพบว่าในแต่ละรูปแบบของกระสวนจังหวะนั้นจะไม่มีลักษณะของตัวโน้ตที่ติดต่อกัน แต่ละตัวโน้ตจะมีการเว้นช่องว่างเสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเนื้อทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นมีลักษณะการดำเนินทำนองอย่างค่อนข้างช้า

- กลุ่มกระสวนจังหวะที่ใช้ในอัตราจังหวะชั้นเดียว รูปแบบของกระสวนจังหวะในกลุ่มนี้จะมีลักษณะของโน้ตส่วนใหญ่ติดกัน

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

จากการศึกษาการดำเนินทำนองของบทเพลงกุญชรเกษมนี้ ไม่พบลักษณะเด่นที่แสดงหรือสื่อให้เห็นลักษณะของช้างอย่างชัดเจนเช่นเดียวกับเพลงระบำชุดอื่นๆ แต่หากพิจารณาการดำเนินทำนองร่วมกับการแสดงแล้วจะเห็นว่าผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดลักษณะของทำนองดนตรีได้สอดคล้องกับลีลาท่ารำเป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่าเพลงกุญชรเกษมนี้ได้มีการนำเค้าโครงมาจากเพลงช้างประสานาสองชั้น โดยนำมาใช้เป็นทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อนที่ 1 แล้วนำไปขยายทำนองให้เป็นอัตราจังหวะสองชั้น ส่วนทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2 ได้นำมาจากเพลงฉิ่งช้าง และทำนองลงจบเป็นทำนองที่เป็นการประพันธ์ขึ้นมาใหม่เพื่อให้เหมาะกับชุดระบำซึ่งเป็นดังนี้

เพลงช้างประสานงาสองชั้น

- - - ล	- ล ล ล	- ท ล ช	- ม - ร	- - - ร	- ร ร ร	- ช ล ท	- ร - ม
- - - -	- ร - ม	- ร - ช	- ช - ช	- ร - ช	- ช ล ท	ล ท รื ล	ล ช - ล
- ฟ ม ร	- ม - ช	- - ร ร	- - - ช	- ล ล ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - ด
- รื รื รื	- ล - ดื	- รื - มื	- รื - ดื	- ล - ท	- ดื - รื	- ฟ ม รื	- ท - ล

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 เพลงระบำกุญชรเกษม

1	- - ล ท	- ล ล ล	ช ฟ ม ร	- ร ร ร	- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ช	- ม ม ม
2	- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ช	- ช ช ช	- - ร ช	- - ร รื	ดื ท ช ล	- ล ล ล
3	- - - -	ช ม - ช	- ร ด ร	ม ช - -	- ล - ช	- ม - ช	- ม ร ม	ช ด ด ด
4	- - - รื	- - ล ดื	- รื ล ดื	- - - -	- รื ล ท	ดื รื ล ท	ล ช ล ท	- ล ล ล

จากทำนองทั้งสองพบว่าเสียงของลูกตกทั้งวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลังเป็นเสียงเดียวกันทั้งหมด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตาราง 5 เปรียบเทียบลูกตกระหว่างเพลงช้างประสานงา 2 ชั้น และเพลงระบำกุญชรเกษมชั้นเดียวท่อน 1

ลูกตกที่	ช้างประสานงาสองชั้น	กุญชรเกษมชั้นเดียวท่อน 1	หมายเหตุ
1	เร	เร	ลูกตกตรงกัน
2	มี	มี	ลูกตกตรงกัน
3	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
4	ลา	ลา	ลูกตกตรงกัน
5	ชอล	ชอล	ลูกตกตรงกัน
6	โด	โด	ลูกตกตรงกัน
7	โด	โด	ลูกตกตรงกัน
8	ลา	ลา	ลูกตกตรงกัน

นอกจากตารางที่ 5 จะแสดงให้เห็นว่าเพลงทั้ง 2 มีลูกตกที่ตรงกันทั้งหมดแล้ว และหากนำเอาทำนองทั้ง 2 เพลงมาเทียบกันก็จะเห็นความคล้ายคลึงกันของทำนองอีกด้วย

เพลงระบำม้า

ประวัติความเป็นมา

ระบำชุดนี้ประดิษฐ์ขึ้นครั้งแรกเพื่อประกอบการแสดงละครเรื่องไชยเชษฐา ตอน นารายณ์ธิเบศร์ไปเล่นป่า เนื่องในการแสดงผลงานของนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ในการปิดเรียนภาคต้น เมื่อ พ.ศ.2492 ต่อมา พ.ศ.2500 กรมศิลปากรได้จัดการแสดงละครเรื่อง รถมเสน ให้ประชาชนชม จึงได้ปรับปรุงท่ารำและทำนองเพลงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกครั้ง โดยมอบให้นายมนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยของกรมศิลปากรเป็นผู้ปรับปรุงทำนองเพลง นางลมุล ยมะคุปต์ (ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์) นางมัลลี คงประภัศร์ และนางผัน โมรากุล เป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ

ภาพประกอบ 12 ระบำม้า

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

การแบ่งท่อนเพลงในเพลงระบำม้านั้นได้แบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ 3 ส่วนคือ ส่วนทำนองเกริ่นนำ มีท่อนเดียว จำนวน 4 วรรคเพลง ส่วนที่ 2 เป็นส่วนทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมีท่อนเดียว 15 วรรคเพลง และส่วนที่ 3 ทำนองลงจบมีท่อนเดียว 4 วรรคเพลง

ในส่วนของการเกริ่นนำและทำนองลงจบนั้นจะใช้ทำนองเดียวกัน ดำเนินทำนองด้วยอัตราจังหวะอิสระใช้สำหรับนำเข้าสู่ทำนองหลักและออกจากทำนองหลัก ส่วนทำนองหลักจะดำเนินทำนองด้วยอัตราจังหวะสองชั้น มีเพียงท่อนเดียวและเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นรูปตารางดังนี้

ตาราง 6 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำม้า

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	เกริ่น	ท่อนเดียว	ตามความเหมาะสม
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	4 เที้ยว
ส่วนที่ 3	ลงจบ	ท่อนเดียว	ตามความเหมาะสม

สำหรับเพลงระบำม้าจะใช้โทนในการกำกับหน้าทับโดยมีลักษณะดังนี้

- - ปะ ปะ	โทน โทน ปะ ปะ	ใช้ใน 6 ห้องเพลงแรก
-----------	---------------	---------------------

ปะ ปะ โทน โทน	โทน โทน ปะ ปะ	ใช้ใน 2 ห้องเพลงสุดท้าย
---------------	---------------	-------------------------

ทำนองเกริ่นนำ(อัตราจังหวะอิสระ)

1	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช
2	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ต้ม	- ล - ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- - - ช

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- - - ม	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ต้ม
2	- - ล ล	- ต้ม - ม	- - ม ม	- ม - ต้ม	- - - -	- - - ร	- ต้ม ร ม	ร ต้ม ร ต้ม
3	- - ล ล	- ต้ม - ม	- - ม ม	- ม - ช	- - - -	- - - ล	- - ช ช	- ล - ต้ม
4	- - ต้ม ต้ม	- ร - ม	- - ม ม	- ช - ร	- - ร ร	ม ร ต้ม ล	ต้ม ล ต้ม ช	- ล - ต้ม
5	- - - ต้ม	- - ร ม	ร ต้ม ร ต้ม	- ร - ต้ม	- - ม ม	- ม - ม	- - ม ม	- ม - ช
6	- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - -	- ล - ต้ม	- ล - ร	- - - -
7	ม ต้ม ร ม	ร ต้ม ล ช	ม ช ล ต้ม	ล ร - -	ม ต้ม ร ม	ร ต้ม ล ช	ม ช ล ต้ม	- ล - ช

บรรเลงประโยคที่ 2 (บรรเลงทั้งหมด 4 เที้ยว)

8	- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- - - ม	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ต้ม
---	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	-----------

ทำนองลงจบ(อัตราจังหวะอิสระ)

1	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช
2	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ต้ม	- ล - ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- - - ช

จากการศึกษาทำนองเกริ่นนำและทำนองลงจบพบว่ามีรูปแบบในการดำเนินทำนองด้วยลักษณะของสำนวนที่ซ้ำๆ ซึ่งจะเป็นสำนวนที่มี 3 พยางค์โดยการบรรเลงนั้นจะเริ่มจากช้าจนไปถึงเร็วขึ้นจนไปจบในเสียงซอลซึ่งเป็นเสียงสุดท้าย* (ดูตัวอย่างที่ 36)

ตัวอย่างที่ 36 ,ทำนองเกริ่นนำและทำนองลงจบ

1	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช
2	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ต้ม	- ล - ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- - - ช

-จากตัวอย่างที่ 36 จะเห็นว่าการใช้รูปกระสวนจังหวะที่ซ้ำกันซึ่งในบรรทัดแรกจะแบ่งเป็น 2 ทำนอง จากนั้นในบรรทัดที่ 2 จึงทอนทำนองออกและสุดท้ายเป็นการทอนจังหวะจนจบในเสียงซอล (ดูตัวอย่าง 37)

ตัวอย่างที่ 37 ,การทอนทำนอง

- - - ล	- ตี - ม	- - - ตี	- ล - ซ
- - - ตี	- ล - ซ		
- ตี ล ซ			
- - - ซ			

ความสั้นยาวหรือความเหมาะสมของการบรรเลงก็จะขึ้นอยู่กับตัวแสดงและดุลยพินิจของผู้บรรเลงเป็นสำคัญ เพราะถ้าใช้เป็นส่วนเกริ่นนำทำนองในส่วนนี้ก็จะใช้เป็นการส่งสัญญาณในการจัดแถว รูปขบวน รวมถึงความพร้อมต่างๆ ของตัวแสดงที่พร้อมจะเข้าสู่ทำนองหลักต่อไป เช่นเดียวกันหากใช้เป็นส่วนลงจบทำนองในส่วนนี้ก็จะตัวแสดงกลับเข้าสู่หลังเวทีนั่นเอง

ส่วนของทำนองหลักผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 8 บรรทัดเพื่อเกิดความสะดวกแก่การศึกษาวิเคราะห์ดังนี้ ในทำนองบรรทัดที่ 1 และ 8 พบว่าเป็นทำนองเดียวกันใช้สำหรับขึ้นต้นและลงท้ายในส่วนของทำนองหลักโดยเฉพาะ เพราะทำนองบรรทัดที่ 2-7 จะใช้การดำเนินทำนองซ้ำ 4 เที้ยวแล้วจึงต่อด้วยทำนองบรรทัดที่ 8 ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้จบในช่วงทำนองหลัก

ทำนองบรรทัดที่ 1 กับ 8 นี้จะใช้การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงที่ห่างสลับไปมาไปมา คือ จากเสียงลาไปเสียงโด(สูง) และกลับมาเสียงมี ซึ่งเสียงเหล่านี้จะพบว่าเป็นที่ใช้ในการเริ่มต้นของทำนองเกริ่นด้วย ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าเสียงที่ใช้เริ่มต้นนี้เป็นการนำเอาสำนวนจากทำนองเกริ่นมาใช้นั่นเองโดยยืดขยายจังหวะออกดังนี้ (ดูตัวอย่าง 38)

ตัวอย่างที่ 38

เริ่มต้นทำนองเกริ่น	- - - ล	- ตี - ม	
เริ่มต้นทำนองหลัก	- - - -	- - - ล	- - - ตี - - - ม

-จากตัวอย่างจะเห็นว่าในทำนองที่ใช้เริ่มต้นในทำนองหลักได้ถูกขยายจาก 2 ห้องเพลงของทำนองเกริ่นมาเป็น 1 วรรคเพลง ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเป็นการยืดทำนองต่อเนื่องมาจากวรรคเพลงแรกแล้วจึงเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ ไปจบที่เสียงโด(สูง) ด้วยช่วงเสียงที่กว้าง (เสียงซอล ไปเสียงโดสูง) (ดูตัวอย่างที่ 39)

ตัวอย่างที่ 39 ,ทำนองบรรทัดที่ 1 กับ 8

1,8	- - - -	- - - ล	- - - ตี	- - - ม	- - - -	- - - -	ร ม ซ ล	- ซ - ตี
-----	---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	----------

-วรรคเพลงแรกจะใช้ทำนองและช่วงเสียงห่างๆ ส่วนวรรคเพลงหลังมาขมวดทำนองในตอนท้าย

ทำนองบรรทัดที่ 2 และ 3 ใช้วลีสั้นๆ สลับข้ามช่วงเสียงไปมาซึ่งพบว่าเสียงที่ใช้ขึ้นเป็นเสียงเดียวกับที่ใช้ขึ้นในทำนองบรรทัดที่ 1 คือ เสียงลา เสียงโด(สูง)และเสียงมี ส่วนในวรรคเพลงหลังยังคงลักษณะของการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบเช่นเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1 (ดูตัวอย่างที่ 40 และ 41)

ตัวอย่างที่ 40 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

2	- - ล ล	- ตี - ม	- - ม ม	- ม - ตี	- - - -	- - - ร	- ตี ร ม	ร ตี ร ตี
---	---------	----------	---------	----------	---------	---------	----------	-----------

ตัวอย่างที่ 41 ,ทำนองบรรทัดที่ 3

3	- ล ล	- ด - ม	- - ม ม	- ม - ช	- - - -	- - - ล	- - ช ช	- ล - ด
---	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองเริ่มต้นในวรรคเพลงแรกใช้เสียงเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1 ในวรรคเพลงแรก แต่ในตอนท้ายของวรรคเพลงในบรรทัดที่ 3 จะเปลี่ยนจากเสียงโด(สูง)มาใช้เสียงซอล ส่วนวรรคเพลงหลังทำนองบรรทัดที่ 2 จะเคลื่อนที่ต่ำกว่าในบรรทัดที่ 3 แต่ทั้งสองทำนองจะกลับมาจบที่เสียงเดียวกัน

ทำนองบรรทัดที่ 4 พบว่ายังคงเป็นการใช้ลักษณะวลีสั้นๆ เช่นเดียวกับสองทำนองที่ผ่านมาแต่ระดับเสียงจะถูกเปลี่ยนไป การเคลื่อนที่ของทำนองจะใช้เรียงไล่เสียงกันแต่ในตอนท้ายของแต่ละวรรคเพลงจะจบด้วยช่วงห่างของช่วงเสียง (ดูตัวอย่าง 42)

ตัวอย่างที่ 42 ,ทำนองบรรทัดที่ 4

4	- - ด ด	- ร - ม	- - ม ม	- ช - ร	- - ร ร	ม ร ด ล	ด ล ด ช	- ล - ด
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-จะสังเกตเห็นได้ว่าช่วงท้ายของวรรคเพลงทั้งสองจะจบทำนองด้วยช่วงเสียงที่กว้าง นอกจากนี้ยังพบว่าทำนองของวรรคเพลงทั้งสองเป็นทำนองที่ใช้โครงสร้างพื้นฐานเดียวกันดังนี้ (ตัวอย่าง 43)

ตัวอย่างที่ 43 ,ทำนองบรรทัดที่ 4

วรรคเพลงแรก	- - ด ด	- ร - ม	- - ม ม	- ช - ร
วรรคเพลงหลัง	- - ร ร	ม ร ด ล	ด ล ด ช	- ล - ด

-ในวรรคเพลงหลังจะมีการเพิ่มรายละเอียดเพื่อให้ความรู้สึกที่แตกต่าง แต่ทั้งสองวรรคเพลงมีโครงสร้างเดียวกัน

ทำนองบรรทัดที่ 5 พบว่าในวรรคเพลงแรกเป็นทำนองที่ต่อเนื่องมาจากทำนองในบรรทัดที่ 4 โดยเป็นเหมือนการย้ำทำนองจบจากบรรทัดที่ 4 อีกครั้งหนึ่ง (ดูตัวอย่าง 44)

ตัวอย่างที่ 44 ,ทำนองบรรทัดที่ 4 กับ 5

4	- - ด ด	- ร - ม	- - ม ม	- ช - ร	- - ร ร	ม ร ด ล	ด ล ด ช	- ล - ด
5	- - - ด	- - ร ม	ร ด ร ด	- ร - ด				

-ทำนองจะการใช้การสลับอยู่ที่เสียงโด กับ เสียงเร

ส่วนทำนองในวรรคเพลงหลังก็จะเป็นการเริ่มทำนองใหม่ โดยจะเห็นว่าได้ใช้ลักษณะของการขึ้นต้นทำนองเช่นเดียวกันกับต้นทำนองบรรทัดที่ 2,3 และ 4 ทำนองในส่วนนี้จะยาวต่อเนื่องไปจนจบทำนองบรรทัดที่ 7 (ดูตัวอย่าง 45)

ตัวอย่างที่ 45 ,ทำนองบรรทัดที่ 5-7

5					- - ม ม	- ม - ม	- - ม ม	- ม - ช
6	- - - -	- - - ล	- - - ด	- ล - ช	- - - -	- ล - ด	- ล - ร	- - - -
7	ม ด ร ม	ร ด ล ช	ม ช ล ด	ล ร - -	ม ด ร ม	ร ด ล ช	ม ช ล ด	- ล - ช

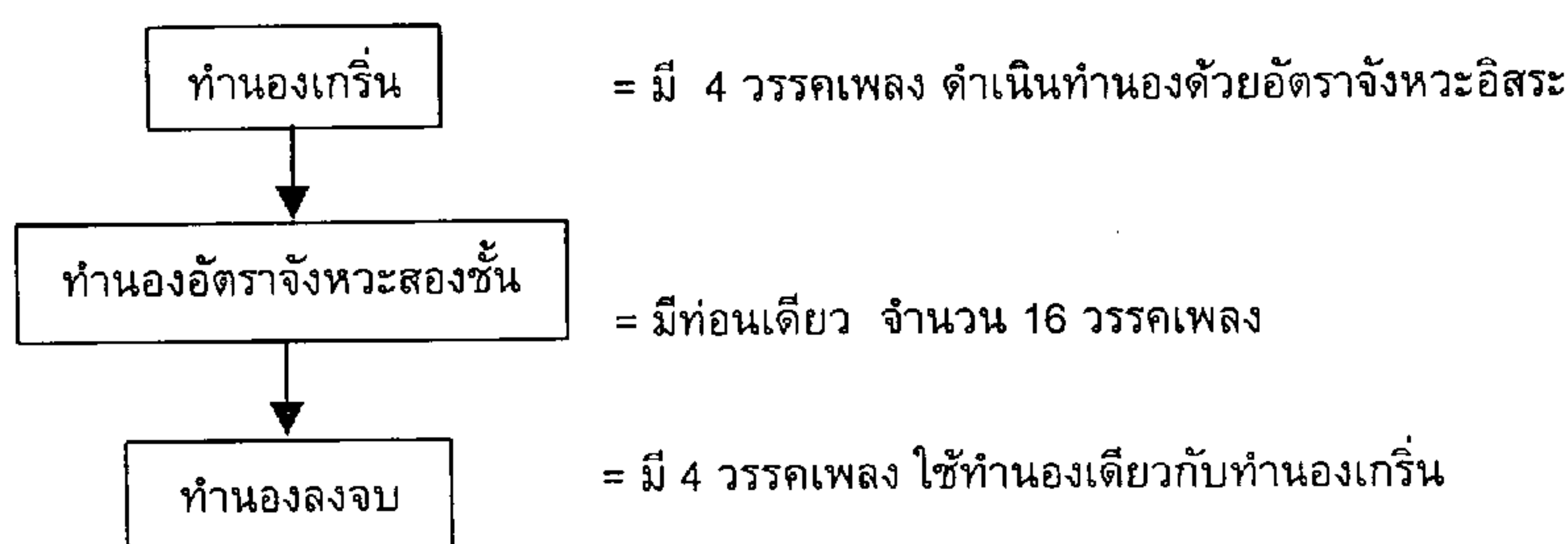
-จะเห็นได้ว่าวรรคเพลงหลังของทำนองบรรทัดที่ 5 ใช้การขึ้นต้นทำนองเหมือนกับทำนองบรรทัดก่อน (2,3 และ 4) ต่อเนื่องมายังทำนองบรรทัดที่ 6 ซึ่งใช้การเคลื่อนทำนองและช่วงเสียงห่างๆ ส่วนทำนองในบรรทัดที่ 7 ใช้เป็นบทสรุปของทำนอง

ทำนองในบรรทัดที่ 7 นี้ในวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลังพบว่าได้ใช้ทำนองเดียวกันโดยจะเปลี่ยนโน้ตที่เสียงสุดท้าย (ดูตัวอย่าง 46)

ตัวอย่างที่ 46 ,ทำนองบรรทัดที่ 7

7	วรรคเพลงแรก	ม้ ต้ ร้ ม้	ร้ ต้ ล ช	ม ช ล ต้	ล ร้ - -
	วรรคเพลงหลัง	ม้ ต้ ร้ ม้	ร้ ต้ ล ช	ม ช ล ต้	- ล - ช

-จากทำนองทั้งสองวรรคเพลงจะเห็นว่าเหมือนกันใน 3 ห้องแรก แล้วเปลี่ยนเสียงในห้องสุดท้าย ทำนองในส่วนนี้ใช้เป็นทำนองเชื่อมต่อกับทำนองในบรรทัดที่ 2 เพื่อเป็นการดำเนินทำนองซ้ำและยังใช้เชื่อมต่อกับทำนองบรรทัดที่ 8 สำหรับเป็นการจบบทเพลงและเพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้จัดเป็นรูปแบบดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองเกริ่นนำและทำนองลงจบเพลงระบำม้า

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ล	- ต้ - ม	- - - ต้	- ล - ช	ซอล	โด
2	- - - ล	- ต้ - ม	- - - ต้	- ล - ช	ซอล	โด
3	- - - ต้	- ล - ช	- - - ต้	- ล - ช	ซอล	โด
4	- ต้ ล ช	- ต้ ล ช	- ต้ ล ช	- - - ช	ซอล	โด

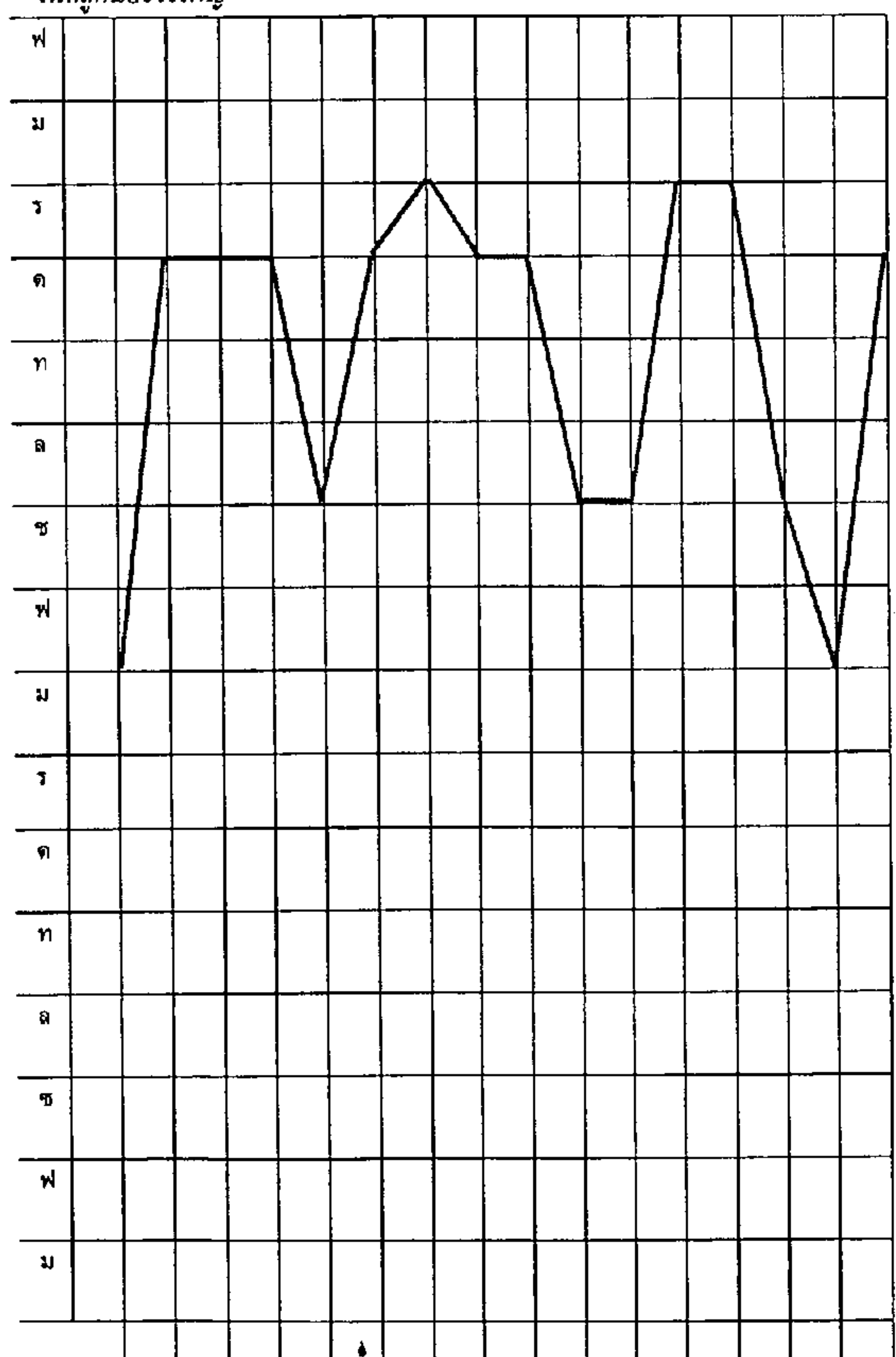
ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำม้า

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- - - ล	- - - ต้	- - - ม	ม	โด
2	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ต้	ต้	โด
3	- - ล ล	- ต้ - ม	- - ม ม	- ม - ต้	ต้	โด
4	- - - -	- - - ร้	- ต้ ร้ ม้	ร้ ต้ ร้ ต้	ต้	โด
5	- - ล ล	- ต้ - ม	- - ม ม	- ม - ช	ช	โด
6	- - - -	- - - ล	- - ช ช	- ล - ต้	ต้	โด
7	- - ต้ ต้	- ร้ - ม้	- - ม้ ม้	- ช้ - ร้	ร้	โด
8	- - ร้ ร้	ม้ ร้ ต้ ล	ต้ ล ต้ ช	- ล - ต้	ต้	โด
9	- - - ต้	- - ร้ ม้	ร้ ต้ ร้ ต้	- ร้ - ต้	ต้	โด

10	- - ม ม	- ม - ม	- - ม ม	- ม - ช	ช	โด
11	- - - -	- - - ล	- - - ตั้	- ล - ช	ช	โด
12	- - - -	- ล - ตั้	- ล - รี้	- - - -	รี้	โด
13	มี ตั้ รี้ มี	รี้ ตั้ ล ช	ม ช ล ตั้	ล รี้ - -	รี้	โด
14	มี ตั้ รี้ มี	รี้ ตั้ ล ช	ม ช ล ตั้	- ล - ช	ช	โด
15	- - - -	- - - ล	- - - ตั้	- - - ม	ม	โด
16	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ตั้	ตั้	โด

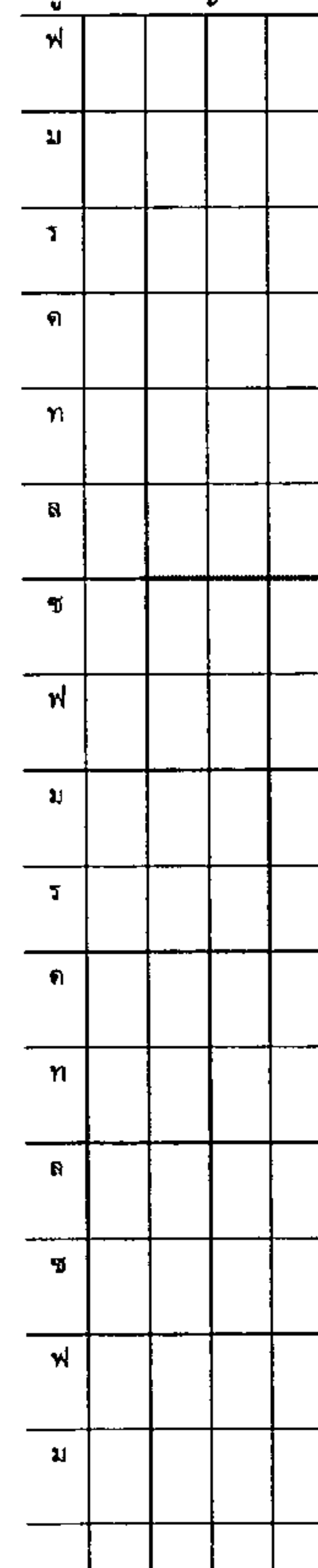
ลูกตกของเพลงระบำม้านี้เป็นเพลงที่จัดอยู่ในบันไดเสียงโด (ด ร ม - ช ล -) ทั้งหมด โดยไม่พบเสียงฟา และ เสียงที ซึ่งเป็นเสียงที่อยู่นอกบันไดเสียงโด เลยทั้งลูกตกหรือในทำนอง

-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก
ทำนองหลัก(อัตราจังหวะสองชั้น)
โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ทำนองเกริ่นนำ, ทำนองลงจบ
โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4

ภาพประกอบ 13 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกเพลงระบำม้า

ในทำนองเกริ่นและลงจบนั้นเป็นทำนองเดียวกัน ดังนั้นในการเคลื่อนที่ของเสียงลูกตกจึงเป็นเสียงเดียวกัน เนื่องจากทำนองทั้งสองนั้นใช้การดำเนินทำนองโดยยึดลูกตกเสียงซอลเป็นหลัก การเคลื่อนที่จึงเป็นแนวราบอยู่ในเสียงซอลเสียงเดียว

ส่วนในทำนองอัตราจังหวะสองชั้น จะเป็นการเคลื่อนที่ของลูกตกเสียงต่างๆ ในบันไดเสียงโด ซึ่งการเคลื่อนที่ของลูกตกในแต่ละวรรคเพลงจะอยู่ในช่วงคู่เสียงที่ 2,3,4,5 และ 6

-กระสวนจังหวะ

รูปแบบกระสวนจังหวะเพลงระบำมา

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจังหวะ			รวม
			ทำนองเกริ่น	ทำนองสองชั้น	ทำนองลงจบ	
1	- - - X	- X - X	6	2	6	14
2	- X X X	- X X X	1	-	1	2
3	- X X X	- - - X	1	-	1	2
4	- - - X	- - - X	-	2	-	2
5	- - - -	- X - X	-	2	-	2
6	- X - X	- - - -	-	2	-	2
7	X X X X	- X - X	-	8	-	8
8	- - - -	- - - X	-	4	-	4
9	- X X X	X X X X	-	2	-	2
10	- - X X	- X - X	-	18	-	18
11	- - X X	X X X X	-	2	-	2
12	X X X X	X X - -	-	2	-	2
13	X X X X	X X X X	-	4	-	4
14	- - - X	- - X X	-	2	-	2
15	- - - -	- - - -	-	2	-	2

พบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะลำดับที่ 10 เป็นรูปแบบใช้มากที่สุด และยังเป็นรูปแบบที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทำนองที่ใช้ขึ้นต้นในวรรคเพลงแรกของทำนองเพลง (ทำนองบรรทัดที่ 2,3 และ 4)

การนำเอารูปแบบของกระสวนจังหวะลักษณะนี้มาสร้างทำนองเป็นส่วนใหญ่ นั้น เป็นเพราะความกระชับในรูปแบบของกระสวนและสามารถสื่อให้เห็นถึงจุดประสงค์ของระบำได้อย่างเหมาะสม กลมกลืน

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

ในเพลงระบำม้านี้พบว่าลักษณะเด่นที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์นั้น จะปรากฏให้เห็นในรูปของ กระสวนจังหวะและวลีที่มีลักษณะกระตุกและกระโดดซึ่งพบอยู่ทั่วไปในการดำเนินทำนอง ลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับลีลาท่าทางในการแสดงออกของตัวแสดงแล้ว จะยิ่งพบว่าท่วงทำนองและรูป กระสวนจังหวะนี้ได้ดึงเอาลักษณะเด่นจากบุคลิกของม้ามาใช้ได้อย่างเหมาะสม

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าเพลงระบำม้านี้ได้นำเอาทำนองมาจากเพลงเร็วที่อยู่ในเพลงชุด “ด้อม ค่าย” ซึ่งประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เมื่อนำมาแล้วจึงได้มาดัดแปลงทำนองในช่วง เกริ่นนำและลงให้เหมาะสมกับชุดการแสดง

เพลงด้อมค่าย

1	(- - ร ม	- ช - ล	ดํ - ช ล	- ดํ - ร	มํ - ดํ รํ	- ดํ - ล	ดํ - ช ล	- ช ช ช)
2	(- - ดํ ล	- ช - ม	ม - ร ม	- ช - ล	ล - ร ม	- ช - ล	ดํ ล ช ล	- ดํ ดํ ดํ)
3	(รํ ดํ ช ดํ	- ดํ - -	รํ ดํ ช ดํ	- รํ - มํ	มํ - ชํ มํ	- รํ - ดํ	ล ล ช ล	ดํ รํ ดํ ดํ)
4	(- - ดํ ม	- ล - ช	ล - ดํ รํ	- มํ มํ มํ	- - ชํ มํ	- รํ - ดํ	ล - ช ล	- ดํ ดํ ดํ
5	- - ดํ ม	- ล - ช	ล - ดํ รํ	- มํ มํ มํ	(- - รํ ดํ	- ล - ช	ดํ - ม ล	- ช ช ช)

เพลงระบำปลา

ประวัติความเป็นมา

อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นทั้งทำนองและบทร้อง เมื่อปี พ.ศ.2493 เพื่อใช้แสดง สอดแทรกในละครเรื่องสังข์ทอง ตอน หาปลา

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงระบำปลาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกประกอบด้วยทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง และทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 2 มี 9 วรรคเพลง ทำนองทั้งสองท่อนนี้จะดำเนินทำนองควบคู่ไปกับบทร้อง และในส่วนที่ 2 จะเป็นทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวซึ่งเป็นการดำเนินทำนองเฉพาะทำนองล้วนมี 8 วรรคเพลง เพื่อให้สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นรูปตารางดังนี้

-บทร้อง-

ตะเพียนทองล่องลอยมาครคร่ำ	กระให้ดำว้ายแหวกชลาลัย
ปลาเทโพ ปลาสวายเรียงรายไป	เนื้ออ่อนไหว โลดเล่นวารี
ปลาสร้อยล่องลอยมาเป็นเหล่า	พอปลาเกล้ายุบกัดก็กลับหนี
ปลาหมอเทศเคียงคู่อยู่มากมี	นวลจันทร์สีเป็นดวงชวนดู
ปลาคา ปลาบู่ ปลาปักเป้า	ปลาแรดมีเขาเหล่าปลาหรุ
ปลาเสือพ่นน้ำเป็นฟองฟู	ปลากลายว้ายอุ้ยเวียนมา
ด้วยเวทย์พระสังข์จำลึงจิต	ไม่เบี่ยงบิดว้ายรู้เข้ามาหา
เป็นหมู่หมู่เอนกนันท์เหล่าพันปลา	วนอยู่หน้าที่นั่งพระสังข์ทอง

ตาราง 7 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำปลา

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1	บรรเลงนำท่อน 1,1 เที้ยว แล้วจึงบรรเลง คลอร้องสลับไปมาระหว่างท่อน 1 กับ 2
	ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 2	อย่างละ 1 เที้ยว
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อนเดียว	เที้ยวเดียว

การแบ่งทำนองของเพลงระบำปลา นี้ จะมีลักษณะคล้ายกับเพลงเถาที่มีการลดหลั่นในเรื่องของอัตราจังหวะ แต่ในด้านของทำนองมิใช่หลักเกณฑ์ของเพลงเถาเลย ส่วนในด้านการบรรเลงของเพลงนี้จะไม่ มีหน้าทับในการกำกับจังหวะ จะใช้เฉพาะฉิ่งในการกำกับจังหวะเท่านั้น การแบ่งท่อนเพลงของระบำปลาจึง แบ่งตามความเหมาะสมของชุดการแสดงเป็นสำคัญ

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1

1	- ด - ช	ช ช - ด	- ด - ช	ช ช - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
2	- ด - ช	ช ช - ด	- ด - ช	ช ช - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร
3	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -
4	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ด

เมื่อพิจารณาจากภาพรวมกว้างๆ จะพบว่าทำนองในท่อน 1 นี้มีการเคลื่อนที่ของทำนองด้วยช่วงเสียงแคบๆ ไล่เรียงเสียงกัน แต่ก็ปรากฏช่วงเสียงที่กว้างสอดแทรกอยู่ด้วยซึ่งอยู่ในช่วงเสียงคู่ 4 นอกจากนี้ยังพบว่าทำนองในบรรทัดที่ 1 และ 2 นั้นมีลักษณะคล้ายกัน โดยทำนองในบรรทัดที่ 2 จะเป็นการนำทำนองจากบรรทัดแรกมาใช้ใน 6 ห้องแรกแล้วเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมทำนองใน 2 ห้องสุดท้าย การเคลื่อนที่ของทำนองในช่วงต้นจะใช้ช่วงเสียงห่างๆ ส่วนช่วงท้ายจะเปลี่ยนเป็นช่วงเสียงแคบๆ ไล่เรียงเสียงติดกัน ซึ่งจะต่างจากทำนองบรรทัดที่ 2 ที่จะจบทำนองด้วยช่วงเสียงที่ห่างเหมือนกับตอนต้นของทำนอง (ดูตัวอย่าง 47)

ตัวอย่างที่ 47 , ทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2

1	- ด - ช	ช ช - ด	- ด - ช	ช ช - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
2	- ด - ช	ช ช - ด	- ด - ช	ช ช - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร

-ทำนองจะถูกเปลี่ยนในสองห้องท้ายของทำนองบรรทัดที่ 2

ทำนองบรรทัดที่ 3 พบว่าต้นทำนองยังคงเป็นการใช้ช่วงเสียงที่ห่างแล้วจึงเคลื่อนทำนองด้วยเสียงติดกันในวรรคเพลงแรก ในวรรคเพลงหลังเป็นการเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงห่างๆ กันทั้งหมด นอกจากนี้ยังนำเอาการลัดจังหวะเข้ามาใช้ในชั้ววรรคเพลงหลังด้วย (ดูตัวอย่างที่ 48)

ตัวอย่างที่ 48 , ทำนองบรรทัดที่ 3

3	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ห้องเพลงแรกและวรรคเพลงหลังจะเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงที่กว้าง และในวรรคเพลงหลังยังมีการลัดจังหวะเข้ามารวมอยู่ด้วย

ทำนองบรรทัดที่ 4 ยังพบรูปแบบของการดำเนินทำนองคล้ายกับบรรทัดที่ผ่านมา กล่าวคือทำนองโดยส่วนใหญ่ยังเป็นการเคลื่อนทำนองด้วยช่วงเสียงแคบๆ แต่ในตอนต้นกับตอนท้ายนั้นจะใช้ช่วงเสียงที่กว้าง (ดูตัวอย่างที่ 49)

ตัวอย่างที่ 49 , ทำนองบรรทัดที่ 4

4	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ด
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองในช่วงต้นและท้ายจะใช้ช่วงเสียงที่กว้าง ส่วนในช่วงกลางจะเป็นการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่แคบ

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2

1	- - - ด	- ด ด ด	- ม ร ด	- ล ล ล	- ช ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช
2	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม
3	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช

4	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม
5	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร				

การดำเนินทำนองในท่อน 2 นี้พบว่าเป็นการนำทำนองจากท่อนที่ 1 มาจัดวางใหม่ในท่อนนี้ แล้วเปลี่ยนเสียงจบจากเสียงโด ในท่อน 1 เป็นเสียงเร สำหรับทำนองใหม่จะมีเพียงทำนองในบรรทัดแรกเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะการเคลื่อนทำนองด้วยลิขัฏ และช่วงเสียงที่แคบเช่นเดิม (ดูตัวอย่างที่ 50)

ตัวอย่างที่ 50 , ทำนองบรรทัดที่ 1

1	- - - ด	- ด ด ด	- ม ร ด	- ล ล ล	- ช ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ส่วนทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 2 เป็นต้นมาคือทำนองที่นำมาจากท่อน 1 ดังนี้ (ตัวอย่างที่ 51)
ตัวอย่างที่ 51 , ทำนองที่นำมาจากท่อน 1

2	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม
3	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช
4	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม
5	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ช - ร				

- จะเห็นว่าทำนองในช่วงนี้เป็นทำนองที่ยกมาจากท่อน 1 ทั้งหมดซึ่งนำมาใช้ซ้ำกัน 2 ครั้งโดยมีทำนองในวรรคหลังของบรรทัดที่ 3 เป็นส่วนเชื่อมต่อ

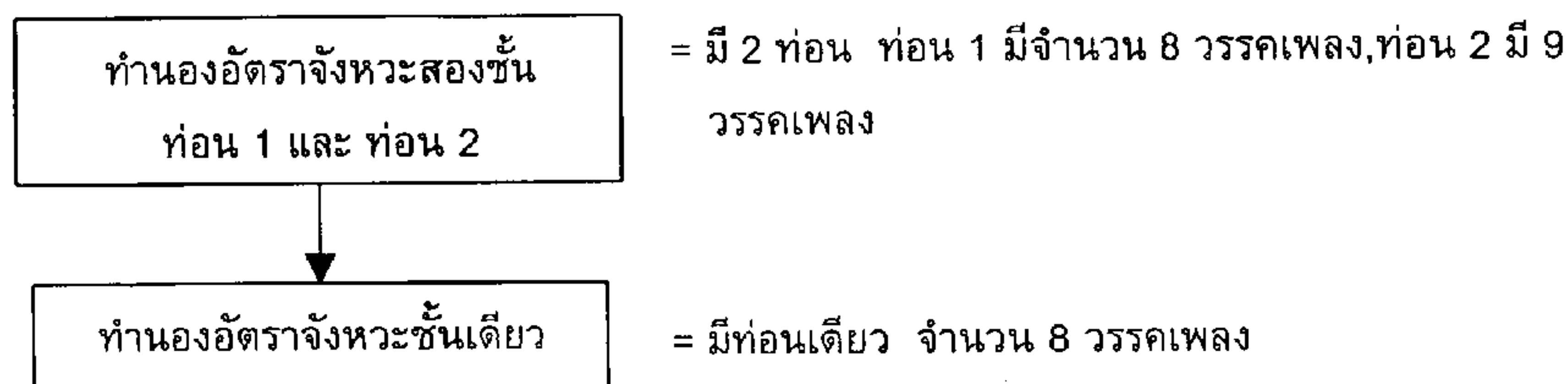
จากการศึกษาบทเพลงในช่วงอัตราจังหวะสองชั้นทั้ง 2 ท่อน น่าจะกล่าวได้ว่าทำนองในส่วนนี้น่าจะมีเพียงท่อนเดียวเท่านั้น โดยใช้การเปลี่ยนเฉพาะหัวของการขึ้นต้น ส่วนทำนองต่อมาก็ใช้การดำเนินทำนองในลักษณะซ้ำไปมา

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

1	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	- ฟ ม ร	- ด - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร
2	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	- ฟ ม ร	- ด - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร
3	- ร ร ร	- ท - ม	ฟ ม ร ท	- ล - ช	- ช ล ท	ร ท ล ช	- ฟ ล ม	ฟ ม ร ล
4	- - ม ฟ	ม ร - ท	ล ร ม ฟ	- ม - ร	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

ทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้น พบว่าทำนองในบรรทัดที่ 1 และ 2 เป็นการดำเนินทำนองซ้ำกัน ส่วนการดำเนินทำนองทั้งหมดก็ยังคงรูปแบบเค้าโครงคล้ายกับในอัตราจังหวะสองชั้น ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เรียงชิดติดกันของเสียงเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังปรากฏช่วงเสียงที่ห่างให้พบอยู่บ้าง นอกจากนี้ยังพบลักษณะของการลักจังหวะอยู่หลายแห่ง

ทำนองในส่วนนี้ยังพบว่าเป็นทำนองที่เรียกว่า “เพลงเร็ว” ซึ่งจะนำมาใช้ประกอบในการรำในช่วงท้ายก่อนที่ตัวแสดงจะเข้าโรง โดยจะใช้เป็นการจัดรูปขบวนต่างๆ รวมไปถึงใช้เป็นการลาเพื่อจบการแสดงของชุดแสดงนั้นๆ ด้วยและเพื่อให้เห็นขั้นตอนของการดำเนินทำนองอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นรูปแบบดังนี้

- ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 เพลงระบำปลา

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- ด - ช	ชช - ด	- ด - ช	ชช - ฟ	ฟ	โด
2	- ม - ร	รร - ม	- ฟ - ช	- - - -	ช	โด
3	- ด - ช	ชช - ด	- ด - ช	ชช - ฟ	ฟ	โด
4	- ม - ร	รร - ม	ฟ ม ร ม	ฟช - ร	ร	โด
5	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	ช	โด
6	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	ล	โด
7	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม	ม	โด
8	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟช - ด	ด	โด

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 เพลงระบำปลา

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ด	- ด ด ด	- ม ร ด	- ล ล ล	ล	โด
2	- ชชช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	ช	โด
3	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	ล	โด
4	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม	ม	โด
5	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟช - ร	ร	โด
6	- ช - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	ช	โด
7	- ด - -	- ด - ช	ด ล ล ล	- - - -	ล	โด
8	- ร ร ร	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ม ร ม	ม	โด
9	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟช - ร	ร	โด

จากการศึกษาลูกตกและบันไดเสียงในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1 และ ท่อน 2 พบว่าทั้ง 2 ท่อน ได้ใช้บันไดเสียงโด (ด ร ม - ช ล -) แต่ได้มีการนำเสียงฟา ซึ่งเป็นเสียงที่อยู่นอกบันไดเสียงมาใช้ร่วมอยู่ในทำนองด้วย โดยใช้เป็นเสียงผ่านไปยังเสียงต่างๆ ในบันไดเสียงโด

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำปลา

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	ล	เร
2	- ฟ ม ร	- ด - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร	ร	เร
3	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	ล	เร
4	- ฟ ม ร	- ด - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร	ร	เร
5	- ร ร ร	- ท - ม	ฟ ม ร ท	- ล - ซ	ซ	เร
6	- ซ ล ท	ร ท ล ซ	- ฟ ล ม	ฟ ม ร ล	ล	เร
7	- - ม ฟ	ม ร - ท	ล ร ม ฟ	- ม - ร	ร	เร
8	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร	ร	เร

ในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวได้เปลี่ยนมาใช้บันไดเสียงเร (ร ม ฟ - ล ท -) เป็นบันไดเสียงในการดำเนินทำนอง

การดำเนินทำนองของทั้งสองอัตราจังหวะซึ่งต่างบันไดเสียงกัน แต่สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างกลมกลืน เพราะเสียงจบซึ่งเป็นเสียงเร ในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นได้นำมาใช้เป็นเสียงหลักของทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวนั่นเอง

จากการศึกษาลูกตกและบันไดเสียงในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1 และ ท่อน 2 พบว่าทั้ง 2 ท่อนใช้บันไดเสียงโด อันประกอบด้วย ด ร ม - ซ ล - แต่ได้มีการนำเสียงฟา ซึ่งเป็นเสียงที่อยู่นอกบันไดเสียงมาใช้เป็นเสียงผ่านไปยังเสียงหลักในบันไดเสียงอยู่หลายแห่ง

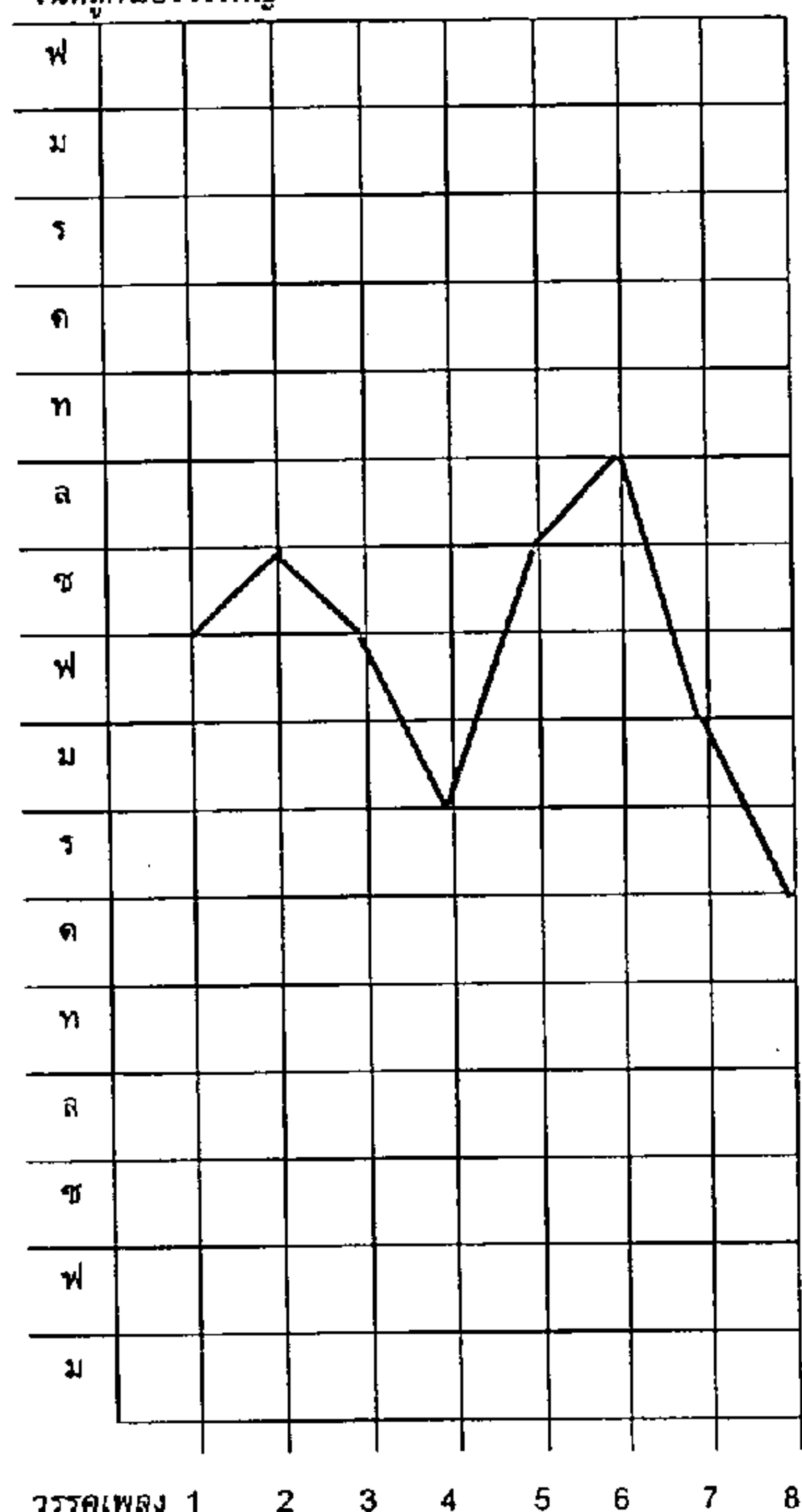
ส่วนทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวได้เปลี่ยนมาใช้บันไดเสียงเร ประกอบด้วย ร ม ฟ - ล ท - มาเป็นบันไดเสียงหลักในการดำเนินทำนอง

การดำเนินทำนองของทั้งสองอัตราจังหวะในสองบันไดเสียงนั้น จะเห็นว่าสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างกลมกลืน นั่นก็เพราะเสียงที่ใช้จบในอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 2 คือเสียงเร ซึ่งจะเป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนองของอัตราจังหวะชั้นเดียวนั่นเอง

ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

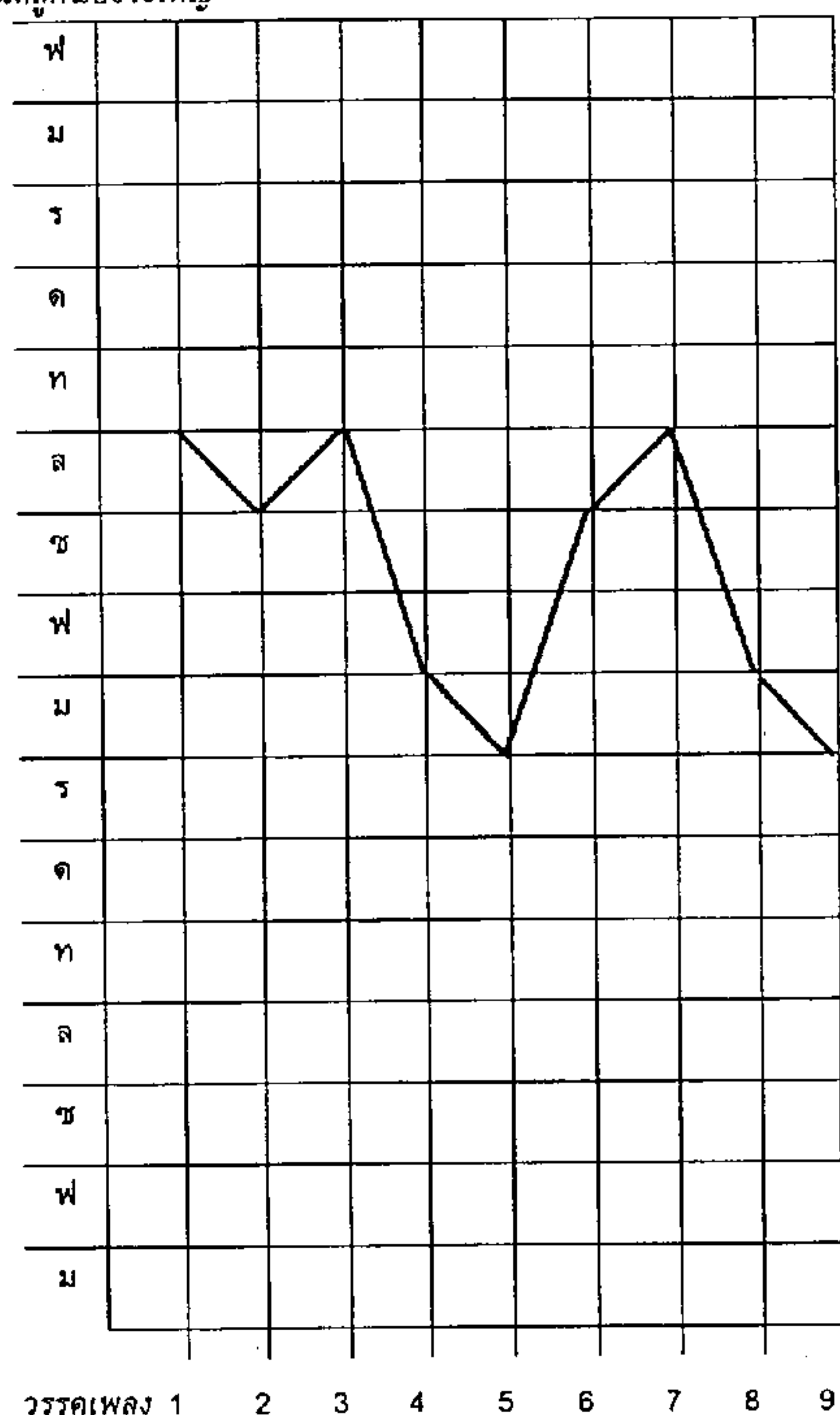
ท่อน 1

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

ท่อน 2

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

ภาพประกอบ 14 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำปลา
ท่อน 1 และ ท่อน 2

จากการศึกษาการเคลื่อนที่ของลูกตกในแต่ละวรรณเพลงทั้งท่อน 1 และ ท่อน 2 ของอัตราจังหวะสองชั้น พบว่ามีการเคลื่อนที่สลับขึ้น-ลง ตลอดโดยไม่พบการเคลื่อนที่นิ่งอยู่ที่เสียงใดเสียงหนึ่งเลย การเคลื่อนที่ขึ้น-ลงนั้นจะใช้ชั้นคู่เสียงที่ 4 เป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบว่าในช่วงวรรณเพลงที่ 4-7 ของท่อน 1 กับวรรณเพลงที่ 5-8 ของท่อน 2 จะมีรูปแบบการเคลื่อนที่และลูกตกเหมือนกัน เนื่องจากทั้ง 2 ช่วงนี้เป็นการดำเนินทำนองด้วยทำนองเดียวกัน ส่วนลูกตกสุดท้ายของท่อน 1 จะเปลี่ยนจากเสียงโด มาเป็นเสียงเร ในท่อน 2 เพื่อให้สอดคล้องกับทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวที่ใช้บันไดเสียงเร ในการดำเนินทำนอง

7	X X X X	X X - X	2	1	-	3
8	X X X X	- - - -	1	2	-	3
9	- X X X	- X - X	1	3	5	9
10	- X X X	- X X X	-	1	-	1
11	- - - X	- X X X	-	1	-	1
12	- X - X	- X - X	-	1	1	2
13	- - - X	- - - X	-	-	1	1
14	X X X X	- X - X	-	-	2	2
15	- X X X	X X X X	-	-	2	2
16	- X X -	X X - X	-	-	4	4
17	- - X X	X X - X	-	-	1	1

พบว่ากระสวนจังหวะรูปแบบที่ 9 เป็นรูปแบบที่ถูกนำมาใช้อยู่ในทุกอัตราจังหวะและมีจำนวนมากที่สุด ส่วนกระสวนรูปแบบอื่นๆ ก็จะกระจายกันไปอยู่ในอัตราจังหวะต่างๆ

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

หากจะกล่าวถึงส่วนที่ชี้ชัดความเป็นเอกลักษณ์ของสัตว์ประเภทปลานี้เฉพาะที่แสดงออกมาโดยทำนองเพลงแล้วก็จะไม่ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเช่น เพลงระบำม้า หรือระบำอื่นๆ แต่ที่ทำให้สามารถทราบได้ก็เนื่องมาจากเนื้อร้องที่ใช้ร้องควบคู่กันไปในนั่นเอง

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่าเพลงระบำปลามีความเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นคือ ทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นได้นำเอามาจากบทเพลงทำน้ำซึ่งเป็นเพลงที่อยู่ในเพลงเรื่องตะทำรำ ส่วนทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวเป็นทำนองที่นำมาจากเพลงฉิ่งนอกจากเพลงฉิ่งพระฉันทน์

เพลงระบำมยุราภิรมย์

ประวัติความเป็นมา

อาจารย์มนตรี ตราโมท ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการรำรำของหมูนกยูงในละครเรื่อง อิเหนา ตอน หย่าหรีนได้นางเกนหลง โดยตั้งชื่อเพลงนี้ว่า “มยุราภิรมย์” จัดแสดงถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่พระราชทานเลี้ยงรับรองราชอันตูกะประธานาธิบดีชุกการโน แห่งอินโดเนเซีย เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2504

ระบำมยุราภิรมย์เป็นระบำชุดหนึ่งที่ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนีย์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยและศิลปินแห่งชาติ ได้คิดประดิษฐ์ทำขึ้นโดยเลียนแบบกิริยาท่าทางอันสวยงามของนกยูงให้เข้ากับทำนองเพลงมยุราภิรมย์ เนื่องจากระบำชุดนี้จัดเป็นชุดระบำที่มีลีลาท่าทางสวยงามผสมกลมกลืนกับเพลงที่ไพเราะเหมาะที่จะนำออกแสดงเป็นชุดการแสดงเอกเทศได้ นิยมนำมาแสดงจนเป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 16 ระบำมยุราภิรมย์

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

การแบ่งท่อนเพลงของเพลงระบำมยุราภิรมย์นั้นเมื่อพิจารณาในมุมกว้างทั้งเพลงแล้ว จะพบว่ามี การแบ่งสัดส่วนออกเป็น 3 ส่วนๆ คือ ส่วนทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมีท่อนเดียว มีความยาวใน 24 วรรค เพลง ใช้หน้าทับลาวในการกำกับจังหวะ ส่วนที่ 2 ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวแบ่งออกเป็น 2 ท่อน โดยแต่ละท่อนจะมีความยาว 4 วรรคเพลง ใช้หน้าทับสองไม้ในการกำกับจังหวะ และส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่ใช้สำหรับ ลงจบ จะมีความยาว 4 วรรคเพลงใช้หน้าทับลาวกำกับจังหวะเช่นเดียวกันกับในอัตราจังหวะสองชั้น ในส่วน ที่ใช้สำหรับการลงจบนี้ถือเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ใช้เป็นการส่งสัญญาณให้ผู้แสดงได้ทราบถึงการจบของ ชุดแสดง

ลักษณะของการแบ่งท่อนเพลงที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการบรรเลงจากอัตราจังหวะที่ซ้ำก่อนแล้ว ค่อยเพิ่มอัตราจังหวะให้เร็วมากขึ้นตามลำดับคล้ายกับเพลงเถา แต่เมื่อพิจารณาอย่างวิเคราะห์แล้วจะพบว่า ไม่ใช่เพลงเถา เพราะยังมีส่วนที่ใช้ลงจบมาต่อท้ายอีก จึงนับว่าเพลงมยุราภิรมย์มีการแบ่งท่อนเพลงที่แตกต่างจากเพลงไทยโดยทั่วไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้เพลงเหมาะสมกับชุดการแสดงระบำนั่นเอง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการแบ่งท่อนเพลงให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอออกมาในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 8 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำมยุราภิรมย์

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	2 เที้ยว
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะชั้นเดียว	2 ท่อน (1,2)	ท่อนละ 2 เที้ยว
ส่วนที่ 3	ลงจบ	ท่อนเดียว	เที้ยวเดียว

หน้าทับที่ใช้ในเพลงระบำมยุราภิรมย์

หน้าทับลาว ใช้ในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นและทำนองลงจบ

- ดิง - โจ๊ะ	- ดิง - ดิง	- - - ทั้ง	- ดิง - ทั้ง
--------------	-------------	------------	--------------

หน้าทับสองไม้ ใช้ในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

(ดิง) - โจ๊ะ โจ๊ะ	ดิง ดิง - ทั้ง
-------------------	----------------

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	ดัล ดัล รี่	- ดัล - ล	ช ฟ ร ฟ	- ช - ร
2	- - - -	- - - ร	- - - -	ด ล - ร	- - - -	ฟ ร ด ร	- ร - ร	ฟ ช - ฟ
3	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	- ด - ร	ด ร ฟ ล	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ
4	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	- ช - ช	ล ดัล - ล
5	- ด ร ด	- - ร ฟ	(- ช - ช	ล ดัล - ล)	- ดัล รี่ ดัล	- - รี่ ฟ	(- ช - ช	ล ดัล - ล)
6	- ด ร ด	- - ร ฟ	(- ช - ช	ล ดัล - ล)	- ดัล รี่ ดัล	- - รี่ ฟ	(- ช - ช	ล ดัล - ล)
7	- - - -	- ดัล - ล	- - - -	- ช - ฟ	- - - -	- ล - ช	- - - -	- ฟ - ร
8	- - - ช	- - - ล	- - - ดัล	- - - รี่	- - - -	- - - -	ดัล รี่ ฟ รี่	ดัล - ดัล
9	- ล - ล	ดัล รี่ - ดัล	(- ล - ล	ดัล รี่ - ดัล)	- ล - ล	ดัล รี่ - ดัล	(- ล - ล	ดัล รี่ - ดัล)
10	- - - ฟ	- - - รี่	- - - ดัล	- ดัล - -	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ร - ด	- - - -
11	- - - ฟ	- - - ร	- - - ด ล	- ด - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ล - ดัล	- - - -
12	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	- - - -	- - - -	- ร - ร	ฟ ช - ฟ

ทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นนี้ เมื่อนำพิจารณาภาพรวมกว้างๆ แล้ว จะพบว่ารูปทำนองส่วนใหญ่ เป็นการสร้างทำนองโดยอาศัยโครงสร้างหลักเดียวกัน แล้วนำมาดัดแปลงปรับเปลี่ยนบางส่วน เช่น ทำนอง

กระสวนจังหวะ ทำนองเหล่านี้มักจะมีการขึ้นต้นเหมือนหรือคล้ายกันในวรรคเพลงแรก แล้วปรับเปลี่ยนในวรรคเพลงหลัง เปรียบเสมือนเป็นประโยคถาม-ตอบกันระหว่างทำนองซึ่งมีลักษณะคล้ายกับทำนองลูกล้อ-ลูกขัดและจะดำเนินควบคู่กันไปเสมอ

ทำนองเริ่มต้นในอัตราจังหวะสองชั้นนี้จะเริ่มด้วยการกรอเสียงเรสูง ยาวจนจบหน้าทับในวรรคเพลงแรก แล้วในวรรคเพลงหลังจะเป็นการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ ลงกลับมาที่เสียงเรต่ำ การเคลื่อนที่ในช่วงเสียงที่แคบนี้จะสังเกตได้ว่าการใช้รูปกระสวนจังหวะเหมือนกันระหว่างห้องเพลงที่ 5-6 กับ 7-8 และสำนวนเพลงของห้องเพลงที่ 5-6 กับ 7-8 ก็ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกันด้วย จะแตกต่างกันก็ตรงระดับเสียงและช่วงเสียงที่ใช้ ซึ่งช่วงเสียงที่ใช้ในห้องเพลงที่ 5-6 นั้นจะอยู่ช่วงคู่ 3 แต่ในห้องเพลงที่ 8 จะลงมาถึงคู่ 4 (ดูตัวอย่าง 52)

ตัวอย่างที่ 52 ,ทำนองบรรทัดที่ 1

1	-----	----- ร	-----	-----	ด ล ด ร	- ด - ล	ช ฟ ร ฟ	- ช - ร
---	-------	---------	-------	-------	---------	---------	---------	---------

-วรรคเพลงแรกจะเป็นการกรอเสียงยาว วรรคเพลงหลังจะใช้การเคลื่อนที่ในช่วงเสียงแคบๆ ใช้รูปกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน สำนวนเพลงคล้ายกันแต่ต่างระดับเสียงและการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงในห้องเพลงที่ 5-6 กับ 7-8

ทำนองต่อมาในบรรทัดที่ 2 ก็ยังมีเค้าโครงมาจากทำนองเริ่มต้น คือ ยังเริ่มต้นทำนองด้วยการกรอเสียงเร ที่มีระดับเสียงต่ำและสั้นกว่าในบรรทัดแรกโดยเพิ่มทำนองเข้ามาในช่วงท้ายของวรรคเพลงแรก แล้วจึงเริ่มเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ คล้ายกับทำนองในบรรทัดที่ 1 (ดูตัวอย่าง 53)

ตัวอย่างที่ 53 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

2	-----	----- ร	-----	ด ล - ร	-----	ฟ ร ด ร	- ร - ร	ฟ ช - ฟ
---	-------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	---------

-เริ่มต้นคล้ายกับทำนองในบรรทัดที่ 1 แต่จะสั้นกว่าโดยเพิ่มทำนองมาปิดในช่วงท้ายวรรคเพลงแรก ส่วนในวรรคเพลงหลังก็ยังคงเป็นการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบ

หากนำเอาทั้งสองทำนอง(บรรทัดที่ 1 และ 2) มาศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกัน น่าจะกล่าวได้ว่าทำนองทั้งสองมีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายกัน โดยทำนองในบรรทัดที่ 2 นั้นเป็นการพัฒนามาจากทำนองในบรรทัดที่ 1 (ดูตัวอย่างที่ 54)

ตัวอย่างที่ 54 ,เปรียบเทียบทำนองบรรทัดที่ 1 กับ 2

1	-----	----- ร	-----	-----	ด ล ด ร	- ด - ล	ช ฟ ร ฟ	- ช - ร
2	-----	----- ร	-----	ด ล - ร	-----	ฟ ร ด ร	- ร - ร	ฟ ช - ฟ

ทำนองในบรรทัดที่ 3 และ 4 เป็นการดำเนินทำนองจากโครงสร้างเดียวกัน โดยสังเกตได้จากลักษณะของทำนองที่คล้ายกัน รูปกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน จะต่างกันก็ในช่วงของวรรคเพลงหลัง(4 ห้องเพลงหลัง) ซึ่งในบรรทัดที่ 3 การเคลื่อนที่ของทำนองจะจบที่เสียงต่ำกว่าทำนองในบรรทัดที่ 4

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะของทำนองทั้งสองบรรทัดนี้จะใช้เสียง โด ,เร ,ฟา เป็นหลักในการดำเนินทำนองและเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ แต่ก็จะมีพบว่าการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่กว้าง คือ จากเสียงฟา ลงมาหาเสียงลา(ต่ำ) ในห้องเพลงที่ 6 ซึ่งนับเป็นการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงที่กว้างมากและมักจะไม่ค่อยพบในบทเพลงไทยทั่วๆ ไป การเคลื่อนที่เช่นนี้อาจเป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้เกิดเป็นลักษณะเด่น

และยังสามารถสอดคล้องกับลูกตกในตอนท้ายของทำนอง ส่วนในตอนท้ายทำนองของบรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 7-8 มีการเพิ่มเสียงเข้ามาเพื่อใช้เชื่อมต่อกับทำนองในบรรทัดต่อไป (ดูตัวอย่างที่ 55, 56 และ 57)

ตัวอย่างที่ 55 ,ทำนองในบรรทัดที่ 3 และ 4

3	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	ด - ร	ด ร ฟ ล	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ
4	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	- ช - ช	ล ด - ล

-ทำนองทั้งสองบรรทัดจะเป็นทำนองที่มีโครงสร้างเดียวกัน รูปแบบกระสวนจังหวะเดียวกัน การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงคล้ายกัน มีการปรับเปลี่ยนทำนองในช่วงวรรคเพลงหลังของทั้งสองทำนอง

-ใช้เสียง โด เร ฟา เป็นหลักในการดำเนินทำนอง

ตัวอย่างที่ 56

3	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	- ด - ร	ด ร ฟ ล	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ห้องเพลงที่ 5-6 มีการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงที่กว้าง

ตัวอย่างที่ 57

4	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	- ช - ช	ล ด - ล
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-เพิ่มเสียงเข้ามาในสองห้องท้ายเพื่อใช้เชื่อมต่อกับทำนองในบรรทัดต่อไป

ทำนองในบรรทัดที่ 5 และ 6 เป็นทำนองที่ใช้สำหรับการล้อในลักษณะต่างทำนองกัน โดยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มนำและกลุ่มตาม ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับชุดระนาดด้วยแล้วจะพบว่าทำนองในช่วงนี้เปรียบเสมือนเป็นการโต้ตอบระหว่างกันโดยมีกลุ่มนำเป็นกลุ่มร้องเรียกและกลุ่มตามจะคอยตอบรับ

ทำนองที่เป็นลักษณะล้อกันในบรรทัดที่ 5-6 นั้น ที่จริงก็การนำเอาทำนองในวรรคเพลงหลัง (ห้องเพลงที่ 5-8) ของบรรทัดที่ 4 มาปรับเปลี่ยนและจัดระบบขึ้นใหม่ โดยพบว่า 2 ห้องเพลงแรกจะทำการปรับเปลี่ยนทำนองด้วยรูปกระสวนจังหวะ ส่วน 2 ห้องเพลงหลังใช้ทำนองรูปแบบเดิมทั้งหมดแล้วทำการบรรเลงสลับกัน (ดูตัวอย่างที่ 58)

ตัวอย่างที่ 58

ทำนองห้องเพลงที่ 5-8 ในบรรทัดที่ 4
ทำนองที่ใช้ในบรรทัดที่ 5 และ 6

- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	- ช - ช	ล ด - ล
- ด ร ด	- - ร ฟ	(- ช - ช	ล ด - ล)

-ปรับเปลี่ยนทำนองด้วยรูปกระสวนจังหวะ ใน 2 ห้องเพลงแรก (ในกรอบ)

-ใช้รูปแบบเดิมทั้งหมดใน 2 ห้องเพลงหลัง

ทำนองในบรรทัดที่ 7 ซึ่งต่อจากทำนองล้อกันในบรรทัดที่ 5 และ 6 นั้นจะเป็นทำนองที่มีลักษณะไล่เสียงจากสูงลงมาต่ำด้วยคู่เสียงช่วงแคบๆ จนจบทำนอง จากนั้นทำนองในบรรทัดที่ 8 ก็จะไล่เสียงจากต่ำกลับขึ้นไปหาเสียงสูงแล้วขมวดทำนองในตอนท้าย (ดูตัวอย่างที่ 59 และ 60)

ตัวอย่างที่ 59 ,ทำนองบรรทัดที่ 7 และ 8

7	- - - -	- , ด - ล	- - - -	- ช - ฟ	- - - -	- ล - ช	- - - -	- ฟ - ร
---	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ลักษณะทำนองที่ไล่เสียงจากสูงลงต่ำโดยใช้คู่เสียงช่วงแคบ

ตัวอย่างที่ 60 ,ทำนองบรรทัดที่ 8

8	- - - ช	- - - ล	- - - ต	- - - ร	- - - -	- - - -	ด ร ฟ ร	ด ล - ต
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ลักษณะทำนองที่ไล่เสียงขึ้นแล้วขมวดทำนองในตอนท้าย

ทำนองในบรรทัดที่ 9 เป็นทำนองที่ใช้ลักษณะการล้อตามกัน โดยใช้ทำนองเดียวกันทั้งวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลัง (ดูตัวอย่างที่ 61)

ตัวอย่างที่ 61 ,ทำนองในบรรทัดที่ 9

9	- ล - ล	ด ร - ต	(- ล - ล	ด ร - ต)	- ล - ล	ด ร - ต	(- ล - ล	ด ร - ต)
---	---------	---------	----------	----------	---------	---------	----------	----------

ทำนองในบรรทัดที่ 10 และ 11 เป็นทำนองที่ใช้ลักษณะโครงสร้าง รูปกระสวนจังหวะเดียวกัน ซึ่งในวรรคเพลงแรกของทั้งสองบรรทัดนี้จะใช้ทำนองเดียวกันทั้งหมดแต่ต่างโทนเสียงกัน ส่วนในวรรคเพลงหลังจะอาศัยการใช้รูปของกระสวนจังหวะที่คล้ายกันเท่านั้น

ในการดำเนินทำนองของวรรคเพลงช่วงหลังนี้จะพบว่าแนวการดำเนินทำนองในบรรทัดที่ 10 จะมีแนวของทำนองที่เคลื่อนลงมาจบที่เสียงต่ำ ส่วนในบรรทัดที่ 11 แนวทำนองจะเคลื่อนขึ้นไปจบที่เสียงสูง ลักษณะทำนองเช่นนี้เป็นลักษณะเดียวกันกับทำนองที่อยู่ในบรรทัดที่ 3 และ 4 ที่ผู้วิจัยเคยกล่าวไว้แล้วนั่นเอง (ดูตัวอย่างที่ 62)

ตัวอย่างที่ 62 ,ทำนองในบรรทัดที่ 10 และ 11

10	- - ฟ	- - - ร	- - ต ล	- ต - -	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ร - ต	- - - -
11	- - ฟ	- - - ร	- - ต ล	- ต - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ล - ต	- - - -

-ทำนองในวรรคเพลงแรกจะเป็นทำนองเดียวกันแต่ต่างโทนเสียงกัน

-ทำนองในวรรคเพลงหลังเป็นทำนองที่ใช้รูปกระสวนจังหวะเดียวกัน แต่การดำเนินทำนองไปในทิศทางที่ต่างกัน

ทำนองในบรรทัดที่ 12 เป็นทำนองที่ใช้สำหรับจบเพลงในอัตราจังหวะสองชั้น ดังนั้นจึงจะพบว่าลักษณะทำนองจะเป็นการทอดเสียงไล่ระดับเสียงลงมาในวรรคเพลงแรกแล้วทอดเสียงยาวมา 2 ห้องเพลงในวรรคเพลงหลังก่อนที่จะขมวดทำนองลงจบใน 2 ห้องเพลงสุดท้าย (ดูตัวอย่างที่ 63)

ตัวอย่างที่ 63 ,ทำนองลงจบ

12	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	- - - -	- - - -	- ร - ร	ฟ ช - ฟ
----	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว (ท่อน 1)

1	- - - ต	- ร - ฟ	ด ร ฟ ล	ด ร ต ต	- - ฟ ร	ด ร ล ต	ร ด ร ฟ	- ช - ล
2	- - - ร	ด ร ล ต	ร ต ฟ ร	- ต - ล	- - ต ล	ช ล ต ฟ	- ร ร -	ฟ ช - ฟ

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเป็นทำนองที่มีความกระชับมากขึ้น โดยจะสังเกตได้ว่าไม่มีการทอดเสียงยาวๆ การเคลื่อนที่ของทำนองจะเป็นในลักษณะช่วงเสียงแคบๆ แต่ก็ยังพบว่าการเคลื่อนที่ในช่วงเสียงที่กว้างมากอยู่ 2 แห่ง คือในห้องเพลงที่ 3 ของทำนองในบรรทัดที่ 1 จากเสียงฟา ลงมาเสียงลาด้า และห้องเพลงที่ 6 ของทำนองในบรรทัดที่ 2 จากเสียงโดสูง ลงมาที่เสียงฟา

ลักษณะอีกประการที่พบในทำนองท่อนนี้ คือการนำเอารูปกระสวนแบบเดียวมาดัดแปลงใช้ในทำนองช่วงหลัง ดังนี้ (ตัวอย่างที่ 64)

ตัวอย่างที่ 64 ,เปรียบเทียบรูปกระสวนจังหวะ

1 / วรรคเพลงหลัง	- - ฟ ร	ด ร ล ด	ร ด ร ฟ	- ช - ล
2 / วรรคเพลงแรก	- - - ร	ด ร ล ด	ร ด ฟ ร	- ด - ล
2 / วรรคเพลงหลัง	- - ด ล	ช ล ด ฟ	- ร ร -	ฟ ช - ฟ

จากตารางเปรียบเทียบพบว่ารูปกระสวนทั้ง 3 วรรคเพลงนี้จะมีลักษณะของโครงสร้างพื้นฐานที่เหมือนกันโดยมีการปรับเปลี่ยนบ้างเล็กน้อย ส่วนบรรทัดที่ 2 / วรรคเพลงหลัง ใน 2 ห้องเพลงท้ายก็เป็นการนำเอาสำนวนจบในอัตราสองชั้นมาใช้จบทำนอง

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว (ท่อน 2)

1	- - - -	- ล - ร	- - - -	- ด - ร	ด ร ฟ ล	ด ร ด ด	ล ด ร ฟ	- ช - ล
2	- - ล ล	ด ร - ด	- - ฟ ฟ	ช ล - ช	- - ล ล	ด ร - ด	- ร ร -	ฟ ช - ฟ

ทำนองในท่อนนี้จะเริ่มต้นด้วยลักษณะการกรอเสียงสั้นๆ ในวรรคเพลงแรก จากนั้นวรรคเพลงหลังเริ่มด้วยการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงกว้างในห้องเพลงแรกแล้วจึงเปลี่ยนมาเป็นช่วงเสียงแคบๆ จนจบทำนองในบรรทัดที่ 1 ส่วนทำนองในบรรทัดที่ 2 พบว่ามีการใช้สำนวนซ้ำๆ กันจนจบทำนอง โดย 2 ห้องเพลงหลังก็เป็นสำนวนที่ใช้จบในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวท่อน 1 นั้นเอง (ดูตัวอย่างที่ 65)

ตัวอย่างที่ 65 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

2	- - ล ล	ด ร - ด	- - ฟ ฟ	ช ล - ช	- - ล ล	ด ร - ด	- ร ร -	ฟ ช - ฟ
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองลงจบ

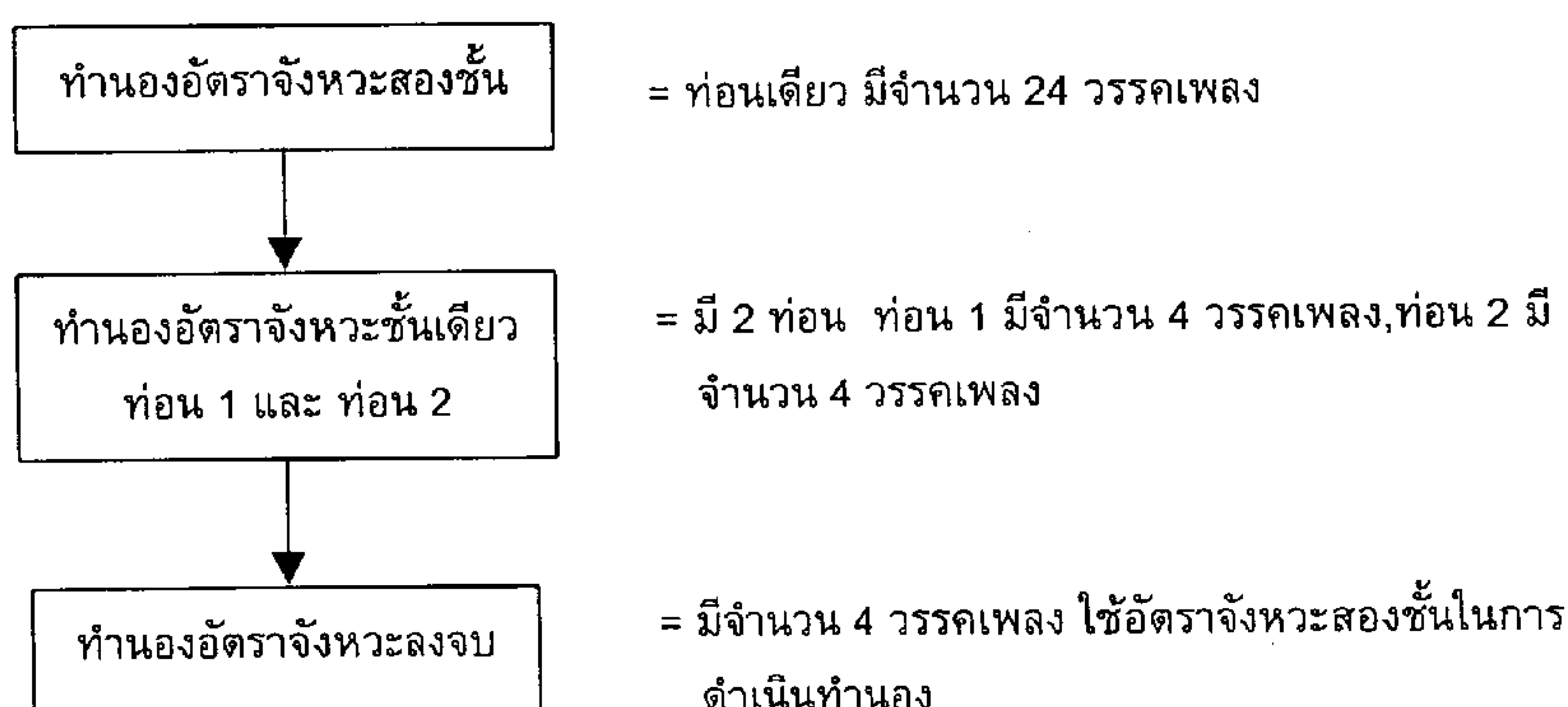
1	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	- - - ด	- - - ล	ช ฟ - ช	- - - -
2	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	- - - -	- - - -	- ร - ร	ฟ ช - ฟ

ทำนองลงจบใช้ลักษณะการกรอเสียงยาวคล้ายกันกับเพลงไทยอีกหลายๆ บทเพลง ในที่นี้จะพบว่าแบ่งเป็น 2 ทำนอง ซึ่งทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2 จะมีการเริ่มต้นทำนองในวรรคเพลงแรกเหมือนกันแต่ในบรรทัดที่ 1 ห้องที่ 4 จะเปลี่ยนไปใช้เสียงเรสูง ส่วนในวรรคเพลงหลังจะต่างกันโดยสิ้นเชิง คือ ในบรรทัดที่ 1 จะเป็นการกรอเสียงยาวต่อเนื่องแล้วมาขมวดลงก่อนจบทำนอง 1 ห้องเพลง ส่วนของทำนองในบรรทัดที่ 2 นั้นจะกรอเสียงยาวต่อเนื่องมาในวรรคเพลงหลังอีก 2 ห้องเพลง แล้วจึงลงจบด้วยสำนวนเพลงที่ใช้จบในทุกๆ ท่อนเพลง

จากการศึกษาวิเคราะห์บทเพลงมยุราภิรมย์ทั้งหมด จะพบว่าเพลงมยุราภิรมย์มีความแตกต่างจากเพลงไทยทั่วไป ซึ่งจะได้ตั้งแต่ลักษณะการแบ่งท่อนเพลง การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงที่มีความกว้างกว้าง เช่น จากเสียงฟา มาหาเสียงลาต่ำ ซึ่งมักจะไม่นิยมนำมาใช้ในเพลงไทยด้วยว่าอาจจะเห็นเป็นลักษณะด้อย หรือจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม แต่ผู้ประพันธ์ได้นำเอาลักษณะเช่นนี้มาใช้ในบทเพลงและสร้างให้เป็นลักษณะเด่นขึ้นมาได้ โดยสามารถนำมาใช้ร่วมกับทำนองที่มีการเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ หรือทำนองอื่นๆ ได้อย่างผสมกลมกลืน

การศึกษวิเคราะห์เพลงมยุราภิรมย์หากใช้การวิเคราะห์ตามหลักของการวิเคราะห์เพลงเถาแล้ว จะพบว่าในเนื้อทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวจะมีลูกตกที่ตรงกับเนื้อทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นก็เฉพาะห้องสุดท้ายเท่านั้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจเกิดจากผู้ประพันธ์ใช้แนวทางของการแสดงท่าทางในการรำมาเป็นหลักในการประพันธ์

ขั้นตอนในการดำเนินทำนองของเพลงระบำมยุราภิรมย์นั้น สามารถนำเสนอเป็นรูปแบบได้ดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำมยุราภิรมย์

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	รี่	ฟา
2	ดี่ ล ดี่ รี่	- ดี่ - ล	ซ ฟ ร ฟ	- ซ - ร	ร	ฟา
3	- - - -	- - - ร	- - - -	ด ล - ร	ร	ฟา
4	- - - -	ฟ ร ด ร	- ร - ร	ฟ ซ - ฟ	ฟ	ฟา
5	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	ฟ	ฟา
6	- ด - ร	ด ร ฟ ล	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	ฟ	ฟา
7	- - - ด	- - - ร	- - - ฟ	- - - -	ฟ	ฟา
8	- ด - ร	ฟ ด ร ฟ	- ซ - ซ	ล ดี่ - ล	ล	ฟา
9	- ด ร ด	- - ร ฟ	(- ซ - ซ	ล ดี่ - ล)	ล	ฟา
10	- ดี่ รี่ ดี่	- - รี่ ฟ	(- ซ - ซ	ล ดี่ - ล)	ล	ฟา
11	- ด ร ด	- - ร ฟ	(- ซ - ซ	ล ดี่ - ล)	ล	ฟา

12	- ดํ รํ ดํ	— รํ ฟ	(- ช - ช	ล ดํ - ล)	ล	ฟา
13	- - - -	- ดํ - ล	- - - -	- ช - ฟ	ฟ	ฟา
14	- - - -	- ล - ช	- - - -	- ฟ - ร	ร	ฟา
15	- - - ช	- - - ล	- - - ดํ	- - - รํ	รํ	ฟา
16	- - - -	- - - -	ดํ รํ ฟ รํ	ดํ ล - ดํ	ดํ	ฟา
17	- ล - ล	ดํ ร - ดํ	(- ล - ล	ดํ รํ - ดํ)	ดํ	ฟา
18	- ล - ล	ดํ ร - ดํ	(- ล - ล	ดํ รํ - ดํ)	ดํ	ฟา
19	- - - ฟ	- - - รํ	- - ดํ ล	- ดํ - -	ดํ	ฟา
20	- ล - ช	- ฟ - ช	ฟ ร - ด	- - - -	ด	ฟา
21	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ล	- ด - -	ด	ฟา
22	- ฟ - ช	- ล - ช	- ล - ดํ	- - - -	ดํ	ฟา
23	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	ร	ฟา
24	- - - -	- - - -	- ร - ร	ฟ ช - ฟ	ฟ	ฟา

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 เพลงระบำมยุราภิรมย์

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ด	- ร - ฟ	ด ร ฟ ล	ด ร ด ด	ด	ฟา
2	- - ฟ ร	ด ร ล ด	ร ด ร ฟ	- ช - ล	ล	ฟา
3	- - - รํ	ดํ รํ ล ดํ	รํ ดํ ฟ รํ	- ดํ - ล	ล	ฟา
4	- - ดํ ล	ช ล ดํ ฟ	- ร ร -	ฟ ช - ฟ	ฟ	ฟา

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2 เพลงระบำมยุราภิรมย์

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	- ล - ร	- - - -	- ด - ร	ร	ฟา
2	ด ร ฟ ล	ด ร ด ด	ล ด ร ฟ	- ช - ล	ล	ฟา
3	- - ล ล	ดํ รํ - ดํ	- - ฟ ฟ	ช ล - ช	ช	ฟา
4	- - ล ล	ด ร - ด	- ร ร -	ฟ ช - ฟ	ฟ	ฟา

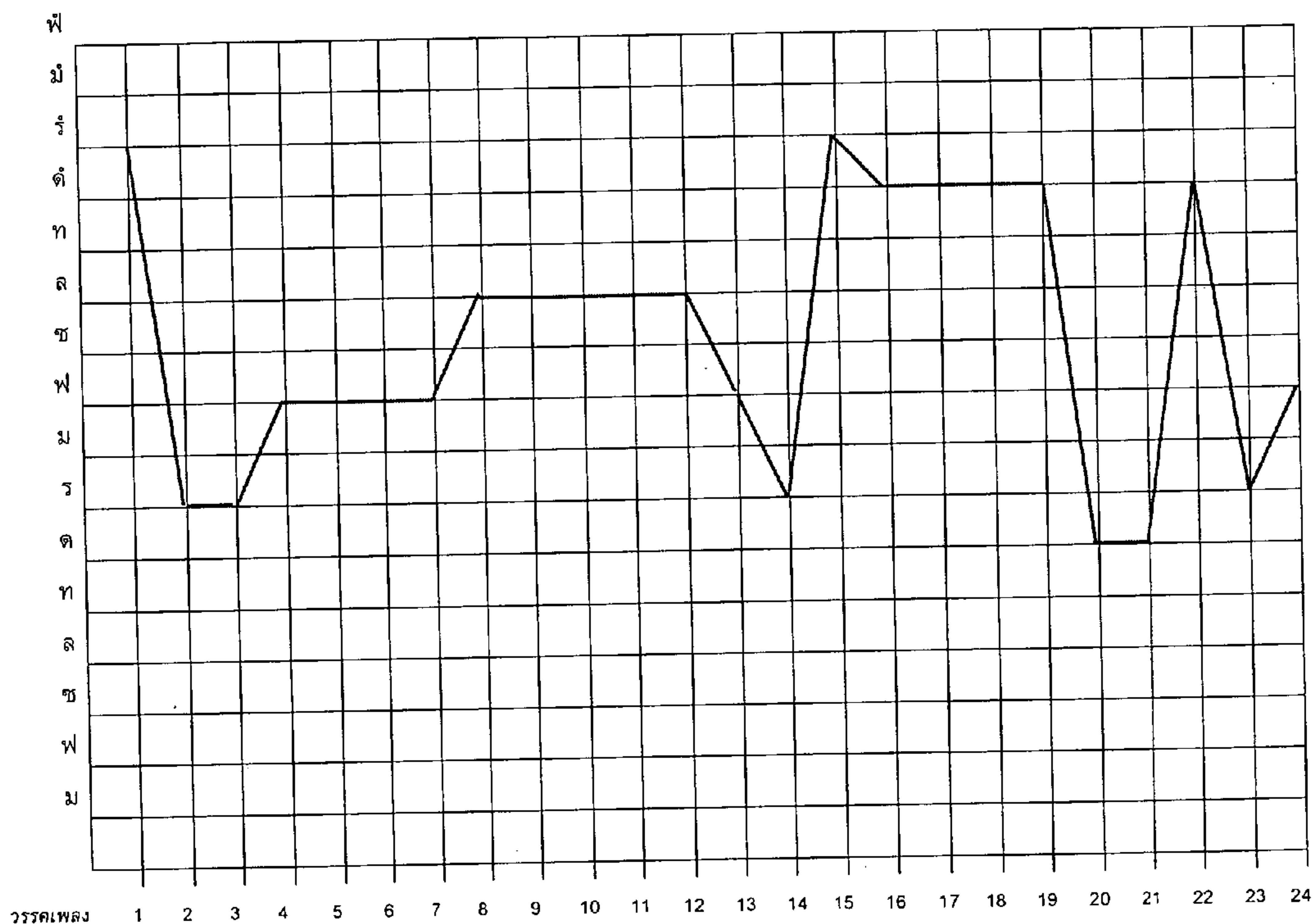
ลูกตกและบันไดเสียงทำนองลงจบเพลงระบำมยุราภิรมย์

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - รํ	รํ	ฟา
2	- - - ดํ	- - - ล	ช ฟ - ช	- - - -	ช	ฟา
3	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ร	ร	ฟา
4	- - - -	- - - -	- ร - ร	ฟ ช - ฟ	ฟ	ฟา

ลูกตกของเพลงมยุราภิรมย์ทั้งอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวจัดอยู่ในบันได ฟา(ฟ ช ล - ด ร -)
ทั้งหมดโดยไม่ปรากฏเสียงจร คือ ที กับ มี เข้ามาร่วมอยู่ในบทเพลงเลย

-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

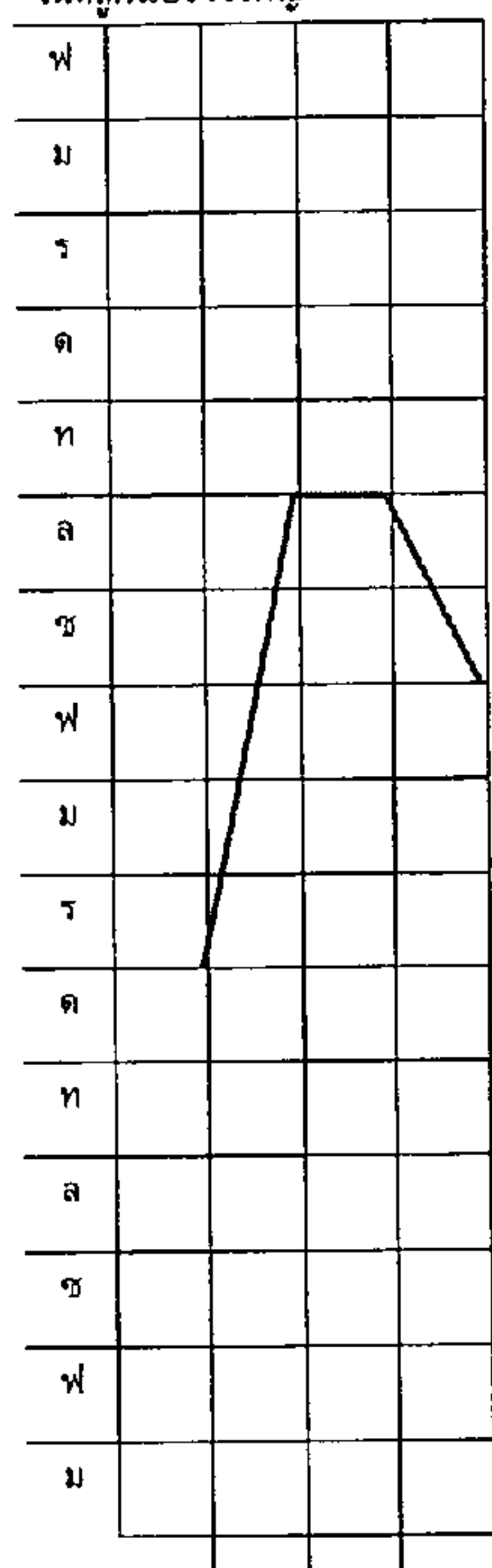

ภาพประกอบ 17 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำมยุราภิรมย์

ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกในทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมีลักษณะการเคลื่อนที่ทั้งในแนวนอนและแนวขึ้น-ลง สลับกัน ในแนวนอนจะเป็นการเคลื่อนที่ของลูกตกที่เป็นเสียงเดียวกัน ส่วนในแนวขึ้น-ลงนั้นจะเป็นการเคลื่อนที่ของลูกตกที่ต่างเสียงกันหรือเสียงเดียวกันแต่แตกต่างที่ช่วงเสียง จากกราฟแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเคลื่อนที่ของลูกตกที่ส่วนใหญ่จะเป็นการค่อยๆ ไล่ระดับเสียงทั้งขึ้นและลง แต่จะมีการเคลื่อนที่ขึ้น-ลงที่ห่างช่วงเสียงกันมากก็เฉพาะในลูกตกเสียงเดียวกันที่ต่างช่วงเสียงกันเท่านั้น

ท่อน 1

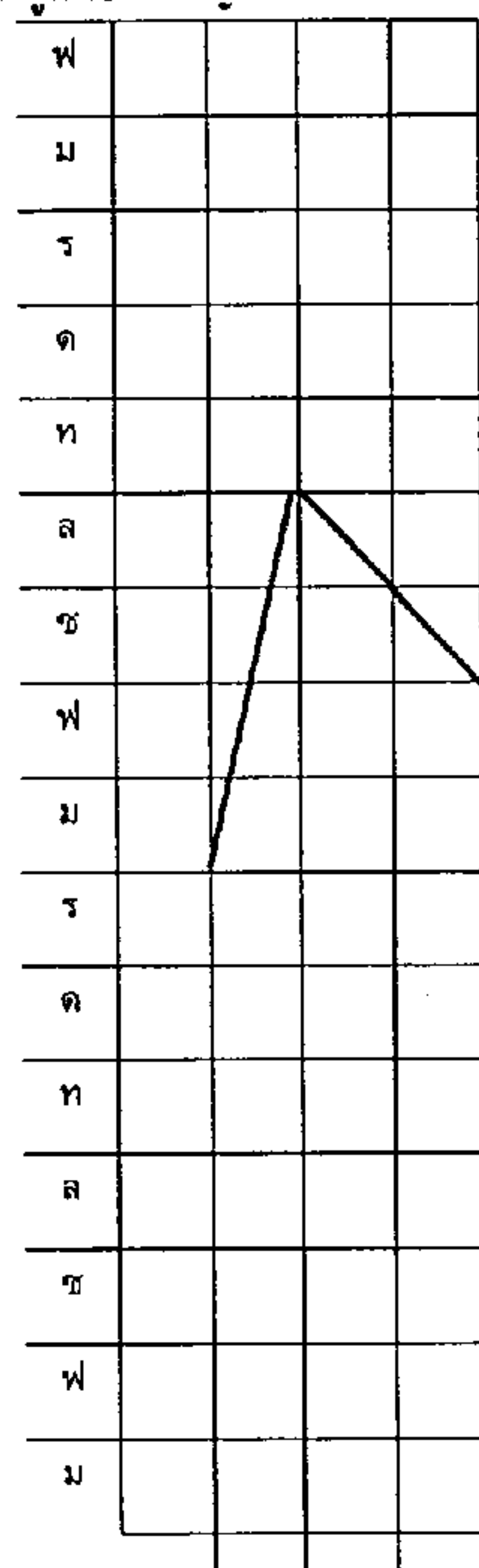
โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4

ท่อน 2

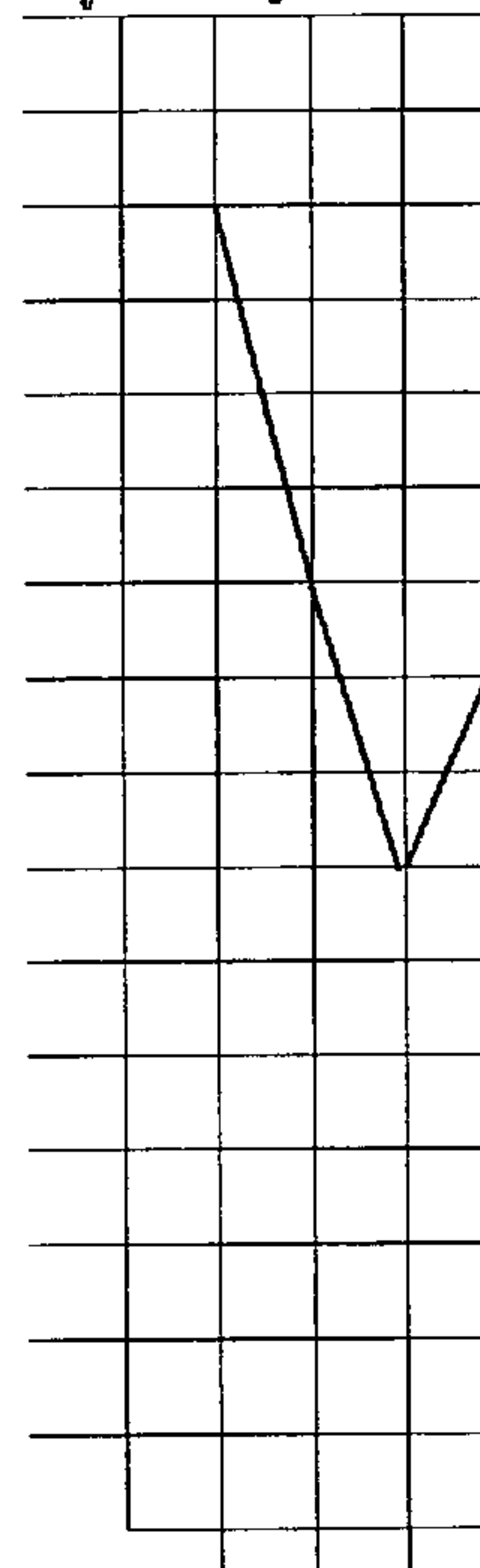
โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4

ท่อนลงจบ

โน้ตลูกฆ้องวงใหญ่

วรรคเพลง 1 2 3 4

ภาพประกอบ 18 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1, 2 และ ทำนองลงจบเพลงระบำมยุราภิรมย์

จากกราฟแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 และท่อน 2 มีลักษณะที่คล้ายกัน คือมีการเคลื่อนจากช่วงเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูงแล้วจึงลงมาจบที่เสียงฟา ซึ่งเป็นเสียงหลักของบันไดเสียง

ส่วนในทำนองลงจบนั้นจะเริ่มจากช่วงเสียงสูงลดระดับเสียงลงมาเสียงต่ำแล้วจึงกลับไปจบในเสียงหลักในบันไดเสียง

-กระสวนจันทะ

รูปแบบกระสวนจันทะเพลงระบำยุราภิมย์

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจันทะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจันทะ				รวม
			ทำนองเพลง				
			สองชั้น	ชั้นเดียวท่อน 1	ชั้นเดียวท่อน 2	ลงจบ	
1	- - - -	- - - X	2	-	-	-	2
2	- - - -	- X - X	4	-	2	-	6
3	- - - -	X X - X	1	-	-	-	1
4	- - - -	X X X X	1	-	-	-	1
5	- - - X	- - - X	8	-	-	5	13
6	- - - X	- - - -	2	-	-	-	2
7	- X - X	- X - X	2	-	-	-	2
8	- X - X	X X - X	11	-	-	1	12
9	- X X -	X X - X	-	1	1	-	2
10	- - X X	X X - X	-	-	3	-	3
11	- X X X	- X - X	4	-	-	-	4
12	- - X X	- X - -	2	-	-	-	2
13	X X - X	- - - -	1	-	-	1	2
14	- X - X	- - - -	1	-	-	-	1
15	- X - X	X X X X	3	-	-	-	3
16	X X X X	- X - X	2	2	1	-	5
17	X X X X	X X - X	1	-	-	-	1
18	- - - X	- X - X	-	2	-	-	2
19	X X X X	X X X X	-	1	1	-	2
20	- - X X	X X X X	-	2	-	-	2
21	- - - X	X X X X	-	1	-	-	1
22	- - - -	- - - -	3	-	-	1	4

หากตรวจสอบจากตารางแสดงรูปแบบของกระสวนจันทะแล้ว จะพบว่ามีการสวนจันทะหลากหลายรูปแบบ แต่ที่ถูกนำมาใช้บ่อยครั้งอยู่ 2 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1

- - - X	- - - X
---------	---------

- พบว่าเป็นกระสวนจันทะที่ใช้สำหรับขึ้นต้นและทอดเสียงเพื่อลงจบ

รูปแบบที่ 2

- X - X	X X - X
---------	---------

- พบว่าใช้เป็นทำนองลือในอัตราจังหวะสองชั้นและลงจบของบทเพลง นอกจากนี้ยังมีกระสวนจังหวะใกล้เคียงกับรูปแบบที่ 2 อีก 2 ลักษณะที่หากพิจารณาแล้วจะมีลักษณะของการนำมาใช้งานอย่างเดียวกัน คือ

- X X -	X X - X	และ	- - X X	X X - X
---------	---------	-----	---------	---------

ซึ่งทั้งหมดนี้ถ้าพิจารณาควบคู่ไปกับท่าทางของการแสดงระบำจะพบว่าเป็นกระสวนจังหวะที่ใช้เพื่อการเลียนเสียงร้องของนกยูงที่ว่า “ ก้อก ก้อก กระโด้งห่ง ” โดยใช้การปรับแต่งให้เกิดลีลาใหม่และหลีกเลี่ยงการซ้ำ ซึ่งเป็นจินตนาการเฉพาะของผู้ประพันธ์

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

ทำนองที่มีลักษณะเด่นในบทเพลงนี้ประกอบด้วยลักษณะทำนองที่มีการลักจังหวะ ลักษณะทำนอง ลูกลือ-ลูกขัด แต่สิ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ในระบำชุดนี้อย่างเด่นชัดก็คือ ทำนองที่ใช้เลียนเสียงนกยูงนั่นเอง

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นในแง่ของที่มาของเพลงนั้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ไม่ปรากฏว่าได้นำเค้าโครงมาจากเพลงใด แต่ในแง่ของการบรรเลงพบว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเพลงเขมรไพรโยคด้วยการนำเพลงมยุราภิรมย์มาบรรเลงต่อท้าย ซึ่งเมื่อบรรเลงร่วมกันแล้วจะมีลักษณะคล้ายกับเพลงเถา ดังนี้

เพลงเขมรไพรโยค

อัตราจังหวะสามชั้น, ท่อน 1

1	- - - -	- ด - ล	- - ด ล	ช ฟ - ช	- - ล ช	ฟ ร - ฟ	- ร - ช	- ฟ ฟ ฟ
2	- ล - ด	- ร - ฟ	- - ล ช	ฟ ช - ล	- ด ด ด	- ฟ - ช	- ล ด ช	ล ช ฟ ร
3	- - - -	- - - ล	- - ด ช	ฟ ช ล ด	- - - ร	ด ม ร ร	- - - -	- - - -
4	- ร ด ล	- ช - ฟ	- - ล ช	ฟ ช - ล	- ด ด ด	- ฟ - ช	- ล ด ช	ล ช ฟ ร
5	- - - -	ช ล ด ร	ด ร ฟ ด	- ร - ฟ	- - - -	ด ร ฟ ช	ล ช ล ฟ	- ช - ล
6	- - - -	- - - ด	- - - ร	ฟ ร ด ล	- - ด ล	ช ฟ - ช	- - - ช	- ช ช ช
7	ช ล ช ช	ช ล ช ช	ฟ ช ล ช	ฟ ร - ฟ	- - - -	ด ร ฟ ช	- ฟ - ล	- ช ช ช
8	- - - -	- ด - ล	- - ด ล	ช ฟ - ช	- ฟ - ช	ล ช ฟ ร	- ด - ม	- ร ร ร

อัตราจังหวะสามชั้น, ท่อน 2

1	- - - ร	- ด - ล	- ฟ - ร	- ด - ล	- ร ด ล	- ช - ฟ	- - ล ช	ฟ ช - ล
2	- - - -	- - - ด	- - - ร	ฟ ร ด ล	- - ด ล	ช ฟ - ช	- - - ช	- ช ช ช
3	- ช - ล	- ด - ร	- ด - ม	- ร ร ร	- - - -	- - - ร	- ร ร ร	- ร - ร

4	- รื ดั ล	- ช - ฟ	- - ล ช	ฟ ช - ล	- ดั ดั ดั	- ฟ - ช	- ล ดั ช	ล ช ฟ ร
5	- - - -	ด ร ฟ ช	- ล ดั ช	ล ช ฟ ร	- - - -	(ด ร ฟ ช	- ล ดั ช	ล ช ฟ ร)
6	- - - -	ฟ ช ล ดั	ล รื ล ดั	ล ช ฟ ร	- - - -	(ฟ ช ล ดั	ล รื ล ดั	ล ช ฟ ร)
7	- - ล ช	ฟ ช ล ดั	- - - รื	ดั ล ช ฟ	(- - ล ช	ฟ ช ล ดั	- - - รื	ดั ล ช ฟ)
8	- - ล ช	ฟ ร - ฟ	- - - -	- ร - ฟ	- - ล ช	ฟ ร - ร	- ร - ร	ฟ ช - ฟ

เมื่อพิจารณาบทเพลงเขมรไตรโยคทั้งบทร้องและเนื้อทำนองควบคู่กันไป จะพบว่ามีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก ในบทร้องนั้นจะพบว่าในช่วงท้ายจะมีการกล่าวถึงเสียงร้องของนกยูง ดังนี้

“.....
 ยินปักษาซ้องเสียงเพียงประโคม เมื่อยามเย็นพยับโพลมร้องเรียกรัง
 เสียงนกยูงทอง มั่นร้องโด่งดัง
 หูเราฟัง มั่นดังกระโด่งหึ่ง
 มั่นดังก๊อกก๊อก ก๊อกก๊อกกระโด่งหึ่ง “

จากเนื้อร้องจะเห็นว่าเป็นการบรรยายถึงลักษณะเสียงร้องของนกยูง ซึ่งร้อง “ ก๊อกก๊อกกระโด่งหึ่ง ” เสียงร้องของนกยูงนี้จะถูกแทนที่ด้วยทำนองดนตรีและรูปกระสวนจังหวะดังนี้

ทำนอง		รูปกระสวนจังหวะ	
- ร - ร	ฟ ช - ฟ	- X - X	X X - X
-ก๊อก-ก๊อก	กระโด่ง-หึ่ง	-ก๊อก-ก๊อก	กระโด่ง-หึ่ง

ทำนองและรูปกระสวนจังหวะข้างต้นนี้ จะพบว่าถูกนำมาใช้อยู่ทั่วไปในเพลงมยุราภิรมย์ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการล้อ-รับ การลงจบในประโยคเพลงหรือการลงจบของบทเพลงทั้งหมด แต่รูปของเสียงและรูปของกระสวนจังหวะในห้องเพลงแรกอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามความเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างทำนองและรูปกระสวนจังหวะที่พบในเพลงมยุราภิรมย์

1	- ช - ช	ล ดั - ล	→	- X - X	X X - X
2	- ล - ล	ดั รื - ดั			
3	- ร - ร	ฟ ช - ฟ			
4	- ร ร -	ฟ ช - ฟ	→	- X X -	X X - X
5	- - ร ร	ฟ ช - ฟ	→	- - X X	X X - X

จะเห็นได้ว่ารูปกระสวนจังหวะเหมือนกันกับที่ใช้ลงจบในเพลงเขมรไตรโยค แต่จะมีการเปลี่ยนเสียงและรูปกระสวนจังหวะบ้างเล็กน้อย รูปทำนองและรูปกระสวนจังหวะนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นจุดสำคัญที่ใช้เชื่อมต่อกันระหว่างเพลงเขมรไตรโยคกับเพลงมยุราภิรมย์ นอกจากรูปทำนองและรูปกระสวนจังหวะแล้วยังพบว่าบทเพลงทั้งสองยังมีบันไดเสียงเดียวกันด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นถึงความสัมพันธ์ในด้านการบรรเลงระหว่างเพลงเขมรไทยกับเพลงมยุราภิรมย์นั้นเป็นไปอย่างกลมกลืนและสอดคล้องประดุจเพลงเดียวกัน ทั้งที่บทเพลงทั้งสองเกิดขึ้นต่างเวลากันหลายปีและต่างผู้ประพันธ์กัน

เพลงระบำนกเขามะราปี

ประวัติความเป็นมา

เป็นระบำชุดหนึ่งที่อยู่ในละครเรื่องอิเหนา ตอน ปะสันตาด่อนก กรมศิลป์ากรได้นำออกแสดงให้ประชาชนชมเมื่อ พ.ศ.2493 โดยมอบให้นายมนตรี ตราโมท แต่งทำนองเพลงและบทร้องระบำนกเขาชั้นใช้เป็นเพลงระบำเรียกชื่อว่า “เพลงนกเขามะราปี” ทั้งนี้เนื่องจากสมมติสถานที่ในท้องเรื่องเป็นการไปด่อนกเขาที่ภูเขามะราปี ปรากฏบทร้องดังนี้

- เพลงระบำนกเขามะราปี -

แสงอรุณแอร่มรามยามอุทัย	รังสีไขประไพผ่องส่องเวหา
ผิงภมรอ่อนเคล้าคลึงผกา	หมู่ปักษาตี้นอกจากรังเรียง
ที่วังเวียงเชิงผามะราปี	สกุณีมีก้องซ้องแซ่เสียง
ฝูงนกเขาเคล้าคู่เรียกคู่เคียง	ส่งสำเนียงเรึงสนุกจุฏกกรู
บ้างขันคึกอีกกกล้าทำคารม	ทั้งเรียกคู่ข่มคู่ต่อสู้
ฝิปากดีที่ประชิดต่างขันคู่	แล้วจับคู่ผู้เมียเข้าเคลียคลอ

ผู้ประพันธ์ทำรำคือ นางลมุล ยมะคุปต์ และนางผัน โมรากุล

ภาพประกอบ 19 ระบำนกเขามะราปี

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงระบำนกเขามะราปีมีการแบ่งทำนองออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนอัตราจังหวะสองชั้นมีท่อนเดียว ดำเนินทำนองควบคู่ไปกับการร้องมีจำนวน 43 วรรคเพลงใช้หน้าทับแขกในการกำกับจังหวะ และส่วนที่ 2 ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว 1 ท่อนเพลง ดำเนินทำนองดนตรีล้วนมีจำนวน 13 วรรคเพลงใช้หน้าทับแขกกำกับจังหวะเช่นเดียวกับในอัตราจังหวะสองชั้น

การแบ่งท่อนเพลงของเพลงระบำนกเขามะราปี แม้พบว่าจะประกอบไปด้วยอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวในเพลงเดียวกัน แต่ทั้งสองอัตราจังหวะนี้ไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันในลักษณะของการทอนทำนองมาใช้เช่นเดียวกับบทเพลงประเภท “เพลงเถา” ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการแบ่งท่อนเพลงของเพลงนี้ได้แบ่งโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและให้สอดคล้องกับรูปแบบของการแสดงเป็นสำคัญ หากจัดเป็นรูปตารางจะได้เป็นดังนี้

ตาราง 9 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำนกเขามะราปี

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	เดี่ยวเดียว
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะชั้นเดียว	ท่อนเดียว	เดี่ยวเดียว

หน้าทับที่ใช้ในบทเพลงระบำนกเขามะราปี

หน้าทับแขก (อัตราจังหวะสองชั้น)

- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- - โจ๊ะ โจ๊ะ	- ดิง - ทั้ง	ดิง ทั้ง - ดิง
---------------	---------------	--------------	----------------

หน้าทับแขก (อัตราจังหวะชั้นเดียว)

- ดิง - โจ๊ะ	- โจ๊ะ - ดิง	- ดิง - -	ดิง ดิง - ทั้ง
--------------	--------------	-----------	----------------

ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ท - ดั	- รี่ - ท
2	- - - -	- - - ช	- รี่ - ม	- รี่ - ดั	- ท - ดั	- รี่ - ล	- ช - ฟ	- ล - ช
3	- - - ร	- - ม ร	- - - ช	- - ล ช	- - - ดั	- - รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช
4	- - - -	- - - -	- ช - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- รี่ ล ท	- ดั - รี่
5	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ช	- - - ล	ท ดั ล ท
6	- - - -	- - - -	- - - ร	- - ม ช	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	มี ดั รี่ ท
7	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- - - -	รี่ ท ล ช	- ฟ - -	ช ล ฟ ช
8	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ - ช
9	- - - -	- - - -	- ร - ช	- ท - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- รี่ ล ท	- ดั - รี่
10	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- ช - ฟ	ม ฟ ช ล
11	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - รี่	- ดั ท -	ล ช - ล
12	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ฟ	- - - -	ม ร ม ฟ	- ร ม -	ร ด - ร
13	- - - -	- - - -	- รี่ - รี่	ล ท ดั รี่	- - - -	- - - -	- รี่ - รี่	มี ดั รี่ ท
14	- - - ล	- - ช ฟ	- ฟ - -	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -	- ช - ดั	- ท - ล
15	- - ท ล	ช ร - -	- ฟ - -	ช ล ฟ ช	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช
16	- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ช

17	- - ล ท	ล ช - -	ล ท ดั ม	รึ ดั ม รึ	- - - -	- - - -	- ม - รึ	- ดั - ท
18	- - ล ช	- ฟ - -	- ช - ล	ช ฟ - ช	- - - ร	- - ม ช	- - - ฟ	- - ล ช
19	- - - ท	- - รึ ดั	- ฟ ล ช	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ดั - ท	ล ท ดั รึ
20	- - ล ท	ดั รึ - -	- ดั - ท	ล ช ล ท	- - - -	- - - -	- รึ - ท	- ล - ช
21	- - ม ฟ	ช ล - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช
22	- - - -	- ดั รึ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช				

เพลงระบำนกเขามะราปี เป็นเพลงที่มีบทร้องเพื่อใช้สื่อความหมายและเล่าเรื่องราว โดยจะใช้วิธีการดำเนินทำนองควบคู่กันไประหว่างบทร้องกับทำนองดนตรี การดำเนินทำนองลักษณะนี้จึงเป็นการบรรเลงคลอเสียงร้องเสียงเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีบางช่วงที่พบว่ามีทำนองด้วยดนตรีล้วนๆ สอดแทรกอยู่ในประโยคเพลงบ้าง เช่น ทำนองบรรทัดที่ 1-3 ซึ่งทั้ง 3 บรรทัดนี้สามารถเปรียบได้กับทำนองเกริ่นนำเพื่อให้ตัวแสดงได้ใช้เป็นสัญญาณเริ่มแสดงและยังเป็นการส่งทำนองเพื่อเข้าสู่การขับร้องดังนี้ (ตัวอย่างที่ 66, 67 และ 68)

ตัวอย่างที่ 66 , ทำนองบรรทัดที่ 1

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

1	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ท - ดั	- รึ - ท
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------

- ทำนองบรรทัดที่ 1 ซึ่งเป็นทำนองเริ่มต้นจะเริ่มจากเสียงที่(ต่ำ) กรอเสียงยาวไล่ระดับเสียงขึ้นไปจนจบยังเสียงที่ ในอีกระดับเสียงหนึ่ง การเคลื่อนที่จะอยู่ในช่วงเสียงคู่ 3

ตัวอย่างที่ 67 , ทำนองบรรทัดที่ 2

2	- - - -	- - - ช	- รึ - ม	- รึ - ดั	- ท - ดั	- รึ - ล	- ช - ฟ	- ล - ช
---	---------	---------	----------	-----------	----------	----------	---------	---------

- ทำนองบรรทัดที่ 2 จะเริ่มจากเสียงซอล(สูง) ค่อยๆ เคลื่อนทำนองลงมาจากที่เสียงซอลในอีกระดับเสียงหนึ่ง คู่เสียงที่ใช้จะเป็นช่วงเสียงที่กว้างกว่าทำนองในบรรทัดที่ 1 ซึ่งในบรรทัดที่ 2 นี้จะอยู่ในช่วงคู่ 5

ตัวอย่างที่ 68 , ทำนองบรรทัดที่ 3

3	- - - ร	- - ม ร	- - - ช	- - ล ช	- - - ดั	- - รึ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช
---	---------	---------	---------	---------	----------	-----------	---------	---------

- ทำนองบรรทัดที่ 3 เป็นการดำเนินทำนองด้วยการเคลื่อนที่ในช่วงเสียงแคบๆ ใช้สำนวนและรูปกระสวนจังหวะซ้ำไล่ระดับเสียงขึ้นไปเรื่อยๆ และจึงมาขมวดลงใน 2 ห้องเพลงท้าย

ทำนองในบรรทัดที่ 3 นี้ยังพบว่าเป็นทำนองที่ใช้สำหรับสื่อถึงความเป็นนกเขาโดยเลียนเสียงขันของนกที่ว่า "จู้-ฮุก-กรู" นั่นเอง ลักษณะทำนองของการเลียนเสียงเช่นนี้ยังได้ถูกจัดวางไว้อีกหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละช่วงของบทเพลง เพราะบางช่วงเป็นการดำเนินทำนองด้วยดนตรีล้วนแต่บางช่วงเป็นการดำเนินทำนองคลอตามเสียงร้อง (ตัวอย่างที่ 69)

ตัวอย่างที่ 69 , ทำนองที่ใช้เลียนเสียงขันของนกเขา

แบบที่ 1

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

- - - ร	- - ม ร	- - - ช	- - ล ช	- - - ดั	- - รึ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช
- - - จู้	- - ฮุก กรู	- - - จู้	- - ฮุก กรู	- - - จู้	- - ฮุก กรู	- จู้ - ฮู	ฮู ฮู กรู

แบบที่ 2

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ตั้ รึ ตั้	- ช - ล	ช ฟ - ช
- - - -	-จู้ อุกกรู	- - - -	-จู้ อุกกรู	- - - -	-จู้ อุกกรู	- จู้ - อู	อู อุก-กรู

แบบที่ 3

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

- - - ร	- - ม ช	- - - ฟ	- - ล ช	- - - ท	- - รึ ตั้	- ฟ ล ช	- - - -
- - - จู้	- - อุก กรู	- - - จู้	- - อุก กรู	- - - จู้	- - อุก กรู	-จู้ อุกกรู	- - - -

-ในแบบที่ 1 และ 2 นั้นเป็นการนำทำนองมาจัดวางในรูปกระสวนจังหวะให้แตกต่างกันไปโดยยังคงโน้ตเสียงเดิมไว้ ส่วนในแบบที่ 3 ทำนองและสำนวนจะถูกกระทำให้แตกต่างกันไปโดยจัดวางรูปกระสวนจังหวะเหมือนแบบที่ 1

ทำนองบรรทัดที่ 4-7 เป็นทำนองที่ดำเนินควบคู่ไปกับบทร้อง 4 คำร้อง การเคลื่อนที่จะใช้ช่วงแคบๆ เรียงไล่ระดับเสียงกันเป็นส่วนใหญ่และมีช่วงเสียงคู่ 3 สอดแทรกอยู่บ้าง (ดูตัวอย่างที่ 70)
ตัวอย่าง 70 ,ทำนองบรรทัดที่ 4-7

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

4	- - - -	- - - -	- ช - ท	- ตั้ - รึ	- - - -	มี รึ ตั้ ท	- รึ ล ท	- ตั้ - รึ
5	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ตั้ - รึ	- - - -	มี รึ ตั้ ช	- - - ล	ท ตั้ ล ท
6	- - - -	- - - -	- - - ร	- - ม ช	- - - -	- ล - ท	- ตั้ - รึ	มี ตั้ รึ ท
7	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- - - -	รึ ท ล ช	- ฟ - -	ช ล ฟ ช

-ทำนองในวรรคเพลงแรกของแต่ละบรรทัดจะมีลักษณะเคลื่อนทำนองห่างๆ โดยการไล่ระดับเสียงขึ้นไป ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเป็นลักษณะขมวดสรุปของทำนองในแต่ละบรรทัดด้วยการเคลื่อนที่ในช่วงเสียงแคบๆ เป็นส่วนใหญ่

ทำนองในบรรทัดที่ 8 เป็นทำนองที่ดำเนินด้วยดนตรีล้วนซึ่งเป็นทำนองที่ใช้เลียนเสียงนกเขา แล้วจึงดำเนินทำนองคลอร้องต่อในบรรทัดที่ 9-10 ซึ่งทำนองใน 2 บรรทัดนี้ก็ยังมีความของการเคลื่อนทำนองคล้ายกับทำนองในบรรทัดที่ 4-7 โดยยังใช้ช่วงเสียงแคบๆ เคลื่อนที่แบบห่างๆ (ตัวอย่างที่ 71)

ตัวอย่างที่ 71 ,ทำนองบรรทัดที่ 9-10

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

9	- - - -	- - - -	- ร - ช	- ท - รึ	- - - -	มี รึ ตั้ ท	- รึ ล ท	- ตั้ - รึ
10	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ตั้ - รึ	- - - -	มี รึ ตั้ ท	- ช - ฟ	ม ฟ ช ล

-ทำนองในวรรคเพลงแรกมีรูปกระสวนจังหวะเหมือนกัน ส่วนในวรรคเพลงหลังยังเป็นทำนองเลื่อนที่ถี่ๆ เป็นการขมวดจบทำนอง

ทำนองบรรทัดที่ 11-12 ก็เป็นทำนองที่ดำเนินเฉพาะเครื่องดนตรีดังนี้ (ตัวอย่าง 72)
ตัวอย่างที่ 72 ,ทำนองบรรทัดที่ 11-12

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

11	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - รึ	- ตั้ ท -	ล ช - ล
----	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-----------	---------

12	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ฟ	- - - -	ม ร ม ฟ	- ร ม -	ร ด - ร
----	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-ทำนองทั้ง 2 บรรทัดนี้เป็นทำนองที่ใช้โครงสร้างของรูปกระสวนจังหวะในลักษณะเดียวกันมาสร้างทำนองที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ช่วงคู่เสียงที่กว้างมาก

ทำนองบรรทัดที่ 13-22 พบว่าเป็นการดำเนินทำนองควบคู่ไปกับบทร้องสลับกับการดำเนินเฉพาะเครื่องดนตรีตลอดจนจบ อย่างละ 4 วรรคเพลง โดยทำนองใช้ควบคู่กับบทร้องก็ยังคงเป็นทำนองที่เคลื่อนที่แบบห่างๆ ด้วยช่วงเสียงที่แคบ ส่วนทำนองเฉพาะเครื่องดนตรีก็จะใช้ทำนองที่เลียนเสียงของนกเขามาสอดรับเป็นช่วง

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

1	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร
2	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร
3	ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด	ท ช ล ท	ล ท ร ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร
4	- ช - ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช ม ร ด	ร ม ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด
5	ท ช ล ท	ล ท ร ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร	- ช - ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช
6	(- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ด ร ด	- ช - ล	ช ฟ ลช)
7	- - - -	ท ด - ร	- ด ม ร	- ด - ท	- ท ล ท	ร ช ล ท	- ม ร ท	ร ท ล ช
8	- ม - -	ช ม - ร	- ด ม ร	- ด - ท	- ท ล ท	ร ช ล ท	- ม ร ท	ร ท ล ช
9	- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท
10	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช
11	- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท
12	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช
13	(- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ด ร ด	- ช - ล	ช ฟ ลช)

การดำเนินทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียว จะใช้การดำเนินทำนองด้วยการซ้ำทำนองเดิมในหลายลักษณะ เช่น ซ้ำทำนองกันเองในบรรทัดทั้งวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงเพลงหลัง ซึ่งพบในบรรทัดที่ 1 และ 2 โดยทั้ง 2 บรรทัดเพลงนี้ยังได้นำเอากระสวนจังหวะรูปแบบเดียวกันมาใช้อีกด้วย (ตัวอย่างที่ 73) ตัวอย่างที่ 73 ,ทำนองบรรทัดที่ 1 และ 2

วรรคเพลงแรก

วรรคเพลงหลัง

1	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร
2	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร

-ใช้ทำนองซ้ำกันทั้งวรรคเพลงแรกกับวรรคเพลงหลัง และยังใช้รูปกระสวนจังหวะแบบเดียวกัน

ลักษณะส่วนใหญ่ที่พบต่อมาก็จะเป็นการซ้ำทำนองทั้งหมด โดยจะใช้ลักษณะการซ้ำด้วยการดำเนินทำนองไป 1 ประโยคเพลง, 2 ประโยคเพลง หรือการดำเนินทำนองยาวๆ แล้วจึงค่อยทำซ้ำทำนองที่ดำเนินทำนองไปแล้วทั้งหมด , แต่ในประโยคเพลงที่ 8 และ 9 พบว่าเป็นการซ้ำทำนองด้วยการเปลี่ยนเนื้อทำนองในช่วงต้นประโยคเพลง (ตัวอย่างที่ 74)

ตัวอย่างที่ 74 ,ประโยคเพลงที่ 8 และ 9

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
8	- - - -	ท ด - ร	- ด มี ร	- ด - ท	- ท ล ท	ร ช ล ท	- มี ร ท	ร ท ล ช
9	- มี - -	ช มี - ร	- ด มี ร	- ด - ท	- ท ล ท	ร ช ล ท	- มี ร ท	ร ท ล ช

-ทำนองทั้ง 2 บรรทัดนี้ เป็นทำนองเดียวกัน แต่ผู้ประพันธ์ได้ใช้วิธีการเปลี่ยนทำนองในช่วงแรก ด้วยการลัดจังหวะและเปลี่ยนเสียงของโน้ต เพื่อสร้างลีลาและความรู้สึกใหม่ให้เกิดขึ้นนั่นเอง

ทำนองในบรรทัดที่ 10-12 พบว่าเป็นการดำเนินทำนองด้วยการเคลื่อนที่ของทำนองอย่างถี่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ ส่วนทำนองที่ 13 เป็นทำนองที่ใช้เสียงสูงนวกเขา (ดูตัวอย่างที่ 75)

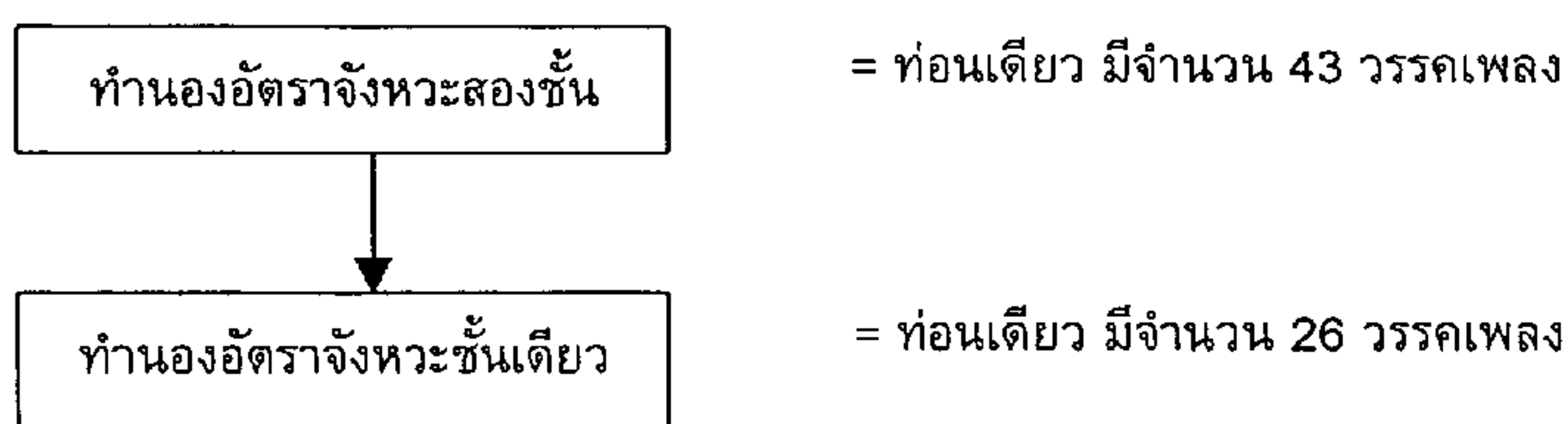
ตัวอย่างที่ 75 ,ทำนองบรรทัดที่ 10-12

10	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช
11	- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท
12	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช

-พบว่าเป็นทำนองที่เคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบ ดำเนินทำนองอย่างถี่

จากการศึกษาวิเคราะห์บทเพลงระบำนกเขามะราปีสามารถสรุปได้ดังนี้ การดำเนินทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นมักจะใช้การเคลื่อนทำนองแบบห่างๆ ด้วยช่วงเสียงแคบเป็นส่วนใหญ่ นั่นก็เป็นเพราะการดำเนินทำนองส่วนใหญ่เป็นการดำเนินควบคู่ไปพร้อมกับบทร้อง ซึ่งใช้เล่าเรื่องราวโดยมีการแสดงท่าทางประกอบเท่านั้น ซึ่งต่างกับทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวที่เป็นการดำเนินทำนองด้วยดนตรีล้วนและจะสื่อความหมายจากท่าทางการรำรำโดยตรง ทำนองในส่วนนี้จะมีลักษณะการเคลื่อนทำนองแบบถี่ๆ ด้วยช่วงเสียงที่แคบตลอด

ขั้นตอนการดำเนินทำนองของเพลงระบำนกเขามะราปี สามารถนำเสนอในรูปของแผนภูมิได้ดังนี้

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนกเขามะราปี

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	ช	ชอล
2	- - - -	- - - ล	- ท - ด	- ร - ท	ท	ชอล
3	- - - -	- - - ช	- ร - มี	- ร - ด	ด	ชอล
4	- ท - ด	- ร - ล	- ช - ฟ	- ล - ช	ช	ชอล

5	- - - ร	- - ม ร	- - - ช	- - ล ช	ช	ชอล
6	- - - ตั	- - รั ตั	- ช - ล	ช ฟ ล ช	ช	ชอล
7	- - - -	- - - -	- ช - ท	- ตั - รั	รั	ชอล
8	- - - -	ม่ รั ตั ท	- รั ล ท	- ตั - รั	รั	ชอล
9	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ตั - รั	รั	ชอล
10	- - - -	ม่ รั ต ช	- - - ล	ท ตั ล ท	ท	ชอล
11	- - - -	- - - -	- - - ร	- - ม ช	ช	ชอล
12	- - - -	- ล - ท	- ตั - รั	ม่ ตั รั ท	ท	ชอล
13	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ล	ชอล
14	- - - -	รั ท ล ช	- ฟ - -	ช ล ฟ ช	ช	ชอล
15	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	ช	ชอล
16	- - - -	- ตั รั ตั	- ช - ล	ช ฟ - ช	ช	ชอล
17	- - - -	- - - -	- ร - ช	- ท - รั	รั	ชอล
18	- - - -	ม่ รั ตั ท	- รั ล ท	- ตั - รั	รั	ชอล
19	- - - -	- - - -	- ล - ท	- ตั - รั	รั	ชอล
20	- - - -	ม่ รั ตั ท	- ช - ฟ	ม ฟ ช ล	ล	ชอล
21	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - ล	ล	ชอล
22	- - - -	- ร - รั	- ตั ท -	ล ช - ล	ล	ชอล
23	- - - -	- ร - ล	- - - -	ตั ล ช ฟ	ฟ	ชอล
24	- - - -	ม ร ม ฟ	- ร ม -	ร ต - ร	ร	ชอล
25	- - - -	- - - -	- รั - รั	ล ท ตั รั	รั	ชอล
26	- - - -	- - - -	- รั - รั	ม่ ตั รั ท	ท	ชอล
27	- - - ล	- - ช ฟ	- ฟ - -	ม ฟ ช ล	ล	ชอล
28	- - - -	- - - -	- ช - ตั	- ท - ล	ล	ชอล
29	- - ท ล	ช ร - -	- ฟ - -	ช ล ฟ ช	ช	ชอล
30	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	ช	ชอล
31	- - - -	- ตั รั ตั	- ช - ล	ช ฟ ล ช	ช	ชอล
32	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ช	ช	ชอล
33	- - ล ท	ล ช - -	ล ท ตั มั	รั ตั มั รั	รั	ชอล
34	- - - -	- - - -	- มั - รั	- ตั - ท	ท	ชอล
35	- - ล ช	- ฟ - -	- ช - ล	ช ฟ - ช	ช	ชอล
36	- - - ร	- - ม ช	- - - ฟ	- - ล ช	ช	ชอล
37	- - - ท	- - รั ตั	- ฟ ล ช	- - - -	ช	ชอล
38	- ร - ม	- ฟ - ช	- ตั - ท	ล ท ตั รั	รั	ชอล
39	- - ล ท	ตั รั - -	- ตั - ท	ล ช ล ท	ท	ชอล
40	- - - -	- - - -	- รั - ท	- ล - ช	ช	ชอล

41	- - ม ฟ	ช ล - -	- ร - ม	- ฟ - ช	ช	ชอล
42	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	ช	ชอล
43	- - - -	- ด ี ร ี	- ช - ล	ช ฟ ล ช	ช	ชอล

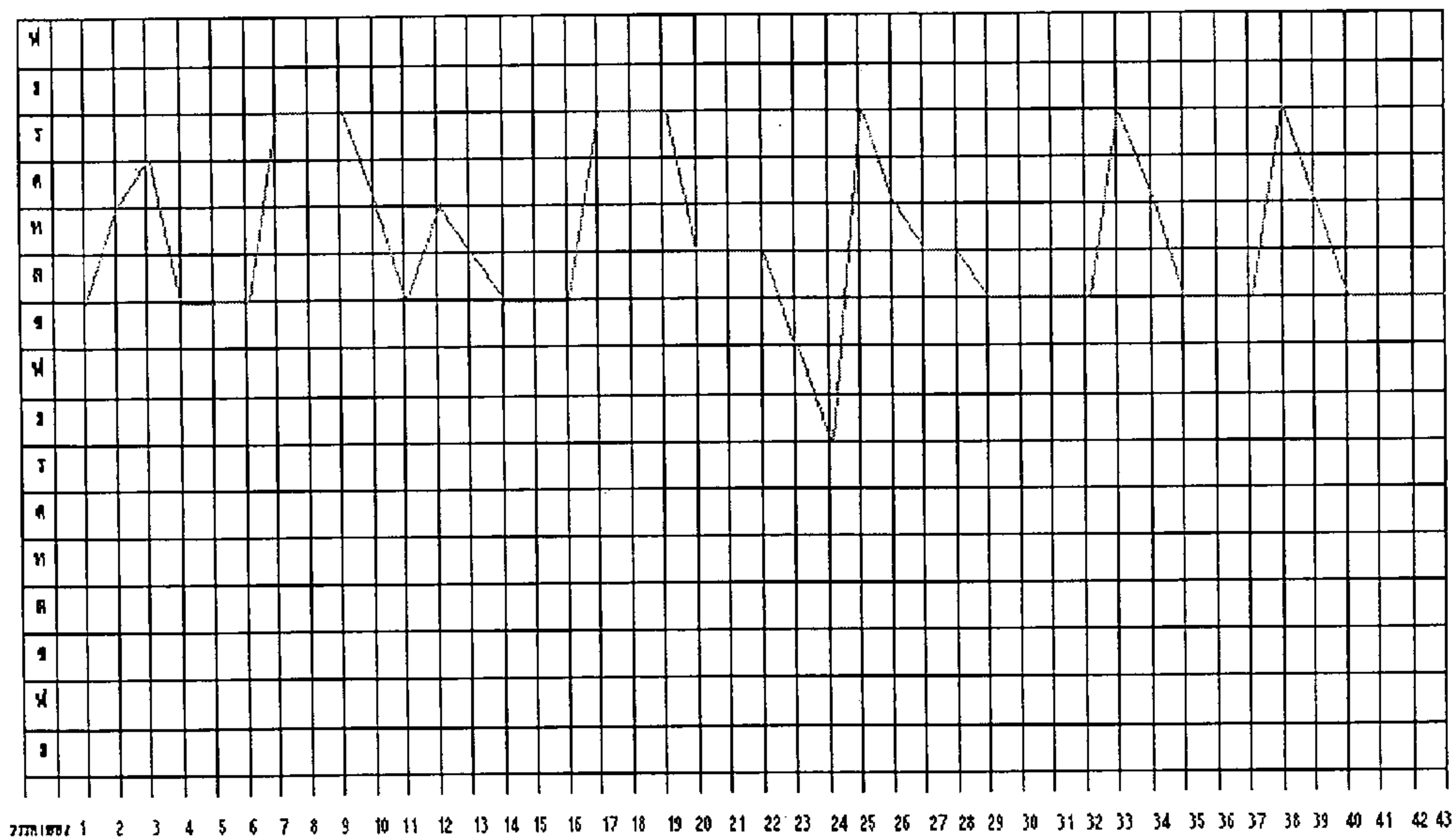
ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำนกเขามะราปี

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร	ร	ชอล
2	- - - -	ร ด ท ด	ร ด ท ด	ร ด ม ร	ร	ชอล
3	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	ร	ชอล
4	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	ร	ชอล
5	ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด	ด	ชอล
6	ท ช ล ท	ล ท ร ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร	ร	ชอล
7	- ช - ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช	ชอล
8	ช ม ร ด	ร ม ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด	ด	ชอล
9	ท ช ล ท	ล ท ร ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร	ร	ชอล
10	- ช - ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช	ชอล
11	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	ช	ชอล
12	- - - -	- ด ร ด	- ช - ล	ช ฟ ล ช	ช	ชอล
13	- - - -	ท ด - ร	- ด ม ร	- ด - ท	ท	ชอล
14	- ท ล ท	ร ช ล ท	- ม ร ท	ร ท ล ช	ช	ชอล
15	- ม - -	ช ม - ร	- ด ม ร	- ด - ท	ท	ชอล
16	- ท ล ท	ร ช ล ท	- ม ร ท	ร ท ล ช	ช	ชอล
17	- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	ม	ชอล
18	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท	ท	ชอล
19	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	ร	ชอล
20	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช	ชอล
21	- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	ม	ชอล
22	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท	ท	ชอล
23	- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	ร	ชอล
24	- ร ช ร	- ช - ด	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช	ชอล
25	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	ช	ชอล
26	- - - -	- ด ร ด	- ช - ล	ช ฟ ล ช	ช	ชอล

จากการศึกษาลูกตกของทำนองทั้งในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว พบว่าลูกตกส่วนใหญ่จะอยู่ในบันไดเสียงชอล (ช ส ท - ร ม -) จะมีเสียงลูกตกที่ไม่อยู่ในบันไดเสียงชอลน้อยมาก ซึ่งก็ใช้เป็นเพียงเสียงผ่านไปยังเสียงหลักในบันไดเสียงเท่านั้น

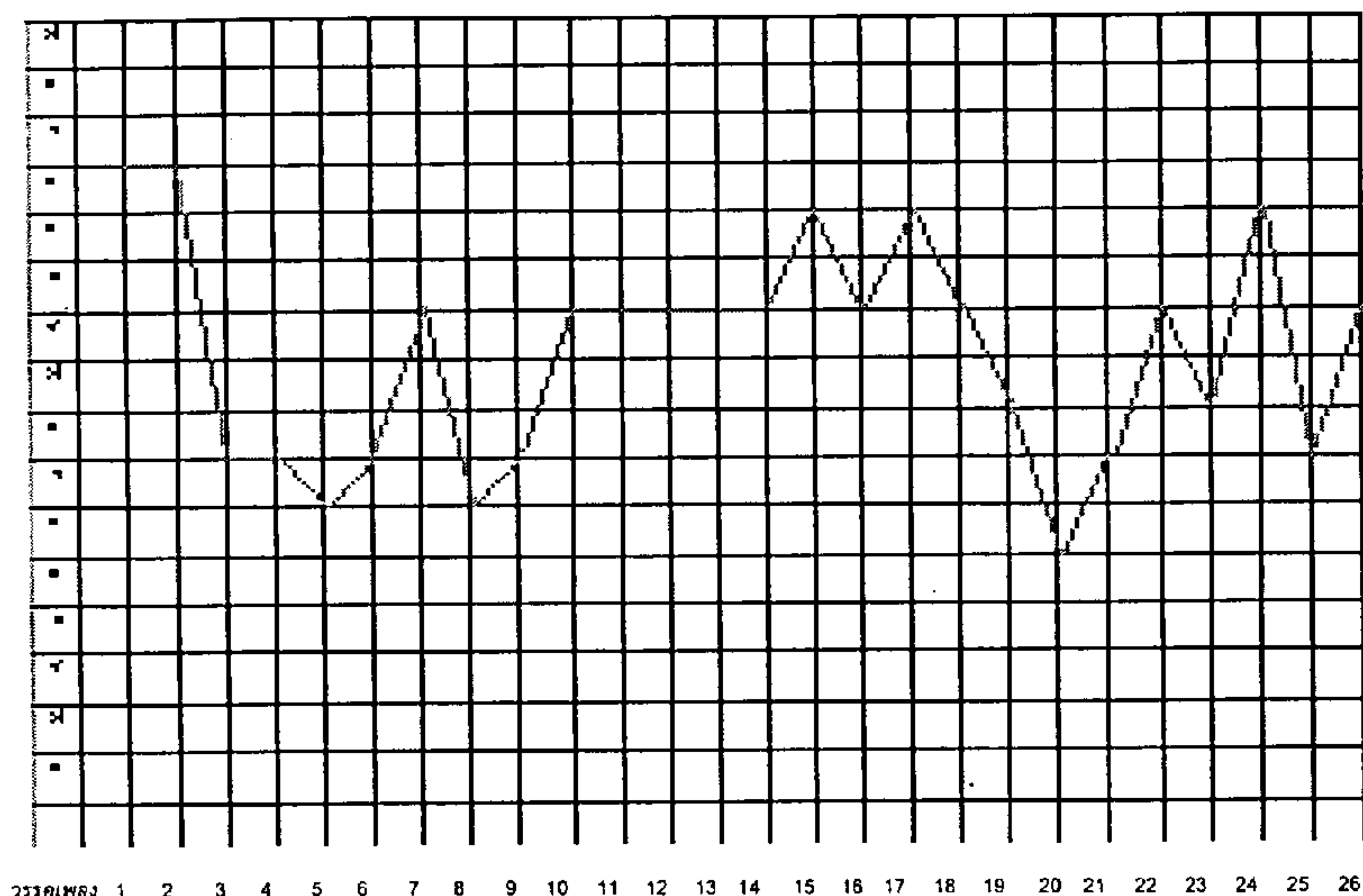
-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

ในตม้องวงใหญ่

ภาพประกอบ 20 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำ
นกเขามะราปี

โน้ตม้องวงใหญ่

ภาพประกอบ 21 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำ
นกเขามะราปี

การเคลื่อนที่ของลูกตกของแต่ละวรรคเพลงในอัตราจังหวะสองชั้นนี้ พบว่าการเคลื่อนที่ด้วยลักษณะขึ้น-ลงสลับกันไป โดยสังเกตได้ว่าถ้าเคลื่อนที่ไปในทิศทางขึ้นจะอยู่ในช่วงเสียงชั้นคู่ 5 เป็นส่วนใหญ่ หรืออาจจะน้อยกว่านั้น ส่วนในทิศทางการเคลื่อนที่ลงจะอยู่ในช่วงเสียงชั้นคู่ 3

นอกจากการเคลื่อนที่ขึ้น-ลงแล้ว ยังพบว่าการเคลื่อนที่นิ่งของเสียงซอล กับเสียงเร ซึ่งเป็นเสียงลูกตกหลัก จากกราฟยังให้เห็นว่าการเคลื่อนที่เหมือนๆ กันอยู่หลายแห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินทำนองที่ใช้ลูกตกเสียงเดียวกันหรือใช้การดำเนินทำนองด้วยเนื้อทำนองเดียวกันนั่นเอง

ส่วนการเคลื่อนที่ของลูกตกในอัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งพบว่ายังมีลักษณะการเคลื่อนที่ในแนวขึ้น-ลงสลับกันไปมา แต่ในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้การเคลื่อนที่ที่จะลงมาให้อยู่ที่ช่วงเสียงด้านล่างเป็นส่วนใหญ่ในช่วงเริ่มต้น การเคลื่อนที่ก็จะอยู่ในช่วงเสียงชั้นคู่ 4 เป็นส่วนใหญ่ การเคลื่อนที่นิ่งอยู่ที่เสียงใดเสียงหนึ่งนั้นจะมีน้อยมาก แต่ลักษณะของการเคลื่อนที่ที่มีความเหมือนกันนั้นก็ยังมีอยู่ในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้

-กระสวนจันทะ

รูปแบบกระสวนจันทะเพลงระบำนกเขามะราปี

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจันทะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจันทะ		รวม
			ทำนองสองชั้น	ทำนองชั้นเดียว	
1	- X X X	- - - -	1	-	1
2	- - - X	- - - X	2	-	2
3	- X - X	X X - X	2	-	2
4	- - - -	- - - X	2	-	2
5	- - X X	- X - -	1	-	1
6	- - - X	- - X X	8	-	8
7	- - - X	X X X X	1	-	1
8	- X - -	X X X X	3	-	3
9	- - X X	X X - -	4	-	4
10	- X X -	X X - X	2	-	2
11	- - - -	- - - -	12	-	12
12	- X X X	- X - X	2	2	4
13	- - - -	- X - X	5	2	7
14	X X X X	X X X X	1	16	17
15	- X - X	- X - X	15	2	17
16	- X - X	X X X X	9	14	23
17	- - - -	- X X X	9	6	15
18	- - - -	X X X X	7	4	11
20	- X - -	X X - X	-	1	1
21	- X X X	X X X X	-	4	4
22	- - X X	X X X X	-	17	17
25	X X - X	- X - X	-	2	2

กระสวนจันทะเพลงนกเขามะราปีจะมีรูปแบบมากมายหลากหลายอยู่ทั่วไป แต่ที่พบว่ามีการนำมาใช้มากที่สุดคือ กระสวนจันทะในรูปแบบลำดับที่ 17 และยังเป็นกระสวนจันทะที่ถูกนำไปใช้ทั้งในอัตราจันทะสองชั้นและอัตราจันทะชั้นเดียว

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

ในเพลงระบำนกเขามะราปีนี้มีเนื้อร้องที่บ่งบอกถึงเรื่องราวอยู่แล้ว แต่ในด้านของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ใช้สื่อถึงความเป็นนกเขาอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ทำนองที่ใช้เลียนเสียงขันของนกเขาที่ว่า “จู้จุกกรู” ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องของการศึกษารูปแบบและการดำเนินทำนองนั่นเอง

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูลไม่พบว่าทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นได้นำเค้าโครงมาจากเพลงใด ดังนั้นจึงน่าจะกล่าวได้ว่าทำนองในส่วนนี้เป็นการประพันธ์ขึ้นมาใหม่เพื่อการแสดง ส่วนในทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวพบว่าได้นำทำนองจากเพลงแขกเงาะสองชั้นมาใช้ดังนี้

เพลงแขกเงาะสองชั้นท่อน 1

- - - -	ร้ ด่ ท ด่	ร้ ด่ ท ด่	ร้ ด่ ม่ ร้	- - - -	ร้ ด่ ท ด่	ร้ ด่ ท ด่	ร้ ด่ ม่ ร้
- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร
ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด	ท ช ล ท	ล ท ร้ ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร
- ช - ร	- ช - ด่	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช ม ร ด	ร ม ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด
ท ช ล ท	ล ท ร้ ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร	- ช - ร	- ช - ด่	ท ล ช ท	ล ช ล ช
(- ช - ล	ท ล ช ร	- ช - ล	ช ร - ช	- ล ช ร	- ช - ด่	ท ล ช ล	ท ร้ - ช)

ท่อน 2

- - - -	ท ด่ - ร้	- ด่ ม่ ร้	- ด่ - ท	- ท ล ท	ร้ ช ล ท	- ม่ ร้ ท	ร้ ท ล ช
- ม่ - -	ช้ ม่ - ร้	- ด่ ม่ ร้	- ด่ - ท	- ท ล ท	ร้ ช ล ท	- ม่ ร้ ท	ร้ ท ล ช
- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท
- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด่	ท ล ช ท	ล ช ล ช
- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท
- - ช ล	ท ล ช ท	- - ช ล	ท ล ช ร	- ร ช ร	- ช - ด่	ท ล ช ท	ล ช ล ช
(- ช - ล	ท ล ช ร	- ช - ล	ช ร - ช	- ล ช ร	- ช - ด่	ท ล ช ล	ท ร้ - ช)

จากโน้ตเพลงแขกเงาะข้างบนนี้จะพบว่าเพลงนกเขามะราปีชั้นเดียวได้นำมาจากทำนองเพลงแขกเงาะสองชั้น โดยมาเปลี่ยนทำนองในตอนท้ายดังนี้

แขกเงาะ

(- ช - ล	ท ล ช ร	- ช - ล	ช ร - ช	- ล ช ร	- ช - ด่	ท ล ช ล	ท ร้ - ช)
----------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	-----------

นกเขามะราปี

(- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ด่ ร้ ด่	- ช - ล	ช ฟ ลช)
----------	---------	---------	---------	---------	------------	---------	---------

-ใช้การเปลี่ยนรูปทำนองโดยยึดเสียงของลูกตกเดิมไว้

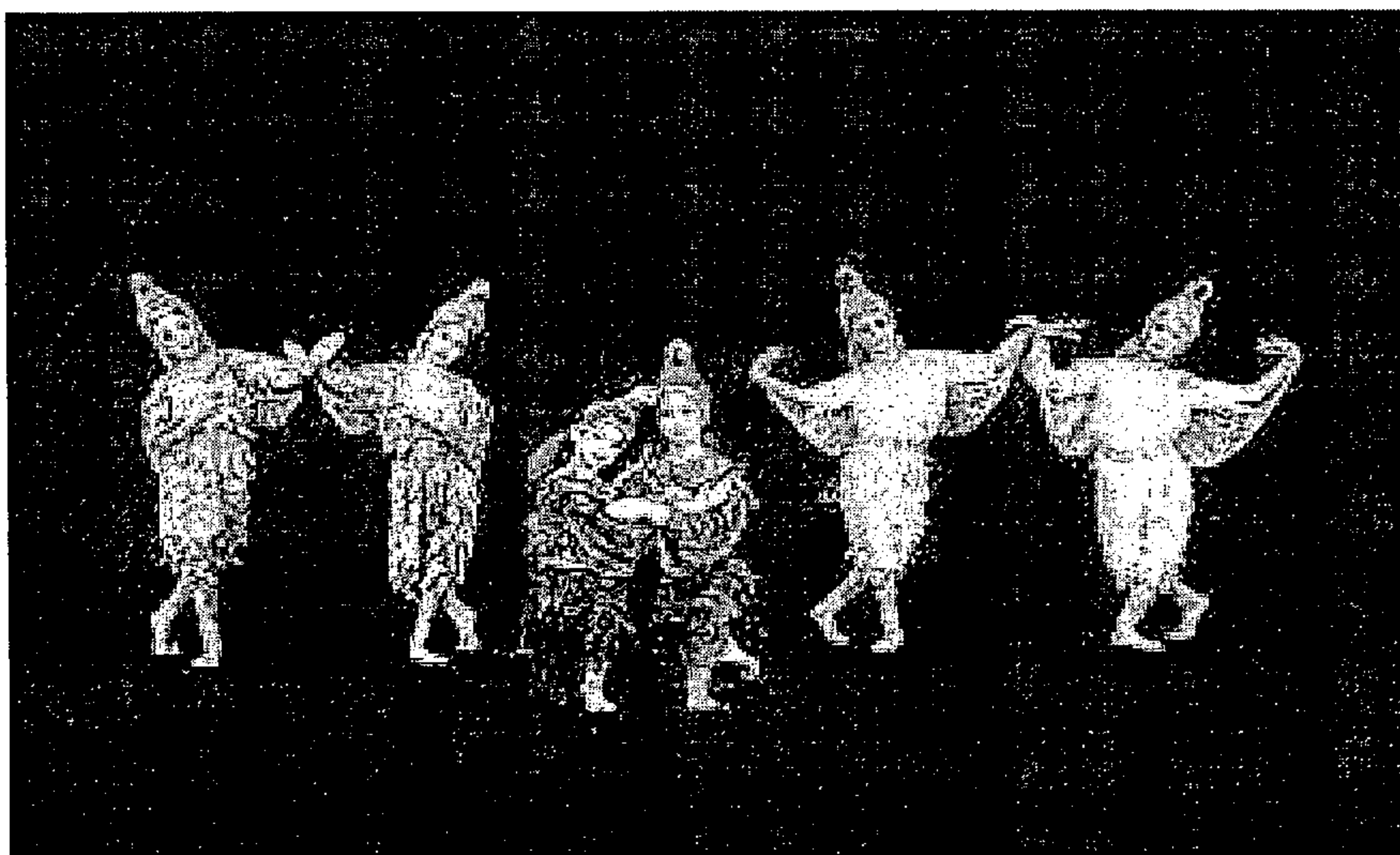
เพลงระบำนกสามหมู่

ประวัติความเป็นมา

อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้ประพันธ์เพลงนี้ทั้งทำนองเพลงและบทร้องเพื่อแสดงแทรกในละครเรื่อง อานุภาพแห่งความเสียสละ กล่าวถึงขุนฟ้าและจามรีตัวละครในเรื่องสร้างฝันว่าเทพบุตรนางฟ้านำนกสามชนิด มาเป็นเครื่องสอนใจด้านการใช้ชีวิตคู่ ได้แก่ นกกระจาบ นกฟิราบ และนกแขกเต้า ดังนี้

-บทร้องเพลงระบำนกสามหมู่-

เจ้านกกระจาบ เห็นไฟพร่งร่อนลงคาบ	คาบแล้วค่อยเพียรผล
เอามาจัดเรียงทำรัง เป็นเครื่องกำบังแดดฝน	ต้องจำไว้สอนใจคน ให้สร้างตนสร้างชาติเอย
เจ้านกฟิราบ เจ้าเป็นนกสันติภาพ	รักถิ่นถวิลหา
แม้ถูกพรากไปไกลถิ่น เจ้าก็มุ่งหน้าบินกลับหลัง	ไม่ลืมเรือนลี้มรัง เป็นนกตัวอย่างที่ดีเอย
เจ้านกแขกเต้า ชยันอยู่กับเหยา	เฝ้าเลี้ยงลูกปลูปลูกฝัง
ถนุถนอมลูกน้อย ตั้งใจคอยระวัง	เฝ้าอุ่นเรือนอุ่นรัง เป็นมิ่งขวัญครอบครัวเอย
ไอนกทั้งสาม เจ้ามีความดีงาม	กว่านกพวกชนิดอื่น
ถ้ามนุษย์เอาอย่างเจ้า โลกเราจะร่มรื่น	ชีวิตจะชุ่มชื่น ทุกทีพาราตรีเอย

ภาพประกอบ 22 ระบำนกสามหมู่

โครงสร้างเพลง

-การแบ่งท่อนเพลง

เพลงระบำนกสามหมู่มีลักษณะของเพลงที่ใช้การขับร้องร่วมกับทำนองของเครื่องดนตรีไปพร้อมกัน โดยจะกล่าวถึงนกแต่ละประเภท ในการแบ่งท่อนเพลงจึงสามารถแบ่งออกเป็นส่วนๆ ได้ 3 ส่วนคือ ส่วนที่ใช้เป็นส่วนเกริ่นนำมี 4 วรรคเพลงดำเนินทำนองด้วยอัตราจังหวะอิสระ ส่วนที่ 2 ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นมี

105 วรรคเพลง และส่วนที่ 3 ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวมี 24 วรรคเพลง ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นรูปตารางได้ดังนี้

ตาราง 10 แสดงการแบ่งท่อนเพลงระบำนกสามหมู่

ส่วนต่างๆ	ทำนองเพลง	จำนวนท่อน	การบรรเลง
ส่วนที่ 1	เกริ่น	ท่อนเดียว	ตามความเหมาะสม
ส่วนที่ 2	อัตราจังหวะสองชั้น	ท่อนเดียว	เทียวเดียว
ส่วนที่ 3	อัตราจังหวะชั้นเดียว	ท่อนเดียว	เทียวเดียว

สำหรับหน้าทับที่ใช้ในบทเพลงนี้ใช้หน้าทับสองไม้ทั้งอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวดังนี้

อัตราจังหวะสองชั้น

(ติง)-โจ๊ะ จ๊ะ	ติง ติง -ติง	- - โจ๊ะ จ๊ะ	ติง ติง -ทั้ง
----------------	--------------	--------------	---------------

อัตราจังหวะชั้นเดียว

(ติง)-โจ๊ะ จ๊ะ	ติง ติง -ทั้ง
----------------	---------------

ส่วนทำนองเกริ่นนำไม่มีหน้าทับ

ทำนองเกริ่นนำ

1	- ช ล ท	- - - ร	- - - ม	ฟ ช ล ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ล
2	- ม - ช	- ร ม ช	- ร ม ช	- - - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

บทเพลงระบำนกสามหมู่ เป็นบทเพลงที่มีการนำบทร้องเข้ามาใช้ประกอบการแสดงคล้ายกับเพลงระบำนกเขามะราปี แต่จะแตกต่างกันที่เพลงระบำนกสามหมู่นี้จะมีลักษณะเป็นการร้องรับ โดยแบ่งออกเป็นช่วงสลับกันระหว่างการขับร้องกับการดำเนินทำนองดนตรี นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินทำนองดนตรีสอดแทรกระหว่างการขับร้องด้วย

การดำเนินทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นนี้จะแบ่งเป็นตอนๆ ได้ 4 ตอน ตามลักษณะของบทร้อง โดยตอนที่ 1-3 เป็นการกล่าวถึงนกทั้ง 3 ประเภทและตอนที่ 4 จะเป็นการกล่าวสรุป ในการการดำเนินทำนองจะเริ่มต้นด้วยทำนองเกริ่นนำ ทำนองเกริ่นนำนี้จะใช้การดำเนินทำนองด้วยอัตราจังหวะอิสระ ซึ่งเริ่มด้วยการดำเนินทำนองอย่างช้าๆ ในช่วงต้น เริ่มเร็วขึ้นในช่วงกลางเพลงและทอดเสียงช้าลงในช่วงท้ายเพื่อเข้าสู่ทำนองหลักเช่นเดียวกับบทเพลงระบำอีกหลายๆ เพลงที่มีการเกริ่นนำ (ดูตัวอย่าง 76)

ตัวอย่างที่ 76 ,ทำนองเกริ่นนำ

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- ช ล ท	- - - ร	- - - ม	ฟ ช ล ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ล
2	- ม - ช	- ร ม ช	- ร ม ช	- - - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

-ทำนองเกริ่นจะเริ่มต้นด้วยการไล่เสียงเรียงกันขึ้นไปในวรรคเพลงแรก ซึ่งในที่นี้ทำนองจะเริ่มจากเสียงซอลต่ำไล่ระดับขึ้นไปจบในเสียงที จากนั้นจึงเป็นการกรอเสียงยาวค่อยๆ ลดระดับเสียงลงมาโดยจะมีการเคลื่อนที่ของจังหวะเร็วขึ้นด้วย จนเริ่มเร็วขึ้นอีกในวรรคเพลงแรกของทำนองบรรทัดที่ 2 โดยเฉพาะห้องเพลง

ที่ 2,3 (ในวงกลม) ในการบรรเลงผู้บรรเลงสามารถใช้การบรรเลงหลายเที่ยวในลักษณะค่อยๆ เร็วขึ้น ซึ่งใช้เป็นเทคนิคในการบรรเลงหรือใช้เป็นการรอกเพื่อสังเกตความพร้อมของตัวแสดง จากนั้นจะเป็นการทอดเสียงในวรรคเพลงหลังเพื่อเข้าสู่ทำนองหลักต่อไป

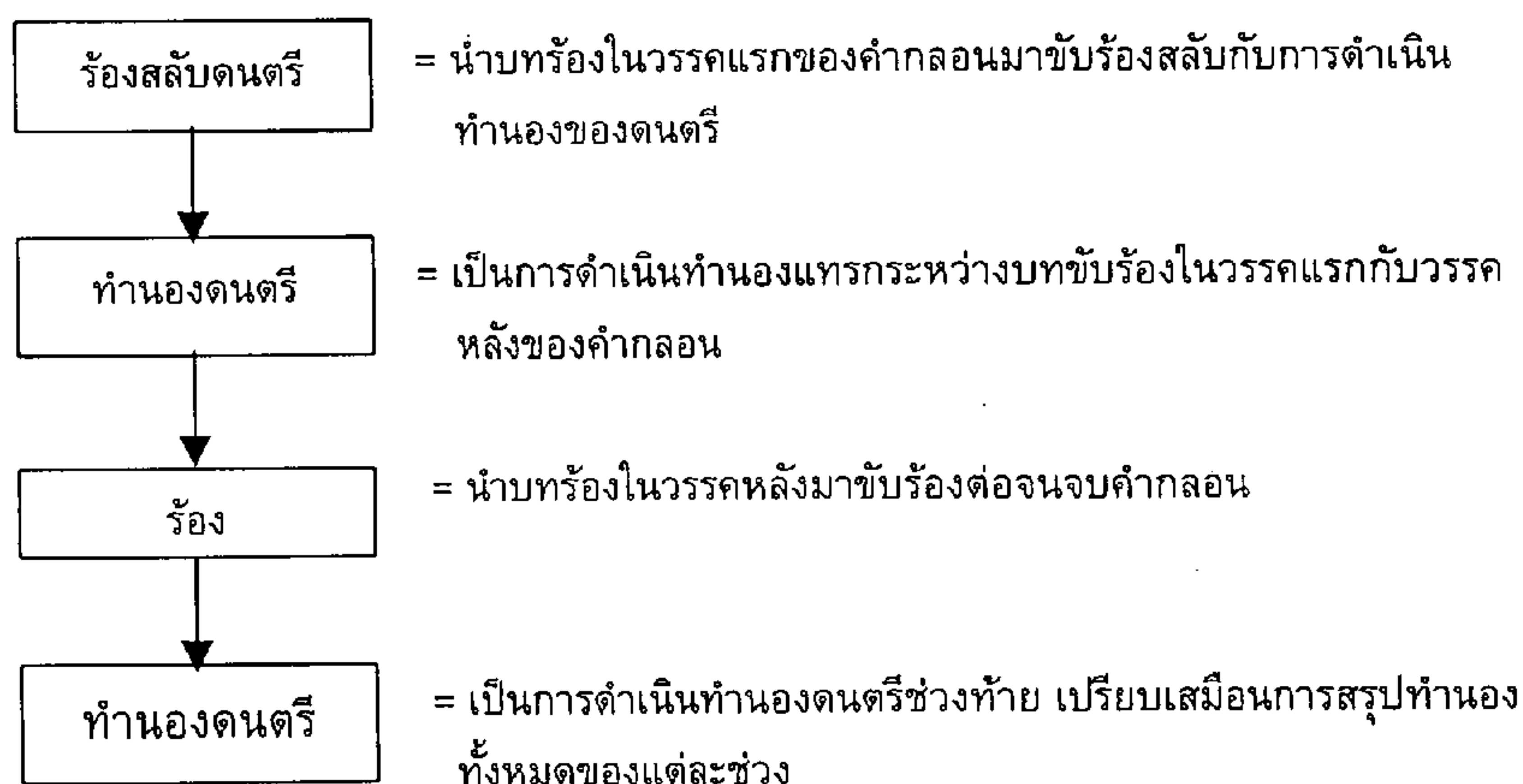
ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

1	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช
2	(---ช) --- เจ้า	(---ร) --- นก	- - - -	(--ทท) -กระจาย	- - - -	- - - ล	- ท - ช	- ล - ท
3	(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	(---ร) --- เห็น	(-ล-ล) -ไฟร-พง	(-ม-ล) -ร้อน-ลง	(---ม) --- คาบ
4	- - - -	(-ช-ท) -คาบ-แล้ว	(-ช-ท) -ค่อยเพียร	(---ร) --- ผล	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- ร - ท
5	(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)
6	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)
7	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- ม ร ี ท	(- ท - ท)	- ร ม ี ท	(- ท - ท)
8	- ม ร ี ท	(- ท - ท)	- ร ม ี ท	(- ท - ท)	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม
9	- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ี ท - ล	(-ล-ล) -เอา-มา	(-ช-ล) -จัด-เรียง	(---ล) --- ทำ	(-ล- -) - รัง - -
10	(-ช-ม) เป็นเครื่อง	(-ช-ล) -กำ-บัง	(---ล) --- แดด	(-ร- -) -ฝน - -	(-ท-ร) -ต้อง- จำ	(---ม) --- ไว้	(-ท-ท) -สอน-ใจ	(-ท- -) -คน - -
11	(-ลช) -ให้สร้าง	(- - - ท) --- คน	(-ลช) สร้างชาติ	(---ล) --- เอย	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
12	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช	- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม
13	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม
14	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช	- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม
15	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม
16	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช	(---ช) --- เจ้า	(---ท) --- นก	- - - -	(- - ช ม) -- พีราบ
17	- - - -	(-ม-ม)	- - - -	(-ม-ม)	(---ท) --- เจ้า	(- - ร ช) -เป็นนก	(-ช- -) -สั้น - -	(- - ร ท) -- ดี ภาพ
18	(- - - ท) - - - รัก	(---ช) --- ถิ่น	(- - ช ล) -- ถวิล	(---ร) - - - หา	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ช
19	- - ล ล	ท ล ช ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร
20	- ท - ล	- ช - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
21	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
22	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ม
23	- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ี ท - ล	(-ท-ช)	(-ช-ล)	(---ช)	(-ม- -)

					-แม่-ถูก	-พราก-ไป	---ไกล	-ถิ่น--
24	(-รรท) -เจ้าก็มุ่ง	(-ร-ม) -หน้า-บิน	(---ช) ---กลับ	(---ล) ---หลัง	(-ท-ร้) -ไม่-ลืม	(---ร้) ---เลื่อน	(---ท) ---ลืม	(-ท--) -วัง--
25	(-ท-ร้) -เป็น-นก	(-ท-ล) -ตัวอย่าง	(--ชท) --ที่ดี	(---ล) ---เอย	-ท ร ม	-ช-ล	-ท-ล	-ช-ม
26	-ร-ช	-ล-ท	-มร้ท	-ล-ช	-----	-ร้-ท	--ร้ล	ทลชม
27	-----	-ร-ม	-ช-ล	ทช-ล	-ร้--	-ทร้ท	--ร้ล	ทลชม
28	-ร-ช	-ล-ท	-มร้ท	-ล-ช	-----	-ร้-ท	--ร้ล	ทลชม
29	-----	-ร-ม	-ช-ล	ทช-ล	-ร้--	-ทร้ท	--ร้ล	ทลชม
30	-ร-ช	-ล-ท	-มร้ท	-ล-ช	(---ช) ---เจ้า	(---ร้) ---นก	(---ล) ---แขก	(---ช) ---เต้า
31	-----	(-ท-ท)	-----	(-ท-ท)	(--ลร้) --ขยัน	(---ช) ---อยู่	(---ช) ---กับ	(-ม--) -เหี้ย--
32	(-ช--) -เฝ้า--	(-ท-ช) -เลีย-ลูก	(---ล) ---ปลุก	(---ร้) ---ฝั่ง	---ร	--มช	--ล	ทลร้ท
33	-----	(-ท-ท)	-----	(-ท-ท)	--ช้ม	--ช้ร้	ทร้ม้ท	(-ท-ท)
34	--ชม	--ลช	ทร้ม้ท	(-ท-ท)	--ช้ม	--ช้ร้	ทร้มท	(-ท-ท)
35	--ชม	--ลช	ทร้ม้ท	(-ท-ท)	-มร้ท	(-ท-ท)	-ลชท	(-ท-ท)
36	-มร้ท	(-ท-ท)	-ลชท	(-ท-ท)	-ลชท	-ลชท	-ลชท	-ลชท
37	---ร	---ม	--ลช	มช-ล	(--ลร้) --ถนุ	(--ลร้) --ถนอม	(---ม) ---ลูก	(-ท--) -น้อย--
38	(-ม--) -ตั้ง--	(-ช-ล) -ใจ-คอย	(---ท) ---ระ	(-ล--) -วัง--	(--ลล) --เฝ้าอุ่น	(---ท) ---เรือน	(---ล) ---อุ่น	(-ล--) -วัง--
39	(-ท-ร้) -เป็น-มิ่ง	(---ช) --ขวัญ	(--ชท) --ครอบครั	(---ล) ---เอย	-ท ร ม	-ช-ล	-ท-ล	-ช-ม
40	-----	-ร-ม	-ช-ช	---ช	---ท	---ล	---ช	---ม
41	-----	-ร้-ท	ลทร้ท	ลช-ล	---ท	---ล	---ช	---ม
42	-ร-ช	-ล-ท	-มร้ท	-ล-ช	(---ช) ---ไ้	(---ล) ---นก	(---ท) ---ทั้ง	(---ร้) ---สาม
43	---ช	---ล	---ท	---ร้	-----	(-ทร้) --เจ้ามี	(-ร้-ร้) -ความ-ดี	(---ล) ---งาม
44	(---ม) ---กว่า	(-ช-ล) -พวก-นก	(-ช-ล) --ชนิด	(---ม) ---อื่น	-----	-ช-ม	-----	-ร-ม
45	-ช-ล	-ท--	-ม--	-ร-ม	-----	-ช-ม	-----	-ร-ม
46	-ช-ล	-ท--	-ม--	-ร-ม	--ร้ท	ลทร้ม	-ช-ล	-ร-ม
47	-ช-ล	-ท--	-ม--	-ร-ม	--ชล	ชมรม	-ช-ล	ชมรม
48	-ร-ร	---ม	--ลช	มช-ล	(---ช)	(--ลท)	(-ล-ช)	(-ม--)

				--- ถ้า	--มนุษย์	-เอา-อย่าง	-เจ้า --
49	(---ท)	(---ร)	(-มช)	(-ม--)	(-ท-ร)	(-ทท)	(-ท--)
	---โลก	---เรา	--จะ ร่ม	-รีน --	-ชี-วิต	--จะช่ม	-ชีน --
50	(---ร)	(-รท)	(-ท-ท)	(---ล)	-ท ร ม	-ช-ล	-ท-ล
	---ทุก	--ที่พา	-รา-ตรี	---เอย			-ช-ม
51	-ร-ช	-ล-ท	-มรท	-ล-ช	- - - -	- - - -	- - - -
52	- - - -	-ร-ม	-ช-ล	-ท-ร	- - - -	-ม-ร	-ท-ล
53	-ช-ม	-ร-ม	-ชลท	-ล-ช			

การดำเนินทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นสามารถแบ่งเป็นตอนๆ ได้ 4 ตอน ดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้ว
นั้น แต่ละจะมีลักษณะวิธีในการดำเนินทำนองเหมือนกันโดยผู้วิจัยจะนำเสนอในรูปแบบดังนี้

การดำเนินทำนองในตอนที่ 1 (กล่าวถึงนกกระจาบ)

ทำนองเริ่มต้นด้วยการทอดเสียงเพื่อส่งเข้าสู่เนื้อร้อง โดยพบว่าทำนองที่ใช้ส่งร้องนี้เป็นทำนองเดียวกันกับทำนองที่ใช้ลงจบของตอนด้วย แต่ก็เห็นว่าทำนองทั้งสองในวรรคเพลงแรกจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเคลื่อนทำนองโดยในบรรทัดแรกจะเป็นลักษณะการกรอเสียงยาวส่วนทำนองในบรรทัดจบจะเป็นการเคลื่อนทำนองแบบเก็บ (ตัวอย่าง 77)

ตัวอย่างที่ 77 ,ทำนองเริ่มต้นและลงท้าย

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- - - (ท)	- - - (ล)	- - - (ช)	- - - (ม)	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช
จบ	- - ร (ท)	ร ท ร (ล)	ท ล ท (ช)	ล ช ล (ม)	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช

-ทำนองทั้ง 2 นี้จะสังเกตเห็นได้ว่าในวรรคเพลงแรกจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแต่จะยึดเสียงลูกตกเดียวกัน ส่วนในวรรคเพลงหลังจะเป็นทำนองเดียวกันทั้งหมด

ทำนองในส่วนต่อมาจะเป็นการร้องสลับกันกับทำนองดนตรี ในส่วนพบว่าทำนองจะถูกใช้ไปในลักษณะของการล้อกับการขับร้อง ซึ่งจะเห็นว่าการเคลื่อนทำนองจะเป็นในลักษณะของการกรอเสียงยาวตลอด นอกจากนี้ยังพบว่ามี การล้อ-รับกันเองระหว่างทำนองของดนตรีด้วยโดยสลับกันครั้งละหนึ่งวรรคเพลง (ตัวอย่าง 78)

ตัวอย่างที่ 78 ,ทำนองที่มีการร้องสลับกับทำนองดนตรี

(---ช)	(---ร)	- - - -	(-ท ท)	- - - -	- - - ล	- ท - ช	- ล - ท
--- เจ้า	--- นก		--กระจิบ				
(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	(---ร)	(-ล - ล)	(-ม - ล)	(---ม)
				--- เห็น	-ไพร-พง	-ร้อน -ลง	--- คาบ
- - - -	(-ช-ท)	(-ช-ท)	(---ร)	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- ร - ท
	-คาบ-แล้ว	ค่อยเพียร	--- ผล				
(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)				

-ทำนองดนตรีที่ใช้สลับกันจะใช้มีทำนองที่นำหนึ่งวรรคเพลงและเป็นทำนองรับหนึ่งวรรคเพลง ทำนองที่ใช้รับนั้นจะพบว่าเป็นทำนองที่ใช้เสียงที่ เพียงเสียงเดียว ซึ่งเสียงนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนเสียงร้องของนกนั้นเอง (ตัวอย่างที่ 79)

ตัวอย่างที่ 79 ,สำนวนเพลงที่ใช้แทนเสียงร้องของนกตัวอย่างสำนวนเพลงที่ใช้แทนเสียงร้องของนก

(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	(- - - ท	- ท - ท)	(- ท - ท)	(- ท - ท)
----------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

- พบว่าใช้เป็นสำนวนเพลงที่แทนการร้องของเสียงนก โดยโน้ตเสียงเดียว (เสียงที) ซึ่งมีตั้งแต่ 1 วรรคเพลง, 2 ห้องเพลง และ 1 ห้องเพลง

ทำนองต่อมาพบว่าเป็นทำนองที่ต่อเนื่องกับทำนองที่ผ่านมาโดยแบ่งทำนองออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มนำและกลุ่มตาม เมื่อกลุ่มนำดำเนินทำนองไปกลุ่มตามก็รับด้วยเสียงที่เลียนเสียงนกตลอดและจะมีการทอนทำนองให้สั้นลงมาเรื่อยๆ เสียงที่ใช้ก็จะเป็นเสียงที่ซ้ำอยู่ที่เสียงเร เสียงมี และเสียงที่ โดยจัดวางรูปแบบให้สลับไปมา ทำนองในช่วงนี้จะเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงแคบๆ ส่วนทำนองในบรรทัดสุดท้ายก็จะเป็นลักษณะการทอดเสียงยาวเพื่อส่งเข้าสู่เนื้อร้อง ทำนองในช่วงต่อจากจะเป็นการร้องอีก 4 วรรคเพลง (ดูตัวอย่างที่ 80)

ตัวอย่างที่ 80

- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)
- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)
- ม ร ท	(- ท - ท)	- ร ม ท	(- ท - ท)	- ม ร ท	(- ท - ท)	- ร ม ท	(- ท - ท)
- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ท - ล

-ทำนองจะแบ่งเป็นกลุ่มนำและกลุ่มตามมีการลดหลั่นทำนองกัน และจบด้วยทำนองทอดเสียงส่งร้อง

การดำเนินทำนองในช่วงท้ายนี้จะเปรียบเสมือนเป็นการสรุป ซึ่งพบว่ามีลักษณะทำนองที่ซ้ำกันแต่จะถูกตกแต่งดัดแปลงในรายละเอียดให้ต่างกันไปดังนี้ (ตัวอย่างที่ 81)

ตัวอย่างที่ 81 ,การดำเนินทำนองช่วงท้าย

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช
2	- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล
3	- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช
4	- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล
5	- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช

-จากทำนองตัวอย่างพบว่าทำนองในบรรทัดแรกจะเป็นทำนองที่ต่อจากเนื้อร้องและจะนำเข้าสู่ทำนองดนตรีสั้นๆ เพียงอย่างเดียว

ทำนองบรรทัดที่ 2 เป็นทำนองที่ลักษณะการซ้ำของวลีและกระสวนจังหวะมาใช้ทั้งวรรคเพลงแรกและวรรคเพลงหลัง (ตัวอย่าง 82)

ตัวอย่างที่ 82 ,ทำนองบรรทัดที่ 2

- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

-เป็นวลีสั้นๆ ที่กระโดดข้ามคู่เสียงบ้าง

ทำนองบรรทัดที่ 3 ในวรรคเพลงแรกเป็นทำนองเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 2 ในวรรคเพลงแรกเพียงแต่ในบรรทัดที่ 3 จะมีการเคลื่อนทำนองด้วยโน้ตที่มากกว่า ส่วนในวรรคเพลงหลังจะใช้ทำนองเดียวกับทำนองในวรรคเพลงหลังของบรรทัดที่ 1 (ตัวอย่าง 83)

ตัวอย่างที่ 83 ,ทำนองในวรรคเพลงแรกของบรรทัดที่ 2 กับ 3

	วรรคเพลงแรก			
2	- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม
3	- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม

-จะพบว่าโน้ต 2 ตัวของท้ายห้องเพลงแต่ละห้องจะเป็นโน้ตเดียวกัน

เมื่อพิจารณาทำนองทั้งสองลักษณะนี้ด้วยกันแล้วจะพบว่าเป็นทำนองที่ต่อเนื่องกัน มีการเคลื่อนทำนองเป็นลักษณะสลับขึ้น-ลงแบบฟันปลาซึ่งใช้คู่เสียง 3 และ 4 เป็นส่วนใหญ่ (ตัวอย่าง 84)

ตัวอย่างที่ 84

- - ร ี ท	- - ร ี ล	- - ท ช	- - ล ม	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล
- - ร ี ท	ร ี ท ร ี ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช

-ทำนองจะเคลื่อนจากสูงลงมาต่ำสลับไปมาจนถึงทำนองที่ใช้จบ

การดำเนินทำนองในตอนี่ 2 (กล่าวถึงนกพิราบ)

โดยโครงสร้างรวมแล้วการดำเนินทำนองตั้งแต่ตอนที่ 2 ก็มีลักษณะคล้ายกับการดำเนินทำนองในตอนี่ 1 ดังที่ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว แต่จะแตกต่างกันในรูปทำนองที่เปลี่ยนแปลงไป (ตัวอย่าง 85)

ตัวอย่างที่ 85 ,การดำเนินทำนองที่ต่อจากบทร้องในช่วงต้นของตอนที่ 2

วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ช	- - ล ล	ท ล ช ม	(- -ม ม)	(- -ม ม)

- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร	- ท - ล	- ช - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ท - ล

- การดำเนินทำนองในช่วงนี้ยังมีลักษณะคล้ายกันกับตอนที่ 1 ที่มีการดำเนินทำนองโดยแบ่งเป็นกลุ่มนำและกลุ่มตาม(รับ)แต่ในตอนที่ 2 นี้จะสังเกตได้ว่าทำนองที่จะใช้รับจะเป็นทำนองเดียวกันหมด (- - ม ม) ส่วนทำนองที่เป็นกลุ่มนำก็ยังคงลักษณะการทอนทำนองอยู่ สำหรับทำนองที่ใช้จะเป็นการใช้รูปกระสวนจังหวะเดียวกัน

ทำนองในช่วงท้ายของตอนที่ 2 ก็ยังคงรูปแบบคล้ายกับตอนที่ 1 อยู่ โดยจะเห็นได้ว่าทำนองที่ใช้ต่อเนื่องก็เป็นทำนองเดียวกัน (ทำนองบรรทัดที่ 1 จากตัวอย่างที่ 86)

ตัวอย่างที่ 86 , ประโยคเพลงช่วงท้ายในตอนที่ 2

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช
2	- - - -	- ร - ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล
3	- ร - -	- ท ร ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช
4	- - - -	- ร - ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล
5	- ร - -	- ท ร ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช

จากตัวอย่างทำนองในช่วงท้ายทั้งของตอนที่ 2 (นกพิราบ) จะเห็นได้ว่ารูปแบบของทำนองทั้ง 5 บรรทัดนี้มีโครงสร้างหรือหลักในการดำเนินทำนองที่ไม่แตกต่างจากในตอนที่ 1 เลย ทำนองในบรรทัดที่ 2-5 ก็มีการใช้ซ้ำทำนองกัน (ทำนองบรรทัดที่ 2,4 กับ 3,5) และรูปทำนองในวรรคเพลงแรกของบรรทัดที่ 2 กับ 3 ก็ยังมีลักษณะที่นำมาจากโครงสร้างเดียวกัน (ตัวอย่าง 87)

ตัวอย่างที่ 87 , ทำนองบรรทัดที่ 2 กับ 3

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
2	- - - -	- ร - ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล
3	- ร - -	- ท ร ท	- - ร ล	ท ล ช ม	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช

- ทำนองในวรรคเพลงแรกของบรรทัดที่ 3 ได้ดัดแปลงมาจากบรรทัดที่ 2 โดยมีการเพิ่มการลัดจังหวะเพิ่มโน้ต ส่วนในวรรคเพลงหลังก็จะแตกต่างกันไป

การดำเนินในตอนที่ 3 (กล่าวถึงนกแขกเต้า)

โครงสร้างในการดำเนินทำนองยังมีลักษณะเหมือนในตอนที่ 1 และ 2 แต่ในทำนองที่ใช้รับกับทำนองล้อได้กลับมาใช้เสียงที่เหมือนในตอนที่ 1 ส่วนการดำเนินทำนองก็ยังคงมีการทอนทำนองเช่นเดิม (ตัวอย่างที่ 88)

ตัวอย่างที่ 88 , การดำเนินทำนองที่ต่อกับบทร้องในช่วงต้นของตอนที่ 3

- - - ร	- - ม ช	- - - ล	ท ล ร ท	- - - -	(- ท -ท)	- - - -	(- ท -ท)
- - ช ม	- - ช ร	ท ร ม ท	(- ท -ท)	- - ช ม	- - ล ช	ท ร ม ท	(- ท -ท)
- - ช ม	- - ช ร	ท ร ม ท	(- ท -ท)	- - ช ม	- - ล ช	ท ร ม ท	(- ท -ท)

- มี่ รื ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)	- มี่ รื ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)
- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท	- - - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล

- พบว่าเป็นการล้อ-รับโดยมีการทอนทำนองคล้ายกับใน 2 ตอนที่ผ่านมา

การดำเนินทำนองในตอนท้ายของช่วงนี้ พบว่ามีรูปแบบเหมือนกับทุกช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะทำนองในบรรทัดที่ 1 ซึ่งเป็นทำนองรับร้อง ทำนองในตอนี่ 3 นี้จะมีเพียง 3 บรรทัดเท่านั้นลักษณะเป็นการกรอเสียงยาว การเคลื่อนที่ของช่วงเสียงก็ยังคงลักษณะเหมือนกับในตอนี่ 1 และ 2 (ตัวอย่าง 89) ตัวอย่างที่ 89 ,ทำนองช่วงท้ายของตอนี่ 3

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- - ท ร ม	- - ช - ล	- - ท - ล	- - ช - ม	- - - - -	- - ร - ม	- - ช - ช	- - - - -
2	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - - -	- รี่ - ท	ล ท รี่ ท	ล ช - ล
3	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รื ท	- ล - ช

- ใช้การดำเนินทำนองซ้ำในวรรคเพลงแรก และเปลี่ยนแปลงในวรรคเพลงหลังเพื่อใช้ในการจบ

การดำเนินทำนองตอนี่ 4 (กล่าวสรุปถึงนกทั้ง 3 ประเภท)

การดำเนินทำนองที่ต่อกับบทร้องในตอนต้นนั้นจะไม่มีการล้อ-รับเหมือนอย่างทุกช่วงที่ผ่านมา แต่ในตอนี่ 4 นี้จะใช้ลักษณะการลากจังหวะเข้ามาใช้ (ตัวอย่างที่ 90)

ตัวอย่างที่ 90 ,การดำเนินทำนองที่ต่อกับบทร้องในช่วงต้น

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม
	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม
	- - รี่ ท	ล ท รี่ ม	- ช - ล	- ร - ม	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม
	- - ช ล	ช ม ร ม	- ช - ล	ช ม ร ม	- ร - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล

- พบว่ามีลักษณะการดำเนินทำนองที่ซ้ำทั้งทำนองและรูปกระสวนจังหวะ

การดำเนินทำนองในตอนท้ายของช่วงที่ 4 จะใช้การดำเนินทำนอง 3 บรรทัด ซึ่งในบรรทัดแรกก็ยังคงรูปทำนองที่ใช้รับร้องเหมือนกับทั้ง 3 ตอนที่ผ่านมา ส่วนในบรรทัดที่ 2 และ 3 จะแตกต่างไปจาก 3 ตอนที่ผ่านมา (ตัวอย่าง 91)

ตัวอย่างที่ 91 ,ทำนองในช่วงท้ายของตอนี่ 4

	วรรคเพลงแรก				วรรคเพลงหลัง			
1	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รื ท	- ล - ช
2	- - - -	- - - ม	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- ท - รี่
3	- - - -	- มี่ - รี่	- ท - ล	- ช - ม	- ช - ม	- ร - ม	- ช ล ท	- ล - ช

- ทำนองในบรรทัดที่ 1 เป็นทำนองที่รับร้องเหมือนกับทำนองใน 3 ตอนที่ผ่านมา

- ทำนองในบรรทัดที่ 2 และ 3 เป็นทำนองที่จะดำเนินไปเชื่อมต่อกับทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียว ลักษณะของทำนองจะเคลื่อนที่ด้วยช่วงเสียงที่แคบและเคลื่อนทำนองไล่ระดับเสียงขึ้นไปยังเสียงเร (สูง) อย่างช้าแล้วจึงค่อยๆ ลดระดับเสียงลงมาจบที่เสียงซอล

ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

1	- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ร ี	- ท ท ท
2	- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ร ี	- ท ท ท
3	- - ช ี่ ม ี่	- - ร ี่ ม ี่	- - ท ี่	ท ี่ ม ี่ ท	- - ร ี่ ท	ล ท ี่ ช	ม ช ล ม	- ม - ม
4	- - ช ี่ ม ี่	- - ร ี่ ม ี่	- - ท ี่	ท ี่ ม ี่ ท	- - ร ี่ ท	ล ท ี่ ช	ม ช ล ม	- ม - ม
5	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท
6	- - - -	- - - ท	- - ร ี ท	- - ล ท	- - ร ี่ ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร
7	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท
8	- - - -	- - - ท	- - ร ี ท	- - ล ท	- - ร ี่ ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร
9	- - - -	ร ม ช ล	- - ท ี่	- - ท ล	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร
10	- - - -	ร ม ช ล	- - ท ี่	- - ท ล	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร
11	- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร	- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร
12	- ล - ล	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ร	ม ร ท ร	- ม - ช

ในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้ พบว่าจะใช้ลักษณะการทำซ้ำเข้ามาใช้ตลอดซึ่งการซ้ำก็จะกระทำในหลายลักษณะ เช่น การดำเนินทำนองซ้ำกันทั้งบรรทัด พบในประโยคเพลงที่ 1 กับ 2, ประโยคเพลงที่ 3 กับ 4 และ ประโยคเพลงที่ 9 กับ 10 การดำเนินทำนองซ้ำกันเองในประโยคเพลง เป็นต้น จะมีเพียงประโยคเพลงสุดท้ายประโยคเดียวที่ไม่มีการซ้ำเพราะใช้เป็นทำนองจบเพลง

การดำเนินทำนองในส่วนนี้ยังใช้สำหรับให้ตัวแสดงได้รำยรำแสดงลีลาท่าทางต่างๆ พร้อมกับแสดงการแปรแถวและรูปชบวนต่างๆ ก่อนที่จะจบการแสดงเช่นเดียวกับเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงอีกหลายเพลงนั่นเอง

-ลูกตกและบันไดเสียง

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองเกริ่นเพลงระบำนกสามหมู่

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- ช ล ท	- - - ร	- - - ม	ฟ ช ล ท	ท	ชอล
2	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- ช - ล	ล	ชอล
3	- ม - ช	- ร ม ช	- ร ม ช	- - - ช	ช	ชอล
4	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	ร	ชอล

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนกสามหมู่

วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	ม	ชอล
2	- ร - ช	- ล - ท	- ม ี่ ร ี่ ท	- ล - ช	ช	ชอล
3	(- - - ช) - - - เจ้า	(- - - ร ี่) - - - นก	- - - -	(- - - ท ท) - - - กระจาย	ท	ชอล
4	- - - -	- - - ล	- ท - ช	- ล - ท	ท	ชอล
5	(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล

6	(---ร) ---เห็น	(-ล-ล) -ไฟร-พง	(-ม-ล) -ร้อน-ลง	(---ม) ---คาบ	ม	ชอล
7	- - - -	(-ช-ท) -คาบ-แล้ว	(-ช-ท) -ค่อย-เพียร	(---ร) ---ผล	ร	ชอล
8	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- ร - ท	ท	ชอล
9	(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล
10	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล
11	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล
12	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล
13	- - - ร	- ม - ท	(- - - ท	- ท - ท)	ท	ชอล
14	- ม ร ท	(- ท - ท)	- ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
15	- ม ร ท	(- ท - ท)	- ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
16	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	ม	ชอล
17	- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ท - ล	ล	ชอล
18	(-ล-ล) -เอา-มา	(-ช-ล) -จัด-เรียง	(---ล) ---ทำ	(-ล--) -รัง - -	ล	ชอล
19	(-ช-ม) -เป็น-เครื่อง	(-ช-ล) -ทำ-บัง	(---ล) ---แดด	(-ร--) -ฝน - -	ร	ชอล
20	(-ท-ร) -ต้อง-จำ	(---ม) ---ไว้	(-ท-ท) -สอน-ใจ	(-ท--) -คน - -	ท	ชอล
21	(-ล-ช) -ให้-สร้าง	(-- - ท) ---คน	(--ลช) --สร้างชาติ	(---ล) ---เอย	ล	ชอล
22	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	ม	ชอล
23	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช	ช	ชอล
24	- - ร ท	- - ร ล	- - ท ช	- - ล ม	ม	ชอล
25	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	ล	ชอล
26	- - ร ท	ร ท ร ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม	ม	ชอล
27	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช	ช	ชอล
28	- - ร ท	- - ร ล	- - ท ช	- - ล ม	ม	ชอล
29	- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	ล	ชอล
30	- - ร ท	ร ท ร ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม	ม	ชอล
31	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช	ช	ชอล
32	(---ช) ---เจ้า	(---ท) ---นก	- - - -	(--ชม) --พิราบ	ม	ชอล
33	- - - -	(-ม-ม)	- - - -	(-ม-ม)	ม	ชอล
34	(---ท) ---เจ้า	(--รช) --เป็นนก	(-ช--) -สั้น - -	(--รท) --ดีภาพ	ท	ชอล

35	(- - - ท) - - - รัก	(- - - ช) - - - ถิ่น	(- - ช ล) - - ถ วิล	(- - - รั) - - - หา	รั	ชอล
36	- - - ฐ	- - - มี	- - - รั	- - - ช	ช	ชอล
37	- - ล ล	ท ล ช ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
38	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - รั	รั	ชอล
39	- ท - ล	- ช - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
40	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
41	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
42	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
43	- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	ม	ชอล
44	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ม	ม	ชอล
45	- - - ร	- - - รั	- - - ม	รั ท - ล	ล	ชอล
46	(- ท - ช) - แม่ - ถูก	(- ช - ล) - พราก - ไป	(- - - ช) - - - ไกล	(- ม - -) - ถิ่น - -	ม	ชอล
47	(- ร ร ท) - เจ้า ก็ มุ่ง	(- ร - ม) - หน้า - บิน	(- - - ช) - - - กลับ	(- - - ล) - - - หลัง	ล	ชอล
48	(- ท - รั) - ไม่ - ลืม	(- - - รั) - - - เลื่อน	(- - - ท) - - - ลืม	(- ท - -) - รั - -	ท	ชอล
49	(- ท - รั) - เป็น - นก	(- ท - ล) - ตัว - อย่าง	(- - ช ท) - - ที่ ดี	(- - - ล) - - - เอย	ล	ชอล
50	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	ม	ชอล
51	- ร - ช	- ล - ท	- ม รั ท	- ล - ช	ช	ชอล
52	- - - -	- รั - ท	- - รั ล	ท ล ช ม	ม	ชอล
53	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล	ล	ชอล
54	- รั - -	- ท รั ท	- - รั ล	ท ล ช ม	ม	ชอล
55	- ร - ช	- ล - ท	- ม รั ท	- ล - ช	ช	ชอล
56	- - - -	- รั - ท	- - รั ล	ท ล ช ม	ม	ชอล
57	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล	ล	ชอล
58	- รั - -	- ท รั ท	- - รั ล	ท ล ช ม	ม	ชอล
59	- ร - ช	- ล - ท	- ม รั ท	- ล - ช	ช	ชอล
60	(- - - ช) - - - เจ้า	(- - - รั) - - - นก	(- - - ล) - - - แยก	(- - - ช) - - - เต้า	ช	ชอล
61	- - - -	(- ท - ท)	- - - -	(- ท - ท)	ท	ชอล
62	(- - ล รั) - - ช ยัน	(- - - ช) - - - อยู่	(- - - ช) - - - กับ	(- ม - -) - เหย้า - -	ม	ชอล
63	(- ช - -) - เฝ้า - -	(- ท - ช) - เลี้ยง - ลูก	(- - - ล) - - - ปลุก	(- - - รั) - - - ผัง	รั	ชอล

64	- - - ร	- - ม ช	- - - ล	ท ล ร ี ท	ท	ชอล
65	- - - -	(- ท - ท)	- - - -	(- ท - ท)	ท	ชอล
66	- - ช ม	- - ช ร	ท ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
67	- - ช ม	- - ล ช	ท ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
68	- - ช ม	- - ช ร	ท ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
69	- - ช ม	- - ล ช	ท ร ม ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
70	- ม ร ี ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
71	- ม ร ี ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)	ท	ชอล
72	- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท	ท	ชอล
73	- - - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล	ล	ชอล
74	(-- ล ร ี) - - ถ นุ	(-- ล ร ี) -- ถ นอม	(--- ม) --- ลุก	(- ท --) - น้อย - -	ท	ชอล
75	(- ม --) - ตั้ - -	(- ช - ล) - ใจ - คอย	(--- ท) - - - ระ	(- ล --) - วัง - -	ล	ชอล
76	(-- ล ล) -- เฝ้า อุ่น	(--- ท) --- เรือน	(--- ล) --- อุ่น	(- ล --) - รัง - -	ล	ชอล
77	(- ท - ร ี) - เป็น - มิ่ง	(--- ช) --- ขั้วญ	(- - ช ท) - - ครอบครวั	(--- ล) - - - เอย	ล	ชอล
78	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	ม	ชอล
79	- - - -	- ร - ม	- ช - ช	- - - ช	ช	ชอล
80	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	ม	ชอล
81	- - - -	- ร ี - ท	ล ท ร ี ท	ล ช - ล	ล	ชอล
82	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	ม	ชอล
83	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช	ช	ชอล
84	(--- ช) --- ไร่	(--- ล) --- นก	(--- ท) --- ทัง	(--- ร ี) --- สาม	ร ี	ชอล
85	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร ี	ร ี	ชอล
86	- - - -	(- - ท ร ี) - - เจ้า มี	(- ร ี - ร ี) - ความ - ดี	(--- ล) - - - งาม	ล	ชอล
87	(--- ม) - - - กว่า	(- ช - ล) - พวก - นก	(- ช - ล) - - ช นิด	(--- ม) - - - อื่น	ม	ชอล
88	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	ม	ชอล
89	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	ม	ชอล
90	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	ม	ชอล
91	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	ม	ชอล
92	- - ร ี ท	ล ท ร ี ม	- ช - ล	- ร - ม	ม	ชอล
93	- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	ม	ชอล

94	- - ช ล	ช ม ร ม	- ช - ล	ช ม ร ม	ม	ชอล
95	- ร - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล	ล	ชอล
96	(---ช) --- ถ้า	(--ลท) -- ม นุษย์	(-ล-ช) -เอา-อย่าง	(-ม--) -เจ้า --	ม	ชอล
97	(---ท) --- โลก	(---ร) --- เรา	(--มช) -- จะ ร่ม	(-ม--) - รื่น - -	ม	ชอล
98	- - - -	(-ท-ร) - ชี - วิต	(--ทท) -- จะ ชุ่ม	(-ท--) - ชื่น - -	ท	ชอล
99	(---ร) --- ทุก	(--รท) -- ทิ พา	(-ท-ท) -รา - ดรี	(---ล) --- เอย	ล	ชอล
100	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	ม	ชอล
101	- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ี ท	- ล - ช	ช	ชอล
102	- - - -	- - - ม	- - - -	- ช - ม	ม	ชอล
103	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- ท - ร	ร	ชอล
104	- - - -	- ม - ร	- ท - ล	- ช - ม	ม	ชอล
105	- ช - ม	- ร - ม	- ช ล ท	- ล - ช	ช	ชอล

ลูกตกและบันไดเสียงทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำนกสามหมู่

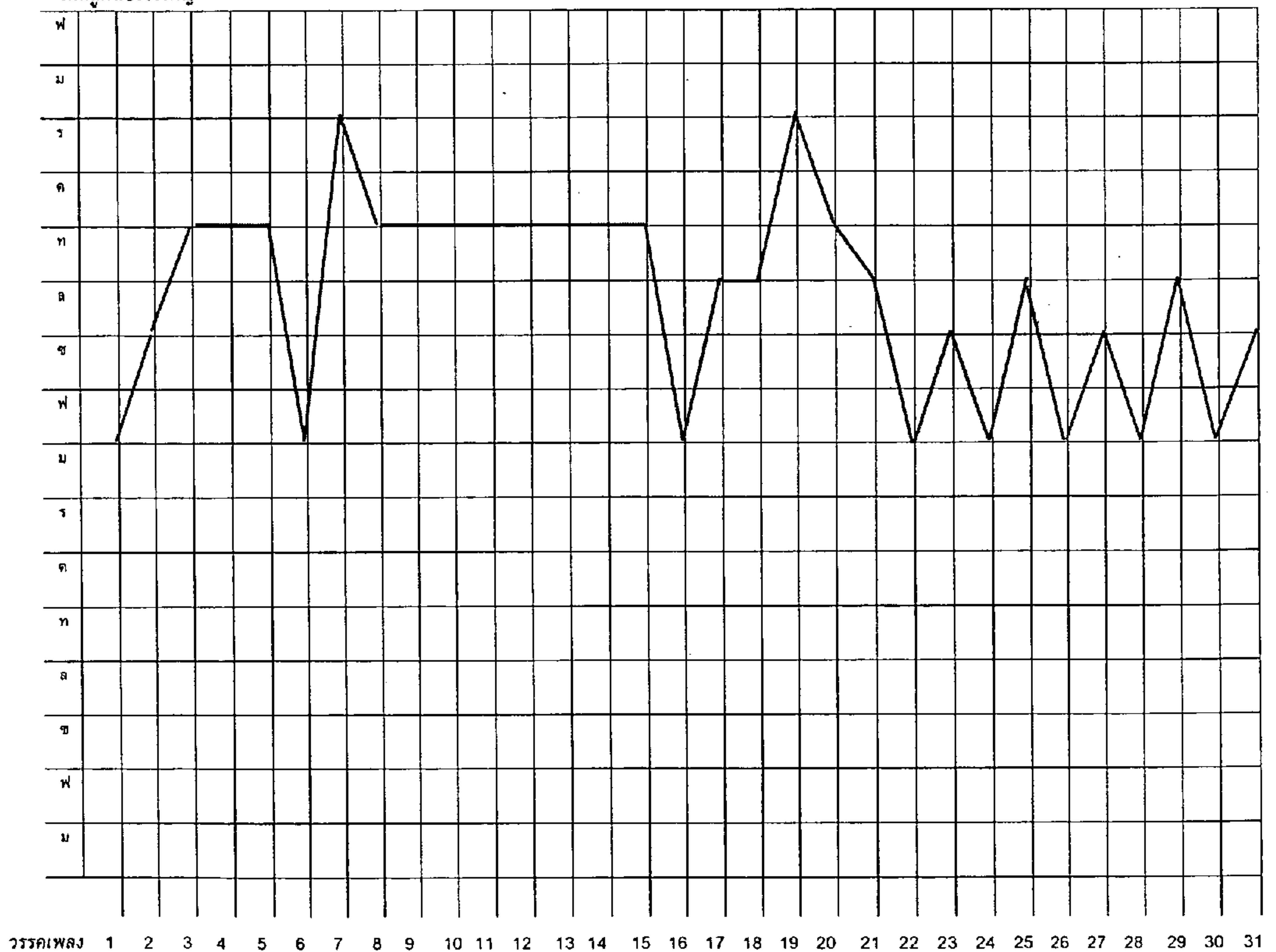
วรรคเพลงที่	ทำนองเพลง				ลูกตก	บันไดเสียง
1	- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	ช	ชอล
2	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ี	- ท ท ท	ท	ชอล
3	- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	ช	ชอล
4	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ี	- ท ท ท	ท	ชอล
5	- - ช ม	- - ร ี	- - ท ี	ท ี ม ท	ท	ชอล
6	- - ร ท	ล ท ร ช	ม ช ล ม	- ม - ม	ม	ชอล
7	- - ช ม	- - ร ม	- - ท ร	ท ร ม ท	ท	ชอล
8	- - ร ท	ล ท ร ช	ม ช ล ม	- ม - ม	ม	ชอล
9	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	ม	ชอล
10	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท	ท	ชอล
11	- - - -	- - - ท	- - ร ท	- - ล ท	ท	ชอล
12	- - ร ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร	ร	ชอล
13	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	ม	ชอล
14	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท	ท	ชอล
15	- - - -	- - - ท	- - ร ท	- - ล ท	ท	ชอล
16	- - ร ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร	ร	ชอล
17	- - - -	ร ม ช ล	- - ท ร	- - ท ล	ล	ชอล

18	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร	ร	ชอล
19	- - - -	ร ม ช ล	- - ท ร	- - ท ล	ล	ชอล
20	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร	ร	ชอล
21	- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร	ร	ชอล
22	- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร	ร	ชอล
23	- ล - ล	- - - ท	- - - ร	- - - ม	ม	ชอล
24	- - - ช	- - - ร	ม ร ท ร	- ม - ช	ช	ชอล

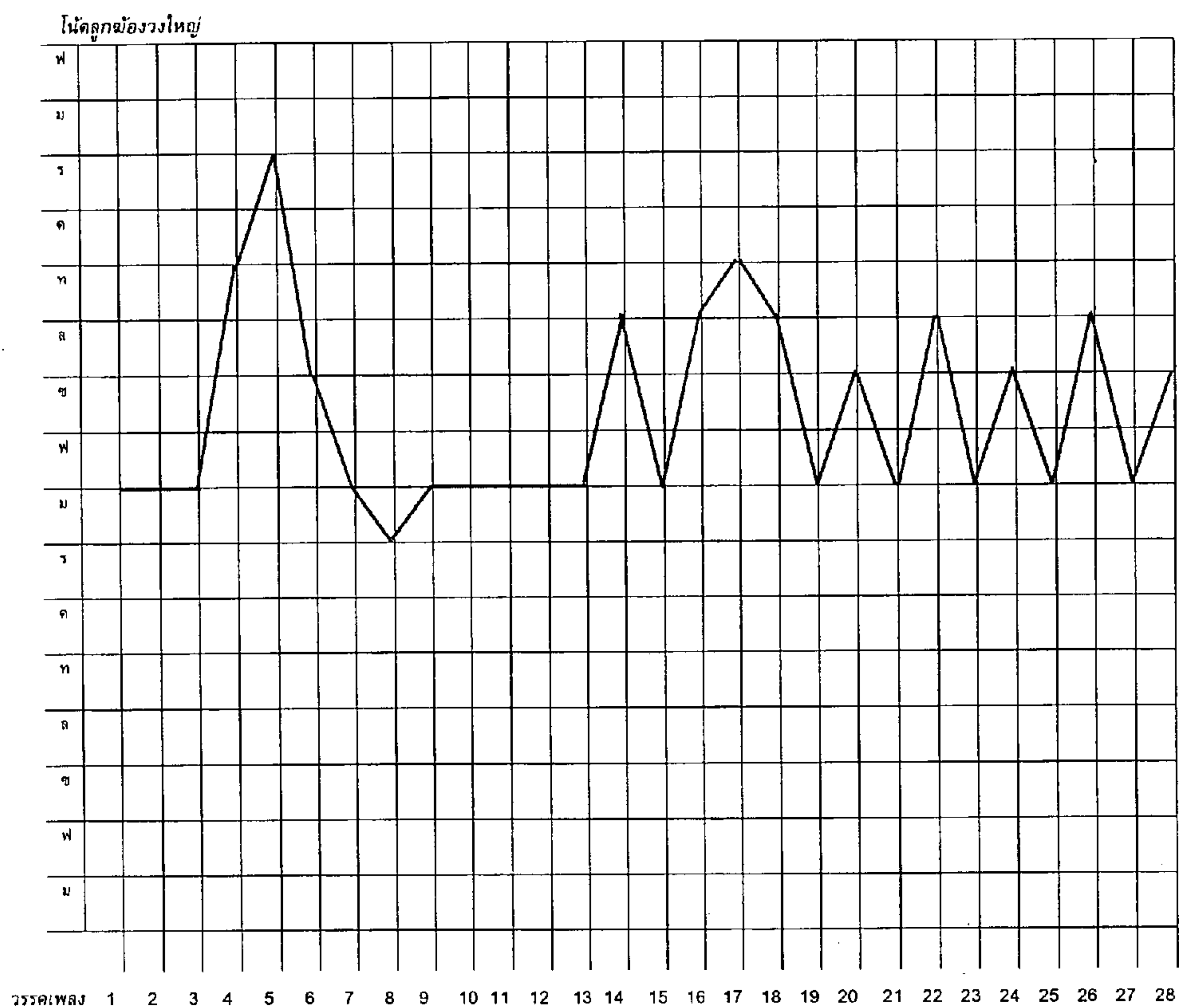
จากการศึกษาลูกตกและบันไดเสียงของเพลงระบำนกสามหมู่ พบว่าลูกตกทั้งหมดอยู่ในบันไดเสียงชอล (ช ล ท - ด ร -) และไม่พบเสียงลูกตกที่อยู่นอกบันไดเสียงเลย แต่ในการดำเนินทำนองก็มีเสียงที่อยู่นอกบันไดเสียงมาเป็นเสียงที่ใช้ผ่านไปยังเสียงหลักเท่านั้น

-ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก

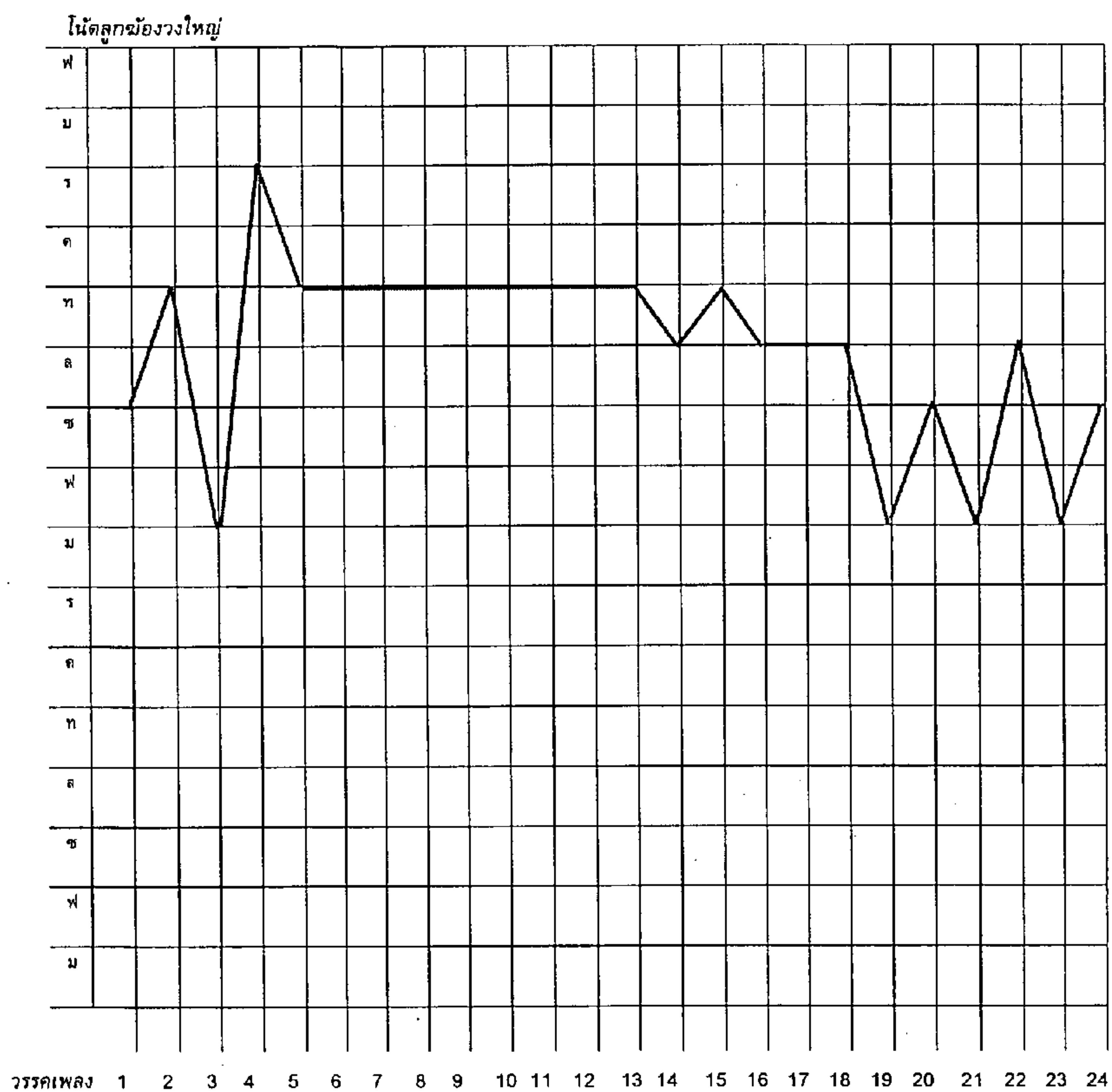
โน้ตลูกม้วนวงใหญ่

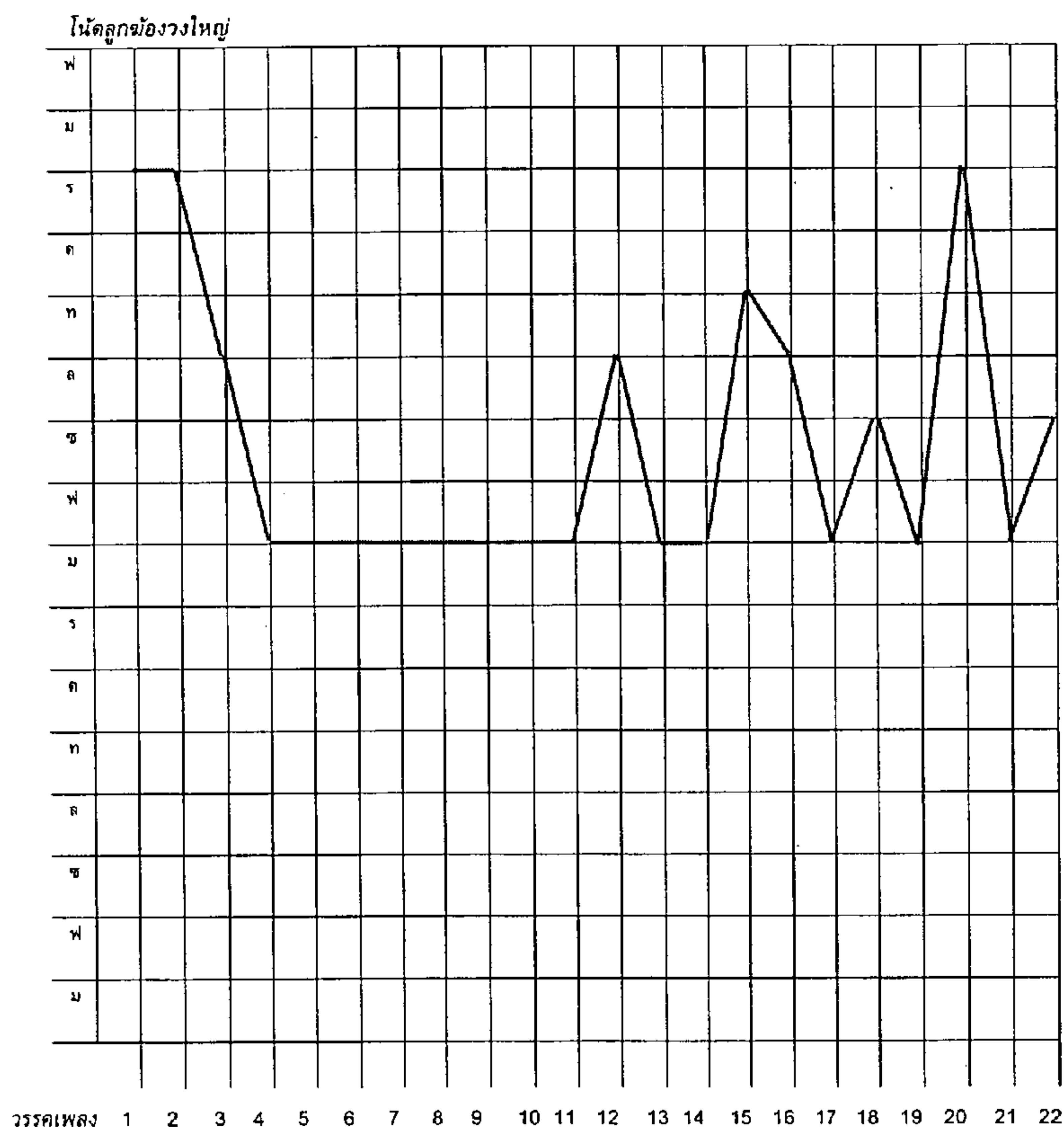
ภาพประกอบ 23 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำนกสามหมู่ ตอนที่ 1 (กล่าวถึงนกกระจาบ)

ภาพประกอบ 24 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำ
นกสามหมู่ ตอนที่ 2 (กล่าวถึงนกพิราบ)

ภาพประกอบ 25 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำ
นกสามหมู่ ตอนที่ 3 (กล่าวถึงนกแขกเต้า)

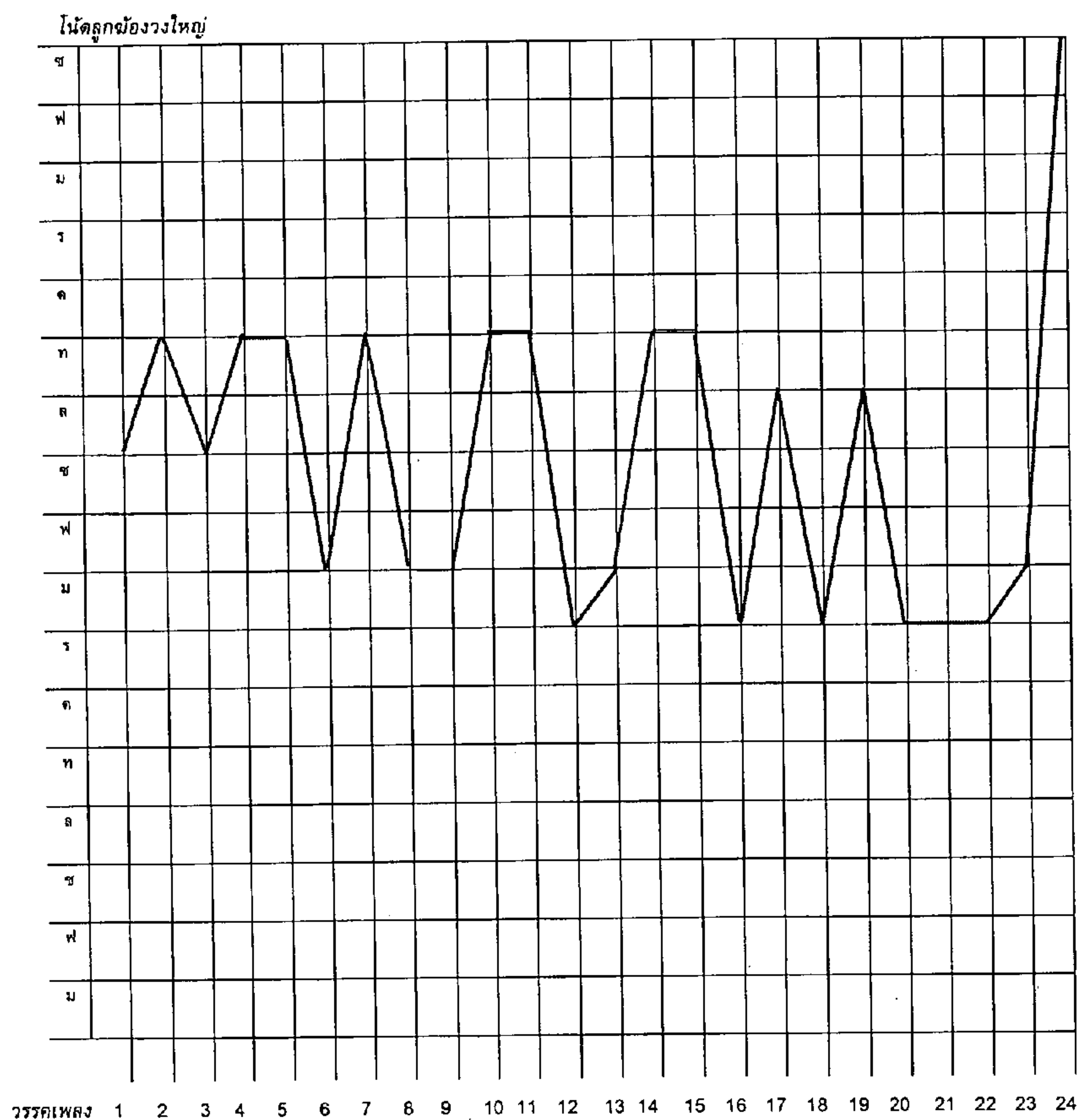

ภาพประกอบ 26 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะสองชั้นเพลงระบำ
นกสามหมู่ ตอนที่ 4 (สรุปทุกทั้งสาม)

การเคลื่อนที่ของลูกตกในเพลงระบำนกสามหมู่ในอัตราจังหวะสองชั้นทั้ง 3 ช่วงนี้ พบว่ามีลักษณะโครงสร้างของการเคลื่อนที่ใกล้เคียงกัน โดยในช่วงต้นจะเริ่มด้วยการเคลื่อนที่สลับขึ้น-ลง แล้วต่อด้วยการเคลื่อนที่นิ่งอยู่ที่ลูกตกเสียงเดียวกัน จากนั้นจึงกลับไปเคลื่อนที่ในลักษณะสลับขึ้น-ลงอีกครั้งในตอนจบของแต่ละช่วงเพลง โดยเฉพาะในตอนท้ายของช่วงที่ 1 และ 2 นั้นพบว่าการเคลื่อนที่ด้วยการสลับขึ้น-ลงเหมือนกันทั้งหมด

สำหรับการเคลื่อนที่ในช่วงที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายจะมีความแตกต่างจากทั้ง 3 ช่วงที่ผ่านมาคือ การเคลื่อนที่ของลูกตกในช่วงนี้จะเริ่มจากลูกตกเสียงสูงลงมาเคลื่อนที่นิ่งอยู่ที่ลูกตกเสียงเดียวกัน จนถึงช่วงท้ายจึงพบการเคลื่อนที่สลับขึ้น-ลงจนจบ

เมื่อพิจารณาทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทั้งใน 4 ช่วงของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นแล้วยังพบว่าในการเคลื่อนที่นิ่งอยู่ที่ลูกตกเสียงเดียวกันนั้นจะใช้อยู่ 2 เสียงคือ เสียงมีกับเสียงที ซึ่งเป็นเสียงชั้นที่ 3 และ 5 ของบันไดเสียงซอล

ภาพประกอบ 27 แผนภูมิกราฟแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียวเพลงระบำ
นกสามหมู่

การเคลื่อนที่ของลูกตกในอัตราจังหวะชั้นเดียว พบว่าเป็นการเคลื่อนที่ในทิศทางขึ้น-ลงสลับกันตลอดเวลา จะมีการเคลื่อนที่ในลูกตกเสียงเดียวกันก็เป็นช่วงสั้นๆ ต่างจากในอัตราจังหวะสองชั้น นอกจากนี้ยังพบว่าการเคลื่อนที่ในอัตราจังหวะชั้นเดียวนี้มีลักษณะที่เหมือนกันเป็นช่วงๆ เพราะเป็นการดำเนินทำนองจากทำนองที่ซ้ำกันนั่นเอง

-กระสวนจันทะ

รูปแบบกระสวนจันทะเพลงระบำนกสามหมู่(เฉพาะทำนองดนตรี)

ลำดับ ที่	รูปแบบกระสวนจันทะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจันทะ						รวม
			ทำนอง เกริ่น	ช่วง 1 นก กระจาย	ช่วง 2 นก พืราบ	ช่วง 3 นก แขกเต้า	ช่วง 4 นกทั้งสาม	ทำนอง ชั้นเดียว	
1	- - - X	X X X X	1	-	-	1	-	-	2
2	- - - X	- X - X	1	11	2	-	-	-	14
3	- - - -	- - - X	-	1	-	-	1	-	2
4	- - - -	- X - X	-	-	8	4	7	4	23
5	- X X X	- X X X	-	-	-	2	-	2	4
6	- X X X	X X X X	-	-	-	-	-	4	4
7	- - - X	- - - X	3	6	7	5	2	2	25
8	- - - -	X X X X	-	-	-	-	-	3	3
9	- X - X	- X - X	-	8	7	2	6	-	23
10	- X - X	X X - X	-	2	-	-	-	-	2
11	- X X X	- X - X	-	8	4	6	3	-	21
12	- X - X	- X - -	-	-	-	-	3	-	3
13	X X X X	- X X X	-	-	-	-	-	2	2
14	- X - X	- - - X	-	-	-	1	1	-	2
15	- X - X	X X X X	-	-	-	-	1	-	1
16	X X X X	- X - X	-	-	-	4	-	7	8
17	X X X X	X X - X	-	-	-	1	-	-	1
18	X X X X	X X X X	-	2	-	-	-	2	4
19	- - X X	X X X X	-	2	5	-	2	4	13
20	- - X X	- X X X	-	-	-	-	-	2	2
21	- - - X	X X - X	-	1	1	-	-	-	2
22	- - X X	X X - X	-	-	-	1	1	-	2
23	- - X X	- - X X	-	8	6	4	-	10	28
24	- X X X	- - - X	2	-	-	-	-	-	2
25	- - - X	- - X X	-	-	-	1	-	-	1
26	- X - -	- X - X	-	-	-	-	3	-	3

27	- X - -	- X X X	-	-	2	-	-	-	2
28	- X - X	- X X X	1	-	-	-	-	2	3

กระสวนจันทะในส่วนนี้จะแสดงถึงกระสวนที่เป็นเฉพาะทำนองดนตรี ซึ่งจะพบว่ากระสวนจันทะในลำดับที่ 7 ได้ถูกนำมาใช้มากที่สุดและยังเป็นกระสวนจันทะที่พบอยู่ในทุกเนื้อทำนอง

รูปแบบกระสวนจันทะเพลงระบำนกสามหมู่(เฉพาะทำนองร้อง)

ลำดับที่	รูปแบบกระสวนจิ้งหะ		จำนวนครั้งที่พบกระสวนจิ้งหะ				รวม
			ทำนองร้อง(สองชั้น)				
			ตอนที่ 1 นกกระจาบ	ตอนที่ 2 นกพิราบ	ตอนที่ 3 นกแขกเต้า	ตอนที่ 4 นกทั้งสาม	
1	- - - X	- - - X	1	2	3	3	9
2	- - - -	- - X X	1	1	-	1	3
3	- - - X	- - X X	-	1	-	2	3
4	- X X X	- X - X	-	1	-	-	1
5	- - - X	- X - X	1	-	-	1	2
6	- - - -	- X - X	1	-	-	1	2
7	- X - X	- X - X	3	2	-	-	5
8	- - X X	- X - -	-	-	-	2	2
9	- - X X	- - - X	1	2	3	-	6
10	- X - -	- X - X	-	-	2	-	2
11	- - X X	- - X X	-	-	1	-	1
12	- X - -	- - X X	-	1	-	-	1
13	- - - X	- X - -	3	3	4	-	10
14	- X - X	- X - -	-	-	-	1	1
15	- X - X	- - - X	3	1	1	3	8

ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์

เพลงระบำนกสามหมู่จะมีลักษณะคล้ายกับเพลงนกเขามะราปี กล่าวคือเป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้องในการสื่อความหมายและเล่าเรื่อง ส่วนในด้านของทำนองเพลงก็ใช้เครื่องดนตรีกำหนดเป็นเสียงขึ้นมาเพื่อแทนเสียงร้องของนก

ความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น

จากการรวบรวมข้อมูลไม่ปรากฏแน่ชัดว่าในอัตราจังหวะสองชั้นนั้นได้นำเค้าโครงของทำนองมาจากเพลงใด จึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงโดยเฉพาะ ในส่วนนี้จะพบว่ามีรูปแบบคล้ายกับเพลงอื่นด้วยเช่น ตับนก ตับภูมริน เป็นต้น ส่วนทำนองในอัตราจังหวะชั้นเดียวก็เป็นการนำเอาเพลงเร็วมาใช้ต่อทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาและวิเคราะห์เพลงระบำที่ประพันธ์โดย อ.มนตรี ตราโมท ซึ่งเป็นเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์จำนวน 8 เพลง คือ เพลงระบำมฤคเเรง เพลงระบำบันเทิงกาสร เพลงระบำกุญชรเกษม เพลงระบำม้า เพลงระบำปลา เพลงระบำยุราภิมย์ เพลงระบำนกเขามะราปี และ เพลงระบำนกสามหมูนั่น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา โครงสร้างของเพลงระบำต่างๆ อันประกอบไปด้วย การแบ่งท่อนเพลง ลูกตกบันและไต่เสียง ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตกทก กระสวนจังหวะ ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุดระบำและความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นๆ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงระบำทั้ง 8 เพลงนั้นเป็นเพลงที่ใช้ประกอบอยู่ในการแสดงต่างๆ ดังนี้

- 1.1 เพลงระบำมฤคเเรง ประกอบอยู่ในการแสดงโขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาหาย
- 1.2 เพลงระบำบันเทิงกาสร ประกอบอยู่ในการแสดงโขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน พาลีสอนน้อง
- 1.3 เพลงระบำกุญชรเกษม ใช้เป็นชุดเบิกโรง
- 1.4 เพลงระบำม้า ประกอบอยู่ในการแสดงละครเรื่องไชยเชษฐาตอนนารายณ์ธิเบศร์ไปเล่นป่า
- 1.5 เพลงระบำปลา ประกอบอยู่ในการแสดงละครเรื่องสังข์ทอง ตอน หาปลา
- 1.6 เพลงระบำยุราภิมย์ ประกอบอยู่ในการแสดงละครเรื่อง อิเหนา ตอน หย้าหรันได้นางเกนหลง
- 1.7 เพลงระบำนกเขามะราปี ประกอบอยู่ในการแสดงละครเรื่องอิเหนา ตอน ปะสันดาต่อนก
- 1.8 เพลงระบำนกสามหมู่ ประกอบอยู่ในการแสดงละครเรื่อง อานุภาพแห่งความเสียสละ

2. โครงสร้างเพลง

2.1 การแบ่งท่อนเพลงของเพลงระบำเกี่ยวกับสัตว์จำนวน 8 เพลง พบการแบ่งท่อนเพลงออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

2.1.1. เพลงมฤคเเรง มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 ส่วนคือ

- ก. ทำนองเกริ่นนำ
- ข. ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น
- ค. ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

2.1.2. เพลงบันเทิงกาสร มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 ส่วนคือ

- ก. ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น
- ข. ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว
- ค. ทำนองลงจบ

2.1.3. เพลงกุญชรเกษม มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 ส่วนคือ

- ก. ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

ข.ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

ค.ทำนองลงจบ

2.1.4. เพลงระบำม้า มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 ส่วนคือ

ก.ทำนองเกริ่นนำ

ข.ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

ค.ทำนองลงจบ

2.1.5. เพลงระบำปลา มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 2 ส่วนคือ

ก.ทำนองอัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1 และ ท่อน 2

ข.ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

2.1.6. เพลงมยุราภิรมย์ มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 คือ

ก.ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

ข.ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

ค.ทำนองลงจบ

2.1.7. เพลงระบำนกเขามะราปี มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 2 ส่วนคือ

ก.ทำนองเพลงอัตราจังหวะสองชั้น

ข.ทำนองเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว

2.1.8. เพลงระบำนกสามหมู่ มีการแบ่งท่อนเพลงเป็น 3 ส่วนคือ

ก.ทำนองเกริ่นนำ

ข.ทำนองอัตราจังหวะสองชั้น

ค.ทำนองอัตราจังหวะชั้นเดียว

จากผลการศึกษาวิเคราะห์การแบ่งท่อนเพลง จะเห็นว่าเพลงระบำทั้ง 8 เพลงจะมีการแบ่งท่อนเพลงที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมกับชุดระบำในแต่ละชุด โดยรูปแบบส่วนใหญ่จะพบว่าจะใช้การดำเนินทำนองจากอัตราจังหวะสองชั้นมาหาอัตราจังหวะชั้นเดียวเป็นหลักแล้วเพิ่มในส่วนที่เป็นทำนองเกริ่นนำและทำนองลงจบเข้าไปในบางชุดระบำ ส่วนลักษณะของรูปแบบของการดำเนินทำนองของเพลงระบำเกี่ยวกับสัตว์ทั้ง 8 เพลงจะมีลักษณะการเคลื่อนทำนองที่แตกต่างกันไปโดยสามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

-ดำเนินไล่ระดับเสียงจากสูงมาต่ำและจากต่ำไปสูง

-ดำเนินทำนองด้วยช่วงเสียงกว้างๆ โดยใช้ขั้นคู่ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในคู่ 3, คู่ 4 และคู่ 5

-ดำเนินทำนองซ้ำเสียง ซ้ำวลี ซ้ำวรรคเพลงและซ้ำประโยคเพลง

-ดำเนินทำนองถี่ๆ ขึ้น-ลง ในวรรคเพลงเดียวกัน

-ดำเนินทำนองห่างๆ ในการเรียงเสียง

-ดำเนินทำนองห่างๆ ในการกระโดดข้ามเสียง

2.2 ลูกตกและบันไดเสียง ลูกตกของเพลงระบำเกี่ยวกับสัตว์ทั้ง 8 เพลง พบลักษณะการใช้ลูกตกในวรรคเพลง 3 ลักษณะคือ

2.2.1. ลูกตกที่ตกตรงจังหวะตกพอดี

2.2.2. ลูกตกที่เกิดการโยงเสียง หรือ หางเสียงของโน้ตตัวหน้า

2.2.3. ลูกตกที่เปลี่ยนเป็นเสียงอื่นเมื่อมีการดำเนินทำนองย้อนกลับต้นอีกครั้ง

ส่วนบันไดเสียงพบว่ามีความแตกต่างกันไปแต่ละเพลง แต่โดยภาพกว้างๆ แล้วยังพบว่าเป็นการดำเนินทำนองด้วยการใช้ลักษณะเสียง 5 เสียง (pentatonic) เป็นหลัก แต่ก็มีบางช่วง บางตอนของบางบทเพลงที่มีการใช้เสียงในบันไดเสียงครบทั้ง 7 เสียงในการดำเนินทำนองเพลง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแตกต่างหรือแสดงออกถึงลักษณะเด่นของเพลงให้สัมพันธ์กับชุดการแสดงตามจินตนาการของผู้ประพันธ์

2.3 ทิศทางการเคลื่อนที่ของลูกตก พบการเคลื่อนที่ของเสียงลูกตกในแต่ละวรรค เพลงที่มีทั้งแนวขึ้น-ลง และแนวนอน ในส่วนของการเคลื่อนที่ในแนวขึ้น-ลงนั้นจะกระทำโดยอาศัยขั้นคู่ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบทเพลง ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในขั้นคู่ 2,3,4 และ 5

2.4 กระสวนจังหวะ พบว่ารูปกระสวนจังหวะของเพลงระบำทั้ง 8 เพลงนั้นจะมีความแตกต่างกันและสามารถที่จะบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของระบำแต่ละชุดได้ว่าเพลงระบำในแต่ละชุดจะสื่อถึงสัตว์ประเภทใดในลักษณะใด

3. ทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ ของเพลงระบำแต่ละเพลงจะมีการแสดงจุดเด่นที่แตกต่างกันออกมาดังนี้

3.1 เพลงระบำมฤคเริง แสดงโดยรูปทำนองและกระสวนจังหวะ

3.2 เพลงระบำบันเทิงกาสร แสดงโดยรูปทำนอง

3.3 เพลงระบำกุญชรเกษม แสดงโดยรูปทำนอง

3.4 เพลงระบำม้า แสดงโดยรูปกระสวนจังหวะ

3.5 เพลงระบำปลา แสดงโดยรูปทำนองและเนื้อร้อง

3.6 เพลงระบำยุราภิมรณ แสดงโดยรูปทำนองและการเลียนเสียงจากเครื่องดนตรี

3.7 เพลงระบำนกเขามะราปี แสดงโดยเนื้อร้องและการเลียนเสียงจากเครื่องดนตรี

3.8 เพลงระบำนกสามหมู่ แสดงโดยเนื้อร้องและการเลียนเสียงจากเครื่องดนตรี

จากผลการศึกษาทำนองที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ พบว่าเพลงระบำทั้ง 8 เพลงจะมีวิธีที่จะสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสัตว์แต่ละชนิดด้วยวิธีที่ต่างกันไป

ส่วนความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่น พบว่าเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทั้ง 8 เพลงนี้มีความเกี่ยวข้องกับบทเพลงอื่นในหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการนำบทเพลงเก่ามาใช้ทั้งหมด นำบทเพลงเก่ามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรวมไปถึงการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ โดยเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่นี้ก็ยังพบว่าเป็นบทเพลงที่ร่วมบรรเลงกับบทเพลงอื่นอีกด้วย

4. บันทึกเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล

อภิปรายผลการศึกษาวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ 8 เพลงซึ่งประพันธ์โดย อ.มนตรี ดราโมทย์ ทำให้ทราบถึงแนวทางในการประพันธ์ โครงสร้างและสัดส่วนต่างๆ ของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการคิดสร้างทำนองเพลงระบำต่อไป

ลักษณะทำนองของเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์แต่ละเพลงจะแตกต่างกันไป แต่ที่มีลักษณะเด่นและพบบ่อยมีอยู่ 4 ลักษณะคือ

1. การใช้บทเพลงเดิมที่มีอยู่แล้วมาจัดวางขั้นตอนการบรรเลงใหม่
2. การขยายทำนองโดยใช้ทำนองเพลงเดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างทำนองใหม่
3. การดำเนินทำนองแบบกระโดดข้ามเสียงโดยอาศัยขั้นคู่ต่างๆ
4. การดำเนินทำนองแบบเรียงเสียงขึ้น-ลง สูงๆ ต่ำๆ

ลักษณะเด่นอีกประการที่พบในการสร้างแนวทำนองคือ การสร้างแนวทำนองที่กระโดดข้ามเสียงที่ให้ความรู้สึกที่สะดุดหรือกระตุกที่มักจะไม่ค่อยพบในบทเพลงไทยทั่วๆ ไป แต่กลับสร้างให้เกิดความโดดเด่นในการดำเนินทำนองได้ ซึ่งนับเป็นสิ่งที่น่าสนใจและถือเป็นความสามารถอย่างสูงของผู้ประพันธ์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ 8 เพลงซึ่งประพันธ์โดย อ.มนตรี ตราโมทย์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นประโยชน์และพบแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำในลักษณะอื่น ได้อีกหลายลักษณะคือ

1. ศึกษาการประพันธ์เพลงระบำประเภทอื่นของ อ.มนตรี ตราโมทย์ หรือ ศิลปินท่านอื่นๆ
2. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเพลงระบำที่เกี่ยวข้องกับสัตว์กับเพลงระบำประเภทอื่น อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเรื่องเพลงระบำ
3. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการประพันธ์เพลงระบำของศิลปินท่านอื่น เพื่อจะได้ศึกษาถึงลักษณะเด่นของศิลปินแต่ละท่านนำเสนอต่อผู้สนใจ อันจะเป็นแนวทางสำหรับการสร้างผลงานทางดนตรีต่อไปภายหน้า

เพลงระบำมฤคเริง

เกริ่นนำ

- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -	ม ร ี ด ี ร	ด ี ล ช ล	ด ี ช ด ี ล	ช ฟ ม ร
- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ล ช	- ฟ ม ร	- ร ม ร	- ร ม ร	- ช ร ช	ล ท ด ี ร

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- ท - ล	- ช - ร	- - - ช	- - - ร
- - - -	- ช - ล	- ท - ด	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล	- ช ท ล	- ช - ร
- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ด - ร	- ช - -	- ล - ช	- - - ฟ	- ม - ร
- - - -	- - - ช	- - - -	- ล - ท	- ล - ร	- ล - ท	- ด - ร	- - - -
- ม - ด	- ม - ร	- - - ด	- ร - -	- ด - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -
(- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ด ท	- ล - ช	- - - -
- ร - -	- ช - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - ด ท	- ล - ช	- - - -
- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- ด - ร	- - - ช	ล ท ด ี ร	ด ี ร ม ี ร	- - - -
- ม - ด	- ม - ร	- - - ด	- ร - -	- ด - ท	- ล - ท	- ร - ช	- - - -)
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ด
- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ร	- - - ช	ล ช ล ช	ล ช ร ช	ล ท ด ี ร

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร	- - ร ร	- ช - ร	ท ล ช ร	- ช - ร
- - ช ล	ท ด ี ร ม	ร ี ด ี ท ล	ท ล ช ร	- - ม ร	ด ท ด ร	ช - ล ช	- ฟ ม ร
- - - ช	- - ล ท	ล ร ี ล ท	ด ี ร - -	ม ี ด ี ม ี ร	- ด ี ร -	ด ี ท ล ท	ร ี ช - -
(- ร - ช	- ร ช -	ล ท ด ี ท	ล ช - -	- ร - ช	- ร ช -	ล ท ด ี ท	ล ช - -
- ร - ช	ล ท ด ี ร	- ช ล ท	ด ี ร - -	ม ี ด ี ม ี ร	- ด ี ร -	ด ี ท ล ท	ร ี ช - -)
- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ด	- ท - ล	- ช - ร	- ช ล ท	ด ี ร - -

เพลงระบำบันเท็งกาสร

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ม	- ร - ล	- ท - ช	- - - ช
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ท	- - - ร	- ล - ท	- ช - ช
- - - -	- - - ร	- - ม ร	- ม - ล	- - - ท	- - ล ช	- ม - ช	- ล - ม
- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ม - ช	- - - ช	- - - -	- ช - ม	- ช - ล
- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช
- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ช
- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท	ล ช - ล	ช ม - ร	- ม - ช	- - - ช
- - - -	- ร - ช	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ท - ม	- ช - ล	- - - ล
- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ร - -	- ร - ม	- - - ร	- - - ล

อัตราจังหวะชั้นเดียว

ล ล ล ล	- ม - ล	ช ม ช ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ล	ท ร - ท	- - - -
- ร - ท	- ล - ช	ม ช ล ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ม	ร ม ท ร	- - - -
ล ล ล ล	- ม - ล	ช ม ช ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ล	ท ร - ท	- - - -
- ร - ท	- ล - ช	ม ช ล ท	- ร - ม	ช ม ร ม	- ช - ม	ร ม ท ร	- - - -
- - - ช	ล ท ด ร	- - - -	- - - -	- - - ล	ท ด ร ม	- - - -	- - - -
- - - ด	ร ม ฟ ช	- - - -	- - - -	- - - ร	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -

ลงจบ

- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ล ล	- - ม ล	ช ฟ ม ล	- - ม ล	ช ฟ ม ล
- - ม ล	ช ฟ ม ล	ช ฟ ม ล	ช ฟ ม ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ช
- - - ร	- - - ร	- - - ท	- ล - ช				

เพลงระบำกาญจนาเกษม

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ร	- - - -	- - - ช	- ท - ล	- ช - ร
- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ร	- - - -	- - - ล	- ท - ล	- ช - ม
- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ม	- - - -	- - - ท	- ร - ม	- ฟ - ช
- - - ร	- - - ช	- ล - ท	- ตั้ - รี้	- - - ตั้	- - - ท	- ล - ช	- - - ล
- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ร	- ม - ร	- ด - ช
- - - -	- - - ล	- - - ตั้	- - - ม	- - - ช	- ม - ร	- - - ม	- - - ด
- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ตั้	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- - - ตั้
- - - -	- - - รี้	- - - ล	- - - ตั้	- - - ล	- - - ท	- ล - ช	- - - ล

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1

- - ล ท	- ล ล ล	ช ฟ ม ร	- ร ร ร	- - ร ท	- ร ร ร	ท ร ม ช	- ม ม ม
- - ท ร	- - ท ม	ท ร ม ช	- ช ช ช	- - ร ช	- - ร ร	ด ท ช ล	- ล ล ล
- - - -	ช ม - ช	- ร ด ร	ม ช - -	- ล - ช	- ม - ช	- ม ร ม	ช ด ด ด
- - - รี้	- - ล ตั้	- รี้ ล ตั้	- - - -	- รี้ ล ท	ตั้ รี้ ล ท	ล ช ล ท	- ล ล ล

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2

(- - - -	ร ม ร ร	- ร - -	ม ช ม ม	- ม - -	ช ล ช ช	ล ท รี้ ม	รี้ ท - ล)
(- - ท ล	ช ล ท รี้	- ม รี้ ท	รี้ ท ล ช	ม รี้ ตั้ ม	รี้ ตั้ รี้ ตั้	ช ล ท ตั้	รี้ ตั้ ท ล)

ลงจบ

- - ล ท	- ล ล ล	รี้ ช ล ท	- ล ล ล	- - ล ท	- ล ล ล	ช ล ท ช	ล ท ตั้ รี้
- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ตั้ รี้	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท ตั้ รี้
- - - ช	ล ท ตั้ รี้	- - - ช	ล ท ตั้ รี้	- - - ช	ล ท ตั้ รี้	- - - -	- - - -
- - - -	- - - ตั้	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช

เพลงระบำม้า

เกริ่นนำ

- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช
- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ต้ม	- ล - ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- - - ช

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- - - ม	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ต้ม
- - ล ล	- ต้ม - ม	- - ม ม	- ม - ต้ม	- - - -	- - - ร	- ต้ม ร ม	ร ต้ม ร ต้ม
- - ล ล	- ต้ม - ม	- - ม ม	- ม - ช	- - - -	- - - ล	- - ช ช	- ล - ต้ม
- - ต้ม ต้ม	- ร - ม	- - ม ม	- ช - ร	- - ร ร	ม ร ต้ม ล	ต้ม ล ต้ม ช	- ล - ต้ม
- - - ต้ม	- - ร ม	ร ต้ม ร ต้ม	- ร - ต้ม	- - ม ม	- ม - ม	- - ม ม	- ม - ช
- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - -	- ล - ต้ม	- ล - ร	- - - -
ม ต้ม ร ม	ร ต้ม ล ช	ม ช ล ต้ม	ล ร - -	ม ต้ม ร ม	ร ต้ม ล ช	ม ช ล ต้ม	- ล - ช
- - - -	- - - ล	- - - ต้ม	- - - ม	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	- ช - ต้ม

ลงจบ

- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ล	- ต้ม - ม	- - - ต้ม	- ล - ช
- - - ต้ม	- ล - ช	- - - ต้ม	- ล - ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- ต้ม ล ช	- - - ช

เพลงระบำปลา

อัตราจังหวะสองชั้นท่อน 1

- ดํ - ซ	ซ ซ - ดํ	- ดํ - ซ	ซ ซ - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	- ฟ - ซ	- - - -
- ดํ - ซ	ซ ซ - ดํ	- ดํ - ซ	ซ ซ - ฟ	- ม - ร	ร ร - ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ - ร
- ซ - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ซ	- ดํ - -	- ดํ - ซ	ดํ ล ล ล	- - - -
- ร ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ - ด

อัตราจังหวะสองชั้นท่อน 2

- - - ดํ	- ดํ ดํ ดํ	- มํ รํ ดํ	- ล ล ล	- ซ ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ
- ดํ - -	- ดํ - ซ	ดํ ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	ฟ ม ร ม
ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ - ร	- ซ - ด	- ด ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ซ
- ดํ - -	- ดํ - ซ	ดํ ล ล ล	- - - -	- ร ร ร	- ล - ซ	- ฟ - ซ	ฟ ม ร ม
ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ - ร				

อัตราจังหวะชั้นเดียว

1	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	- ฟํ มํ รํ	- ดํ - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร
2	- ล ร -	ล ร - ร	- ม ฟ -	ล ท - ล	- ฟํ มํ รํ	- ดํ - ท	- ร ม ฟ	- ม - ร
3	- รํ รํ รํ	- ท - มํ	ฟํ มํ รํ ท	- ล - ซ	- ซ ล ท	รํ ท ล ซ	- ฟ ล ม	ฟ ม ร ล
4	- - ม ฟ	ม ร - ท	ล ร ม ฟ	- ม - ร	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

เพลงระบำมยุราภิรมย์

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	ดํ ไล ดํ รี่	- ดํ - ไล	ช พ ร พ	- ช - ร
- - - -	- - - ร	- - - -	ด ไล - ร	- - - -	พ ร ด ร	- ร - ร	พ ช - พ
- - - ด	- - - ร	- - - พ	- - - -	- ด - ร	ด ร พ ไล	- ด - ร	พ ด ร พ
- - - ด	- - - ร	- - - พ	- - - -	- ด - ร	พ ด ร พ	- ช - ช	ล ดํ - ไล
- ด ร ด	- - ร พ	(- ช - ช	ล ดํ - ไล)	- ดํ รี่ ดํ	- - รี่ พ	(- ช - ช	ล ดํ - ไล)
- ด ร ด	- - ร พ	(- ช - ช	ล ดํ - ไล)	- ดํ รี่ ดํ	- - รี่ พ	(- ช - ช	ล ดํ - ไล)
- - - -	- ดํ - ไล	- - - -	- ช - พ	- - - -	- ไล - ช	- - - -	- พ - ร
- - - ช	- - - ไล	- - - ดํ	- - - รี่	- - - -	- - - -	ดํ รี่ พ รี่	ดํ ไล - ดํ
- ไล - ไล	ดํ รี่ - ดํ	(- ไล - ไล	ดํ รี่ - ดํ)	- ไล - ไล	ดํ รี่ - ดํ	(- ไล - ไล	ดํ รี่ - ดํ)
- - - พ	- - - รี่	- - - ดํ ไล	- ดํ - -	- ไล - ช	- พ - ช	พ ร - ด	- - - -
- - - พ	- - - ร	- - - ด ไล	- ด - -	- พ - ช	- ไล - ช	- ไล - ดํ	- - - -
- - - ไล	- - - ช	- - - พ	- - - ร	- - - -	- - - -	- ร - ร	พ ช - พ

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1

- - - ด	- ร - พ	ด ร พ ไล	ด ร ด ด	- - พ ร	ด ร ไล ด	ร ด ร พ	- ช - ไล
- - - รี่	ดํ รี่ ไล ดํ	รี่ ดํ พ รี่	- ดํ - ไล	- - ดํ ไล	ช ไล ดํ พ	- ร ร -	พ ช - พ

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2

- - - -	- ไล - ร	- - - -	- ด - ร	ด ร พ ไล	ด ร ด ด	ล ด ร พ	- ช - ไล
- - ไล ไล	ดํ รี่ - ดํ	- - พ พ	ช ไล - ช	- - ไล ไล	ด ร - ด	- ร ร -	พ ช - พ

ลงจบ

- - - ไล	- - - ช	- - - พ	- - - รี่	- - - ดํ	- - - ไล	ช พ - ช	- - - -
- - - ไล	- - - ช	- - - พ	- - - ร	- - - -	- - - -	- ร - ร	พ ช - พ

เพลงระบำนกเขามะราปี

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ท - ดั	- รี่ - ท
- - - -	- - - ชุ	- รี่ - มี่	- รี่ - ดั	- ท - ดั	- รี่ - ล	- ช - ฟ	- ล - ช
- - - ร	- - ม ร	- - - ช	- - ล ช	- - - ดั	- - รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช
- - - -	- - - -	- ช - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- รี่ ล ท	- ดั - รี่
- - - -	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ช	- - - ล	ท ดั ล ท
- - - -	- - - -	- - - ร	- - ม ช	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	มี ดั รี่ ท
- - - -	- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- - - -	รี่ ท ล ช	- ฟ - -	ช ล ฟ ช
- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ - ช
- - - -	- - - -	- ร - ช	- ท - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- รี่ ล ท	- ดั - รี่
- - - -	- - - -	- ล - ท	- ดั - รี่	- - - -	มี รี่ ดั ท	- ช - ฟ	ม ฟ ช ล
- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - ล	- - - -	- ร - รี่	- ดั ท -	ล ช - ล
- - - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ฟ	- - - -	ม ร ม ฟ	- ร ม -	ร ด - ร
- - - -	- - - -	- รี่ - รี่	ล ท ดั รี่	- - - -	- - - -	- รี่ - รี่	มี ดั รี่ ท
- - - ล	- - ช ฟ	- ฟ - -	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -	- ช - ดั	- ท - ล
- - ท ล	ช ร - -	- ฟ - -	ช ล ฟ ช	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช
- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช	- - - -	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ช
- - ล ท	ล ช - -	ล ท ดั มี	รี่ ดั มี รี่	- - - -	- - - -	- มี - รี่	- ดั - ท
- - ล ช	- ฟ - -	- ช - ล	ช ฟ - ช	- - - ร	- - ม ช	- - - ฟ	- - ล ช
- - - ท	- - รี่ ดั	- ฟ ล ช	- - - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ดั - ท	ล ท ดั รี่
- - ล ท	ดั รี่ - -	- ดั - ท	ล ช ล ท	- - - -	- - - -	- รี่ - ท	- ล - ช
- - ม ฟ	ช ล - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช
- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช				

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- - - -	รี่ ดั ท ดั	รี่ ดั ท ดั	รี่ ดั มี รี่	- - - -	รี่ ดั ท ดั	รี่ ดั ท ดั	รี่ ดั มี รี่
- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- - - -	ช ล ช ฟ	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร
ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด	ท ช ล ท	ล ท รี่ ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร
- ช - ร	- ช - ดั	ท ล ช ท	ล ช ล ช	ช ม ร ด	ร ม ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด
ท ช ล ท	ล ท รี่ ล	ท ล ช ล	ช ร ช ร	- ช - ร	- ช - ดั	ท ล ช ท	ล ช ล ช
(- - - -	- ร ม ร	- - - -	- ช ล ช	- - - -	- ดั รี่ ดั	- ช - ล	ช ฟ ล ช)
- - - -	ท ดั - รี่	- ดั มี รี่	- ดั - ท	- ท ล ท	รี่ ช ล ท	- มี รี่ ท	รี่ ท ล ช
- มี - -	ชุ มี - รี่	- ดั มี รี่	- ดั - ท	- ท ล ท	รี่ ช ล ท	- มี รี่ ท	รี่ ท ล ช
- - ฟ ช	ล ช ฟ ล	- - ฟ ช	ล ช ฟ ม	- - ด ร	ม ร ด ม	- - ด ร	ม ร ด ท

- - ชล	ทลชท	- - ชล	ทลชร	- รชร	- ช - ดํ	ทลชท	ลชลช
- - ฟช	ลชฟล	- - ฟช	ลชฟม	- - ดร	มรดม	- - ดร	มรดท
- - ชล	ทลชท	- - ชล	ทลชร	- รชร	- ช - ดํ	ทลชท	ลชลช
(- - - -	- รมร	- - - -	- ชลช	- - - -	- ดรด	- ช - ล	ชฟลช)

เพลงระบำนกสามหมู่

เกริ่นนำ

- ช ล ท	- - - ร	- - - ม	ฟ ช ล ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- ช - ล
- ม - ช	- ร ม ช	- ร ม ช	- - - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

อัตราจังหวะสองชั้น

- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รี่ ท	- ล - ช
(---ช)	(---ร)	----	(--ทท)	----	----ล	- ท - ช	- ล - ท
----เจ้า	----นก		-กระจาย				
(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	(---ร)	(-ล-ล)	(-ม-ล)	(---ม)
				----เห็น	-ไพร-พง	-ร้อน-ลง	----คาบ
- - - -	(-ช-ท)	(-ช-ท)	(---ร)	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- ร - ท
	-คาบ-แล้ว	-ค้อย-เพียร	----ผล				
(- - - ท	- ท - ท	- - - ท	- ท - ท)	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)
- - - ร	- มี่ - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- ร - ม	- ร - ท	(- - - ท	- ท - ท)
- - - ร	- มี่ - ท	(- - - ท	- ท - ท)	- มี่ รี่ ท	(- ท - ท)	- รี่ มี่ ท	(- ท - ท)
- มี่ รี่ ท	(- ท - ท)	- รี่ มี่ ท	(- ท - ท)	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม
- - - ร	- - - ร	- - - ม	ร ี่ ท - ล	(-ล-ล)	(-ช-ล)	(---ล)	(-ล--)
				-เอา-มา	-จัด-เรียง	----ท่า	-ร้ง - -
(-ช-ม)	(-ช-ล)	(---ล)	(-ร--)	(-ท-ร)	(---ม)	(-ท-ท)	(-ท--)
-เป็น-เครื่อง	-ท่า-บัง	----แดด	-ฝน - -	-ต้อง-จำ	----ไว้	-สอน-ใจ	-คน - -
(-ล-ช)	(- - - ท)	(- - ลช)	(---ล)	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
-ให้-สร้าง	----คน	-สร้างชาติ	----เอย				
- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รี่ ท	- ล - ช	- - รี่ ท	- - รี่ ล	- - ท ช	- - ล ม
- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	- - รี่ ท	ร ี่ ท รี่ ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม
- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รี่ ท	- ล - ช	- - รี่ ท	- - รี่ ล	- - ท ช	- - ล ม
- - ช ร	- - ช ม	- - ล ช	- - ท ล	- - รี่ ท	ร ี่ ท รี่ ล	ท ล ท ช	ล ช ล ม
- ร - ช	- ล - ท	- มี่ รี่ ท	- ล - ช	(---ช)	(---ท)	- - - -	(--ชม)
				----เจ้า	----นก		--พิราบ
- - - -	(-ม-ม)	- - - -	(-ม-ม)	(---ท)	(- - รช)	(-ช--)	(- - รท)
				----เจ้า	--เป็นนก	-สั้น - -	--ตีภาพ
(- - - ท)	(---ช)	(- - ชล)	(---ร)	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ช
- - - รัก	- - - ถิ่น	- - ถ วิล	- - - หา				
- - ล ล	ท ล ช ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร
- ท - ล	- ช - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)
- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- ล - ท	- ร - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)

- - - ล	- ท - ม	(- - ม ม)	(- - ม ม)	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ม
- - - ร	- - - ร	- - - ม	รื ท - ล	(- ท - ช) - แม่ - ถูก	(- ช - ล) - พราก - ไป	(- - - ช) - - - ไกล	(- ม - -) - ถิ่น - -
(- ร ร ท) - เจ้า ก็ มุ่ง	(- ร - ม) - หน้า - บิน	(- - - ช) - - - กลับ	(- - - ล) - - - หลัง	(- ท - ร) - ไม่ - ลืม	(- - - ร) - - - เลื่อน	(- - - ท) - - - ลืม	(- ท - -) - รัง - -
(- ท - ร) - เป็น - นก	(- ท - ล) - ตัว - อย่าง	(- - ช ท) - - ที่ ดี	(- - - ล) - - - เอย	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
- ร - ช	- ล - ท	- ม รื ท	- ล - ช	- - - -	- ร - ท	- - รื ล	ท ล ช ม
- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล	- ร - -	- ท รื ท	- - รื ล	ท ล ช ม
- ร - ช	- ล - ท	- ม รื ท	- ล - ช	- - - -	- ร - ท	- - รื ล	ท ล ช ม
- - - -	- ร - ม	- ช - ล	ท ช - ล	- ร - -	- ท รื ท	- - รื ล	ท ล ช ม
- ร - ช	- ล - ท	- ม รื ท	- ล - ช	(- - - ช) - - - เจ้า	(- - - ร) - - - นก	(- - - ล) - - - แยก	(- - - ช) - - - เต้า
- - - -	(- ท - ท)	- - - -	(- ท - ท)	(- - ล ร) - - ช ยัน	(- - - ช) - - - อยู่	(- - - ช) - - - กับ	(- ม - -) - เหย้า - -
(- ช - -) - เฝ้า - -	(- ท - ช) - เลี้ยง - ลูก	(- - - ล) - - - ปลุก	(- - - ร) - - - ผัง	- - - ร	- - ม ช	- - - ล	ท ล รื ท
- - - -	(- ท - ท)	- - - -	(- ท - ท)	- - ช ม	- - ช ร	ท รื ม ท	(- ท - ท)
- - ช ม	- - ล ช	ท รื ม ท	(- ท - ท)	- - ช ม	- - ช ร	ท รื ม ท	(- ท - ท)
- - ช ม	- - ล ช	ท รื ม ท	(- ท - ท)	- ม รื ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)
- ม รื ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	(- ท - ท)	- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท	- ล ช ท
- - - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล	(- - ล ร) - - ถ นุ	(- - ล ร) - - ถ นอม	(- - - ม) - - - ลูก	(- ท - -) - น้อย - -
(- ม - -) - ดั่ง - -	(- ช - ล) - ใจ - คอย	(- - - ท) - - - ระ	(- ล - -) - รัง - -	(- - ล ล) - - เฝ้า อุ่น	(- - - ท) - - - เรือน	(- - - ล) - - - อุ่น	(- ล - -) - รัง - -
(- ท - ร) - เป็น - มิ่ง	(- - - ช) - - - ขวัญ	(- - ช ท) - - ครอบครัว	(- - - ล) - - - เอย	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
- - - -	- ร - ม	- ช - ช	- - - ช	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม
- - - -	- ร - ท	ล ท รื ท	ล ช - ล	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม
- ร - ช	- ล - ท	- ม รื ท	- ล - ช	(- - - ช) - - - ใจ	(- - - ล) - - - นก	(- - - ท) - - - ทั้ง	(- - - ร) - - - สาม
- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร	- - - -	(- - ท ร) - - เจ้า มี	(- ร - ร) - ความ - ดี	(- - - ล) - - - งาม
(- - - ม) - - - กว่า	(- ช - ล) - พวก - นก	(- ช - ล) - - ช นิด	(- - - ม) - - - อื่น	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม
- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	- - - -	- ช - ม	- - - -	- ร - ม
- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	- - รื ท	ล ท รื ม	- ช - ล	- ร - ม

- ช - ล	- ท - -	- ม - -	- ร - ม	- - ช ล	ช ม ร ม	- ช - ล	ช ม ร ม
- ร - ร	- - - ม	- - ล ช	ม ช - ล	(---ช) --- ถ้ำ	(--ลท) - ม นุชย์	(-ล-ช) -เอา-อย่าง	(-ม--) -เจ้า --
(---ท) --- โลก	(---ร) --- เรา	(--มช) --จะ ร่ม	(-ม--) - รื่น - -	- - - -	(-ท-ร) - ชี - วิด	(--ทท) --จะ ชุ่ม	(-ท--) - ชื่น - -
(---ร) --- ทุก	(--รท) -- ที่ พา	(-ท-ท) -รา-ตรี	(---ล) --- เอย	- ท ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
- ร - ช	- ล - ท	- ม ร ท	- ล - ช	- - - -	- - - ม	- - - -	- ช - ม
- - - -	- ร - ม	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- มี่ - ร	- ท - ล	- ช - ม
- ช - ม	- ร - ม	- ช ล ท	- ล - ช				

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ร	- ท ท ท
- ร - ม	- ช ช ช	- ม ร ม	- ช ช ช	- - ร ี ท	- ล ล ล	ช ล ท ร	- ท ท ท
- - ช มี่	- - ร มี่	- - ท ร	ท ร มี่ ท	- - ร ี ท	ล ท ร ช	ม ช ล ม	- ม - ม
- - ช มี่	- - ร มี่	- - ท ร	ท ร มี่ ท	- - ร ี ท	ล ท ร ช	ม ช ล ม	- ม - ม
- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท
- - - -	- - - ท	- - ร ี ท	- - ล ท	- - ร ี ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร
- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ร ท ร ม	ช ม ร ช	- ล - ท
- - - -	- - - ท	- - ร ี ท	- - ล ท	- - ร ี ท	- - ล ช	- ม ช ล	ช ม ช ร
- - - -	ร ม ช ล	- - ท ร	- - ท ล	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร
- - - -	ร ม ช ล	- - ท ร	- - ท ล	ท ล ช ม	ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ช - ร
- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร	- - ช ม	- - ช ร	- ท ร ม	ร ม ช ร
- ล - ล	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ร	ม ร ท ร	- ม - ช

เกริ่นนำ...

สองชั้น

สองชั้น

3.ชั้นเดียว

1.2.

1.

2.

rit.....

สองชั้น

1. 2. ชั้นเดียว

1. 2.

1. 2.

เกริ่นนำ...

เนื้อทำนอง 2 ชั้น

1.2.3 4

สองชั้น

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time. It consists of nine staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth, sixteenth, and thirty-second notes, as well as rests and repeat signs. The score is divided into two main sections: the first section, labeled 'สองชั้น' (Two Layers), spans the first five staves and concludes with a first ending bracket labeled '1.'; the second section, labeled '2. ชั้นเดียว' (2. Single Layer), begins on the sixth staff and includes a second ending bracket labeled '2.' at the end of the piece. The tempo marking 'rit.....' is placed below the final staff.

1.

2.

1.

2. ชั้นเดียว

rit.....

สองชั้น

This musical score is written for a single melodic line in treble clef, 2/4 time. It consists of 15 staves. The first staff begins with a key signature change to one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The notation includes various rhythmic values such as eighth, sixteenth, and thirty-second notes, as well as rests and slurs. The score is divided into two sections: 'สองชั้น' (Two Layers) and 'ชั้นเดียว' (One Layer). The 'สองชั้น' section covers the first 10 staves, and the 'ชั้นเดียว' section covers the remaining 5 staves. The piece concludes with a double bar line on the final staff.

สองชั้น

ชั้นเดียว

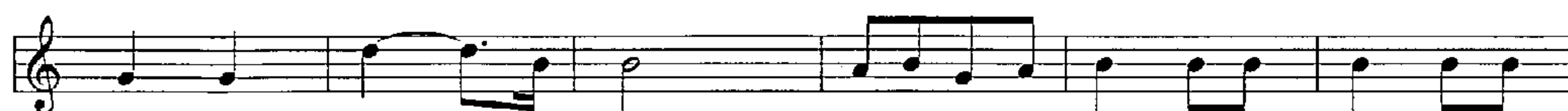
เกริ่นนำ.....

เนื้อทำนอง 2 ชั้น

เจ้า นก กระ จาบ.....

เห็น ไพร พง ร่อน ลง คาบ.... คาบ แล้ว ค่อย เพียร ผล.....

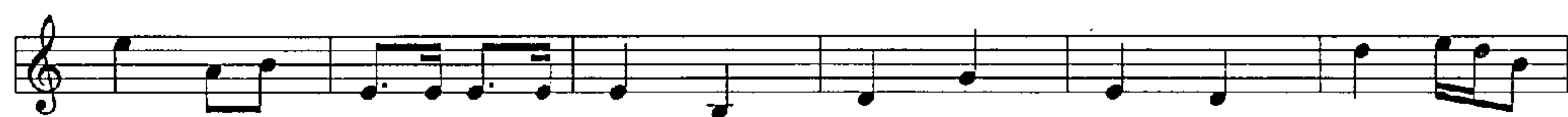
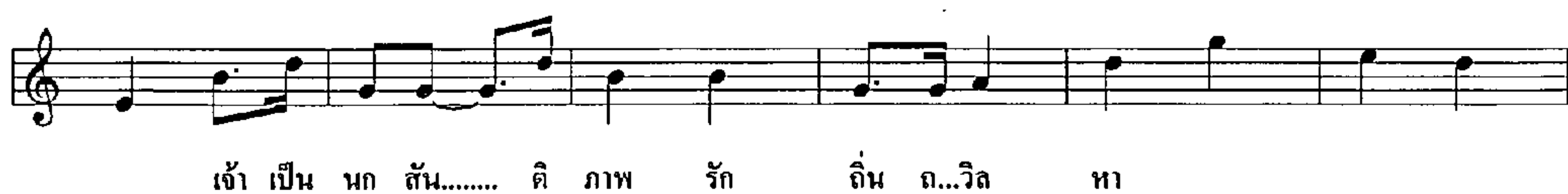
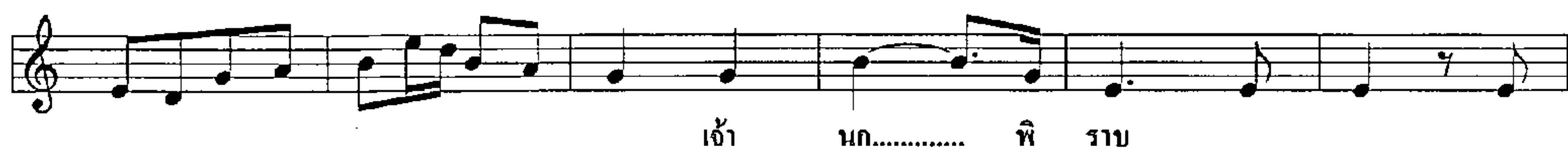

เอา มา จัด เรียง ทำ รัง..... เป็นเครื่องท่า บัง แดด ฝน..... ต้อง จำ ไว้สอน ใจ คน.

..... ให้ สร้าง คน สร้าง ชาติ เอย

ฝง.....

ถ..นุ ถ..... นอน ถุก น้อย..... ตั้ง ใจ คอย ระ วัง...

..... เฝ้า อุ่น เรือน อุ่น รัง..... เป็น มิ่ง ขั้วญ กรอบ กรัว เอย

โ้ นก ทั้ง

สาม เข้า.....มี ความ ดี งาม กว่า พวก นก ช.....นิต

อื่น

ถ้า ม...นุษย์ เอา อย่าง เช่

เนื้อทำนองชั้นเดียว:

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. กองการสังคีต. (2525). ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม 7 นาฏดุริยางคศิลป์ไทย กรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2531). สังคีตนิยม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กาญจนา อินทรสุณานนท์. (2532). "การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน," มนุษยศาสตร์ปริทัศน์. 11(2) .
- โดม สว่างอารมณ์. (2540). การศึกษาชีวประวัติและวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงของจางวางทั่ว พาทยโกศล. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (2534). การวิเคราะห์การประพันธ์เพลงไทยในลักษณะการแต่งขยายและแต่งตัดทำนองจากเพลงอัตราสองชั้น. งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2510). เครื่องดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- นที สว่างดี. (2542). การวิเคราะห์เพลงระบำชุดโบราณคดี ประพันธ์ โดย มนตรี ตราโมท. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม.(มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- บุญช่วย โสวัตร. (2538). การวิเคราะห์เนื้อทำนองหลักของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมดนตรี). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- ประดิษฐ์ อินทนิล. (2536). ดนตรีไทยและนาฏศิลป์. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประทีป เล้ารัตนอารีย์. (2538). "ดนตรีมีคุณทุกอย่างไป," ใน กาญจนากิเษกสมโภชเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ชลบุรี : ชลบุรีการพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2533). อ่านและฟังดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (ม.ป.ป). ระบบเสียงดนตรีสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไพฑูรย์ เจยเจริญ. (2542). การวิเคราะห์ทางระนาดทุ้มเพลงเชิดจีน. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม.(มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พุทธะ ณ บางช้าง. (2542). การวิเคราะห์เพลงมอญในพิธีศพ. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม.(มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2527). ดนตรีวิจักษ์ณความรู้เรื่องดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เกียรติธุรกิจ.
- มนตรี ตราโมท และ วิเชียร กุลดัตต์. (2523). ฟังและเข้าใจเพลงไทย. กรุงเทพฯ : ไทยเชชม.

- มนตรี ตราโมท. (2507). ศัพท์สังคิต. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- . (2527). แสงโสม:ชีวิตดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- . (2532). นาฏศิลป์ไทย," ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไทย. หน้า 110-113. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรัฟ.
- . (2538). ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- . (2540). ดุริยางคศาสตร์ไทยภาควิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มติชน.
- มนตรี ภูงาม. (2530). สังคิตวิทยา. นครราชสีมา : ภาคดนตรี คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- เรณู โกศินานนท์. (2535). นาฏดุริยางคสังคิตกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิภา คงากุล. (2529, ตุลาคม). "ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม," ถนนดนตรี. 1(1) : 34-37.
- วีระชาติ เปรมานนท์. (2532). ดนตรีไทยแนวใหม่ช่วงปี 2520-2530. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2535). "ดนตรีและนาฏศิลป์ของชาววัดและชาววัง," ใน ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมชาวบ้าน. หน้า 1-30. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2534). แนวคิดและวิธีการของมนตรี ตราโมท ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดดนตรีไทยและเพลงไทย. ปรินิพนธ์ ค.ม. (สาขาหรือวิชาเอก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- สัจด์ ภูเขาทอง. (2529). "ทางเข้าสู่ดนตรีไทย," ใน ถนนดนตรี. 1(1) : หน้า 66.
- . (2532). การดนตรีไทยและหนทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุมิตร เทพวงษ์. (2535). สารานุกรมระบารำฟ้อน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุรศักดิ์ จำนงค์สาร. (2542). การศึกษาทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อรรพรรณ บรรจงศิลป์ และ คณะ. (2534). ความคิดและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาทร ธนวัฒน์. (2542). การศึกษาเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2512). ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทยภาค 1. กรุงเทพฯ : เจริญการพิมพ์.

----- . (2530). *ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทยภาค 1 ว่าด้วยหลักและทฤษฎีดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : ศิริวิทย์จำกัด.

Ketukaenchan,Somsak. [1986]. *The Thang of the Khong Wong Yai and Ranat Ek*. D.Phil Thesis.

York : University of York. Photocopied.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายประภัสสร ตัณฑโอสถ
วันเดือนปีเกิด	18 ธันวาคม 2508
สถานที่เกิด	อำเภอพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	180/14 ถ.หลานหลวง แขวงคลองมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสามัญญาไพ
พ.ศ. 2526	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
พ.ศ. 2532	สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิต(คป.) วิชาเอกดนตรีศึกษา วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม) วิชาเอกมานุษยวิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร